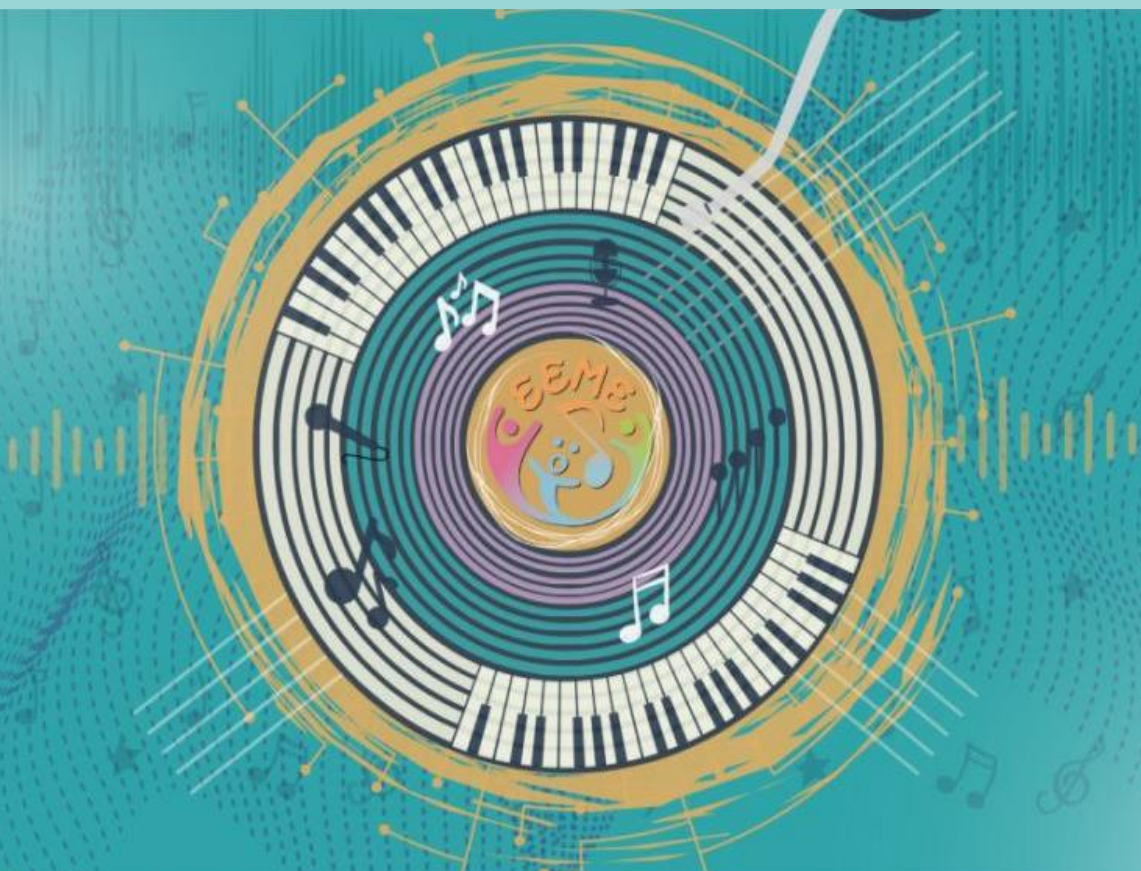

10ο Διεθνές Συνέδριο Ε.Ε.Μ.Ε.

Μουσική διδασκαλία-μάθηση σε ποικίλα περιβάλλοντα
λειτουργίες, αξίες, αναστοχασμοί

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

31 Οκτωβρίου - 2 Νοεμβρίου 2025
Κέρκυρα

Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Regional event της Ευρωπαϊκής Ένωσης
για τη Μουσική στα Σχολεία

Με την επιστημονική υποστήριξη
των τμημάτων

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας,
Θρησκευμάτων και Αθλητισμού

Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Μουσικών Σπουδών

Τμήμα Μουσικών Σπουδών
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Μουσικών Σπουδών
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Τμήμα Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σελίδα του συνεδρίου:

Πλατφόρμα συνεδρίου: <https://apps.eeme.gr/>

Πληροφορίες: 10th.conference@eeme.gr

Βιβλίο Περιλήψεων – 10^ο Διεθνές Συνέδριο της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση.

**Μουσική διδασκαλία-μάθηση σε ποικίλα περιβάλλοντα: λειτουργίες, αξίες, αναστοχασμοί.
Κέρκυρα, 31 Οκτωβρίου – 2 Νοεμβρίου 2025**

Επιμέλεια

Δήμητρα Κόνιαρη & Μίτου Ακογιούνογλου

© 2025, Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση
www.eeme.gr | e-mail: info@eeme.gr

ISBN: Θα προστεθεί με την ολοκλήρωση του Συνεδρίου

Σχεδιασμός-επιμέλεια εξωφύλλου:

Γιάννης Μυγδάνης

Τελική σελιδοποίηση:

Δήμητρα Κόνιαρη & Μίτου Ακογιούνογλου

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας διανέμεται με την άδεια Creative Commons Attribution 4.0 με αναφορά του δημιουργού (CC BY-NC 4.0). Οι όροι αυτής της άδειας περιγράφονται αναλυτικά στη διεύθυνση:
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

10ο Διεθνές Συνέδριο της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση

Μουσική διδασκαλία-μάθηση σε ποικίλα περιβάλλοντα: λειτουργίες, αξίες, αναστοχασμοί

31 Οκτωβρίου – 2 Νοεμβρίου 2025

Κέρκυρα

Ιόνιος Ακαδημία, Τμήμα Ιστορίας και Τμήμα Μουσικών Σπουδών

Συνδιοργάνωση

Τμήμα Μουσικών Σπουδών

Σχολή Μουσικής και Οπτικοακουστικών Σπουδών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Με την επιστημονική υποστήριξη των τμημάτων

**Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Μουσικών Σπουδών**

**Τμήμα Μουσικών Σπουδών
Σχολή Καλών Τεχνών
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης**

**Τμήμα Μουσικών Σπουδών
Σχολή Μουσικών Σπουδών
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**

**Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης
Σχολή Κοινωνικών, Ανθρωπιστικών
Επιστημών και Τεχνών
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας**

**Τμήμα Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο**

**Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών
Σχολή Επιστημών Αγωγής
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**

**Regional event
της Ευρωπαϊκής Ένωσης
για τη Μουσική στα Σχολεία (EAS)**

**Υπό την αιγίδα
του Υπουργείου Παιδείας,
Θρησκευμάτων και Αθλητισμού**

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Επιστημονική Επιτροπή του 10ου Διεθνούς Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.

Οργανωτική Επιτροπή του Συνεδρίου του 10ου Διεθνούς Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.

Χαιρετισμός της Οργανωτικής Επιτροπής

Χαιρετισμός της Επιστημονικής Επιτροπής

Χαιρετισμός του Δ.Σ. της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση

Χαιρετισμός της Προέδρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Μουσική στα Σχολεία (EAS)

Συνοπτικό Πρόγραμμα 10ου Διεθνούς Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.

Αναλυτικό Πρόγραμμα Συνεδρίου 10ου Διεθνούς Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.

Κεντρικές ομιλίες

Προφορικές ανακοινώσεις

Στρογγυλές τράπεζες

Αναρτημένες ανακοινώσεις

Παρουσιάσεις Βίντεο

Βιογραφικά εισηγητών

Επιστημονική Επιτροπή 10ου Διεθνούς Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.

Πρόεδρος: Ζωή Διονυσίου, Καθηγήτρια, ΤΜΣ - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Αντιπρόεδρος: Θεοχάρης Ράπτης, Καθηγητής, ΠΤΝ - Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Γραμματεία: Ελισσάβετ Περακάκη, Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό, ΤΜΣ - ΕΚΠΑ

Γιάννης Λίτος, Υποψήφιος Διδάκτωρ, ΤΜΕΤ - Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Μέλη

Αγαλιανού Ολυμπία, Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό, ΤΕΑΠΗ – ΕΚΠΑ

Αδαμοπούλου Χριστίανα, Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό, ΤΜΣ - ΕΚΠΑ

Ακογιούνoglou Μίτσυ, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΤΜΣ - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Αλεξάνδρου Μαρία, Καθηγήτρια, ΤΜΣ - ΑΠΘ

Ανδρούτσος Πολύβιος, Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό, ΠΤΔΕ – ΑΠΘ

De Baets Thomas, Professor, LUCA School of Arts & KU Leuven, Βέλγιο

Βερβέρης Αντώνης, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό, ΤΜΣ - Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Camlin Dave, Lecturer, The Royal College of Music, Ηνωμένο Βασίλειο

Capistran Raul, Professor, Universidad Autónoma de Aguascalientes, Μεξικό

Dimitrakoulakos Dimosthenis, Academic Leader, International School of Luxembourg, Λουξεμβούργο

Δογάνη Κωνσταντίνα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ - ΑΠΘ

Henley Jennie, Professor, Royal Northern College of Music, Ηνωμένο Βασίλειο

Humphrey Ryan, Lecturer, University of Manchester, Ηνωμένο Βασίλειο

Ζεπάτου Βασιλική (Phd), Καθηγήτρια Πιάνου, Μουσικό Σχολείο Αλίου

Καλλιμοπούλου Ελένη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, ΤΜΣ - ΕΚΠΑ

Κανελλόπουλος Παναγιώτης, Αναπληρωτής Καθηγητής, ΤΜΣ - ΑΠΘ

Καρτασίδου Λευκοθέα, Καθηγήτρια, ΤΕΚΠ - Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Kivi Alexis, Professor, Hochschule für Musik Würzburg, Γερμανία

Κοκκίδου Μαίη, Διδάσκουσα ΠΜΣ ΤΜΕΤ - Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Κολιάδη-Τηλιακού Ανθούλα (Phd), Καθηγήτρια Πιάνου, Μουσικό Σχολείο Ρόδου

Κολυδάς Τάσος, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό, ΤΜΣ – ΕΚΠΑ

Κόνιαρη Δήμητρα, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό, ΤΜΕΤ - Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Leung Chi Hin, Assistant Professor, The Education University of Hong Kong, Χονγκ Κονγκ

Μυγδάνης Γιάννης (Phd), Εντεταλμένος διδάσκων, ΤΜΣ - ΕΚΠΑ

Μυράλης Γιάννης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Κύπρος

Νικολάου Ειρήνη, Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό, ΠΤΔΕ – Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Οικονομίδου-Σταύρου Νατάσα, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Κύπρος

Özeke Sezen, Professor, Bursa Uludag University, Τουρκία

Παπαγεώργη Ιουλία, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Κύπρος

Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Κύπρος

Pitt Jessica, Lecturer, The Royal College of Music, Ηνωμένο Βασίλειο

Σαρρής Δημήτριος (Phd), Εκπαιδευτικός Μουσικής, Επισκέπτης Καθηγητής ΤΜΣ - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Στάμου Λήδα, Καθηγήτρια, ΤΜΕΤ - Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά Μαρίνα, Καθηγήτρια, ΠΤΠΕ – Πανεπιστήμιο Κρήτης

Τηλεμάχου-Νικολάου Νόπη, Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Κύπρος

Τριανταφυλλάκη Αγγελική, Επίκουρη Καθηγήτρια, ΤΜΣ – ΕΚΠΑ

Τρυπάνη Δήμητρα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, ΤΜΣ – Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Tsioulakis Ioannis, Reader, Queen's University Belfast, Ηνωμένο Βασίλειο

Tsirir Giorgos, Senior Lecturer, Queen Margaret University, Ηνωμένο Βασίλειο

Τσούγκρας Κώστας, Καθηγητής, ΤΜΣ - ΑΠΘ

Varvarigou Maria, Lecturer, University of Limerick, Ιρλανδία

Φυτίκα Αθηνά, Καθηγήτρια, ΤΜΣ - Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Χρυσοστόμου Σμαράγδα, Καθηγήτρια, ΤΜΣ – ΕΚΠΑ

**Οργανωτική Επιτροπή
10ου Διεθνούς Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.**

Πρόεδροι: [Μίτσυ Ακογιούνογλου](#), Επίκουρη Καθηγήτρια, ΤΜΣ – Ιόνιο Πανεπιστήμιο
[Δήμητρα Κόνιαρη](#), Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό, ΤΜΕΤ - Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Αντιπρόεδροι: [Ιωάννα Ετμεκτσόγλου](#), Καθηγήτρια, ΤΜΣ – Ιόνιο Πανεπιστήμιο
[Ελισσάβετ Περακάκη](#), Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό, ΤΜΣ - ΕΚΠΑ

Γραμματεία: Ιωσηφίνα Παπαλάμπρου & Μαρία Ζαρκάδα

Ταμίες: Χρήστος Τσακίρογλου & Δέσποινα Καλανταρίδου

Υπεύθυνη χορηγιών και δημοσίων σχέσεων: Ναυσικά - Μαρία Φρόνιμου

Επιμέλεια αγγλικών κειμένων: Μαρία Ζαρκάδα

Σήμα συνεδρίου - σχεδιασμός αφίσας συνεδρίου - επιμέλεια ιστοσελίδας: Γιάννης Μυγδάνης

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Αγαπητές συναδέλφισσες, αγαπητοί συνάδελφοι,

με ιδιαίτερη χαρά και συγκίνηση της καλωσορίζουμε στο **10^ο Διεθνές Συνέδριο της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση**, ένα σημαντικό ορόσημο στην πορεία της επιστημονικής της κοινότητας που συνδιοργανώνεται με το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου. Το γεγονός ότι το συνέδριο φιλοξενείται για πρώτη φορά στην ιστορική Κέρκυρα, με τη μακρά μουσική της παράδοση και της φημισμένες φιλαρμονικές της, προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στη συνάντησή της.

Με δεδομένο ότι είναι η πρώτη φορά μετά από επτά χρόνια που θα συναντηθούμε δια ζώσης, η σημασία αυτής της συγκέντρωσης αποκτά επιπλέον βάρος και συμβολισμό. «Κι η συγκέντρωση ανάβει κι όλα είναι συνειδητά» όπως θα έλεγε και ο Σαββόπουλος, μιας και η ανάγκη για ζωντανή επικοινωνία, ανταλλαγή απόψεων και κοινή μουσική εμπειρία γίνεται ακόμη πιο έντονη μετά από την περίοδο των εξ αποστάσεως συναντήσεών μας

Το φετινό συνέδριο, που αποτελεί **Περιφερειακή Εκδήλωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Μουσική στα Σχολεία (EAS)** και τελεί υπό την αιγίδα του **Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού**, συγκεντρώνει 135 εισηγήτριες και εισηγητές και θα φιλοξενήσει πάνω από 250 ερευνητές, εκπαιδευτικούς και μουσικούς από την Ελλάδα, την Κύπρο, και της χώρες του εξωτερικού.

Το πλούσιο επιστημονικό πρόγραμμα περιλαμβάνει ερευνητικές και εφαρμοσμένες εισηγήσεις, στρογγυλές τράπεζες, ομιλίες *pecha kucha*, βιωματικά εργαστήρια και 3 κεντρικές ομιλίες από διακεκριμένους εκπαιδευτικούς, επιστήμονες και καλλιτέχνες του χώρου της. Επιπλέον, οι καλλιτεχνικές δράσεις φωτίζουν τη ζωντανή σχέση θεωρίας και πράξης. Οι θεματικές ενότητες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα σύγχρονων προκλήσεων και καινοτομιών: από τη μουσική στην κοινότητα και την παιδαγωγική της συμπερίληψης, έως την τεχνητή νοημοσύνη, τη δημιουργικότητα και της διαπολιτισμικές προσεγγίσεις στη μουσική εκπαίδευση.

Ευχαριστούμε θερμά όλους της εισηγητές, συντονιστές και συμμετέχοντες για τη συμβολή της. Ελπίζουμε αυτές οι ημέρες να αποτελέσουν έναν γόνιμο χώρο διαλόγου, έμπνευσης και δικτύωσης, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση του μέλλοντος της μουσικής εκπαίδευσης.

Καλή επιτυχία και καλό συνέδριο!

Για την Οργανωτική Επιτροπή

*Μίτου Ακογιούνoglou
Επίκουρη Καθηγήτρια,
Ιόνιο Πανεπιστήμιο*

*Δήμητρα Κόνιαρη
Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Αγαπητές φίλες, αγαπητοί φίλοι,

σας καλωσορίζουμε στο **10ο Διεθνές Συνέδριο της Ε.Ε.Μ.Ε. με τίτλο «Μουσική διδασκαλία-μάθηση σε ποικίλα περιβάλλοντα: λειτουργίες, αξίες, αναστοχασμοί»**. Ένα συνέδριο για τη μουσική παιδεία και τον πολυεπίπεδο ρόλο της. Η μουσική παιδεία μάς αφορά όλους. Δεν αφορά μόνο τα παιδιά, αλλά ανθρώπους κάθε ηλικίας, σε κάθε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Λαμβάνει χώρα σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, σε ποικίλα περιβάλλοντα, φυσικά, ψηφιακά, τεχνολογικά, εκπαιδευτικά, καλλιτεχνικά κ.λπ.

Η μουσική διδασκαλία-μάθηση στην εποχή μας αλλάζει με ταχύτατους ρυθμούς, καθώς οι άνθρωποι, οι συνθήκες και οι ανάγκες όλων συνεχώς επαναπροσδιορίζονται. Στο συνέδριο αυτό προσπαθούμε να εστιάσουμε στις αλλαγές που συμβαίνουν στη διδασκαλία και μάθηση της μουσικής σε ποικίλα περιβάλλοντα και αναστοχάζομαστε πάνω στο πώς αυτές αλλάζουν τις αξίες μας και τις λειτουργίες της μουσικής στην εκπαιδευτική διαδικασία. Με γνώμονα τη σύνδεση θεωρίας - έρευνας - πράξης και την ανθρωπιστική διάσταση της μουσικής εκπαίδευσης, στοχάζομαστε, συζητάμε, προβληματιζόμαστε, οραματιζόμαστε.

Εκφράζουμε τις θερμές μας ευχαριστίες στα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής, καθώς με τη δική τους προσπάθεια και την επιστημονική τους ματιά διασφάλισαν το καλύτερο αποτέλεσμα σε όλη τη διαδικασία αξιολόγησης των εισηγήσεων. Ευχαριστίες οφείλουμε στην Οργανωτική Επιτροπή για την εξαιρετική διοργάνωση του συνεδρίου, τη φιλοξενία ποικίλων εκδηλώσεων και τη διαμόρφωση του προγράμματος, καθώς και στους συνέδρους που τιμούν τη διοργάνωση με τη συμμετοχή τους. Είναι επίσης μεγάλη μας τιμή να έχουμε κοντά μας 6 Πανεπιστημιακά Τμήματα από όλη τη χώρα, κάτι που αναδεικνύει ακόμη μια φορά τη δύναμη της συνεργασίας. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλουμε τέλος στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο και ιδιαίτερα στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών για τη φιλοξενία στους χώρους του, καθώς και στο Δ.Σ. της Ε.Ε.Μ.Ε. για την εμπιστοσύνη τους σε όλη τη διάρκεια προετοιμασίας του Συνεδρίου.

Με μεγάλη χαρά σας καλωσορίζουμε στο 10ο Διεθνές Συνέδριο της Ε.Ε.Μ.Ε. Εδώ, στην Ιόνιο Ακαδημία, όπου ιδρύθηκε το πρώτο ελληνόφωνο πανεπιστήμιο το 1824 από τον Βρετανό φιλέλληνα Frederic North, κόμη του Guilford, στο μουσικό νησί της Κέρκυρας, θα έχουμε τη χαρά να συζητήσουμε, να διευρύνουμε τους ορίζοντές μας, να εξελιχθούμε και να ενώσουμε τις φωνές μας για ένα καλύτερο μέλλον της μουσικής παιδείας.

Ζωή Διονυσίου
Καθηγήτρια Μουσικής Παιδαγωγικής,
Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Θεοχάρης Ράπτης
Καθηγητής Μουσικής Παιδαγωγικής,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ Δ.Σ. ΤΗΣ Ε.Ε.Μ.Ε.

Αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι και συνοδοιπόροι στη μουσική εκπαίδευση, με βαθιά συγκίνηση και μεγάλη χαρά σας καλωσορίζω στο 10ο Διεθνές Συνέδριο της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση. Το συνέδριο αυτό δεν είναι απλώς μια ακόμη διοργάνωση· είναι ένα ορόσημο, μια γιορτή της κοινής μας διαδρομής, της προσπάθειας και του οράματος που μας συνδέουν εδώ και σχεδόν 30 χρόνια.

Δέκα συνέδρια, δέκα σταθμοί διαλόγου, έρευνας, συνεργασίας και έμπνευσης. Δέκα χρόνια κατά τα οποία χτίσαμε μια ζωντανή κοινότητα εκπαιδευτικών Μουσικής που πιστεύουν στη δύναμη της μουσικής ως φορέα γνώσης, έκφρασης και κοινωνικής αλλαγής. Μια κοινότητα που κράτησε αναμμένη τη φλόγα της μουσικής παιδαγωγικής ακόμη και μέσα σε δύσκολες εποχές, αποδεικνύοντας ότι η μουσική μπορεί να ενώνει, να θεραπεύει και να ανανεώνει.

Η θεματική του Συνεδρίου, «Μουσική διδασκαλία – μάθηση σε ποικίλα περιβάλλοντα: λειτουργίες, αξίες, αναστοχασμοί», αντικατοπτρίζει τη σύγχρονη πολυπλοκότητα της εκπαίδευσης, αλλά και τη βαθιά μας πίστη ότι η μουσική μαθαίνεται και βιώνεται παντού. Μας καλεί να εξετάσουμε τον ρόλο της στη ζωή των ανθρώπων, ποιες αξίες υπηρετεί και πώς μπορούμε να αναστοχαστούμε τις πρακτικές μας, ώστε να κάνουμε τη διδασκαλία πιο ουσιαστική, πιο συμπεριληπτική, πιο ανθρώπινη. Μας προσκαλεί να δούμε τη μουσική ως αντικείμενο διδασκαλίας, αλλά και ως σχέση, εμπειρία και πράξη επικοινωνίας.

Το 10ο Διεθνές Συνέδριο της Ε.Ε.Μ.Ε. είναι επίσης μια στιγμή ευγνωμοσύνης. Ευχαριστούμε θερμά όλους και όλες που εργάστηκαν με αφοσίωση και οραματισμό όλα αυτά τα χρόνια — τις οργανωτικές επιτροπές των προηγούμενων συνεδρίων, τους εισηγητές και τις εισηγήτριες, τους ερευνητές και τις ερευνήτριες, τους/τις εκπαιδευτικούς, τους φοιτητές και τις φοιτήτριες, τα μέλη και τους συνεργάτες της Ένωσης. Χάρη στη δική σας πίστη και συμμετοχή, η κοινότητά μας μεγάλωσε, εξελίχθηκε και απέκτησε διεθνή παρουσία και κύρος στην αγκαλιά της International Society for Music Education και της European Association for Music in Schools.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ επίσης σε όσους εργάστηκαν για τη φετινή διοργάνωση — στην οργανωτική και την επιστημονική επιτροπή, στους εθελοντές και τις εθελόντριες, στους συντονιστές των συνεδρίων, στους κεντρικούς ομιλητές μας, στους εισηγητές και τις εισηγήτριές μας και σε όλους όσοι προσέφεραν χρόνο, γνώση και ενέργεια. Χωρίς τη δική σας συμβολή, η πραγματοποίηση αυτού του συνεδρίου δεν θα ήταν δυνατή.

Ας γιορτάσουμε, λοιπόν, αυτό το 10ο Συνέδριο με χαρά και συγκίνηση· ως μια στιγμή συλλογικής περηφάνειας και κοινής ελπίδας για το μέλλον της μουσικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Σας ευχαριστώ θερμά και εύχομαι από καρδιάς καλή επιτυχία στις εργασίες του συνεδρίου.

*Για το Δ.Σ. της Ε.Ε.Μ.Ε.
Η Πρόεδρος
Ελισσάβετ Περακάκη
Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

**ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ (EAS)**

Conference Welcome

As president of the European Association for Music in Schools (the EAS), I would like to extend a very warm welcome to everyone here at the 10th International Conference of the Greek Society for Music Education, which is also the EAS's 2025/26 regional event.

The value of coming together at a conference such as this are many. Those involved in music education have very busy working lives; here there is time to exchange ideas and practice in order to strengthen our day-to-day work. Such gatherings also offer opportunities to learn about other music education systems and approaches which may be quite different to our own yet, even if not directly relevant to our country context, nevertheless, enrich us.

At a time of such rapid changes in our world – climate changes; growing social incoherence; digital transformation, especially the rise of AI; and, very close to us, cuts in the cultural sector which have negative impacts on the arts in schools – networking and sharing is all the more vital. The wide-ranging themes within the conference programme offer an exciting opportunity not only to explore aspects of music learning and teaching in and outside classrooms, but also to consider how, through effective music education, we teachers and our students can contribute to the development of a fairer and sustainable world.

I wish you an enjoyable and enriching conference!

*Dr Marina Gall
President
of the European Association
for Music in Schools (EAS)*

Addendum

For those of you less familiar with the EAS, do have a look at our website - <https://eas-music.org> - and consider joining us for our annual conference in **Vienna 8th-11th April 2026**: “Advance Democracy. Participation, Diversity, and Social Cohesion in Music Education”.

10ο Διεθνές Συνέδριο της Ε.Ε.Μ.Ε.

31 Οκτωβρίου - 2 Νοεμβρίου 2025

Κέρκυρα

Πλατφόρμα Συνεδρίου: <http://apps.eeme.gr>

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Παρασκευή 31/10/25

Ωρα	Ιόνιος Ακαδημία
14:00	Προσέλευση - Εγγραφές
15:00	Έναρξη Συνεδρίου – Μουσικό Καλωσόρισμα – Χαιρετισμοί
15:30	ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1
17:00	Διάλειμμα - Καφές
17:30	ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ 1:
18:30	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ: Δήμητρα Τρυπάνη
20:15	Συνανλία με τον Κωνσταντίνο Δεστούνη

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

Ωρα	Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο						
	Αμφιθέατρο 1	Αμφιθέατρο 2	Αίθουσα 3 (1ος)	Αίθουσα 4 (1ος)	Αίθουσα 5 (1ος)	Αίθουσα 6 (1ος)	Αίθ. Συνεδριάσεων
09:00	Προσέλευση - Εγγραφές						
09:30	ΣΥΝ. 2	ΣΥΝ. 3	ΣΥΝ. 4	ΣΥΝ. 5	ΕΡΓΑΣΤ. 1		ΕΡΓΑΣΤ. 2
10:30	ΣΥΝ. 6	ΣΤΡ. ΤΡΑΠΕΖΑ 2	ΣΥΝ. 7	ΣΥΝ. 8	ΣΥΝ. 9	ΕΡΓΑΣΤ. 3	ΕΡΓΑΣΤ. 4
11:30	Διάλειμμα - Καφές						
12:00	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ: Chi-Hin Leung:						
13:30	Διάλειμμα για φαγητό						
14:30	ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ						
15:00	ΣΥΝ. 10	ΣΥΝ. 11	ΣΥΝ. 12	ΣΥΝ. 13	ΣΥΝ. 14	ΕΡΓΑΣΤ. 5	-
16:00	ΣΥΝ. 15: Pecha Kucha	ΣΤΡ. ΤΡΑΠΕΖΑ 3	ΣΥΝ. 16	ΣΥΝ. 17	ΕΡΓΑΣΤ. 6	ΕΡΓΑΣΤ. 7	
17:00	Διάλειμμα - Καφές						
17:30	ΣΥΝ. 18	ΣΥΝ. 19	ΣΥΝ. 20	ΣΥΝ. 21	ΣΥΝ. 22	ΕΡΓΑΣΤ. 8	ΕΡΓΑΣΤ. 9-
18:30	Μετακίνηση από Τμήμα Ιστορίας στην Ιόνιο Ακαδημία						
	Ιόνιος Ακαδημία						
19:00	ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ: Μαντολινάτα Μουσικού Σχολείου Κέρκυρας						
19:30	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ: Jennie Henley						
20:30	ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ: Φωνητικό Σύνολο Ιονίου Πανεπιστημίου						

Κυριακή 2/11/25

Ωρα	Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο			
	Αίθ. 103	Αίθ. 113	Αίθ. 121	Αίθ. Ρομποτή
09:00	Προσέλευση			
09:30	ΕΡΓΑΣΤ. 10	ΕΡΓΑΣΤ. 11	ΕΡΓΑΣΤ. 12	
10:30	ΕΡΓΑΣΤ. 13	ΕΡΓΑΣΤ. 14	ΕΡΓΑΣΤ. 15	ΕΡΓΑΣΤ. 16
11:30	Οι μπάντες της Κέρκυρας το Πρωτοκόριο στη Σπιανάδα			
	Ιόνιος Ακαδημία			
13:00	Παρουσιάσεις βίντεο			
13:30	ΣΥΝΕΔΡΙΑ 23: Pecha Kucha			
14:10	ΣΥΝ. 25			
15:00	Κλείσιμο 10ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε. - Κερκυραϊκός Μουσικός Αποχαιρετισμός			

10ο Διεθνές Συνέδριο της Ε.Ε.Μ.Ε.

Μουσική διδασκαλία-μάθηση σε ποικίλα περιβάλλοντα:
λειτουργίες, αξίες, αναστοχασμοί

31 Οκτωβρίου - 2 Νοεμβρίου 2025

Κέρκυρα

Πλατφόρμα Συνεδρίου: <http://apps.eeme.gr>

Παρασκευή 31 Οκτωβρίου 2025

Ωρα
έναρξης

Ιόνιος Ακαδημία

14:00 Προσέλευση - Εγγραφές

15:00 Έναρξη Συνεδρίου - Καλωσόρισμα - Χαιρετισμοί - Μουσικό ξεκίνημα

15:30 **ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1: ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ**

Συντονίστρια: Χ. Αναγνωστοπούλου

268, Αδαμοπούλου Χ., Μαυροπούλη Έ., Παπατζανής Γ., Αναγνωστοπούλου Χ.: «Η τέχνη του Ρυθμού», ένα πρόγραμμα ανοιχτό στην κοινότητα: Πρώτες διαπιστώσεις από τη διερεύνηση του ρόλου της μουσικής στην ψυχική διάθεση και την ευημερία των συμμετεχόντων

189, Φαρμάκη Ε.: Τραγουδώντας για μια δεύτερη ευκαιρία: Μία μελέτη περίπτωσης ομαδικού τραγουδιού σε Κατάστημα Κράτησης ανδρών

206, Κλύμπερ Σ., Ακογιούνογλου Μ.: «Μουσικοτροπίες σε Κέντρο Ημέρας»: Αποτύπωμα μιας μουσικής δράσης στην κοινότητα

186, Τρούλου Ρ., Στάμου Α. : Κοινωνική μουσική για την ευζωία ηλικιωμένων που διαβιών σε δομές μακροχρόνιας φροντίδας: Θεωρητικό πλαίσιο και προκαταρκτικά ευρήματα

17:00 Διάλειμμα για καφέ

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ 1:

Συντονίστρια: Ζ. Διονυσίου

17:30 **221, Διονυσίου Ζ., Ράπτης Θ., Άνθης Σ., Ζερβόπουλος Κ., Μιχαλόπουλος Μ., Προσωπάρης Σ.:**

Οι Φιλαρμονικές Εταιρείες της Κέρκυρας ως φορείς Μουσικής Παιδείας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ

Συντονίστρια: Ι. Ετμεκτσόγλου

18:30 **Δήμητρα Τρυπάνη**

From Ear to Body: Μέθοδος Ακουστικής Επανεκκίνησης

20:00 **ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΠΙΑΝΟΥ με τον Κωνσταντίνο Δεστούνη:**

Σονάτα για πιάνο αρ. 29 σε Σι ύφεση μείζονα, Op. 106, «Hammerklavier» του Ludwig van Beethoven

Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

09:00 Προσέλευση - Εγγραφές

Αμφιθέατρο 1

09:30

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2:
ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Συντονιστής: Γ. Μυράλης

244, Ζαχούλης Ζ: Από το Γυμνάσιο στο Λύκειο: Μια μελέτη περίπτωσης για τη διαρροή μαθητών από ένα Μουσικό Σχολείο

275, Οικονομίδου – Σταύρου Ν., Νεοφύτου – Κυριακίδου Γ., Κωνσταντάκου Κ.: Στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για τη μουσική τους εκπαίδευση στα Μουσικά Σχολεία της Κύπρου

287, Μυράλης Γ., Κονδυλίδου Α.: Απόψεις και εμπειρίες των μαθητών από τα Μουσικά Σχολεία στην Κύπρο

Αμφιθέατρο 2

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 3:
MUSIC, IDENTITIES AND CULTURAL EXCHANGE

Coordinator: O. Krämer

201, Charalambidou Ch., Katsaris R.: Cultivating mediterranean marine awareness and environmental empathy through Music Education: A qualitative study in five Greek-Cypriot schools.

222, Douskalis P: Projected and perceived identities in Greek diaspora schools and the role of music in cultivating cultural exchange

237, Hecht B., Krämer O.: Exploring, music making, and learning in the teachers Soundlab – An evaluative interview study on specific music and learning experiences within an open space concept

Αίθουσα 1 (1ος όρ.)

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4:
ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Συντονίστρια: Ο. Αγαλιανού

176, Λίτος Γ., Αγαλιανού Ο.: Η μουσικοκινητική αγωγή Orff ως κοινοτική μουσική πράξη: θεωρητικές και πρακτικές συγκλίσεις

303, Λεωνίδα Ε., Ακογιούνογλου Μ.: Ο ρόλος και η λειτουργία του κύκλου κρουστών στις διαπροσωπικές σχέσεις φοιτητριών που διαμένουν σε φοιτητική εστία

255_En, Özeke S., Avgin İ.: Needs analysis and student experiences for ukulele lessons in music education departments in Türkiye: The example of Bursa Uludağ University

Αίθουσα 4 (1ος)

09:30

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 5:
ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

Συντονιστής: Α. Βερβέρης

242, Βερβέρης Α.: Αναζητώντας το «χαμένο πλαίσιο» της χορωδιακής μουσικής μέσω ενός διαπολιτισμικού μοντέλου εκπαίδευσης

256, Λίτση Ε.: Το μουσικό πρόγραμμα "Come Sing with Us" από το Εθνικό Θέατρο Όπερας στην Αλβανία για την ανάπτυξη της μουσικής εκπαίδευσης στα σχολεία

198, Παναγιωτοπούλου Η., Μυγδάνης Γ: Εφαρμόζοντας άτυπες διαδικασίες μουσικής διδασκαλίας-μάθησης σε σύνολο «Ορχήστρα Ευρωπαϊκής Μουσικής» ενός μουσικού σχολείου

Αίθουσα 5 (1ος)

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 1

187, Παπαζαχαρίου – Χριστοφόρου Μ., Περκακάκη Ε.:

Δυνατότητες εφαρμογής της Θεωρίας Μουσικής Μάθησης του E. Gordon στο ελληνικό πλαίσιο

Αίθουσα 6 (1ος)

Αίθ. Συνεδριάσεων

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 2

252, Σαρρής Δ.:

Το «Διεθνές Δίκτυο για τον Ήχο στην Εκπαίδευση» (International Network for Sound in Education) στην τάξη και στην πράξη

Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

	Αμφιθέατρο 1	Αμφιθέατρο 2	Αίθουσα 1 (1ος όρ.)	
10:30	<u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 6:</u> <u>ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ</u> <u>ΣΧΕΣΕΙΣ</u> Συντονίστρια: Ελένη Ανδρέου 293, Στάμου Α.: Συμμετοχικές τέχνες στο σχολικό πλαίσιο: Προάγοντας τη σχεσιοδυναμική παιδαγωγική και την ψυχική υγεία και ευζωία μαθητών και εκπαιδευτικών. 219, Κοκκίδου Μ., Μυγδάνης Γ., Καρέτσου Π., Φουλίδου Μ.: Εμπειρίες και αντιλήψεις εκπαιδευτικών μουσικής για τον σχολικό εκφοβισμό και τη θυματοποίηση στα μουσικά σχολεία: αποτίμηση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας 314, Ανδρέου Ε.: Ο ρόλος της μουσικής στη διαμόρφωση των φιλικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών των μουσικών σχολείων	<u>ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ 2</u> Συντονίστρια: Ανθούλα Κολιάδη - Τηλιακού Ζεπάτου Β., Κερασοβίτης Κ., Σταυρουλάκη Α., Σιάσος Σ., Κολιάδη – Τηλιακού Α., Τσέλιγκα Π. Μουσικά Σχολεία και καινοτομίες στα Προγράμματα Σπουδών: Κριτική προσέγγιση και προοπτικές	<u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 7:</u> <u>Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ</u> Συντονίστρια: Ζωή Διονυσίου 250, Σαρρής Α.: Η μουσική εκπαιδευτική πολιτική και ο εκπαιδευτικός μουσικής: Ερευνώντας το σύγχρονο σχολείο 280, Χαμάλη Δ, Διονυσίου Ζ.: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών προσχολικής και σχολικής ηλικίας στη μουσική στην Ελλάδα και στο εξωτερικό: ανάγκες, πρακτικές και προοπτικές 304, Ζαχαριάδου Μ.: Νευρογλωσσικός Προγραμματισμός (NLP) και Μουσική Εκπαίδευση: Διερεύνηση των δυνατοτήτων και των προοπτικών εφαρμογής του στη μουσική διδασκαλία και μάθηση	
10:30	Αίθουσα 4 (1ος) <u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 8:</u> <u>ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ</u> <u>ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ</u> Συντονιστής: Τ. Κολυδάς 249, Ευσταθόπουλος Ι.: Η σχολή Τάρεγκα στην παιδαγωγική της κιθάρας και η σημασία της στον 21ο αιώνα. 216, Χατζηγιαννάκη Κ.: Η σημασία της διδασκαλίας του ρεπερτορίου Ελλήνων συνθετών στα Μουσικά Σχολεία: Έρευνα ερωτηματολογίου σε εκπαιδευτικούς μουσικής στα Μουσικά Σχολεία 279, Δημητρίου Κ., Ράπτης Θ.: Σκιαγραφώντας τα τμήματα "Μοντέρνας Μουσικής" στα ωδεία: Πραγματικότητα, προκλήσεις και προοπτικές	Αίθουσα 5 (1ος) <u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 9:</u> <u>ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ</u> <u>ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ</u> Συντονίστρια: Μ. Ακογιούνογλου 269, Φρόνιμου Ν., Ακογιούνογλου Μ.: Το ατομικό μάθημα πιάνου ως μέσο ενίσχυσης της συγκέντρωσης και της αυτορρύθμισης παιδιών με ΔΕΠΥ 197, Κώνστα Ν., Ζώρζου Β., Μπακοπούλου Γ., Γιαννακοπούλου Ο.: Η συμβολική αξία ενός φυλαχτού: Εκπαιδευτικές ενέργειες συμπερίληψης και τα ψυχοκοινωνικά οφέλη της συμμετοχής μαθητών με αναπηρίες σε μουσικοθεατρική παράσταση 241, Ευθυμίου, Φ.: Ομαδική Μουσικοθεραπεία και θετική ψυχολογία στο σχολείο: Μία σχέση υπό διαμόρφωση	Αίθουσα 6 (1ος) <u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 3</u> 239, Özeke S., Çeliktas H., Uysal I., Özer B., Furat N., Koralp A.: Experiencing Turkish Longa through listening and movement: World Music Pedagogy in practice	Αίθ. Συνεδριάσεων <u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 4</u> 188, Παπαγεωργίου Ε., Μαρκουλλής Κ.: Αυτοσχεδιασμός και ταυτότητα: Εξερευνώντας το Κυπριακό "Τσιάττισμαν" σε μεταβαλλόμενα εκπαιδευτικά τοπία
11:30	Διάλειμμα για καφέ			
12:00	<u>KENTRIKH OMILIA</u> (Αμφιθέατρο 1) Coordinator: Y. Mygdanis Chi-Hin Leung: The Sound of Tomorrow: How AI is reshaping music education/ Ο ήχος του αύριο: Με ποιον τρόπο η τεχνητή νοημοσύνη μετασχηματίζει τη μουσική εκπαίδευση			
13:00	Μεσημεριανό διάλειμμα			

Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

14:30

ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

- 209, Λαμπροπούλου, Μ.Μ.:** Η φιλοσοφία και διδασκαλία της μεθόδου Suzuki
- 218, Ζερβού Α., Ανδρούτσος Π.:** Η επινοημένη σημειογραφία των παιδιών στο πλαίσιο της δημιουργικής μουσικής διδασκαλίας: Προτάσεις για σχεδιασμό παρέμβασης
- 220, Αγγελίδου Ε.:** Μουσική και Μύθος στην Αρχαία Ελλάδα: Ένα επιτραπέζιο παιχνίδι
- 234, Πανταζοπούλου Ε., Θεοδωρίδης Ν.:** Το τραγούδι στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία: Διερεύνηση απόψεων νηπιαγωγών και εκπαιδευτικών μουσικής
- 245, Ζαριάς Γ.:** Η ελληνική παραδοσιακή μουσική στην τριτοβάθμια και δευτεροβάθμια τυπική εκπαίδευση. Καλλιτεχνικές - εκπαιδευτικές δράσεις της «Ορχήστρας Βιολιών» στα Μουσικά Σχολεία της Ελλάδας και της Κύπρου.
- 276, Σαλωνίδη Π., Κόνιαρη Δ., Ανδρούτσος Π.:** Παιδαγωγικές μουσικές ομάδες: Η περίπτωση της μουσικοπαιδαγωγικής ομάδας «Παιχνιδιάτορες του Πύργου» της Παιδαγωγικής Σχολής του Α.Π.Θ.
- 300, Νόεχαους Α., Κόνιαρη Δ.:** Οι απόψεις των μουσικοθεραπευτών για τις ανάγκες των ατόμων της ΛΟΑΤΚΙΑ+ κοινότητας για την προώθηση της ευζωίας τους μέσα από τη μουσικοθεραπεία

Αμφιθέατρο 1

15:00

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 10:

ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ

Συντονίστρια: Δ. Κόνιαρη

- 302, Κόνιαρη Δ., Τσαλίκη Μ., Ζαχαριάδου Μ.:** Οι πεποιθήσεις υποψήφιων εκπαιδευτικών μουσικής για τη διδασκαλία της μουσικής στο γενικό σχολείο, πριν και μετά την πραγματοποίηση της πρακτικής τους στη διδακτική της μουσικής
- 277, Καραγκιαούρη Σ.:** Διερεύνηση της επίδρασης μίας υποχρεωτικής αλλαγής κατεύθυνσης φοιτητ(ρι)ών μουσικών σπουδών υπό το πρίσμα της θεωρίας του αυτοπροσδιορισμού
- 307, Ακογιούντογλου Μ.:** Αναζητώντας τον μίτο της συμπερίληψης: Απόψεις φοιτητ(ρι)ών τμήματος μουσικών σπουδών και προβληματισμοί

Αμφιθέατρο 2

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 11:

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Coordinator: S. Chrysostomou

- 236, Hecht B., Krämer O.:** AI in music education: Functions, values, and didactic reflections. A didactic model for categorizing operational scenarios of AI in music lessons
- 227, Kolydas T.:** Leveraging artificial intelligence to develop a hybrid model for teaching digital methods in musicology
- 299, Mygdanis Y., Chrysostomou S.:** Designing, developing, and implementing ST(R)EAM scenarios for Primary Music Education through the lens of Music Education 4.0

Αίθουσα 1 (1ος όρ.)

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 12:

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΣΕ ΠΟΙΚΙΛΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ

Συντονίστρια: Ε. Αίση

- 191, π. Τσαμπατζίδης Θ., Πατρώνας Γ.:** Συμπεριληπτικές μέθοδοι και καλές πρακτικές διδακτικής της ψαλτικής τέχνης σε σπουδαστές με μερική όραση: Διδακτικές προσεγγίσεις, αξίες και αναστοχασμοί
- 179, Φανιουδάκη Ε., Ευφραιμίδης Ν.:** Αξιοποίηση της μουσικής ηχογράφησης σε περιβάλλοντα εκμάθησης παραδοσιακής μουσικής: Μελέτη περίπτωσης με νέους μουσικούς στην Αλεξανδρούπολη
- 312, Ακριβοπούλου Σ.:** Ιστορίες συμμετοχής τεσσάρων μουσικών στο Φεστιβάλ Χόρτου- Μαγνησίας. Η επίδραση της διδασκαλίας του Γεώργιου Χατζηνίκου

Αίθουσα 4 (1ος)

15:00

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 13:

ΜΟΥΣΙΚΗ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ, ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Συντονίστρια: Β. Ρεράκη

- 267, Ρεράκη, Β., Ρεράκη, Φ.:** Μουσική αφύπνιση: ιστορία και νοηματοδοτήσεις μιας επίκαιρης έννοιας
- 270, Αριστείδου Α.:** Η κοινωνική και συναισθηματική μάθηση στο μάθημα της μουσικής: Διερεύνηση της συναισθηματικής επίγνωσης μαθητών της Γ' τάξης δημοτικού
- 184, Αργυρού Ν., Παπαζαχαρίου – Χριστοφόρου Μ.:** Η διαδικασία διαμόρφωσης της μουσικής ταυτότητας ενός εφήβου: μελέτη περίπτωσης

Αίθουσα 5 (1ος)

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 14:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Συντονιστής: Θ. Ράπτης

- 301, Λάμπρου Φ.:** Διερεύνηση της σχέσης μαθητ(ρι)ών Γυμνασίου με το μουσικό βίντεο δημοφιλούς μουσικής: μία έρευνα ερωτηματολογίου
- 273, Τσακίρογλου Χ.:** Το μουσικό θέατρο ως εργαλείο συμπερίληψης και πολιτισμικής δημοκρατίας: Μια οπτική σε τυπικά και μη-τυπικά/κοινοτικά περιβάλλοντα.
- 297, Σταυροπούλου Κ., Εμμανουήλ Μ.:** Ψηφιακές αφηγήσεις και Λαογραφία στην Ηχητική Εκπαίδευση: Μία οπτικοακουστική διαδραστική εφαρμογή στο γεωπάρκο Σητείας

Αίθουσα 6 (1ος)

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 5

278, Πεκλάρη-Μέη Ζ.:

Η φωνή της Γης: Σύνδεση με τη φύση μέσω της φωνητικής εξερεύνησης.

Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Ωρα έναρξης	Αμφιθέατρο 1	Αμφιθέατρο 2	Αίθουσα 1 (1ος όρ.)
16:00	<u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 15:</u> <u>Pecha Kucha</u> 254, Τριανταφυλλάκη Α., Χρυσοστόμου Σ., Δημητρακουλάκος Δ., Δρόσου Ι., Μπάρκα - Τσιλιγκαρίδου Μ., Μωραΐτου Β. Ιστορίες με αφορμή τη διεθνή κινητικότητα για διδακτική άσκηση	<u>ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ 3</u> Μπαμπαλή Α., Ψαρουδάκη Ε., Ντριγκόγια Β., Τσιούκα Ε., Κακαγιάννη Β.: Δημιουργικότητα και Διαθεματικότητα στη διδασκαλία του πιάνου στα Μουσικά Σχολεία μέσα από έργα Ελλήνων συνθετών για πιάνο	<u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 16:</u> <u>ΜΟΥΣΙΚΗ ΓΙΑ ΟΛΑ ΚΑΙ</u> <u>ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ</u> <u>Συντονιστής: Γ. Μυγδάνης</u> 213, Μιχαήλ Α., Μυγδάνης Γ.: Πρακτικές songwriting στο Δημοτικό Σχολείο: Ευρήματα από μια διδακτική παρέμβαση σε Όμιλο Μουσικής 196, Ευθυμίου Ρ.: Η διαχείριση της ετερότητας στην τάξη της μουσικής: διαφοροποιημένες τεχνικές διδασκαλίας 258, Πλαγερά Μ.: Από την drag μουσικοτροπία στην drag ηχοτροπία
16:00	Αίθουσα 4 (1ος) <u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 17:</u> <u>ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ</u> <u>ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ</u> <u>Συντονίστρια: Μ. Παπαζαχαρίου -</u> <u>Χριστοφόρου</u> 177, Παπαζαχαρίου - Χριστοφόρου Μ.: Διερευνώντας τις εμπειρίες μητέρων για ένα διαδίκτυακό εκπαιδευτικό πρόγραμμα μουσικής γονεϊκότητας 182, Τύμπα Μ.: Μητρότητα και επαναπροσδιορισμός μουσικής ταυτότητας: μελέτη περίπτωσης μίας μητέρας-μουσικού 246, Φράγκου Ε.: Άτυπες διαδικασίες μουσικής μάθησης σε οικογένεια στην Κύπρο: Τα τραγούδια της γιαγιάς για τα τρία εγγόνια της	Αίθουσα 5 (1ος) <u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 6</u> 175, De Baets, Th.: ‘Ready or not, here I come ...’ – Introducing the new TEAM learning outcomes for Music Teacher Education in Europe	Αίθουσα 6 (1ος) <u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 7</u> 309, Δημητρίου Κ.: Ρυθμός, σώμα και κίνηση: βιωματικό εργαστήριο
17:00	Διάλειμμα για καφέ		

Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Ωρα έναρξης	Αμφιθέατρο 1	Αμφιθέατρο 2	Αίθουσα 1 (1ος όρ.)	
17:30	<u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 18:</u> <u>ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ</u> <u>ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ</u> <i>Συντονίστρια: Ζ. Διονυσίου</i> 208, Διονυσίου Ζ.: Ρεμπέτικο, κριτική παιδαγωγική και μουσική εκπαίδευση: σκέψεις και προτάσεις από την εφαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος «Ταξίδι στο ρεμπέτικο» 180, Πεντογάλου Β.: Η συμβολή των μουσικών του δρόμου στη ζωή της πόλης: μία εθνογραφική προσέγγιση στο σύγχρονο αστικό ηχοτοπίο της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης 202, Σέγκλιας Ζ.: "Beating our head against that wall"; σκέψεις για τον σύγχρονο ρόλο της δημιουργικότητας στην τάξη	<u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 19:</u> <u>ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΝΤΑΣ</u> <u>ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ</u> <u>ΜΟΥΣΙΚΗΣ</u> <i>Coordinator: A. Kivi</i> 298, Kivi A., Koniari D., Bosch Sanfélix M., Özeke S.: “Indeed I came home ... to teach differently!” Transforming pre-service music teacher’s personal and professional learning through international exchange experiences 257 _En-Gr, Papadopoulou E., Akoyunoglou M.: Music for music students: experiences and views on an ever-evolving relationship 306, Chalkiadaki M., Zarkada M.: Investigating the experience of two educators as mentors for undergraduate music students: A collaborative autoethnographic study	<u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 20:</u> <u>ΜΟΥΣΙΚΗ, ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ</u> <u>ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ</u> <i>Συντονιστής: Γ. Λίτος</i> 308, Κωνσταντακοπούλου Α.: Γλώσσα και Μουσική στο Νηπιαγωγείο. Εφαρμογή και έρευνα 286, Μαμούχα Κ.: Μουσική και Λογοτεχνία: Μελετώντας αφηγηματικές τεχνικές και τρόπους μέσω ελληνικών τραγουδιών στο μάθημα Λογοτεχνίας Λυκείου (ΑΠΣ, 2021) 248, Παπαλάμπρου Ι., Λίτος Γ.: Τα Μουσικοπαιδαγωγικά σε «ποικίλα περιβάλλοντα»: Η μουσική διδασκαλία και μάθηση μέσα από το επιστημονικό περιοδικό της E.E.M.E.	
17:30	Αίθουσα 4 (1ος) <u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 21:</u> <u>ΑΤΥΠΗ ΜΟΥΣΙΚΗ</u> <u>ΜΑΘΗΣΗ</u> <i>Συντονίστρια: Μ. Τσαλίκη</i> 174, Ανδριώτη Ε.: Διερευνώντας την ενσωμάτωση άτυπων διαδικασιών μουσικής μάθησης σε μια ομάδα παιδιών προσχολικής ηλικίας σε τυπικό εκπαιδευτικό περιβάλλον, ως μέσο για την ανάπτυξη ρυθμικών μουσικών δεξιοτήτων στην προσχολική ηλικία 200, Καρασάββα Β., Παπαζαχαρίου - Χριστοφόρου Μ.: Εξετάζοντας τους μουσικούς πειραματισμούς/ αυτοσχεδιασμούς μιας ομάδας παιδιών ηλικίας 4-6 ετών: Έρευνα δράσης σε ιδιωτικό νηπιαγωγείο στην Ελλάδα 251, Τσαλίκη Μ.: Ακρόαση μουσικής στο σχολείο εκτός μαθησιακής διαδικασίας: Μπορούμε να αναπαράγουμε το φαινόμενο Mozart;	Αίθουσα 5 (1ος) <u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 22:</u> <u>MUSIC EDUCATION</u> <u>FROM</u> <u>KINDERGARTEN TO</u> <u>ELEMENTARY</u> <i>Coordinator: E. Nikolaou</i> 199, Charalambidou Ch.: Meaningful musical experiences in early childhood education: Cultivating creativity through the strategic informal approach 215, Adamopoulou K: Designing "open approaches" of encouraging music improvisation: An action research in a Greek kindergarten school 274, Nikolaou E., Theodorakopoulos D., Galani A.: Teaching basic syntactic concepts to 5th grade Greek students through an interartistic and interdisciplinary approach	Αίθουσα 6 (1ος) <u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 8</u> 253, Τσιρίδης Π., Μασσακίδου Σ., Ματρώζου Σ.: El Sistema Greece - Music for active citizenship: Η Μουσική ως εργαλείο κοινωνικής ένταξης και συμμετοχής.	Αίθ. Συνεδριάσεων <u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 9</u> 289, Αλεξάνδρου Μ. και μέλη της Γυναικείας Βυζαντινής Χορωδίας της Ε.Ε.Μ.Ε. Αγία Ανυσία και της Ομάδας Μελέτης Μαθαίνω Βυζαντινή Μουσικής Παίζοντας του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ. Βυζαντινή μουσική για μικρούς και μεγάλους. Στοχασμοί και πράξεις για τη διδασκαλία Ψαλτικής Τέχνης σε περιβάλλοντα τυπικής και άτυπης μάθησης
18:30	ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ από το Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο στην Ιόνιο Ακαδημία			

Ωρα έναρξης

Ιόνιος Ακαδημία

19:00 **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ:**
Μαντολινάτα Μουσικού Σχολείου Κέρκυρας
Υπεύθυνος καθηγητής: Σπύρος Ράλλης

19:30 **KENTRIKH OMILIA**
Coordinator: A. Triantafyllaki
Jennie Henley - Enacting change through inclusive pedagogy / Ενεργοποιώντας την αλλαγή μέσω της παιδαγωγικής της συμπερίληψης

20:30 **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΡΑΣΗ:**
Φωνητικό Σύνολο Ιονίου Πανεπιστημίου
Διδασκαλία-Διεύθυνση: Δημήτρης Κτιστάκης

Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

09:00	ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΗ			
Ωρα έναρξης	Αίθουσα 103	Αίθουσα 113	Αίθουσα 121	Αίθουσα Ρομποτή
09:30	<u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 10</u> 212, Μίντζα Μ., Χατζηγάμπρου Μ.: Η Αφρική πιο κοντά μας... μέσα από τα Κέντρα Μάθησης Μουσικής	<u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 11</u> 247, Adamopoulou K.: Everyone's voice: A creative exploration of music improvisation as a democratic practice	<u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 12</u> 310, Θεοδωρίδης Ν., Καλανταρίδου Δ., Μπαντελά Β.: Δω σ' αυτή τη γειτονιά (και) στην παραπέρα ρούγα... Με τραγούδια, με χορό, να μια ομάδα, μούρλια!	
10:30	<u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 13</u> 211, Παρπαρά Χρ.: Παίζοντας με τη μουσική μορφή (με παιδιά ηλικίας 5-9 ετών)	<u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 14</u> 192, Agalianou O., Litos Y.: Community Music meets Body Music/ Body Music meets Community Music	<u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 15</u> 311, Ερκέκογλου Μ.: Παιχνίδια και ρυθμοί από την Αφρική στην ομάδα-τάξη	<u>ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 16</u> 282, Χαλάτση Ε.: Μουσικό εργαστήριο αυτοσχεδιασμού στο πιάνο σε οριοθετημένο μουσικό πλαίσιο με ταυτόχρονη μουσική συνοδεία της εκπαιδευτικού στο πιάνο
11:30	Οι φιλαρμονικές της Κέρκυρας στη Λιτανεία του Πρωτοκύριακου – Πλατεία Σπιανάδα			

Ωρα έναρξης

Ιόνιος Ακαδημία

13:00	<u>ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΒΙΝΤΕΟ</u> <i>Συντονιστής: Κ. Κερασσοβίτης</i> 315, Ζαριάς Γ.: Η ελληνική παραδοσιακή μουσική στην τριτοβάθμια και δευτεροβάθμια τυπική εκπαίδευση. Καλλιτεχνικές - εκπαιδευτικές δράσεις της «Ορχήστρας Βιολιών» στα Μουσικά Σχολεία της Ελλάδας και της Κύπρου 316, Φλωράκη Α., Κουτούζος Ε.: Σκύρος Ανεμόεσσα. Μουσική και Λογοτεχνία - Δρόμοι της Θάλασσας (Μουσικό Σχολείο Πειραιά) 317, Ασημίδου Α., Γιατράς Θ., Σουλιώτης Α.: Με λογισμό και με όνειρο 318, Καλλιάριδου Χρ.: Χορωδία στο σχολείο, με αφορμή το project "Centenary of Gerald Durrell" σε Κέρκυρα και Jersey UK
13:30	<u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 23: Pecha Kucha</u> 272, Αριστείδου Δ., Βλατάκη Μ., Βλαχάκη Ν., Ζαχούλης Ζ., Θάνη Ε., Λέκκας Β., Λεωνίδα Ε., Ξανθάκη Μ., Πετανίτη Μ., Σακκά Μ., Σπυριδάκης Μ., Σωτηρίου Σ., Τσολακίδου Κ., Φουντουλάκη Ε.: Διερεύνηση ατομικών και συλλογικών εμπειριών συμμετεχόντων σε χορωδιακά σύνολα ενηλίκων
14:10	<u>ΣΥΝΕΔΡΙΑ 24: ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ</u> <i>Συντονίστρια: Ε. Περσάκη</i> 288, Δογάνη Κ.: Ανιχνεύοντας την αναδυόμενη δημιουργική έκφραση των παιδιών στο ελεύθερο μουσικό τους παιχνίδι 205, Ράπτης Χ.: Για μια κοσμο-κεντρική θεώρηση των συναισθημάτων στη μουσική εκπαίδευση
15:00	Κλείσιμο 10ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε. - Κερκυραϊκός Μουσικός Αποχαιρετισμός

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ 1: ΔΗΜΗΤΡΑ ΤΡΥΠΑΝΗ

Παρασκευή 31 Οκτωβρίου 2025

18:30-19:30: Αμφιθέατρο, Ιόνιος Ακαδημία

Συντονίστρια: Ι. Ετμεκτσόγλου

From Ear to Body: Μέθοδος Ακουστικής Επανεκκίνησης

Ο δομημένος χορικός λόγος - πολυφωνικός και πολυρρυθμικός - ως εργαλείο μουσικής δημιουργίας, εκπαίδευσης και κοινοτικής δράσης

Δήμητρα Τρυπάνη

Συνθέτρια, Καθηγήτρια Θεωρητικών και Σύνθεσης

Τμήμα Μουσικών Σπουδών

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Η μέθοδος ακουστικής επανεκκίνησης *From Ear to Body* αποτελείται από ένα πλήρες σετ εργαλείων και τεχνικών που στοχεύουν στην επανεκκίνηση της ακουστικής και ρυθμικής αντίληψης μουσικών, ηθοποιών, χορευτών, εκπαιδευτικών, μαθητών όλων των βαθμίδων, και, εν γένει, επαγγελματιών που διαχειρίζονται ομάδες. Η μέθοδος αποσκοπεί, επιπλέον, στο να συστήσει νέους τρόπους δημιουργικής ενσωμάτωσης του ήχου και του ρυθμού σε διαθεματικές εκπαιδευτικές, κοινωνικές ή/και καλλιτεχνικές δράσεις. Οι ασκήσεις της μεθόδου δεν περνούν μόνο μέσα από τις γνωστές μουσικές σημειογραφίες, αλλά στηρίζονται στη σύνδεση της ακοής με το σώμα, στην κυριολεκτική ενσωμάτωση του ήχου, έτσι ώστε να μπορεί να αποκωδικοποιηθεί φυσικά και ουσιαστικά, μέσω της αυστηρά δομημένης χρήσης της φωνής, των ασύμμετρων ρυθμών (πολυφωνία και πολυρυθμία), αλλά και μέσω της σωματικής κρούσης, καθώς και της κρουστικής χορογραφίας (percussive choreography). Στη βάση όλων των παραπάνω βρίσκεται ο χορικός ήχος και λόγος –η επίτευξη της απολύτως κουρδισμένης (συχνοτικά και ρυθμικά) εκφοράς κειμένου από μικρή ή μεγάλη ομάδα ανθρώπων. Η εισήγηση θα έχει διαδραστικό χαρακτήρα έτσι ώστε μέσω της βιωματικής εμπειρίας να γίνει καλύτερα κατανοητή η λειτουργία της μεθόδου.

Η Δήμητρα Τρυπάνη σπούδασε σύνθεση στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου (MMus και PhD με διάκριση) με τον Nigel Osborne, και ελληνική φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ. Ως συνθέτρια ασχολείται με τη δημιουργία έργων σύγχρονου μουσικού θεάτρου, με στόχο την κατάργηση των «ραφών» μεταξύ μουσικής και λόγου, με βασικό εργαλείο την «χορική» πολυφωνία και πολυρυθμία. Από το 2017 είναι σταθερή εξωτερική συνεργάτης της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, ως υπεύθυνη εκπαιδευτικών εργαστηρίων, αλλά και ως συνθέτρια. Για επτά χρόνια υπήρξε Composer in Residence του Φεστιβάλ Παζών. Έχει διδάξει σύνθεση, ear training και τεχνικές διαθεματικής παράστασης σε πολλά πανεπιστήμια στην Ελλάδα και τη Βρετανία, και έχει πραγματοποιήσει δεκάδες εργαστήρια πάνω στη μέθοδό της “From Ear to Body” (μέθοδος ακουστικής επανεκκίνησης). Φέτος ξεκινά η συνεργασία της με το Εθνικό Θέατρο, με έναν ετήσιο εργαστηριακό κύκλο πάνω στη μέθοδό της. Είναι καθηγήτρια θεωρητικών και σύνθεσης με διαθεματικές πρακτικές στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου.

KENTPIKH OMIΛIA 2: CHI-HIN LEUNG

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

12:00-13:00: Αμφιθέατρο 1, Τμήμα Μουσικής Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονιστής: Γ. Μυγδάνης

**The Sound of Tomorrow:
How AI is reshaping Music Education**

Chi-Hin Leung

Composer, Educator and Inventor

Assistant Professor at the Department of Cultural and Creative Arts

The Education University of Hong Kong

President of the Hong Kong Association for Music Education (HAME)

Artificial Intelligence (AI) has revolutionized countless fields, and music education stands at the forefront of this transformation. This keynote explores the profound impact of AI on music education through three pivotal phases: the past, rooted in traditional methods; the present, where AI is reshaping curricula and teaching practices; and the future, brimming with possibilities for innovation and accessibility. As a composer-educator, the speaker has long been fascinated by the interplay between music and education. What does it mean to teach music in an era where technology is redefining creativity? In the classical tradition, music was solely the product of human ingenuity, realized through physical instruments. The 20th century introduced electronic music, expanding the sonic palette and democratizing music creation. In the 21st century, AI is pushing boundaries even further, enabling entirely new forms of music generation and human-AI collaboration. The post-COVID era has accelerated this shift, highlighting the need for accessible, technology-driven music education that empowers learners of all backgrounds. Nevertheless, what is the ultimate goal of music education in the age of AI? As educators, we must reimagine our curricula to reflect the evolving landscape of music creation and performance. AI offers unparalleled opportunities to diversify teaching methods, personalize learning experiences, and integrate interdisciplinary approaches. Machine learning algorithms, for instance, can analyze student performance in real-time, providing tailored feedback that enhances traditional pedagogical methods. These advancements promise to make music education more inclusive, innovative, and responsive to the needs of future generations. This keynote will delve into the challenges and opportunities of integrating AI into music education, offering insights into how we can harness technology to inspire creativity, foster accessibility, and redefine what it means to teach and learn music in the digital age.

Dr. Chi-Hin Leung is a distinguished composer, educator, and inventor recognized with numerous accolades, including the Gold Medal and Top 20 Best Invention Award from the International Invention Innovation Competition in Canada, the Gold Award from Hong Kong Techathon+ 2024, the Silver Award (Asia) from QS Reimagine Education ("Oscars" of Education), and the President's Award for Outstanding Performance in Knowledge Transfer and Teaching. He is the President of the Hong Kong Association for Music Educators (HAME), Vice Chairman of the Hong Kong Composers' Guild (HKCG), a Board Member of the International Society for Music Education (ISME), and an Apple Distinguished Educator (ADE).

KENTRIKH OMIΛIA 3: JENNIE HENLEY

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

19:30-20:30: Αμφιθέατρο, Ιόνιος Ακαδημία

Συντονίστρια: Α. Τριανταφυλλάκη

**Enacting change
through inclusive pedagogy**

Jennie Henley

Professor in Music Education
at the Royal Northern College of Music, UK

Just like every child, young person and adult we teach, every teacher, educator, facilitator, music leader, coach etc. brings with them a variety of musical experiences. These musical experiences are all valid music making activities, yet notions of musical excellence distort perceptions of musical ability. Curricula and educational structures perpetuate these distortions, and there is a danger that they disempower teachers and practitioners who wish to work inclusively rather than provide a positive framework for teachers to work within. Drawing on a rich experience of teaching and facilitating music in many educational and community settings, coupled with over 20 years of researching the relationship between pedagogy and inclusion, Professor Jennie Henley explores inclusive pedagogy and how educators can enact change through the way that they work. Exploring her own story of growth, Henley takes three principles of inclusive pedagogical practice, analyses them using Cultural Historical Activity Theory (CHAT), and demonstrates how reconceptualising the notions of quality, difference, expertise, growth, talent and vulnerability is fundamental to inclusive pedagogy. Ultimately, by embracing an inclusive pedagogical approach, we can move away from deficit approaches to teaching and understand how we, as educators, are the agents of change.

*Professor **Jennie Henley** is Director of Programmes and Professor in Music Education at the Royal Northern College of Music, UK. As Executive Director responsible for all undergraduate and postgraduate taught degrees, as well as junior music programmes, she provides strategic leadership for learning and teaching, including access and participation. Jennie has taught and led music in various contexts for over 25 years. She has worked with children, young people and adults and has a rich tapestry of practice crossing music education and community music. Working in a variety of complex and challenging environments, the central focus of her research is the relationship between pedagogy and inclusion.*

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1: ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Παρασκευή 31 Οκτωβρίου 2025

15:30-16:30: Αμφιθέατρο, Ιόνιος Ακαδημία

Συντονίστρια: Χ. Αναγνωστοπούλου

«Η τέχνη του Ρυθμού», ένα πρόγραμμα ανοιχτό στην κοινότητα: Πρώτες διαπιστώσεις από τη διερεύνηση του ρόλου της μουσικής στην ψυχική διάθεση και την ευημερία των συμμετεχόντων

Χριστιάνα Αδαμοπούλου, Έρη Μαυροπούλη, Γιάννης Παπατζανής & Χριστίνα Αναγνωστοπούλου

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η επίδραση της ενεργού μουσικής εμπλοκής στην υγεία, την ευημερία και την κοινωνική ενσωμάτωση στο πλαίσιο μουσικών κοινοτικών παρεμβάσεων διερευνάται συστηματικά τα τελευταία χρόνια. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι σχετικές έρευνες αφορούν πληθυσμούς με αυξημένες ανάγκες υποστήριξης όσον αφορά την ψυχική ή/και τη σωματική τους υγεία ή κοινωνικές ομάδες που αντιμετωπίζουν συνθήκες αποκλεισμού.

Με δεδομένο ότι η μουσική στην κοινότητα αφορά συμπεριληπτικές δράσεις, όπου η έννοια της «φιλοξενίας» αλλά και της πρόληψης είναι κομβικής σημασίας αποφασίσαμε να διερευνήσουμε ένα ιδιαίτερα επιτυχημένο πρόγραμμα μουσικής, ανοιχτό σε όλα τα μέλη της τοπικής κοινότητας που υλοποιείται σε μακροχρόνια βάση στην Κρήτη. Το πρόγραμμα με τίτλο «Η Τέχνη του Ρυθμού» περιλαμβάνει μουσική δημιουργία με κρουστά, συνδυάζοντας κίνηση και φωνητική εκτέλεση.

Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση του ρόλου της μουσικής στη ζωή των συμμετεχόντων πριν και μετά την παρέμβαση και ειδικότερα η επίδραση της ενεργού μουσικής συμμετοχής στην ψυχική διάθεση και τη ρύθμιση του συναισθήματος. Έγινε χρήση μικτής μεθοδολογίας στο πλαίσιο της μελέτης περίπτωσης που περιλάμβανε τη χορήγηση ερωτηματολογίων (B-MMR, Δείκτης Ευημερίας (WHO-5) και ένα σύντομο ερωτηματολόγιο θετικής ψυχολογίας) πριν την έναρξη και μετά τη λήξη της παρέμβασης (N=107) καθώς και τη διεξαγωγή ομάδας εστίασης αμέσως μετά τη λήξη του προγράμματος.

Στην παρούσα εισήγηση γίνεται μία πρώτη αποτύπωση των αποτελεσμάτων της ποσοτικής έρευνας, τα οποία έδειξαν διαφορές πριν και μετά την παρέμβαση, με κυριότερη την αύξηση της επίδρασης της μουσικής στην ψυχική διάθεση των συμμετεχόντων. Παράλληλα, μέσω της θεματικής ανάλυσης του περιεχομένου της συνέντευξης, επιχειρούμε να δείξουμε πώς η ενεργός συμμετοχή στη μουσική διαδικασία βιώνεται ως μια λειτουργία φροντίδας, την οποία οι συμμετέχοντες σταδιακά εσωτερικεύουν και αξιοποιούν για την ευημερία τους.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Fancourt, D., & Finn, S. (2019). *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review*. World Health Organization Regional Office for Europe.
- Higgins, L. (2007). Acts of hospitality: the community in Community Music. *Music Education Research*, 9(2), 281–292. <https://doi.org/10.1080/14613800701384441>
- Saarikallio, S. (2012). Development and validation of the Brief Music in Mood Regulation Scale (B-MMR). *Music Perception*, 30(1), 97–110.
- Yi, S. Y., & Kim, A. J. (2023). Implementation and strategies of Community Music activities for well-being: A scoping review of the literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(3), 2606.

Τραγουδώντας για μια δεύτερη ευκαιρία: Μία μελέτη περίπτωσης ομαδικού τραγουδιού σε Κατάστημα Κράτησης ανδρών

Ευπραξία Φαρμάκη

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Η διεθνής βιβλιογραφία έχει αναδείξει το ομαδικό τραγούδι ως πρακτική κοινοτικής μουσικής, που ενισχύει τους κοινωνικούς δεσμούς και βελτιώνει την ποιότητα ζωής των συμμετεχόντων, ειδικά σε κοινωνικά περιθωριοποιημένα περιβάλλοντα όπως τα Καταστήματα Κράτησης (Cohen & Duncan, 2022). Από τον 19ο αιώνα μέχρι σήμερα έχει

εφαρμοστεί στο δυτικό σωφρονιστικό σύστημα, είτε ως τρόπος ηθικής αναμόρφωσης, είτε ως πρακτική, προσανατολισμένη στην κοινωνική επανένταξη και στην ανάπτυξη γλωσσικών και κοινωνικών δεξιοτήτων που οδηγούν σε μετασηματισμό πρότερων, μη λειτουργικών αντιλήψεων (Cohen, 2012· Φαρμάκη & Ακογιούνoglou, 2024· Roma, 2010· Silber, 2005).

Σκοπός της έρευνας ήταν ο αναστοχασμός πάνω στη λειτουργία μιας ομάδας τραγουδιού, η οποία συστάθηκε σε Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας, εντός Καταστήματος Κράτησης ανδρών της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Πρόκειται δηλαδή για μία παρέμβαση, η οποία σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε με σκοπό τη διερεύνηση του ερωτήματος: Ποιο το βίωμα και πώς αποτιμήθηκε από τους συμμετέχοντες η εμπειρία τους στην ομάδα τραγουδιού; Την ομάδα αποτελούσαν 15 μαθητές του ΣΔΕ που εθελοντικά συναίνεσαν στο να συμμετάσχουν σε αυτή, ενώ στη διαδικασία των ημιδομημένων συνεντεύξεων συμμετείχαν οι 12. Πρόκειται για μια ποιοτική μελέτη περίπτωσης η οποία διήρκεσε 9 μήνες. Τα δεδομένα της αντλήθηκαν από τρεις ομάδες εστίασης, το ηχογραφημένο υλικό των συναντήσεων, τις ατομικές ημιδομημένες συνεντεύξεις και το ημερολόγιο της ερευνήτριας. Από την επαγωγική θεματική ανάλυση αναδόθηκαν οι παρακάτω πέντε θεματικές κατηγορίες: α) η ενίσχυση κοινωνικών δεξιοτήτων, β) η παιδαγωγική διάσταση της μουσικής ομάδας, γ) ο επαναπροσδιορισμός πρότερων αρνητικών εκπαιδευτικών εμπειριών, δ) η αλλαγή της ψυχικής διάθεσης μέσω του ομαδικού τραγουδιού και ε) μια σειρά παραγόντων που δυσχεραίνουν τη δράση της ομάδας.

Τα ευρήματα συγκλίνουν στην ανάδειξη της πρακτικής του ομαδικού τραγουδιού ως τρόπου εμπύχωσης και εκπαίδευσης σε περιβάλλοντα ποινικής δικαιοσύνης, ενώ ο συνδυασμός τους συνηγορεί σε περαιτέρω έρευνα για την αξιοποίησή της, ως εργαλείου προαγωγής κοινωνικής δικαιοσύνης, αλλά και ευαισθητοποίησης του ευρύτερου κοινού.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Cohen, M. L. (2012). Harmony within the walls: Perceptions of worthiness and competence in a community prison choir.

International Journal of Music Education, 30(1), 46–56. <https://doi.org/10.1177/0255761411431394>

Cohen, M. L., & Duncan, S. P. (2022). *Music making in U.S. prisons: Listening to incarcerated voices*. Wilfrid Laurier University Press.

Φαρμάκη, Ε., & Ακογιούνoglou, Μ. (2024). Το ομαδικό τραγούδι σε Καταστήματα Κράτησης: Μια βιβλιογραφική ανασκόπηση.

Μουσικοπαιδαγωγικά, 22, 7-29.

Roma, C. (2010). Re-sounding: Refuge and reprise in a prison choral community. *International Journal of Community Music*, 3(1), 91–102. <https://doi.org/10.1386/ijcm.3.1.91/1>

Silber, L. (2005). Bars behind bars: the impact of a women's prison choir on social harmony. *Music Education Research*, 7(2), 251–271. <https://doi.org/10.1080/14613800500169811>

«Μουσικοτροπίες σε Κέντρο Ημέρας»: Αποτύπωμα μιας μουσικής δράσης στην κοινότητα

Σαχάρ Χριστίνα Κλύμπερ & Μίτσυ Ακογιούνoglou

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Η ομαδική μουσική συνάντηση αποτελεί ένα υποστηρικτικό εργαλείο για άτομα με ψυχικές παθήσεις καθώς προσφέρει έναν χώρο όπου ο ρυθμός, η μουσική σύμπραξη, η αλληλεπίδραση και η δημιουργική έκφραση γίνονται μέσα ενδυνάμωσης και σύνδεσης (Hallam & Himonides, 2022· Perkins et al., 2016). Η μουσική στην κοινότητα είναι μία συμμετοχική και ανοιχτή μουσική πρακτική που εστιάζει στην αποδοχή της ποικιλομορφίας, τη συμπερίληψη, τη συνεργασία και την κοινωνική αλληλεπίδραση (Higgins, 2012). Δεν εντάσσεται σε τυπικά εκπαιδευτικά πλαίσια, αλλά προσαρμόζεται στις δυνατότητες και τις ανάγκες κάθε συμμετέχοντα, ανεξάρτητα από το επίπεδο μουσικών γνώσεων (Ακογιούνoglou κ.ά., 2024· Ολοκτσίδου κ.ά., 2023).

Στην προτεινόμενη εισήγηση θα περιγραφεί μία δράση κοινοτικής μουσικής σε Κέντρο Ημέρας για άτομα με ψυχικές παθήσεις που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της συνεργασίας του Ιονίου Πανεπιστημίου με το Γενικό Νοσοκομείο Κέρκυρας. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν εβδομαδιαίες μουσικές συναντήσεις για ένα έτος. Ο αριθμός των συμμετεχόντων ήταν κατά μέσο όρο 17 άτομα ανά συνάντηση, με ηλικίες που κυμαίνονταν από 24 έως 65 ετών. Οι συναντήσεις είχαν βιωματικό χαρακτήρα στις οποίες δόθηκε η δυνατότητα στα μέλη της ομάδας να μουσικοτροπήσουν οργανικά και φωνητικά. Στόχος των μουσικών συναντήσεων ήταν η δημιουργία ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος, η ενίσχυση της ομαδικότητας και της συνεργασίας, η ανάπτυξη της μουσικής αυτοέκφρασης χωρίς φόβο κριτικής, η βελτίωση της αυτοσυγκέντρωσης, η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, η ανάπτυξη της ακουστικής αντίληψης και της αίσθησης του ρυθμού, η καλλιέργεια δημιουργικών δυνατοτήτων μέσω του αυτοσχεδιασμού και η ομαδική μουσική εκτέλεση ανεξάρτητα από τις γνώσεις του καθένα.

Με αναστοχαστικό βλέμμα στις μουσικές συναντήσεις, οι εβδομαδιαίες ομάδες φαίνεται ότι επέτρεψαν τη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης, τη βελτίωση της συνεργατικότητας, την ενίσχυση της συγκέντρωσης, της προσοχής,

και της αυτοπεποίθησης, την ανάπτυξη της μουσικής έκφρασης και τη βελτίωση της ρυθμικής αίσθησης. Στην εισήγηση θα αναπτυχθούν η διαδικασία σχεδιασμού των συναντήσεων, καθώς και οι δυσκολίες και προκλήσεις που αντιμετώπισε η συντονίστρια/μουσικός. Επίσης, θα αναλυθούν οι προσαρμογές που πραγματοποιήθηκαν και οι επιλογές ρεπερτορίου που ακολουθήθηκαν, ώστε να αποκτήσουν οι δράσεις έναν χαρακτήρα συμπεριληπτικό με έμφαση στη ροή της μουσικοτροπίας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Ακογιούνγλου, Μ., Σαλτάρη, Ρ., Διονυσίου, Ζ., Μαλιώτα, Ελ., Γεωργοπάλης, Π., & Κωνσταντάκου, Κλ. (2024). Μουσική στην κοινότητα σε ποικίλες κοινωνικές ομάδες: Τα πλαίσια, οι ανάγκες, οι ρόλοι, και η άτυπη μουσική μάθηση. Στο Μαλαφάντης, Κ. Δ. & Ζάραγκας Χ. Κ. (Επιμ.), *Πρακτικά του 12ου Πανελλήνιου Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος* (Τόμος Α', σ. 107-126), Ιωάννινα, 10-12 Νοεμβρίου 2023. Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος.
- Hallam, S. & Himonides, E. (2022). *The Power of Music: An Exploration of the Evidence*. Open Book Publishers.
- Higgins, L. (2012). *Community Music: In Theory and in Practice*. Oxford University Press.
- Ολοκτιδίου, Η., Κωνσταντάκου, Κ., και Ακογιούνγλου, Μ. (2023). Αποτύπωση της εμπειρίας εμπνευστών μουσικής στην κοινότητα στη Γερμανία και στην Ελλάδα: μία φαινομενολογική προσέγγιση. Στο Θ. Ράπτης & Ε. Περσικάκη (Επιμ.), *Η Μουσική Εκπαίδευση σε έναν κόσμο που αλλάζει: Ταυτότητες, Αξίες, Εμπειρίες. Πρακτικά του 9ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.* (σσ. 222- 231).
- Perkins, R., Ascenso, S., Atkins, L., Fancourt, D., & Williamon, A. (2016). Making music for mental health: how group drumming mediates recovery. *Psychology of Well-Being Theory Research and Practice*, 6(1). <https://doi.org/10.1186/s13612-01>

Κοινοτική μουσική για την ευζωία ηλικιωμένων που διαβιούν σε δομές μακροχρόνιας φροντίδας: Θεωρητικό πλαίσιο και προκαταρκτικά ευρήματα

Ραφαέλα Τρούλου & Αιόδα Στάμου
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Πληθώρα ερευνών υπογραμμίζει τη θετική επίδραση των συμμετοχικών ή/ και κοινοτικών μουσικών δράσεων στην ευζωία των ηλικιωμένων ατόμων (Creech et al., 2014· Lally, 2009· Skingley et al., 2016· Varvarigou et al., 2012). Ωστόσο, η πλειονότητα των ερευνών εστιάζει σε ηλικιωμένους που διαβιούν στην κοινότητα, ενώ οι μελέτες που εξετάζουν τις επιδράσεις της κοινοτικής μουσικής σε δομές μακροχρόνιας φροντίδας παραμένουν περιορισμένες.

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, υλοποιήθηκε ένα πρόγραμμα κοινοτικής μουσικής, διάρκειας δέκα μηνών, σε δύο δομές μακροχρόνιας φροντίδας με σκοπό τη διερεύνηση της συμβολής του στην ευζωία των ηλικιωμένων συμμετεχόντων. Η παρούσα παρουσίαση επιδιώκει (α) την ανάλυση του θεωρητικού πλαισίου που καθοδήγησε τον σχεδιασμό του προγράμματος και (β) την ανάδειξη προκαταρκτικών ποιοτικών ευρημάτων που συνηγορούν στη θετική συσχέτιση μεταξύ ευζωίας και πρακτικών της κοινοτικής μουσικής, κατά την όψιμη ενήλικη ζωή.

Έχοντας ως βάση το θεωρητικό υπόβαθρο που διέπει τη φιλοσοφία της κοινοτικής μουσικής πράξης αλλά και συνυπολογίζοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ατόμων που συμμετείχαν στις μουσικές συναντήσεις, σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε ένα πρόγραμμα δομημένο πάνω στις εξής πέντε αρχές: (1) έμφαση στην ενεργό εμπλοκή και συμμετοχή, (2) ενίσχυση ελευθερίας επιλογών και έκφρασης, (3) διατήρηση σταθερής δομής στις μουσικές συναντήσεις, (4) ευελιξία ως προς τη μουσική διαδικασία, και (5) δημιουργία κλίματος ασφάλειας, φιλοξενίας, και οικειότητας.

Οι συναντήσεις πραγματοποιούνταν σε εβδομαδιαία βάση, με τη συμμετοχή 27 ηλικιωμένων, οι οποίοι παρουσίαζαν ετερογένεια ως προς τη λειτουργικότητα και τη γνωστική κατάσταση (ηλικιωμένοι με άνοια [$n=8$], με νοητική αναπηρία [$n=11$], χωρίς γνωστικής φύσεως ελλείμματα [$n=8$]). Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω βιντεοσκόπησης/παρατήρησης των μουσικών συναντήσεων και ημιδομημένων συνεντεύξεων με άτομα από το προσωπικό των δομών και τους βοηθούς της εμπνευστριας/ ερευνήτριας ($n=4$).

Μέσω της διαδικασίας της θεματικής ανάλυσης, των δεδομένων που προέκυψαν από την παρατήρηση του βιντεοσκοπημένου υλικού και τις συνεντεύξεις, αναδύθηκε ότι το πρόγραμμα κοινοτικής μουσικής συνέβαλε σε ενίσχυση του αισθήματος «ανήκειν», στη βελτίωση της διάθεσης και στη γενικότερη ενίσχυση θετικών συμπεριφορών. Επιπλέον, οι μουσικές συναντήσεις δημιούργησαν ευκαιρίες για κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Creech, A., Hallam, S., Varvarigou, M., & McQueen, H. (2014). *Active Ageing with Music: Supporting Wellbeing in the Third and Fourth Ages*. Institute of Education, University of London.
- Lally, E. (2009). The power to heal us with a smile and a song: Senior well-being, music-based participatory arts and the value of qualitative evidence. *Journal of Arts & Communities*, 1(1), 25–44. https://doi.org/10.1386/jaac.1.1.25_1

- Skingley, A., Martin, A., & Clift, S. (2016). The contribution of community singing groups to the well-being of older people. *Journal of Applied Gerontology*, 35(12), 1302–1324. <https://doi.org/10.1177/0733464815577141>
- Varvarigou, M., Creech, A., Hallam, S., & McQueen, H. (2012). Benefits experienced by older people in group music-making activities. *Journal of Applied Arts and Health*, 3(2), 183–198. https://doi.org/10.1386/jaah.3.2.183_1

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

09:30-10:30: Αμφιθέατρο 1, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονιστής: Γ. Μυράλης

Από το Γυμνάσιο στο Λύκειο:

Μια μελέτη περίπτωσης για τη διαρροή μαθητών από ένα Μουσικό Σχολείο

Ζαχαρίας Ζαχούλης

Στα Μουσικά Σχολεία, έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς μουσικής εκπαίδευσης εντός της δημόσιας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, διαπιστώνεται τα τελευταία χρόνια τάση μειωμένων εγγραφών μαθητών/τριών από το Γυμνάσιο προς το Λύκειο (Πουλοπούλου, 2019). Οι μαθητές/τριες φοιτούν σε αυτά είτε από ενδιαφέρον για τη μουσική, είτε με στόχο την ακαδημαϊκή τους εξέλιξη (Ρήτου & Ακογιούνγλου, 2019). Το φαινόμενο της διακοπής φοίτησης εφήβων μαθητών/τριών από τις μουσικές δραστηριότητες από μουσικές σχολές τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης, παρατηρείται σε υψηλό ποσοστό κυρίως μεταξύ 15-17 ετών (Ruth & Müllensiefen, 2021). Ο σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει το φαινόμενο της διαρροής των μαθητών/τριών της Γ' Γυμνασίου από το Μουσικό Σχολείο στη μετάβασή τους στο Λύκειο. Συγκεκριμένα, επιδιώκεται να απαντηθούν ερωτήματα που αφορούν το πώς νοηματοδοτούν οι μαθητές/τριες την εμπειρία τους στο Μουσικό Σχολείο και ποιοι λόγοι τους ωθούν σε αλλαγή Λυκείου. Ακολουθώντας ποιοτικό σχεδιασμό (Ισαρη & Πουρκός, 2015), πραγματοποιήθηκαν 12 ατομικές ημιδομημένες συνεντεύξεις (N=12) και 2 ομάδες εστίασης (συνολικό N=15) με μαθητές/τριες της Γ' Γυμνασίου Μουσικού Σχολείου της ελληνικής περιφέρειας. Με εργαλείο ένα σύντομο ερωτηματολόγιο, επιλέχθηκαν τυχαία αυτοί/αντές που συμμετείχαν από όσους/ες είχαν δηλώσει την επιθυμία τους να αποχωρήσουν από το συγκεκριμένο σχολείο και να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε άλλο Λύκειο. Τα δεδομένα αναλύθηκαν θεματικά με στόχο να αποτυπωθούν σφαιρικά οι κοινές και διαφορετικές εμπειρίες τους στο Μουσικό Σχολείο. Από την ανάλυση προέκυψε ότι οι λόγοι που οδηγούν στη σκέψη της αποχώρησης φάνηκε να ποικίλλουν, με κάποιους να σχετίζονται με τις ακαδημαϊκές απαιτήσεις, άλλους με την εκπαιδευτική δομή και τις υποδομές του σχολείου, ενώ σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μαθητών/τριών και των καθηγητών/τριών, καθώς και άλλοι κοινωνικοί και ψυχολογικοί παράγοντες (Pucihar et al., 2024). Τα ευρήματα καταδεικνύουν την ανάγκη για μια πιο ευέλικτη και υποστηρικτική προσέγγιση στην εκπαίδευση και λειτουργία των Μουσικών Σχολείων, όπου οι μαθητές/τριες θα έχουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής τους εμπειρίας (Evans, 2015). Τέλος, προβάλλεται η ανάγκη για στοχευμένες αλλαγές στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, τις διδακτικές μεθόδους και τις συνθήκες φοίτησης, ώστε να ενισχυθεί η διάθεση και το κίνητρο των μαθητών/τριών να συνεχίζουν τις σπουδές τους και στις λυκειακές τάξεις του Μουσικού Σχολείου.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Evans, P. (2015). Self-determination theory: An approach to motivation in music education. *Musicae Scientiae*, 19(1), 65–83. <https://doi.org/10.1177/1029864914568044>
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-473>
- Πουλοπούλου, Τ. (2019). Η συμβολή των Μουσικών Σχολείων στην πολιτιστική και κοινωνική ζωή. Στο Θ. Ράπτης & Δ. Κόνιαρη (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.* (σσ. 334-342). Ε.Ε.Μ.Ε.
- Pucihar, A. K., Habe, K., Pance, B. R., & Laure, M. (2024). The key reasons for dropout in Slovenian music schools – a qualitative study. *Frontiers in Psychology*, 15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1385840>
- Ρήτου, Κ., & Ακογιούνγλου, Μ. (2019). Διερεύνηση της εμπειρίας μαθητών μουσικού σχολείου στο πλαίσιο του μαθήματος μουσικού οργάνου. Στο Θ. Ράπτης & Δ. Κόνιαρη (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.* (σσ. 368–377). Ε.Ε.Μ.Ε.
- Ruth, N., & Müllensiefen, D. (2021). Survival of musical activities. When do young people stop making music? *PLoS ONE*, 16(11). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0259105>

Στάσεις και αντιλήψεις των μαθητών για τη μουσική τους εκπαίδευση στα Μουσικά Σχολεία της Κύπρου

Νατάσα Οικονομίδου - Σταύρου, Γεωργία Νεοφύτου - Κυριακίδου, Κλειώ Κωνσταντάκου

Τα Μουσικά Σχολεία της Κύπρου, τα οποία ιδρύθηκαν το 2006 ως μέρος της δημόσιας δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, προσφέρουν ένα διττό πρόγραμμα που συνδυάζει τη γενική ακαδημαϊκή εκπαίδευση με την εντατική μουσική εκπαίδευση. Αυτά τα σχολεία έχουν διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της μουσικής αριστείας και της πολιτιστικής κληρονομιάς, προετοιμάζοντας παράλληλα τους μαθητές για ανώτατες σπουδές και επαγγελματική σταδιοδρομία στη μουσική. Ωστόσο, το πρόγραμμα σπουδών τους παραμένει σε μεγάλο βαθμό βασισμένο σε παραδοσιακά μοντέλα, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη δυτική κλασική μουσική και την τοπική λαϊκή παράδοση, με περιορισμένη ενσωμάτωση σύγχρονων μουσικών πρακτικών.

Η παρούσα μελέτη διερευνά τις απόψεις των μαθητών σχετικά με τις εκπαιδευτικές τους εμπειρίες στα Μουσικά Σχολεία της Κύπρου, με στόχο να συμβάλει στον μελλοντικό σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών μέσα από το πρίσμα της φωνής των μαθητών. Αναγνωρίζοντας τους μαθητές ως βασικούς συντελεστές στη διδασκαλία και μάθηση (Cook-Sather, 2020; Fielding, 2012), η έρευνα επιδιώκει να απαντήσει σε τρία κεντρικά ερωτήματα: α) Ποια μαθήματα μουσικής από το πρόγραμμα σπουδών των μουσικών σχολείων θεωρούν οι μαθητές πιο χρήσιμα και ποια λιγότερο χρήσιμα; β) Ποιες μουσικές εμπειρίες θεωρούν πιο σημαντικές και ποιες λιγότερο σημαντικές; γ) Ποιες αλλαγές προτείνουν για τον εμπλουτισμό του προγράμματος σπουδών και των μουσικών τους εμπειριών;

Μέσω θεματικής ανάλυσης απαντήσεων σε ερωτηματολόγια ανοικτού τύπου, που συμπλήρωσαν 128 μαθητές λυκείου από όλη την Κύπρο, ηλικίας 15–18 ετών, η μελέτη αναδεικνύει τις προτιμήσεις και τις φιλοδοξίες των μαθητών. Τα ευρήματα δείχνουν σαφή προτίμηση σε μαθήματα μουσικής πράξης, όπως τα ατομικά μαθήματα οργάνου/φωνητικής και η συμμετοχή σε μουσικά σύνολα, καθώς και σε εμπειρίες όπως οι συναυλίες και οι συνεργατικές εκδηλώσεις με άλλα σχολεία, μουσικούς ή πολιτιστικούς φορείς. Αντίθετα, μαθήματα όπως η βυζαντινή και η παραδοσιακή μουσική φαίνεται να μην ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα αρκετών μαθητών, ιδιαίτερα όσων στρέφονται σε πιο σύγχρονα μουσικά ρεύματα.

Οι μαθητές, ενώ αναγνωρίζουν τη σημασία πολλών μαθημάτων του προγράμματος σπουδών, εισηγούνται τον εμπλουτισμό του με την ένταξη δημοφιλών μουσικών ειδών, περισσότερες ευκαιρίες για σύνθεση και διεύθυνση ορχήστρας, ενισχυμένες μουσικές συνεργασίες, καθώς και τη δυνατότητα επιλογής ευρύτερης γκάμας μουσικών οργάνων, περιλαμβανομένων και πιο μοντέρνων. Αυτές οι προτάσεις υπογραμμίζουν την ανάγκη για ένα πιο ευέλικτο, συμπεριληπτικό και μαθητοκεντρικό πρόγραμμα σπουδών. Η παρούσα μελέτη προτείνει, στο πλαίσιο μελλοντικών αναθεωρήσεων, να ληφθεί υπόψη η φωνή των μαθητών στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, υιοθετώντας ένα παιδαγωγικό μοντέλο που εξισορροπεί τις παραδοσιακές προσεγγίσεις με την καινοτομία και την ανταπόκριση στα ποικίλα ενδιαφέροντα των σημερινών νεαρών μουσικών (Biesta, 2006; Green, 2008; Tuovinen, 2024).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Biesta, G. (2006). *Beyond Learning: Democratic education for a human future*. Paradigm Publishers.
- Cook-Sather, A. (2020). Student voice across contexts: Fostering student agency in today's schools. *Theory Into Practice*, 59(2), 182–191. <https://doi.org/10.1080/00405841.2019.1705091>
- Fielding, M. (2012). Beyond student voice: Patterns of partnership and the demands of deep democracy. *Revista de Educación*. <https://doi.org/10.4438/1988-592X-RE-2012-359-195>
- Green, L. (2008). *Music, informal learning and the school: A new classroom pedagogy*. Routledge.
- Tuovinen, T. (2024). Children as collaborators in music schools: Locating student voice in professional landscapes. Στο C. Björk, M. Hahn, & H. Westerlund (Επιμ.), *Music Schools in changing societies: How collaborative professionalism can transform music education* (1η έκδ.). Routledge.

Απόψεις και εμπειρίες των μαθητών από τα Μουσικά Σχολεία στην Κύπρο

Γιάννης Μυράλης, Άσπ Κονδυλίδου, Χρήστος Ιωάννου

Τα μουσικά σχολεία (ΜΣ) στην Κύπρο ιδρύθηκαν το 2006 ως μουσικά λύκεια στη Λευκωσία και Λεμεσό, ενώ το 2012 ιδρύθηκαν και άλλα 3 στις υπόλοιπες επαρχίες Λάρνακας, Πάφου και Αμμοχώστου. Το 2015 ο θεσμός των ΜΣ επεκτάθηκε και στο γυμνάσιο σε τρεις επαρχίες, ενώ την επόμενη χρονιά (2016) κάλυψε και τις άλλες 2 επαρχίες παρέχοντας τη δυνατότητα εξαιτούς φοίτησης σε παγκύπρια βάση. Παρά την εικοσαετή παρουσία και προσφορά των

μουσικών σχολείων στη μουσική εκπαίδευση, οι σχετικές μελέτες αναφορικά με την ευρύτερη λειτουργία τους είναι πολύ περιορισμένες (Γιόρτσιος, 2023· Γραμμένος, 2020· Κατσιάνη & Γεωργιάδης, 2015· Μανανά, 2017· Theologos & Katsadoros, 2017). Η παρούσα έρευνα στόχο έχει να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση των συνθηκών λειτουργίας των μουσικών σχολείων και στη βελτίωση τους. Συγκεκριμένα, εστιάζει στη διερεύνηση των απόψεων, των εμπειριών και των προβληματισμών τελειόφοιτων μαθητών από τα πέντε μουσικά σχολεία της Κύπρου σχετικά με τα ακόλουθα θεματικά πεδία: το πρόγραμμα σπουδών, την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και τις όποιες προκλήσεις και περιορισμούς τις οποίες βίωσαν κατά τη φοίτηση τους.

Τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης είναι τα ακόλουθα: Ποιες είναι οι στάσεις, απόψεις και εμπειρίες των τελειόφοιτων μαθητών των μουσικών σχολείων σχετικά με το πρόγραμμα σπουδών και την ποιότητα της εκπαίδευσης που έλαβαν; Ποιες προκλήσεις και περιορισμούς αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια της φοίτησης τους; Ποιες οι προτάσεις τους για βελτίωση της λειτουργίας του μουσικού σχολείου;

Τα δεδομένα θα συλλεχθούν μέσω ενός διαδικτυακού ερωτηματολογίου το οποίο θα αναπτυχθεί από τους ερευνητές και το οποίο βασίζεται σε προηγούμενες σχετικές έρευνες αλλά και στη σχετική βιβλιογραφία, καθώς και μέσα από εστιασμένες ατομικές και ομαδικές συνεντεύξεις. Τα δεδομένα θα αναλυθούν με τη χρήση του SPSS και θα γίνουν διασταυρούμενες συσχετίσεις μεταξύ των διακριτών μεταβλητών.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Γιόρτσιος, Γ. Α. (2023). *Το μάθημα πιάνου ως τόπος ανάπτυξης της δημιουργικότητας: εμπειρίες από το Μουσικό Σχολείο Βόλου*. Διπλωματική εργασία, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Γραμμένος, Κ. (2020). *Ο θεσμός του μουσικού σχολείου στην Ελλάδα. Θεσμικές και κοινωνικοοικονομικές πτυχές*. Διδακτορική διατριβή, Πρόγραμμα Δημόσιας Διοίκησης, Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης, Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου.
- Després, J.-P., & Dubé, F. (2020). The music learner voice: A systematic literature review and framework. *Frontiers in Education*, 5(119), 187-199.
- Κατσιάνη, Α. & Γεωργιάδης, Π. (2015). Έκθεση αξιολόγησης του Μουσικού Σχολείου. Λευκωσία: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου.
- Μανανά, Μ. (2017). *Κοινωνική δικαιοσύνη στη μουσική εκπαίδευση: φραγμοί στην πρόσβαση στο μουσικό σχολείο μαθητών Ρομά από το Δροσερό Ξάνθης*. Διπλωματική εργασία, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Theologos, C. & Katsadoros, G. (2017). The music school of Rhodes: The contribution of Greek music schools to local folk culture. In M. Hahn & F.-O. Hofecker (Eds.), *Music School Research II: The future of music schools-European Perspectives* (p. 51-66).
- Χαλάτση, Ε., (2016). *Αυτοσχεδιασμός και Δημιουργικότητα στα πλαίσια του ατομικού μαθήματος Πιάνου στο Μουσικό Γυμνάσιο: μια μελέτη περίπτωσης*. Διπλωματική εργασία, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 3: MUSIC, IDENTITIES AND CULTURAL EXCHANGE

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

09:30-10:30: Αμφιθέατρο 2, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονιστής: O. Krämer

Cultivating mediterranean marine awareness and environmental empathy through music education: A qualitative study in five Greek-Cypriot schools

Christina Charalambidou, Rebecca Katsaris

Music is increasingly recognized as a powerful medium for environmental education, capable of evoking empathy, simplifying complex issues, and fostering emotional engagement across age groups (Leavy, 2020; Morton, 2021). In marine contexts, particularly in the Mediterranean, music helps bridge cognitive and emotional learning, strengthening personal and cultural ties to the sea (Boyce-Tillman, 2009; Burnard, 2012). Arts-based approaches in education offer experiential and imaginative pathways to ecological awareness, particularly when conventional methods fall short in reaching young learners (Eisner, 2002; Barone & Eisner, 2012). Music also supports sustainability education by inviting inclusive, sensory, and creative participation (Kanellopoulos, 2007; Buchan et al., 2024).

This study explores how music education can cultivate environmental empathy and marine awareness in early childhood and primary education. Co-designed by a music educator and an early years specialist, the intervention

consisted of workshops structured around the framework Inspire, Explore, Create, Celebrate. Interactive music-making—such as improvisation, soundscape creation, and singing—was paired with broader participatory activities, including storytelling, movement, and ecological discussion. The former focused on musical expression, while the latter included interdisciplinary, multisensory experiences tied to marine themes.

A qualitative, arts-based methodology was employed, grounded in constructivist and constructionist paradigms. Conducted across five public schools in Cyprus (three preschools, two elementary), the study involved over 200 children and 10 teachers. Data were gathered through semi-structured questionnaires, private interviews with educators, informal discussions during sessions, and the analysis of children’s creative artifacts (e.g., drawings, sound recordings, lyrics). Thematic and narrative analysis revealed that participants developed deeper emotional connections to the sea, increased confidence in integrating arts-based sustainability education, and greater engagement with marine identity. These findings highlight music’s unique role in shaping inclusive, affective, and imaginative responses to environmental responsibility from an early age.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bonnett, M. (2021). *Environmental consciousness, nature and the philosophy of education*. Routledge.
- Buchan, P. M., Glithero, L. D., McKinley, E., Strand, M., Champion, G., Kochalski, S., ... & Payne, D. L. (2024). A transdisciplinary co-conceptualisation of marine identity. *People and Nature*, 6(6), 2300-2324.
- Morton, T. (2018). *Being ecological*. MIT Press.
- Morton, T. (2021). *All art is ecological*. Penguin Random House.
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. Sage.

Projected and perceived identities in Greek diaspora schools and the role of music in cultivating cultural exchange

Peter Douskalis

In Greek diaspora schools in New York City, music plays a crucial role in shaping cultural identity, fostering a sense of belonging, and mediating the interaction between projected and perceived identities. This presentation explores how music functions as a tool for both cultural preservation and promotion in these educational settings, highlighting its sociological and communal impact through language and music participation.

This study examines the ways in which Greek diaspora schools use language knowledge and acquisition to project an idealized cultural identity, one often rooted in nationalist narratives, historical continuity, and linguistic heritage. Through school performances, curriculum choices, and community events, educators and community leaders intentionally shape a collective identity that reinforces their definition of “Greekness”. However, students and their families may perceive and experience this identity differently, adapting it based on their own diasporic realities, multicultural influences, and personal affiliations. These tensions reveal a dynamic negotiation of identity, where music becomes both a bridge and a boundary between cultural authenticity and adaptation.

From a sociological perspective, music in these schools contributes to the emotional and cognitive development of students, shaping their self-perception and connection to both their heritage and host culture. The participatory nature of musical activities, whether through singing, dance, or instrumental performance, fosters group collectiveness while also allowing space for individual expression. Music thus serves as a medium through which students internalize and reinterpret cultural narratives, demonstrating the fluid nature of identity in transnational contexts.

Furthermore, this research highlights instances where Greek diaspora schools engage in musical exchanges with other cultural communities, using music as a means of intercultural dialogue. These collaborations challenge rigid identity constructs, allowing students to develop a more inclusive understanding of cultural belonging. By analyzing case studies of musical practices in Greek diaspora schools, this presentation underscores how music functions not only as a vehicle for cultural reproduction but also as a powerful tool for intercultural engagement and community building.

Ultimately, this study contributes to broader discussions in music education, identity studies, and heritage language learning, offering insights into how educational spaces shape and negotiate diasporic identities through musical practices.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Dionyssiou, Z. (2017). A framework for promoting intercultural music teaching and learning in early childhood education. In Anselmi et. al. (2017). *Early Childhood Music Education in the Mediterranean. Raising Children’s Musicality, Evaluating Music Learning and Enabling Teachers’ Preparation* (pp. 117-129). C.C.R.S.M.

- Koutsogiannis, D. (2010). Glossologikó plaísio anágnosis tou mathisiakou ylikou: to parádeigma ton didaktikón encheiridíon tis glóssas tou Gymnasiou [Linguistic framework for reading learning materials: The example of high school language textbooks]. Sto Ntinas, K. Chatzipanagiotídou, A., Vakáli, A. Kotópoulos, T. & Stámou, A. (epim.) (2010). *Praktiká panelliniou synedriou me diethní symmetochi: I didaskalia tis ellinikís glóssas (os prótis/ mitrikís, defteris /xénis)*. <http://linguistics.nured.uowm.gr/Nimfeo2009/praktika>
- Montrul (2012). Is the heritage language like a second language? *Eurosla Yearbook*, 12(1), 1-29.
- Murray, J. (2018) "You Speak Greek Well ... (for an Australian)": Homeland Visits and Diaspora Identity. *Diaspora*. 20, 65-86. 10.3138/diaspora.20.1.005
- Polinsky, M. (2018). *Heritage Languages and Their Speakers*. Cambridge University Press.

Exploring, music making, and learning in the teachers Soundlab – An evaluative interview study on specific music and learning experiences within an open space concept

Benjamin Hecht, Oliver Krämer

As part of the DigiProSMK project, we are developing evidence-based training concepts for music teachers in the use of digital media, in accordance with the funding guidelines of the BMBF and the nationwide network "lernen:digital". One of these formats, the Teacher Soundlab, is designed as a deliberately low-threshold opportunity for teachers to gain hands-on musical experience with digital sound generators in real musical situations.

The Teacher Soundlab follows the core idea of consciously avoiding direct instruction by facilitators throughout the process. Instead, the concept adheres to key principles of Reggio pedagogy (Eriks, 2023), animative didactics (Opaschowski, 1990), and enabling pedagogy (Arnold, 2012). Participants in the Teacher Soundlab enter a carefully prepared, atmospherically designed "playground" that invites sound exploration and improvisational musical experimentation. Crucial to the success of the concept is the voluntariness and autonomy of the participants (Deci & Ryan, 1993): the playground can be entered and exited at their discretion. Participants decide whether to engage as listeners and/or players.

As part of an accompanying research project, we are conducting an interview study with participants of the Teacher Soundlab, aiming to gain a deeper understanding of their specific listening and playing experiences within this exploration space. Our main areas of interest are:

- To what extent are the music-making and learning experiences influenced by prior experiences?
- How are the spatial concept and the conditions of autonomy and voluntariness in this training format perceived by the participants, and how do they contribute to successful learning?
- To what extent does the designed play space, along with the instruments used, invite low-threshold, intuitive music-making?

In our presentation, we will share the preliminary results of the qualitative content analysis of the interviews conducted so far.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Arnold, R. (2012). *Wie man lehrt, ohne zu belehren. 29 Regeln für eine kluge Lehre. Das LENA-Modell*. Carl-Auer.
- Eriks, Th. (2023). Loris Malaguzzis Raum als Dritter Erzieher. <https://www.spielundlernen.de/wissen/loris-malaguzzis-raum-als-dritter-erzieher/> [12.11.2024].
- Opaschowski, H. W. (1990). *Pädagogik und Didaktik der Freizeit, 2. Auflage*. Leske + Budrich.
- Deci, E. L., Ryan, R. M. (1993). Die Selbstbestimmungstheorie der Motivation und ihre Bedeutung für die Pädagogik. *Zeitschrift für Pädagogik* 39 (2), 223-238.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4: ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ**Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025****09:30-10:30: Αίθουσα 1 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών***Συντονίστρια: Ο. Αγαλιανού***Η μουσικοκινητική αγωγή Orff ως κοινοτική μουσική πράξη:
θεωρητικές και πρακτικές συγκλίσεις***Γιάννης Λίτος, Ολομπία Αγαλιανού*

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να καταδείξει τα κοινά σημεία, τόσο σε ιδεολογικό όσο και πρακτικό επίπεδο, μεταξύ της κοινοτικής μουσικής πράξης και της μουσικοπαιδαγωγικής θεώρησης του Carl Orff. Ειδικότερα, συζητά μια σειρά από κοινές φιλοσοφικές θέσεις, αξίες και αρχές που διέπουν τη μουσική δημιουργία μέσα από τη μελέτη της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, της παρουσίας εμπειρικών δεδομένων και ενδεικτικών παραδειγμάτων από το διεθνή και ελληνικό χώρο. Η κοινοτική μουσική αποτελεί μια συνειδητή πρόσκληση προς ένα ευρύ φάσμα ανθρώπων, με διαφορετικά επίπεδα ικανοτήτων, αναγκών και ενδιαφερόντων, να εμπλακεί ενεργά στη συμμετοχική μουσική επιτέλεση και δημιουργία (Higgins, 2012). Μέσα σε ένα ασφαλές περιβάλλον, όπου η αποδοχή, η διαφορετικότητα και η συμπερίληψη χαρακτηρίζουν τη μουσική πράξη, οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν την ευκαιρία να εξερευνήσουν τις δυνατότητές τους, να εκφραστούν και να συνεργαστούν, με γνώμονα τη μουσική, για την επίτευξη ενός κοινού (εξω)μουσικού στόχου (Στάμου & Λίτος, 2023). Έτσι, οι κοινοτικοί μουσικοί σχεδιάζουν και συντονίζουν τις μουσικές δράσεις κάθε κοινότητας μέσα από τη διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής όλων των μελών. Από την άλλη πλευρά, το μουσικοπαιδαγωγικό έργο του Carl Orff αντιμετωπίζει ως ενότητα τα βασικά εκφραστικά και επικοινωνιακά μέσα του λόγου/ομιλίας, μουσικής και κίνησης/χορού στηριζόμενο σε τρεις πυλώνες: εκπαίδευση, τέχνη, ουμανισμό (Salmon, 2012). Η δυναμική του Orff-Schulwerk έγκειται στη συνεχή εξέλιξή του ώστε να απαντά στις προκλήσεις και απαιτήσεις κάθε κοινωνικής ομάδας και ιστορικότητας, διατηρώντας διαχρονικά την απλότητά του και την εκκίνηση του από στοιχειώδη υλικά. Έχει, δε, ως βασικούς στόχους την ολιστική αντιμετώπιση του ανθρώπου, την ανάπτυξη της εκφραστικότητας και δημιουργικότητας, εξασφαλίζοντας το δικαίωμα στην καλλιτεχνική έκφραση (Αγαλιανού & Τσαφταρίδης, 2016). Η κοινοτική μουσική πράξη έρχεται να συνδιαλλαγεί με το Orff-Schulwerk μέσα από πειραματισμούς, αυτοσχεδιασμό, σύνθεση και ερμηνεία, σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο. Ο κοινοτικός χαρακτήρας της συλλογικής μουσικής πράξης ενισχύεται από την αξιοποίηση της ομιλίας ως ρυθμικού φαινομένου, της μουσικής και του χορού ως μορφών κοινωνικής έκφρασης και επικοινωνίας. Κοινός στόχος η διευκόλυνση της γνήσιας καλλιτεχνικής εμπειρίας και αλληλεπίδρασης των συμμετεχόντων. Έτσι, η μουσικοκινητική αγωγή Orff υπόσχεται στους κοινοτικούς μουσικούς έναν δημιουργικό τρόπο προσέγγισης των κοινοτήτων που συντονίζουν ενώ σε τυπικά πλαίσια που αξιοποιείται η μουσικοκινητική αγωγή Orff διευρύνεται η αίσθηση της κοινοτικής δημιουργίας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αγαλιανού, Ο., & Τσαφταρίδης, Ν. (2016). Ατυπες μορφές γνώσης και μάθησης στη Μουσικοπαιδαγωγική Θεώρηση του C. Orff. Στο Μ. Κοκκίδου & Ζ. Διονυσίου (Επιμ.), *Μουσικός Γραμματισμός: Τυπικές και Ατυπες Μορφές Μουσικής Διδασκαλίας-Μάθησης: Πρακτικά 7ου Συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση* (σσ. 87-95). Ε.Ε.Μ.Ε.
- Higgins, L. (2012). *Community music: in theory and in practice*. Oxford University Press.
- Salmon, S. (2012). Musica humana: thoughts on humanistic aspects of Orff-Schulwerk. *Orff-Schulwerk Informationen*, 87(1), 13-22.
- Στάμου, Α., & Λίτος, Ι. (2024). Η κοινοτική μουσική ως μέσο δημιουργίας νέων μορφών κοινότητας: βασικές αρχές και παραδείγματα από την Ελλάδα και τη διεθνή κοινότητα. Στο Ι. Καμαριανός, Ε. Παναγόπουλος, & Α. Αδαμοπούλου (Επιμ.), *Πρακτικά 5ου Πανελληνίου Συνεδρίου Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης: Τόμος 3* (σσ. 85-93). Πανεπιστήμιο Πατρών.

**Ο ρόλος και η λειτουργία του κύκλου κρουστών
στις διαπροσωπικές σχέσεις φοιτητριών που διαμένουν σε φοιτητική εστία***Ελένη Λεωνίδα, Μίτση Ακογιούνoglou*

Οι κοινοτικές μουσικές παρεμβάσεις μπορούν να έχουν θετικό αντίκτυπο στην προσωπική ανάπτυξη, την ψυχική υγεία και την κοινωνική ένταξη (Hallam et al., 2012). Ειδικότερα, οι κύκλοι κρουστών φαίνεται ότι βελτιώνουν το αίσθημα

ευζωίας, ενισχύουν την αυτοπεποίθηση και δημιουργούν μία ισχυρή αίσθηση κοινότητας και “ανήκειν” (Varner, 2022). Είναι μία δραστηριότητα κοινοτικής μουσικής προσβάσιμη σε άτομα χωρίς προηγούμενη μουσική εμπειρία, επιτρέποντας τη δημιουργία ενός ρυθμικού συνόλου με την ενεργή εμπλοκή όλων των συμμετεχόντων και συμμετεχουσών υπό την καθοδήγηση και εμπύχωση των κοινοτικών μουσικών. Σκοπός της παρούσας μελέτης περίπτωσης είναι η διερεύνηση του ρόλου και της συμβολής του κύκλου κρουστών στις διαπροσωπικές σχέσεις φοιτητριών που διαμένουν σε φοιτητική εστία της ελληνικής περιφέρειας. Το ερευνητικό ερώτημα που επιχειρείται να απαντηθεί είναι το πώς οι μουσικές αλληλεπιδράσεις δύνανται να διαμορφώσουν τις διαπροσωπικές σχέσεις των συμμετεχουσών. Συγκεκριμένα, δέκα φοιτήτριες που κατοικούν στην ίδια εστία συμμετείχαν σε συναντήσεις, που ήταν δομημένες, για να ενισχύσουν τις μεταξύ τους διαπροσωπικές σχέσεις μέσω της χρήσης κρουστών μουσικών οργάνων σε κύκλο. Πραγματοποιήθηκαν συνολικά 20 συναντήσεις μουσικής σε κοινοτικό χώρο. Ακολουθώντας ποιοτικό μεθοδολογικό σχεδιασμό μελέτης περίπτωσης (Yin, 2014), συλλέχθηκαν δεδομένα από ημι-δομημένες συνεντεύξεις των φοιτητριών, άτυπες συζητήσεις όλης της ομάδας ανά δύο εβδομάδες, και το ημερολόγιο της ερευνήτριας που αξιοποιήθηκε ως εργαλείο επαλήθευσης. Οι συλλογικές αφηγήσεις των φοιτητριών βοήθησαν στην αποτύπωση της συμμετοχής αυτής ως προς το υποκειμενικό τους ευ ζην. Από τη θεματική ανάλυση προέκυψαν κατηγορίες, που αφορούν στα κίνητρα και τις προκλήσεις της συμμετοχής τους, τους στόχους που είχαν οι ίδιες θέσει και την εμπειρία τους σχετικά με την ατομική και συλλογική αίσθηση του ευ ζην. Συμπερασματικά, φάνηκε ότι η προσωπική μουσική έκφραση των φοιτητριών μέσα από τον κύκλο κρουστών ενδυνάμωσε τις μεταξύ τους σχέσεις, προωθώντας το αίσθημα του υποκειμενικού και συλλογικού ευ ζην εντός της φοιτητικής εστίας. Ο κύκλος κρουστών φάνηκε να αποτελεί μία δραστηριότητα που επιτρέπει την ισχυροποίηση των δεσμών σε αυτό το πλαίσιο, μετατρέποντας την εστία σε μία πιο φιλόξενη κατοικία και δίνοντας χώρο για βαθύτερη γνωριμία και ουσιαστικότερη επικοινωνία ανάμεσα στις φοιτήτριες

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Hallam, S., Creech, A., Varvarigou, M., McQueen, H., & Gaunt, H. (2012). Perceived benefits of active engagement with making music in community settings. *International Journal of Community Music*, 5, 155-174.
- Varner, E. (2022). Group Drumming as Conduit to Enhanced Self and Community Relationships. *Journal of General Music Education*, 35, 28 - 31.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research design and methods* (5th ed.). Sage.

Needs analysis and student experiences for ukulele lessons in music education departments in Türkiye: The example of Bursa Uludağ University

Sezen Özeke, İrem Avgın

In Türkiye, music education departments play a crucial role in training future music educators. Undergraduate students receive comprehensive training and are taught various instruments throughout their studies. The ukulele has gained significant popularity worldwide through educational platforms. Despite its growing use in classrooms and communities, fostering meaningful musical engagement across all age groups (Gayretli et al., 2021; Greenberg, 1992), its inclusion in university music education programs in Turkey remains limited.

This study aims to assess the need for ukulele lessons at the undergraduate level in Turkey's music education departments and to explore students' reflections on the ukulele course. The research follows an explanatory sequential design, a type of mixed-methods approach. In the quantitative phase, a needs analysis survey was conducted with 160 students at Bursa Uludağ University, and the data were analyzed using descriptive statistical methods. Following this analysis, ukulele courses were introduced in the Fall semester of 2024, and students' perspectives on the course were gathered qualitatively through surveys and analyzed using content analysis.

Additionally, the study examined students' emotional states before and after the ukulele course, utilizing the PANAS (Positive and Negative Affect Schedule) scale (Gençöz, 2000). The findings indicate that the ukulele course contributed to the development of students' creativity, enhanced their musical expression and rhythm perception, and reinforced their positive emotions as well as their self-confidence throughout the course. Furthermore, the study revealed that the course increased awareness of the ukulele as a viable alternative instrument in music education.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Gayretli, Ş., Yılmaz, H., & Zahal, O. (2021). MÜZİK EĞİTİMİNDE UKULELE. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*(42), 496-510. <https://doi.org/10.33418/ataunikkefd.816648>

- Gençöz, T. (2000). Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. (Positive and Negative Affect Scale: Validity and Reliability Study). *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(46), 19-26.
- Greenberg, M. (1992). The Ukulele in Your Classroom: The ukulele is an ideal instrument for general music classes. Marvin Greenberg explains how this Hawaiian instrument can help you teach music skills and concepts. *Music Educators Journal*, 79(3), 43-48.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 5: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΥΝΟΛΑ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

09:30-10:30: Αίθουσα 4 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονιστής: Α. Βερβέρης

Αναζητώντας το «χαμένο πλαίσιο» της χορωδιακής μουσικής μέσω ενός διαπολιτισμικού μοντέλου εκπαίδευσης

Αντώνης Βερβέρης

Για τη μελέτη ενός μουσικού έργου, ο Elliott (1993) επισημαίνει τη σημασία της κοινωνικο-πολιτισμικής του διάστασης, αφού κάθε έργο δημιουργείται από ανθρώπους για ανθρώπους. Στη χορωδιακή μουσική, η διάσταση αυτή ενισχύεται από τους στίχους, οι οποίοι εκφράζουν συναισθήματα, περιγράφουν καταστάσεις, αφηγούνται γεγονότα κ.α. Αυτή η διαπίστωση δικαιολογεί το αυξημένο ενδιαφέρον ερευνητών σε ζητήματα σύνδεσης κοινωνικού πλαισίου και χορωδιακής πράξης. Αναλυτικότερα, μελέτες έχουν επικεντρωθεί στη σχέση του διδασκόμενου ρεπερτορίου με το κοινωνικο-πολιτισμικό υπόβαθρο των μαθητών σύμφωνα με τις αρχές της Κριτικής Παιδαγωγικής (Hill, 2021) και της Πολιτισμικά Ανταποκρινόμενης Διδασκαλίας (Bond, 2014). Επιπλέον, μελέτες προτείνουν τρόπους προσέγγισης του «πολυπολιτισμικού» ρεπερτορίου με σεβασμό στο πολιτισμικό πλαίσιο δημιουργίας του (Gratto, 2010) ακολουθώντας το γενικότερο αίτημα αποαποικιοποίησης της χορωδιακής εκπαίδευσης (Saplan, 2022). Οι προαναφερθείσες μελέτες εξαίρουν τη σημασία του διαπολιτισμικού διαλόγου και της επαφής των μαθητών με φορείς του υπό μελέτη πολιτισμού. Αν και οι στρατηγικές αυτές αφορούν κυρίως τη μελέτη μουσικής ξένων πολιτισμών ή υποεκπροσωπούμενων κοινωνικών ομάδων, δύναται να επεκταθούν σε κάθε είδους χορωδιακό ρεπερτόριο, ακόμα και λιγότερο «εξωτικού» χαρακτήρα.

Αντικείμενο της εισήγησης αυτής είναι μία σειρά εκπαιδευτικών δράσεων που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο χορωδίας περιφερειακού πανεπιστημίου με αφορμή δύο εκδηλώσεις μνήμης, αφιερωμένες (α) στην Εβραϊκή κοινότητα Άρτας και (β) την ογδοηκοστή επέτειο της σφαγής στο Δίστομο. Και στις δύο περιπτώσεις, οι χορωδοί επισκέφθηκαν χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος, συνομίλησαν με τοπικούς φορείς και απόγονους των θυμάτων, παρακολούθησαν διαλέξεις, και τίμησαν τις δύο κοινότητες τραγουδώντας σχετικό ρεπερτόριο. Στη συνέχεια, μέλη της χορωδίας συμμετείχαν σε ομάδες εστιασμένης συζήτησης από τις οποίες προέκυψαν δεδομένα ποιοτικού χαρακτήρα που παρουσιάζονται στην παρούσα εισήγηση. Οι συμμετέχοντες υπογράμμισαν τη σημασία της σύνδεσης του ιστορικού και κοινωνικο-πολιτισμικού πλαισίου με τα έργα που τραγούδησαν, γεγονός που τους οδήγησε σε «δυνατές» και ιδιαίτερα φορτισμένες συναισθηματικά μουσικές εμπειρίες, τις οποίες κρατούν στη μνήμη ως κάτι πολύτιμο. Επιπρόσθετα, η όλη εμπειρία τους οδήγησε στο να κατανοήσουν με κριτική διάθεση τα δύο υπό μελέτη ιστορικά γεγονότα, καθώς και το συλλογικό τραύμα που τα ακολούθησε, αλλά και να αναζητήσουν μόνοι τους περαιτέρω πληροφορίες για αυτά. Τέλος, τόνισαν τη σημασία αυτών των εμπειριών στην αναγνώριση του χορωδιακού τραγουδιού ως μέσου προσφοράς στην κοινότητα

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Elliott, D.J. (1993). When I sing: The nature and value of choral music education. *Choral Journal*, 33(8), 11-17.
- Bond, V. (2014). Culturally responsive teaching in the choral classroom. *Choral Journal*, 55(2), 8-15.
- Gratto, S. D. (2010). More than “politically correct”: Accuracy and authenticity in world choral music study and performance. *Choral Journal*, 51(2), 65-66.
- Hill, S. (2021). Critical pedagogy and the choir. *Choral Journal*, 61(7), 6-11. <https://www.jstor.org/stable/27035395>
- Saplan, J.K. (2022). ‘Ai Pōhaku: A decolonial choral methodology. Στο B. Williams (επιμ.), *Choral reflections: Insights from American choral conductor-teachers* (σσ. 198-200). Hal Leonard.

Το μουσικό πρόγραμμα «Come Sing with Us» από το Εθνικό Θέατρο Όπερας στην Αλβανία για την ανάπτυξη της μουσικής εκπαίδευσης στα σχολεία

Ελιόνα Λίτση

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τη μειωμένη εμπλοκή των ενηλίκων με τις τέχνες, υπογραμμίζοντας τη σημασία της καλλιέργειας ενός νέου κοινού μέσω μιας ολοκληρωμένης μουσικής εκπαίδευσης για παιδιά της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η έρευνα διερευνά την ένταξη της όπερας στο πρόγραμμα σπουδών της αλβανικής μουσικής εκπαίδευσης, χρησιμοποιώντας μια προσέγγιση μικτής μεθοδολογίας. Διεξήχθη κριτική ανάλυση περιεχομένου σε εκπαιδευτικά πακέτα, σε συνδυασμό με ένα ερωτηματολόγιο σε 30 μουσικοπαιδαγωγούς των τάξεων γυμνασίου (5η-9η) στην Αλβανία. Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε ερωτήσεις σχετικά με το βαθμό ενσωμάτωσης της όπερας στις διδακτικές πρακτικές, τα κίνητρα και τα εμπόδια για την εφαρμογή της, καθώς και τις προσωπικές τους εμπειρίες και αντιλήψεις σχετικά με τη χρήση της στην τάξη.

Η έρευνα επικεντρώνεται σε ένα πρόγραμμα «Come sing with us» το οποίο έλαβε χώρα τον Δεκέμβριο του 2017. Σκοπός της δημοσκόπησης ήταν να αποκαλύψει σε ποιο βαθμό η όπερα ενσωματώνεται στις διδακτικές πρακτικές και οι λόγοι που την υποστηρίζουν ή την αποκλείουν στα σχολεία. Τα αποτελέσματα από 30 δάσκαλους έδειξαν ότι περισσότερο από το μισό ποσοστό δεν ενσωματώνει την όπερα στο πρόγραμμα σπουδών τους, κυρίως λόγω της έλλειψης χρόνου κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Αντίθετα, οι μουσικοί δάσκαλοι που ενσωματώνουν την όπερα στη διδασκαλία τους αναφέρουν ότι είναι αποτελεσματική στη διευκόλυνση της μάθησης μουσικών και μη μουσικών θεμάτων. Η θετική τους στάση αποδίδεται κυρίως σε εμπειρίες που αποκτήθηκαν από το πρόγραμμα «Come Sing with Us», το οποίο έχει εμπλέξει 2.800 παιδιά από το 2017. Αυτή η πρωτοβουλία αποσκοπεί στη βελτίωση της μουσικής εκπαίδευσης, παρέχοντας καθοδήγηση από χορωδούς όπερας και επιτρέποντας στους μαθητές να μάθουν διάφορα έργα όπερας, όπως το *Va, Pensiero*, *Nabucco*, *La Traviata*, *Tosca*, *La Bohème*, *Turandot*, *O cielo*, G. Puccini *Carmina Burana*, *O Fortuna*, C. Orff, *Opera Scanderbeg* P. Jakova. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν την ανάγκη ανάπτυξης στρατηγικών που να ενθαρρύνουν την ενσωμάτωσή της όπερας στη μουσική εκπαίδευση, επισημαίνοντας τα πολυδιάστατα οφέλη της για την εμπλοκή και τη μάθηση των μαθητών.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bland, A. (1993). Original opera in middle school. *Music Educators Journal* 79(6), 27.
 Dickey, G. (1967). Development of an enlarged music repertory for kindergarten through Grade Six (Julliard Repertory Project). Final Report, *Government report*, U.S. Department of Health, Education, and Welfare. pp. 29, 59.
 Driscoll, P. F., Kraft T. (2012). The Classroom Connection. *Opera News* 78(2), 24-28.
 Gloss, M. (2012), The Value of Young Opera-tunities, *Classical Singer* 25(6), 28-35.

Εφαρμόζοντας άτυπες διαδικασίες μουσικής διδασκαλίας-μάθησης σε σύνολο «Ορχήστρα Ευρωπαϊκής Μουσικής» ενός μουσικού σχολείου

Ηρώ Παναγιωτοπούλου, Γιάννης Μυγδάνης

Τα Μουσικά Σχολεία στην Ελλάδα παρέχουν στους μαθητές τη δυνατότητα συμμετοχής σε ποικίλα μουσικά σύνολα, τα οποία διαμορφώνονται, σύμφωνα με το ισχύον πρόγραμμα σπουδών, βάσει της δομής και του ρεπερτορίου που εκτελούν. Ανεξαρτήτως του προσανατολισμού μιας μαθητικής ορχήστρας, η ερευνητική δραστηριότητα αναδεικνύει την προστιθέμενη παιδαγωγική αξία της ενσωμάτωσης άτυπων διαδικασιών μουσικής μάθησης σε μουσικά σύνολα, με στόχο την ενίσχυση της δημιουργικότητας, της συνεργασίας και της ενεργής συμμετοχής των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία. Ανάλογες προσεγγίσεις περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, συνεργατικές πρακτικές και στοιχεία αλληλομάθησης (Schiavio et al., 2020), τον μαέστρο ως ισότιμο μέλος της ορχήστρας (McCaleb, 2022), το παίξιμο με το αφτί (Varvarigou, 2016), την επιλογή ρεπερτορίου από τον ίδιο τον μαθητή, την εκμάθηση χωρίς σημειογραφία (Green & Baker, 2013), καθώς και τον ελεύθερο αυτοσχεδιασμό (Wright & Kanellopoulos, 2010). Παρά την παιδαγωγική αξία των άτυπων αυτών διαδικασιών, στο σύνολο «Ορχήστρα Εγχόρδων – Συμφωνική Ορχήστρα», που υπάγεται στα «Μουσικά Σύνολα (Οργανοχρησίας ή άλλου είδους)» (ΦΕΚ 2858/τ. Β'/2015), δεν φαίνεται να ενσωματώνονται αντίστοιχες πρακτικές. Αντίθετα, στα σύνολα «Σύγχρονη Ορχήστρα (Ποικίλης Μουσικής)» και «Σύνολα Έκφρασης και Δημιουργίας» οι άτυπες μορφές περιγράφονται και ενισχύονται από το ισχύον πρόγραμμα σπουδών, ενώ στο υπό εξέταση σύνολο ο προσανατολισμός παραμένει σε τυπικές μορφές μουσικής εκπαίδευσης.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Η παρούσα έρευνα στοχεύει στη διερεύνηση των απόψεων και εμπειριών που αναδύονται μέσα από την πρακτική εφαρμογή άτυπων διαδικασιών μουσικής διδασκαλίας και μάθησης σε ένα σύνολο δυτικής λόγιας μουσικής. Απώτερος στόχος είναι η εξέταση της καλλιέργειας των μουσικών δεξιοτήτων των μαθητών, καθώς και η ενίσχυση της ενεργούς εμπλοκής τους, των κινήτρων και της ανάπτυξης της μουσικής έκφρασης μέσα από πρακτικές αυτοσχεδιασμού, συνεργασίας, αλληλομάθησης και χρήσης μη-συμβατικής παρτιτούρας. Η διδακτική παρέμβαση πραγματοποιήθηκε σε Μουσικό Σχολείο της Στερεάς Ελλάδας από τον Οκτώβριο του 2024 έως τον Ιανουάριο του 2025, στο σύνολο «Ορχήστρα Ευρωπαϊκής Μουσικής», με τη συμμετοχή εικοσιπέντε (25) μαθητών διαφορετικών μουσικών επιπέδων και οργάνων. Για τη συλλογή δεδομένων αξιοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις με τους μαθητές, παρατηρήσεις πεδίου από την ερευνήτρια-εκπαιδευτικό, καθώς και παρατηρήσεις κριτικού φίλου-εκπαιδευτικού που συμμετείχε ως μουσικός στην ορχήστρα. Τα ευρήματα καταδεικνύουν τα θετικά αποτελέσματα της ενσωμάτωσης άτυπων πρακτικών σε ένα πλαίσιο μουσικών συνόλων τυπικής εκπαίδευσης, ιδιαίτερα ως προς την αυτονομία, τη δημιουργικότητα, την εξοικείωση με το όργανο και τα κίνητρα των μαθητών, καθώς και ως προς την ενίσχυση των μουσικών δεξιοτήτων και της αυτοπεποίθησής τους.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Green, L., & Baker, D. (2013). Ear playing and aural development in the instrumental lesson: Results from a “case-control” experiment. *Research Studies in Music Education*, 35(2), 141–159.
- McCaleb, J. M. (2022). Teaching through ensemble performance. In R. Timmers, F. Bailes, & H. Daffern (Eds.), *Together in music* (pp. 65–70). Oxford University Press.
- Schiavio, A., Küssner, M., & Williamon, A. (2020). Music teachers’ perspectives and experiences of ensemble and learning skills. *Frontiers in Psychology*, 11, article 291.
- Varvarigou, M. (2016). Group playing by ear in higher education: The processes that support imitation, invention, and group improvisation. *British Journal of Music Education*, 34(3), 291–304.
- Wright, R., & Kanellopoulos, P. (2010). Informal music learning, improvisation, and teacher education. *British Journal of Music Education*, 27(1), 71–87.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 6: ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

10:30-11:30: Αμφιθέατρο 1, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: Ε. Ανδρέου

Συμμετοχικές τέχνες στο σχολικό πλαίσιο:

Προάγοντας τη σχεσιοδυναμική παιδαγωγική και την ψυχική υγεία και ευζωία μαθητών και εκπαιδευτικών

Λελούδα Στάμου

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (2021), 1 στα 7 παιδιά και εφήβους παγκοσμίως αντιμετωπίζουν ψυχικές διαταραχές. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας αλλά και, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ψυχική Υγεία στην Ελλάδα - τονίζουν τη σημασία της ενσωμάτωσης της ψυχικής ευημερίας στην εκπαιδευτική πολιτική και στα σχολικά προγράμματα. Οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν τη μεγάλη πρόκληση να προσπαθούν να παράγουν ακαδημαϊκά αποτελέσματα σε τάξεις που συχνά είναι πολιτισμικά και ακαδημαϊκά ετερογενείς και που πολλές φορές χαρακτηρίζονται από συγκρούσεις, διασπαστικές συμπεριφορές, εχθρότητα, ανασφάλεια και είναι εξουθενωτικές (Jennings & Greenberg, 2009). Η συμμετοχή σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες και ιδιαίτερα η υλοποίηση κοινοτικών μουσικών προγραμμάτων μέσα στο σχολικό πλαίσιο έχει βρεθεί ότι σχετίζεται με κοινωνικές συμπεριφορές και στάσεις όπως η αυτογνωσία, η κοινωνική ενσυναίσθηση, η μείωση της βίας (Veblen 2008). Στόχος της επισκοπικής μελέτης (scoping review) που διενεργήθηκε ήταν να διερευνηθεί η χρήση των συμμετοχικών τεχνών μέσα στο σχολικό πλαίσιο, ενώ στόχος της παρουσίασης, είναι βάσει των ευρημάτων της επισκοπικής μελέτης, να καταφανεί ότι η υλοποίηση προγραμμάτων συμμετοχικών τεχνών μέσα στο σχολείο ενισχύει τις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες μαθητών και δασκάλων, βελτιώνει τις σχέσεις μεταξύ τους και το κλίμα της τάξης (Higgins & Bartleet, 2012), και τους παρέχει ένα ασφαλές πλαίσιο για να εκφραστούν συναισθηματικά, να κατανοήσουν και να διαχειριστούν τα συναισθήματά τους (Poulou et al., 2022), το άγχος τους, το επίπεδο στρες τους, και τελικά να αρχίσουν να αναπτύσσουν το αίσθημα του ‘ανήκειν’ στην ομάδα (Koorman, 2007). Η παρουσίαση θα συνδέσει τα παραπάνω ευρήματα με την προοπτική ως εκπαιδευτικοί της

μουσικής, να προάγουμε τη σχεσιοδυναμική παιδαγωγική (Hickey & Riddle, 2023· Hinsdale & Ljungblad, 2023· Κοσμόπουλος, 1996) και να συμβάλουμε στην προαγωγή της ψυχικής υγείας μαθητών και δασκάλων στα σχολεία (Yada & Fenyvesi, 2023).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Hickey, A., & Riddle, S. (2023). Proposing a conceptual framework for relational pedagogy: pedagogical informality, interface, exchange and enactment. *International Journal of Inclusive Education*, 28(13), 3271–3285.
<https://doi.org/10.1080/13603116.2023.2259906>
- Higgins, L., & Bartleet, B. (2012). The community music facilitator and school music education. In G. E. Jeffers, A. (2017). Introduction. In A. Jeffers & G. Moriarty (Eds.), *Culture, Democracy and the Right to Make Art: The British Community Arts Movement* (pp. 1-31). Bloomsberry.
- Hinsdale, M., & Ljungblad, A. (2023, October 18). Relational Pedagogy. *Oxford Research Encyclopedia of Education*. Retrieved 31 May. 2025, from <https://oxfordre.com/education/view/10.1093/acrefore/9780190264093.001.0001/acrefore-9780190264093-e-28>
- Jennings, P.A., & Greenberg, M. T. (2009). The prosocial classroom: Teacher social and emotional competence in relation to student and classroom outcomes. *Review of Educational Research* Spring, 79(1), 491–525.
- Koopman, C. (2007). Community music as music education: on the educational potential of community music. *International Society for Music Education*, 25(2), 151–163.
- Κοσμόπουλος, Α. (1996). Το «σχεσιοδυναμικό μοντέλο διδακτικής εργασίας». Στο: *Ματσαγούρας, Η. (Επιμ.). Η εξέλιξη της διδακτικής. Επιστημολογική θεώρηση*, 195-229.
- Poulou MS, Grazzani I, Cavioni V, Ornaghi VM, Conte E, et al. (2022) Teachers' and Students' Changes in Social and Emotional Competences Following the Implementation of PROMEHS: A European Program for Promoting Mental Health at Schools. *Educational Research Applications*, 7: 205.
- Veblen K.K (2008). The many ways of community music. *International Journal of Community Music*, 1(1), 5-21.
- WHO (2021). *Mental health investment case: a guidance note*. Geneva: World Health Organization and the United Nations Development Programme. Licence: CC BY-NC-SA 3.0
 IGO. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/340246/9789240019386-eng.pdf>
- Yada, T., & Fenyvesi, K. (2023). *A whole-school intervention framework for enhancing social and emotional skills in secondary schools through arts-integrated practices: Research report from the REIMAGINED project*. Finnish Institute for Educational Research Reports and Working Papers.

Εμπειρίες και αντιλήψεις εκπαιδευτικών μουσικής για τον σχολικό εκφοβισμό και τη θυματοποίηση στα μουσικά σχολεία: αποτίμηση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας

Μαίη Κοκκίδου, Γιάννης Μυγδάνης, Παναγιούλα Καρέτσου, Μαρία Φουλίδου

Ο σχολικός εκφοβισμός αποτελεί μια διαρκή και συστηματική θυματοποίηση, που εκδηλώνεται μέσω λεκτικών ή/και σωματικών ενεργειών, προκαλώντας σοβαρές συναισθηματικές και κοινωνικές επιπτώσεις (NASEM, 2016). Πρόκειται για ένα σύνθετο εκπαιδευτικό ζήτημα το οποίο απαιτεί τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων – μαθητριών/μαθητών, εκπαιδευτικών, γονέων/κηδεμόνων και υπεύθυνων χάραξης πολιτικής (Κοκκίδου & Μυγδάνης, 2024). Η πολυδιάστατη φύση του εκφοβισμού σχετίζεται με ατομικούς και κοινωνικούς παράγοντες, τόσο εντός όσο και εκτός σχολείου, καθιστώντας δύσκολο τον περιορισμό της δυσλειτουργίας του (Osher et al., 2010· Olweus, 2009). Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση, ανάλυση και ερμηνεία των αντιλήψεων, στάσεων και εμπειριών εκπαιδευτικών που διδάσκουν σε μουσικά σχολεία της Στερεάς Ελλάδας, σχετικά με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού. Απώτερος στόχος είναι η διαμόρφωση προτάσεων πρόληψης και παρεμπόδισης της επιθετικότητας για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της πολυ-θυματοποίησης.

Η έρευνα είναι ποιοτική και βασίζεται στη συλλογή δεδομένων μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων από δεκαπέντε (15) εν ενεργεία εκπαιδευτικούς που διδάσκουν ατομικά μαθήματα οργάνου ή ομαδικά θεωρητικά μαθήματα σε μουσικά σχολεία. Παράγοντες έμφασης είναι ο καθοριστικός ρόλος των εκπαιδευτικών μουσικής στην πρόληψη και αντιμετώπιση του εκφοβισμού στη σχολική κοινότητα, οι στρατηγικές διαχείρισης του προβλήματος θυματοποίησης και οι αποτελεσματικές πρακτικές για την ενίσχυση μιας παρέμβασης (Epelde-Larrañaga et al., 2020). Οι συνεντεύξεις ανέδειξαν σημαντικές θεματικές κατηγορίες αναφορικά με τις προσωπικές εμπειρίες των εκπαιδευτικών μουσικής και την παρατήρηση και κατανόηση περιστατικών θυματοποίησης στο σχολείο τους. Ιδιαίτερη πτυχή είναι η συμβολή των μαθημάτων μουσικής που μπορούν να λειτουργήσουν ως εργαλεία πρόληψης της επιθετικότητας και ενίσχυσης των αξιών της ισότητας και της δικαιοσύνης.

Τα ευρήματα της έρευνας υπογραμμίζουν τη σημασία ενός θετικού κλίματος στα μουσικά σχολεία που ενισχύει την καλλιέργεια της αυτοαντίληψης, του σεβασμού και της αποδοχής. Τα σχολεία είναι καταδικασμένα αν δεν προσαρμοστούν στον κόσμο που αλλάζει. Στη σχολική κοινότητα, οι εκπαιδευτικοί, οι μαθήτριες/τές και οι γονείς/κηδεμόνες έχουν τη δυνατότητα να προάγουν τη δημιουργία ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, αναδεικνύεται η σημασία της μουσικής ομαδικής δράσης στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και τη συμμετοχή των μαθητριών/μαθητών, με αποτέλεσμα τη μείωση συμπεριφορών εκφοβισμού. Υπό αυτό το πρίσμα, είναι ορατή η ανάγκη εφαρμογής στοχευμένων, εκπαιδευτικών παρεμβάσεων, προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις των μουσικών σχολείων, με απώτερη επιδίωξη την αποτροπή και εξάλειψη του σχολικού εκφοβισμού.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Epelde-Larrañaga, A., Oñederra Ramírez, J. A., & Estrada-Vidal, L. I. (2020). Music as a resource against bullying and cyberbullying: Intervention in two centers in Spain. *Sustainability*, 12(5), 2057.
- NASEM (2016). *Preventing Bullying Through Science, Policy, and Practice*. National Academies Press.
- Olweus, D. (2009). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Wiley-Blackwell.
- Osher, D., Bear, G. G., Sprague, J. R., & Doyle, W. (2010). How Can We Improve School Discipline? *Educational Researcher*, 39(1), 48-58.
- Κοκκίδου, Μ. & Μυγδάνης, Γ. (2024). Σχολικός εκφοβισμός, θυματοποίηση και προτάσεις αντιμετώπισης. *Journal of Culture in Tourism, Art and Education*, 4(2), 33-43.

Ο ρόλος της μουσικής στη διαμόρφωση των φιλικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών των μουσικών σχολείων

Έλενα Ανδρέου

Η μουσική διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των φιλικών σχέσεων κατά την εφηβεία, ενισχύοντας την κοινωνική αλληλεπίδραση και συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της προσωπικής ταυτότητας (Rentfrow & Gosling, 2006). Λειτουργεί ως μέσο έκφρασης και κοινωνικής ένταξης, επιτρέποντας στους εφήβους να συμμετέχουν σε ομάδες με κοινές αξίες και ενδιαφέροντα, ενώ παράλληλα διευκολύνει την ανταλλαγή απόψεων για καλλιτέχνες, μουσικά είδη και τραγούδια (Howell et al., 2021; Rentfrow, 2012). Η συμμετοχή σε μουσικά σύνολα και δραστηριότητες προσφέρει ουσιαστικές ευκαιρίες κοινωνικοποίησης, καθώς η κοινή ακρόαση και η μουσική συνεργασία ενισχύουν τη συναισθηματική εγγύτητα, την αίσθηση αμοιβαίας κατανόησης και την ενδυνάμωση των διαπροσωπικών δεσμών (MacDonald et al., 2002). Παράλληλα, η μουσική βοηθά τους εφήβους να διαχειρίζονται τη δημόσια εικόνα τους, να καλλιεργούν την αυτενέργεια και να ενισχύουν την ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη (Miranda, 2013; North et al., 2000; Saarikallio & Erkkilä, 2007; Miranda & Gaudreau, 2011).

Η παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζει ευρήματα που προέκυψαν από τις ομάδες εστίασης και αποτελεί μέρος ευρύτερης έρευνας, η οποία διεξήχθη την περίοδο 2018–2020 σε μουσικά σχολεία της Αττικής και της Ηπείρου, με την έγκριση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.). Το συνολικό δείγμα περιλάμβανε 186 μαθητές και μαθήτριες ηλικίας 13–18 ετών. Στις ομάδες εστίασης συμμετείχαν N = 48 μαθητές (25 αγόρια, 23 κορίτσια), οι οποίοι συγκροτούσαν μια ερευνητική υποομάδα με κοινά χαρακτηριστικά: έντονο ενδιαφέρον για τη μουσική, φοίτηση σε μουσικό σχολείο και συμμετοχή σε άτυπα μουσικά σύνολα που διατηρούσαν και εκτός σχολείου.

Τα ευρήματα ανέδειξαν ότι η φιλία αποτελεί βασικό κίνητρο και προϋπόθεση για τη συμμετοχή σε μουσικά σχήματα. Οι μαθητές διατηρούσαν στενούς δεσμούς, βασισμένους στην εμπιστοσύνη και την αλληλοϋποστήριξη, γεγονός που καλλιεργούσε μια θετική εικόνα του εαυτού τους (Freud, 1977). Περιέγραψαν τη φιλία με όρους όπως ασφάλεια, αμοιβαιότητα, σεβασμός, εμπιστευτικότητα, υποστήριξη, αναγνώριση και αποφυγή δημόσιας επίκρισης (Argyle & Henderson, 1985; Μπαμπάλης et al., 2007; Johnson et al., 1985). Μέσα από αυτή τη συνδιαλλαγή ανακάλυπταν το «προσωπικό ιδανικό» τους (Maisonnette & Lamy, 1993), υπερβαίνοντας τα προσωπικά τους όρια. Ο χρόνος που περνούσαν μαζί λειτουργούσε ως μοντέλο «κοινωνικής σύγκρισης» ο ένας για τον άλλον (Festinger, 1950, 1954) και συνέβαλλε καθοριστικά στη συγκρότηση της κοινωνικής και μουσικής τους ταυτότητας (Tajfel & Turner, 1979). Συνολικά, η φιλία μέσα από τη μουσική αναδεικνύεται ως πεδίο δημιουργικότητας, προσωπικής ανάπτυξης και κοινωνικής ενδυνάμωσης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Argyle, M., & Henderson, M. (1985). The rules of relationships. In S. Duck & D. Perlman (Eds.), *Understanding personal relationships: An interdisciplinary approach* (pp. 63–84). Sage Publications, Inc.

- Festinger, L. (1950, 1954). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford University Press.
- Freud, S. (1977). *The ego and the id*. W. W. Norton & Company.
- Frey, J. H., & Fontana, A. (1993). *The group interview in social research*. In D. L. Morgan (Ed.), *Successful focus groups: Advancing the state of the art* (pp. 20-34). Sage.
- Howell, G., Bartleet, B.-L., Davidson, J. W., & Pope, J. (2021). "First of all, be friends": *Rock music, social connection, inclusion and mobility in Kosovo and North Macedonia: An evaluation of Music Connects, a project using culture as a driver for social innovation in former Yugoslavia*. Griffith University. <https://research-repository.griffith.edu.au>
- MacDonald, R., Miell, D., & Mitchell, L. (2002). An investigation of children's musical collaborations: The effect of friendship and age. *Psychology of Music*, 30(2), 148–163. <https://doi.org/10.1177/0305735602302002>
- Maisonneuve, J., & Lamy, A. (1993). *Group dynamics and behavior: Theories and practices*. Presses Universitaires de France.
- Miranda, D., & Gaudreau, P. (2011). Music listening and Emotional Well-being in Adolescence: A person- and variable-oriented study. *European Review of Applied Psychology*, 61(1), 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.erap.2010.10.002>
- Μπαμπάλης, Θ., Γαλανάκη, Ε., & Σταύρου, Ν. Α. (2007). Η ζωή στη σχολική τάξη: Σύνδεσμοι μεταξύ υποστήριξης, συνεργασίας και σχολικής αυτοεκτίμησης. *Επιστήμες Αγωγής*, 2, 35-50.
- North, A. C., Hargreaves, D. J., & O'Neill, S. A. (2000). The importance of music to adolescents. *British Journal of Educational Psychology*, 70, 255–272.
- Rentfrow, P. J. (2012). The role of music in Everyday Life: Current directions in the Social Psychology of music. *Social and Personality Psychology Compass*, 6(5), 402–416. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2012.00434.x>
- Rentfrow, P. J., & Gosling, S. D. (2006). Message in a ballad: The role of music preferences in interpersonal perception. *Psychological Science*, 17(3), 236–242. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2006.01691.x>
- Saarikallio, S., & Erkkilä, J. (2007). The role of music in adolescents' mood regulation. *Psychology of Music*, 35(1), 88–109. <https://doi.org/10.1177/0305735607068889>
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations* (pp. 33-47). Brooks/Cole.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 7: Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

10:30-11:30: Αίθουσα 1 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: Ζ. Διονυσίου

Επιμόρφωση εκπαιδευτικών προσχολικής και σχολικής ηλικίας στη μουσική στην Ελλάδα και στο εξωτερικό: ανάγκες, πρακτικές και προοπτικές

Δέσποινα Χαμάλη, Ζωή Διονυσίου

Η εκκίνηση κάθε επιμορφωτικής διαδικασίας αφορμάται από το δεδομένο ότι οι ενήλικες χρειάζονται μια απολύτως διαφορετική αντιμετώπιση σε σχέση με τη βασική επαγγελματική εκπαίδευση και την εκπαίδευση ανηλίκων (Collins, 2004). Ειδικότερα, η επιμόρφωση εκπαιδευτικών γενικής παιδείας στη μουσική αποτελεί ένα πολυδιάστατο ζήτημα. Είναι γεγονός ότι οι νηπιαγωγοί διαθέτουν μειωμένη αυτοπεποίθηση ως προς τη διδασκαλία της μουσικής (Bautista κ.ά., 2024) και δηλώνουν ανεπαρκείς να προσεγγίσουν τα μουσικά ζητήματα (Theodoridis & Avgitidou, 2012). Παράλληλα, στη βιβλιογραφία συναντάται διχογνωμία ανάμεσα στην προοπτική της μουσικής διδασκαλίας από ειδικευμένους εκπαιδευτικούς μουσικής και εκπαιδευτικούς γενικής παιδείας (Malotti & Vieira, 2022· Vicente κ.ά., 2023). Η παρούσα βιβλιογραφική έρευνα εστιάζει στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (προσχολικής και σχολικής) στη μουσική. Πρόκειται για βιβλιογραφική μετα-έρευνα που στηρίζεται σε έρευνες που έχουν διεξαχθεί τα τελευταία 25 χρόνια στην Ελλάδα και σε χώρες του εξωτερικού με εκπαιδευτικούς της συγκεκριμένης βαθμίδας. Στόχος της έρευνας είναι να διερευνήσει: α) τις ανάγκες των εκπαιδευτικών ως προς τα επιμορφωτικά προγράμματα μουσικής, όπως τις εκφράζουν οι ίδιοι, β) τα χαρακτηριστικά που οι ίδιοι επιθυμούν να διαθέτει η επιμόρφωση και γ) πότε μια επιμόρφωση φαίνεται να είναι αποτελεσματική για τους επιμορφούμενους επιδρώντας στις πρακτικές τους. Μέσα από την ανάλυση αυτών των στοιχείων επιχειρείται να εντοπιστεί πώς διαμορφώνονται τα παραπάνω χαρακτηριστικά στο πέρασμα των χρόνων, καθώς και ποιες τάσεις εντοπίζονται στην ελληνική και την αγγλόφωνη βιβλιογραφία. Επίσης θα αναδειχθούν ιδιαιτερότητες και καλές πρακτικές που έχουν οδηγήσει σε επιμορφώσεις με μεγάλη επίδραση στους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν σε αυτές.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bautista, A., Yeung, J., McLaren, M. L., & Ilari, B. (2024). Music in early childhood teacher education: raising awareness of a worrisome reality and proposing strategies to move forward. *Arts Education Policy Review*, 125(3), 139–149. <https://doi.org/10.1080/10632913.2022.2043969>
- Collins, J. (2004). Education techniques for lifelong learning. *RadioGraphics*, 24, 1483–1489. <https://doi.org/10.1148/rg.245045020>
- Malotti, A. P., & Vieira, A. H. (2022). The subject of music in early childhood education in Portugal: analysis of practicum reports. *Proceedings of the 35th Annual ISME World Conference* (σσ. 229–238) https://www.researchgate.net/publication/372247718_The_subject_of_music_in_early_childhood_education_in_Portugal_analysis_of_practicum_reports
- Theodoridis, N., & Avgitidou, S. (2012). *Pedagogical content knowledge and curriculum knowledge as basic presuppositions for effective in-service music education of early childhood teachers* [poster]. 30th ISME World Conference on Music Education.
- Vicente Nicolás, G., Rodríguez Lozano, C., & Sánchez-Marroquí, J. (2023). Music in early childhood education: generalist teachers versus specialist teachers. *Espiral. Cuadernos Del Profesorado*, 16(32), 29–38. <https://doi.org/10.25115/ecp.v16i32.8862>

Η μουσική εκπαιδευτική πολιτική και ο εκπαιδευτικός μουσικής: Ερευνώντας το σύγχρονο σχολείο

Δημήτρης Σαρρής

Η εισήγηση παρουσιάζει τα αποτελέσματα ποιοτικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε με εκπαιδευτικούς μουσικής, οι οποίοι διαθέτουν διδακτική εμπειρία άνω της δεκαετίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση των στάσεων των συμμετεχόντων αναφορικά με την επίδραση της εκπαιδευτικής πολιτικής στο έργο τους και, γενικότερα, στην ποιότητα της μουσικής εκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο (Conchas et al., 2017).

Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού μουσικής υπερβαίνει το αυστηρά διδακτικό έργο και συνδέεται με ποικίλες πτυχές της σχολικής ζωής καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους. Σε αρκετές περιπτώσεις, αναδείχθηκαν όψεις της παρουσίας της Μουσικής στο σχολικό περιβάλλον, οι οποίες, παρότι κρίνονται ουσιαστικές από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, δεν υποστηρίζονται από ένα αντίστοιχο και συνεκτικό πλαίσιο μουσικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Είναι χαρακτηριστική η φράση «μονοθέσιο μουσικό σχολείο», που προέκυψε κατά τις συνεντεύξεις, καθώς αποτυπώνει την κατάσταση κατά την οποία ο εκπαιδευτικός μουσικής επιχειρεί, μέσα από την προσωπική του πρακτική, να μεταφέρει στοιχεία ποιότητας και βιωματικής εκπαίδευσης – παρόμοια με αυτά που συναντώνται στα μουσικά σχολεία – στο γενικό σχολείο, διαμορφώνοντας έτσι, άτυπα, πτυχές πολιτικής (Schmidt, 2019).

Η έρευνα κατέδειξε ότι υπάρχει ένας μεγάλος όγκος παραγωγής εκπαιδευτικού υλικού και εποπτικών μέσων από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς μουσικής. Υπάρχει μια δυναμική των εκπαιδευτικών να παράγουν διδακτικό υλικό με πολλά δημιουργικά στοιχεία και σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα, για όλες τις πτυχές της σχολικής ζωής. Έτσι, μπαίνει το ερώτημα πώς η δυναμική αυτή θα μπορούσε η δυναμική αυτή να ενταχθεί ακόμη πιο παραγωγικά στον γενικότερο σχεδιασμό και την εκπαιδευτική πολιτική.

Η ανάδειξη αυτών των διαστάσεων ενέπνευσε στους συμμετέχοντες συγκεκριμένες προτάσεις για τη βελτίωση της μουσικής εκπαίδευσης, βασισμένες στην εμπειρία τους. Οι προτάσεις αυτές, καθώς είναι δοκιμασμένες, θα μπορούσαν να συμβάλουν στη διαμόρφωση ενός συνεκτικού πλαισίου εκπαιδευτικής πολιτικής (Velzen & Louis, 2012), και ειδικότερα μουσικής εκπαιδευτικής πολιτικής, ικανής να προσφέρει ουσιαστικά οφέλη στο σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Conchas, G., Gottfried, M., Hinga, B., & Oseguera, L. (2017). *Educational policy goes to school: Case studies on the limitations and possibilities of educational innovation*. Routledge.
- Schmidt, P. (2019). *Policy as practice: a guide for music educators*. Oxford University Press.
- Velzen, B., Louis, K. (eds). (2012). *Educational policy in an international context: political culture and its effects*. Palgrave Macmillan.

Νευρογλωσσικός Προγραμματισμός (NLP) και Μουσική Εκπαίδευση: Διερεύνηση των δυνατοτήτων και των προοπτικών εφαρμογής του στη μουσική διδασκαλία και μάθηση

Μαρία Ζαχαριάδου

Η παρούσα εργασία εξετάζει βιβλιογραφικά τον ρόλο του Νευρογλωσσικού Προγραμματισμού (NLP) στην εκπαίδευση γενικά και στη μουσική εκπαίδευση ειδικότερα, διερευνώντας και αναδεικνύοντας τις δυνατότητες και προοπτικές του στην ενίσχυση: α) της προσωπικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών ως απαραίτητου στοιχείου της διδακτικής διαδικασίας, β) της μαθησιακής εμπειρίας και γ) της σχέσης εκπαιδευτικών-μαθητών.

Το σύστημα NLP, ως συνδυασμός γλωσσολογίας, ψυχολογίας και νευροεπιστήμης, δημιουργήθηκε από τους Bandler και Grinder τη δεκαετία του 1970 και επικεντρώνεται στην εφαρμογή στρατηγικών και εργαλείων που

επιτρέπουν στους ανθρώπους να επιτυγχάνουν επιθυμητά αποτελέσματα σε προσωπικό και επαγγελματικό επίπεδο (O'Connor & Seymour, 1995). Μέχρι σήμερα έχει εφαρμοστεί ευρέως στην εκπαίδευση, παρουσιάζοντας θετικά αποτελέσματα τόσο στην προσωπική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών (Marashi & Abedi, 2017), όσο και στη βελτίωση της μαθησιακής διαδικασίας και της σχέσης δασκάλου-μαθητή (Carey et al., 2010). Ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί που έχουν εκπαιδευτεί στον NLP εμφανίζουν αυξημένη αυτοεκτίμηση, βελτιωμένες δεξιότητες επικοινωνίας και ενισχυμένη ικανότητα διαχείρισης της τάξης (Childers, 1985· Dolnick, 2006). Τεχνικές όπως ο καθορισμός στόχων, η οπτικοποίηση και η θετική αναπλαισίωση συμβάλλουν επίσης στην κινητοποίηση και τη συναισθηματική ρύθμιση των μαθητών (Farahani, 2018· Pourbahreini, 2015· Skinner & Croft, 2009).

Στη μουσική εκπαίδευση, αν και η σχετική έρευνα παραμένει περιορισμένη, έχουν αναδειχθεί σημαντικά ευρήματα σε τρεις βασικούς άξονες:

1. Διαχείριση του άγχους απόδοσης: Τεχνικές όπως η οπτικοποίηση, η αγκύρωση και η αναπλαισίωση έχουν αξιοποιηθεί στη μείωση του άγχους σκηνής. Η Dogan (2019), μέσα από συνεντεύξεις με ειδικούς NLP και επαγγελματίες μουσικούς, κατέγραψε καθολικά θετικά αποτελέσματα, χωρίς υποτροπή ή πτώση στην απόδοση, ακόμη και όταν οι συμμετέχοντες παρακολούθησαν μόνο μία συνεδρία.
2. Βελτίωση στρατηγικών μάθησης: Η Wohlman (2010) υποστηρίζει ότι το NLP μπορεί να ενσωματωθεί στην ατομική διδασκαλία μουσικής θεωρίας, ενισχύοντας τις ακουστικές δεξιότητες μέσω τεχνικών όπως η νοητική πρόβα και η αισθητηριακά εμπλουτισμένη γλώσσα.
3. Μοντελοποίηση καλών πρακτικών: Η Koornhof (2001), χρησιμοποιώντας τις τεχνικές μοντελοποίησης του NLP, ανέλυσε τις διδακτικές στρατηγικές μιας διακεκριμένης δασκάλας βιολιού, προκειμένου να αναπτύξει ένα μοντέλο επιτυχημένης διδασκαλίας.

Τέλος, η μελέτη αναδεικνύει τη δυναμική του NLP και σε ευρύτερα πεδία, όπως η ενίσχυση της επικοινωνίας και της συνεργασίας, η ανάπτυξη της αυτοαντίληψης και η καλλιέργεια θετικής νοοτροπίας, προσφέροντας εργαλεία που μπορούν να ενσωματωθούν δημιουργικά στη μουσική εκπαίδευση, ενισχύοντας τη συμμετοχή, την αυτοπεποίθηση και την απόδοση των μαθητών.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Carey, J., Churches, R., Hutchinson, G., Jones, J., & Tosey, P. (2010). *Neuro-Linguistic Programming and learning: Teacher case studies on the impact of NLP in education*. <https://eric.ed.gov/?id=ED508368>
- Childers, J.H. (1985) Neuro-Linguistic Programming: Enhancing teacher-student communications. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 24(1), 32–39.
- Dolnick, K. H. (2006). *Neuro-linguistic applications to classroom management: Reach them to teach them* (Doctoral dissertation, Capella University, 2006). Proquest Dissertations and TsesesInternational.
- Marashi, H., & Abedi, M. (2017). The impact of Neurolinguistic Programming on EFL teachers' reflective teaching. *English Language Teaching*, 7(3), 22-28. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1268861>
- Farahani, F. (2018). The effect of Neuro-Linguistic Programming (NLP) on reading comprehension in English for specific purposes courses. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 6(1), 79. <https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.6n.1p.79>
- O'Connor, J., & Seymour, J. (1995). *Introducing Neuro-Linguistic Programming: Psychological skills for understanding and influencing people*. Thorsons
- Pourbahreini, F. (2015). The effect of Neuro-Linguistic Programming technique on enhancing grammatical knowledge of Iranian EFL learners at intermediate level. *English for Specific Purposes World*, 44(16), 1–17.
- Skinner, H. & Croft, R. (2009). Neuro-Linguistic Programming techniques to improve the self-efficacy of undergraduate dissertation students. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 1(1), 9–38.
- Wohlman, K. 2010. Neuro-linguistic programming and aural skills pedagogy: A paradigm shift from teaching to learning. Unpublished master's thesis. The Pennsylvania State University. https://etda.libraries.psu.edu/files/final_submissions/3438

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 8: ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΝ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

10:30-11:30: Αίθουσα 4 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονιστής: Τ. Κολυδάς

Η σχολή Τάρεγκα στην παιδαγωγική της κιθάρας και η σημασία της στον 21ο αιώνα.

Ιωάννης Ευσταθόπουλος

“...αυτή η τέχνη απαιτούσε, πέρα από την έμπνευση του ως συνθέτης, τις διδακτικές του ικανότητες. Και ήταν αυτή η νέα και επιτακτική ανάγκη να σχηματιστεί μια οικογένεια υποστηρικτών της στέρεας διδασκαλίας του, που ένωσε αυτή την ομάδα μαθητών, η οποία, αν και δεν ήταν και δεν μπορούσε να είναι πολυάριθμη, ήταν καλά προετοιμασμένη και οργανωμένη με θέρμη για να συνεχίσει το έργο του.”

(Φελίπε Πεδρέλ για τον Τάρεγκα, 1916)

Αν και το όνομα του κιθαριστή Φρανθίσκο Τάρεγκα (1852-1909) χαίρει μεγάλης αναγνώρισης, λίγα γνωρίζουμε για την παιδαγωγική του προσέγγιση καθώς ο Ισπανός δάσκαλος, συνθέτης και ερμηνευτής δεν άφησε πίσω του καμία ολοκληρωμένη μέθοδο. Το γεγονός αυτό δίχασε μετά το θάνατο του την ισπανική κιθαριστική κοινότητα σε ‘Ταρεγκόφιλους’, όπως τους αποκαλούσε ο Αντρέας Σεγκόβια, και μη. Η πρώτη πλευρά αποτελούνταν από τους άμεσους μαθητές του που άρχισαν να γράφουν προς τιμήν του μεθόδους, βιβλία και πολλά δημοσιεύματα ενώ από την άλλη αυτοί που τον αμφισβήτησαν ως δάσκαλο. Αν και τα χαρακτηριστικά των μεθόδων, γραμμένα από τους μαθητές του, στήσανε τις βάσεις της παιδαγωγικής της κλασικής κιθάρας στον 20ο αιώνα, μετά το τέλος και του τελευταίου κοντινού του μαθητή Εμίλιο Πουγιόλ, άρχισε η κληρονομιά του μεγάλου κιθαριστή να παρερμηνεύεται και να υποτιμάται από την ακαδημαϊκή κοινότητα. Παράλληλα το όργανο και οι χορδές άλλαζαν κατασκευαστικά και μαζί τους άλλαζαν και οι ερμηνευτικές μέθοδοι οι οποίες κατέρριπταν τη τεχνοτροπία της παλιάς σχολής.

Ποιες ιδέες του δασκάλου Τάρεγκα πέρασαν στην επόμενη γενιά κιθαριστών και ποιο ήταν τελικά το αποτύπωμα της σχολής αυτής ήταν αντικείμενο της έρευνας μας με βάση τις πρωτογενείς πηγές, μεταξύ άλλων, στο πρόσφατο αρχείο ‘Φερνάντο Αλόνσο’ στο Μουσείο Οργάνων της Βαρκελώνης. Έτσι, αναλύουμε ζητήματα παιδαγωγικής, ιστορικής συνέχειας και οργανολογικής εξέλιξης και τα συνδυάζουμε για πρώτη φορά με εφαρμοσμένη έρευνα σε όργανα και χορδές εποχής. Τα νέα αυτά στοιχεία που προκύπτουν αναδεικνύουν τη βαθιά συμβολή του Τάρεγκα στην εξέλιξη της κιθάρας του 20ου αιώνα. Ακόμα σημαντικότερο, η νέα ματιά που προκύπτει στην προσέγγιση της διδασκαλίας του μπορεί να μας εμπνεύσει για εφαρμογές στη σύγχρονη παιδαγωγική

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Braemer, T. (2014). *Francisco Tárrega Eixea – Diarios y cartas*. <http://www.gitarre-und-spanien.de>
- Efstathopoulos, I. (2021). *The concert guitar in Spain from 1920 to 1939: Reconstructing its lost performance practice* [Doctoral dissertation, Vrije Universiteit Brussel].
- Festival de la guitarra de Córdoba. (2003). *Nombres propios de la guitarra: Francisco Tárrega y su época*. Ediciones de la Posada.
- Moser, W. (2010). *Francisco Tárrega y la guitarra en España entre 1830–1960*. Piles, Editorial de Música.
- Ophee, M. (1981). The promotion of Francisco Tárrega—Conclusion. *Soundboard: The Journal of the Guitar Foundation of America*, 8(4), 256–261.
- Pedrell, F. (1916, January 27). Quincenas musicales, Tárrega. *La Vanguardia*, p. 10.
- Segovia, A. (1976). *An autobiography of the years 1893–1920*. Macmillan.

**Η σημασία της διδασκαλίας του ρεπερτορίου Ελλήνων συνθετών στα Μουσικά Σχολεία:
Έρευνα ερωτηματολογίου σε εκπαιδευτικούς μουσικής στα Μουσικά Σχολεία**

Κατερίνα Χατζηγιαννάκη

Η λόγια ελληνική μουσική στα Μουσικά Σχολεία αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την ανάπτυξη της αισθητικής καλλιέργειας των μαθητών και τη διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας. Οι Έλληνες συνθέτες του 20ού αιώνα αποτελούν ένα μεγάλο κεφάλαιο της μουσικής ιστορίας της Ελλάδας, το οποίο παραμένει αρκετά ανεκμετάλλευτο για τη μουσική διαπαιδαγώγηση των Ελλήνων μαθητών πιάνου των Μουσικών Σχολείων (Μπαμπαλή, 2016). Έργα Ελλήνων συνθετών όπως του Γιάννη Κωνσταντινίδη, προσφέρουν πλούσιες παιδαγωγικές δυνατότητες μέσω της σύνδεσης με την ελληνική παράδοση (Τσούγκρας, 2003). Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο να διερευνήσει τις αντιλήψεις και πρακτικές

εκπαιδευτικών μουσικής σχετικά με τη χρήση του ρεπερτορίου Ελλήνων συνθετών στη διδασκαλία ατομικών οργάνων, όπως το πιάνο. Η έρευνα διεξήχθη μέσω ερωτηματολογίου με ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου και διανεμήθηκε ηλεκτρονικά σε εκπαιδευτικούς μουσικών σχολείων, με στόχο τη συλλογή ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων.

Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν την ανάγκη ενίσχυσης της παρουσίας ελληνικής λόγιας μουσικής στο εκπαιδευτικό πλαίσιο, δεδομένου ότι ενισχύει την καλλιέργεια της πολιτισμικής κληρονομιάς και προάγει την αισθητική ανάπτυξη (Χάρδας, 2024). Παρόλα αυτά, προέκυψαν αδυναμίες, όπως η έλλειψη πρόσβασης σε παρτιτούρες και η απουσία επιμορφωτικών δράσεων. Η μελέτη τονίζει τη σημασία της ενσωμάτωσης εκπαιδευτικών εργαλείων, όπως εγχειρίδια και σεμινάρια, τα οποία θα υποστηρίξουν τη διδασκαλία αυτών των έργων.

Η προώθηση συνεργασιών μεταξύ εκπαιδευτικών, συνθετών και πολιτιστικών οργανισμών, καθώς και η ανάπτυξη διδακτικού υλικού που συνδυάζει τοπικά και διεθνή μουσικά στοιχεία, είναι καθοριστικής σημασίας για την προώθηση της ελληνικής μουσικής παράδοσης. Συμπερασματικά, η παρούσα εισήγηση αναμένεται να αναδείξει την σημασία του ελληνικού ρεπερτορίου στην διδασκαλία των ατομικών οργάνων στα Μουσικά Σχολεία και ότι μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην αισθητική καλλιέργεια των μαθητών και στη διατήρηση της ελληνικής μουσικής κληρονομιάς.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Μπαμπαλή, Α. (2016). *Η σημασία και ο παιδαγωγικός ρόλος των έργων για πιάνο Ελλήνων συνθετών του 20ου αιώνα στα νέα προγράμματα σπουδών για το υποχρεωτικό πιάνο και το πιάνο ως όργανο επιλογής στα Μουσικά Σχολεία, όπως παρουσιάζονται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού*. Στο Μ. Κοκκίδου & Ζ. Διονυσίου (Επιμ.), *Μουσικός Γραμματισμός: Τυπικές και Ατυπες Μορφές Μουσικής Διδασκαλίας-Μάθησης* (Πρακτικά 7ου Συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση) (σσ. 338-349). Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.
- Τσούγκρας, Κ. (2003). *Τα 44 παιδικά κομμάτια του Γιάννη Κωνσταντινίδη – Ανάλυση με χρήση της Γενετικής Θεωρίας της Τονικής Μουσικής*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Χάρδας, Κ. (2024). *Για την ελληνική μουσική του 20ού αιώνα – Ιστορικές, αναλυτικές, αισθητικές προσεγγίσεις* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Άνοιχτες Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-1038>

Σκιαγραφώντας τα τμήματα «Μοντέρνας Μουσικής» στα ωδεία: Πραγματικότητα, προκλήσεις και προοπτικές

Κωνσταντίνος Δημητρίου, Θεοχάρης Ράπτης

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να ρίξει φως σε έναν τομέα που παραμένει σχετικά ανεξερεύνητος στην Ελλάδα: τη λειτουργία και την εξέλιξη των Τμημάτων «Μοντέρνας Μουσικής» στα ωδεία. Παρά το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη σύγχρονη μουσική, ελάχιστες μελέτες έχουν ασχοληθεί με το πώς αυτά τα τμήματα λειτουργούν, διδάσκουν και προετοιμάζουν τους σπουδαστές τους για το μέλλον. Η εργασία φιλοδοξεί να καλύψει αυτό το κενό, αποτυπώνοντας την πραγματικότητα μέσα από τις απόψεις και τα λόγια ανθρώπων του συγκεκριμένου χώρου, προσφέροντας παράλληλα ένα πεδίο προβληματισμού για τη μελλοντική εξέλιξη του τομέα.

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων με καθηγητές και υπεύθυνους τμημάτων από όλη τη χώρα, ανθρώπους που γνωρίζουν τη θεματική πολύ καλά και ζουν καθημερινά την εμπειρία της διδασκαλίας μοντέρνας μουσικής. Οι συμμετέχοντες μοιράστηκαν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με το προφίλ των τμημάτων, των δασκάλων και των μαθητών/-ριών, σχετικά με, τα κυρίαρχα μουσικά είδη, αλλά και τις προκλήσεις που συναντούν στη διδασκαλία. Ακολούθησε θεματική ανάλυση των δεδομένων. Μέσα από τις απαντήσεις τους και την ανάλυση, αναδείχθηκαν και τα κίνητρα που οδηγούν τους μαθητές να στραφούν στη μοντέρνα μουσική, είτε επιδιώκοντας επαγγελματική σταδιοδρομία είτε αναζητώντας δημιουργική έκφραση.

Η μελέτη εξετάζει, επιπλέον, τον τρόπο διαμόρφωσης του ρεπερτορίου και την καλλιτεχνική κατεύθυνση που ακολουθούν τα τμήματα, λαμβάνοντας υπόψη τις διεθνείς τάσεις και τη δυναμική των εξελίξεων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε εκπαιδευτικές δράσεις, όπως συναυλίες, σεμινάρια και συνεργασίες με φορείς του μουσικού χώρου, οι οποίες συμβάλλουν στην καλλιτεχνική και επαγγελματική εξέλιξη των σπουδαστών.

Αυτή η μελέτη δεν επιδιώκει μόνο να αποτυπώσει την υπάρχουσα κατάσταση αλλά και να ανιχνεύσει προοπτικές για την εξέλιξη των τμημάτων «Μοντέρνας Μουσικής» στην Ελλάδα. Αναδεικνύει την ανάγκη για προσαρμογή στις διαρκώς μεταβαλλόμενες τάσεις και για ενίσχυση των πρωτοβουλιών που προάγουν τη δημιουργικότητα, αναδεικνύοντας έτσι τον ρόλο της σύγχρονης μουσικής εκπαίδευσης στο πολιτιστικό γίγνεσθαι.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Green, L. (2002). *How popular musicians learn: A way ahead for music education*. Ashgate.

- Humphreys, J. T. (2004). *Bridging the gap: Popular music and music education*. Arizona State University.
- Mauch, M., MacCallum, R. M., Levy, M., & Leroi, A. M. (2015). *The evolution of popular music: USA 1960–2010*. Royal Society Open Science
- Moir, Z., Powell, B., Smith, G. D., & Contributors. (2019). *The Bloomsbury handbook of popular music education*. Bloomsbury Academic.
- Scott, D. B. (Ed.). (2009). *The Ashgate research companion to popular musicology*. Ashgate Publishing

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 9: ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

10:30-11:30: Αίθουσα 5 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: *Μ. Ακογιούνογλου*

Το ατομικό μάθημα πιάνου ως μέσο ενίσχυσης της συγκέντρωσης και της αυτορρύθμισης παιδιών με ΔΕΠΥ

Ναυσικά-Μαρία Φρόνιμου, Μίτση Ακογιούνογλου

Η παρούσα μελέτη διερευνά τις δυνατότητες του ατομικού μαθήματος πιάνου ως μέσου για την ενίσχυση της συγκέντρωσης και της αυτορρύθμισης σε παιδιά με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ). Αφετηρία αποτελούν οι σημαντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με ΔΕΠΥ όσον αφορά τη διατήρηση της προσοχής, τον έλεγχο των παρορμήσεων και τη ρύθμιση της συμπεριφοράς τους, στοιχεία που επηρεάζουν την ακαδημαϊκή τους επίδοση και την κοινωνική τους προσαρμογή (Ακογιούνογλου & Βαϊούλη, 2021). Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι η μουσική, και ειδικότερα η ενασχόληση με το πιάνο, μπορεί να προσφέρει ένα μοναδικό πλαίσιο για την ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων (Allen, 2013· Wing et al., 2014· Φυτίκα, 2024). Το ερευνητικό ερώτημα που επιδιώκεται να απαντηθεί είναι το πώς το ατομικό μάθημα πιάνου μπορεί να δομηθεί και να προσαρμοστεί ώστε να βελτιώσει τη συγκέντρωση και την αυτορρύθμιση σε παιδιά με ΔΕΠΥ. Ειδικότερα, εξετάζονται συγκεκριμένες πτυχές του μαθήματος που συμβάλλουν στην ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων και αναζητά τρόπους αξιοποίησης των δυνατοτήτων της μουσικής για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά με ΔΕΠΥ. Με μεθοδολογία συλλογικής μελέτης περίπτωσης, στην έρευνα συμμετείχαν έξι μαθητές με διαγνωσμένη ΔΕΠΥ. Σχεδιάστηκε ένα ειδικό διδακτικό σενάριο, για επτά ατομικά μαθήματα πιάνου διάρκειας 45 λεπτών. Όλα τα μαθήματα μαγνητοσκοπήθηκαν, μεταγράφηκαν πολυτροπικά και αναλύθηκαν θεματικά. Κατά τη διάρκεια όλης της μελέτης υπήρχε συνεχής συνεργασία με τους γονείς αλλά και τις εργοθεραπεύτριες των μαθητών. Από την ανάλυση των δεδομένων φάνηκε ότι το ατομικό μάθημα πιάνου, όταν προσεγγίζεται με συγκεκριμένο τρόπο, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην ενίσχυση της συγκέντρωσης και της αυτορρύθμισης σε παιδιά με ΔΕΠΥ. Επίσης αναδείχθηκαν τρόποι με τους οποίους η ενασχόληση με τη μουσική, η εκμάθηση ενός μουσικού οργάνου και η αλληλεπίδραση με τον δάσκαλο μπορούν να βελτιώσουν την προσοχή, τον έλεγχο των παρορμήσεων και τη συναισθηματική ρύθμιση της συμπεριφοράς των μαθητών. Συμπερασματικά, φαίνεται το ατομικό μάθημα πιάνου μπορεί να αποτελέσει ένα πολύτιμο εργαλείο για την υποστήριξη παιδιών με ΔΕΠΥ. Μέσω της κατάλληλης προσαρμογής του μαθήματος, της αξιοποίησης της μουσικής και της δημιουργίας ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος, είναι δυνατόν να ενισχυθούν η συγκέντρωση και η αυτορρύθμιση, βελτιώνοντας, κατ' επέκταση, την ακαδημαϊκή επίδοση, την κοινωνική προσαρμογή και την ποιότητα ζωής των παιδιών αυτών (Μάσχα & Καραδήμας, 2012).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Ακογιούνογλου, Μ., & Βαϊούλη, Π. (2021). «Και θέλω και μπορώ»: Διδάσκοντας μουσική σε όλα τα παιδιά. Στο Α. Βερβέρης & Γ. Λίτος (επιμ.), *Ζητήματα διδακτικής των μουσικών οργάνων: Γεφυρώνοντας θεωρία και πράξη* (σσ. 291-313). ΔΙΣΙΓΜΑ.
- Μάσχα, Κ., & Καραδήμας, Ε. (2012). Τεχνικές παρέμβασης για την αντιμετώπιση της ΔΕΠ-Υ στα πλαίσια της προσχολικής και σχολικής αγωγής. Στο Ε. Κακούρος & Κ. Μανιαδάκη (Επιμ.Εκδ.), *Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής-Υπερκινητικότητα: Θεωρητικές προσεγγίσεις και θεραπευτική αντιμετώπιση* (σ. 303-328). Gutenberg
- Φυτίκα, Α. (2024). *Παιδαγωγική του πιάνου* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-959>
- Allen, R. (2013). Free improvisation and performance anxiety among piano students. *Psychology of Music*, 41(1), 75-88. <https://doi.org/10.1177/0305735611415750>

Wing, C. K., Piaw, C. Y., & Chang, P. K. (2014). Effects of aural-imitative and aural-motivic analyses on higher-order thinking skill and creative musical product in improvisation. *Procedia: Social and Behavioral Sciences*, 116, 5130-5134. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.1086>

Η συμβολική αξία ενός φυλαχτού: Εκπαιδευτικές ενέργειες συμπερίληψης και τα ψυχοκοινωνικά οφέλη της συμμετοχής μαθητών με αναπηρίες σε μουσικοθεατρική παράσταση

Νασία Κόνστα, Βασιλική Ζώρζου, Γεωργία Μπακοπούλου, Όλγα Γιαννακοπούλου

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση σχετίζεται με τις προσπάθειες που καταβάλλονται για υπερπήδηση των φραγμών που εμποδίζουν τη συμμετοχή και μάθηση όλων των μαθητών ανεξαρτήτως φυλής, φύλου, σεξουαλικότητας, κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου, επίδοσης ή αναπηρίας (Booth & Ainscow, 1998). Η διαρκώς αυξανόμενη ανάγκη ανάπτυξης συμπεριληπτικών παιδαγωγικών προσεγγίσεων έχει στρέψει τις συζητήσεις εντός της εκπαιδευτικής κοινότητας στη συμβολή της μουσικής και των παραστατικών τεχνών σε αυτό τον σκοπό (Burnard et al., 2008).

Ειδικότερα, έρευνες στον χώρο της τυπικής και ειδικής εκπαίδευσης έχουν αναδείξει πως η συμμετοχή των παιδιών, με ή χωρίς αναπηρίες, σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες μπορεί να ενισχύσει την αυτοεκτίμησή τους και να συμβάλει στην ανάπτυξη γνωστικών, κοινωνικών, συναισθηματικών αλλά και κινητικών δεξιοτήτων (Corbett et al., 2010; Hallam, 2015). Ιδιαίτερα για τους μαθητές με αναπηρία, η τέχνη μπορεί να λειτουργήσει ως καίριο εργαλείο ενδυνάμωσης, συμβάλλοντας παράλληλα στην άρση του κοινωνικού στίγματος που συχνά συνοδεύει την αναπηρία (Roux, Kathard & Lorenzo, 2021). Η ενσωμάτωση των τεχνών σε ένα συμπεριληπτικό εκπαιδευτικό περιβάλλον με την παράλληλη συνεργασία εκπαιδευτικών, οικογενειών και ειδικών, μπορεί να ενισχύσει τόσο τη μαθησιακή εμπειρία όσο και την κοινωνική ένταξη των παιδιών με αναπηρίες.

Η παρούσα ερευνητική μελέτη δράσης εξετάζει τις ψυχοκοινωνικές μεταβολές μιας ομάδας μαθητών με αναπηρίες, που φοιτούν σε Ειδικό Δημοτικό Σχολείο, τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά την ολοκλήρωση της συμμετοχής τους σε ένα εννιάμηνο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Το πρόγραμμα αυτό υλοποιήθηκε από τις Εκπαιδευτικές και Κοινωνικές Δράσεις της Εθνικής Λυρικής Σκηνής την περίοδο 2021-2022, με τελικό αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας μουσικής παράστασης. Μέσω των ερευνητικών εργαλείων, όπως η καταγραφή σημειώσεων και οι συνεντεύξεις με τους συμμετέχοντες μαθητές και τους γονείς τους, διερευνώνται οι ψυχοκοινωνικές αλλαγές που σημειώθηκαν, καθώς και η επίδραση της συμμετοχής τους στη μετέπειτα σχέση τους με τη μουσική πράξη.

Παράλληλα, αναδεικνύεται η διαδικασία προετοιμασίας αυτής της ομάδας παιδιών προκειμένου να συμμετάσχουν ισότιμα σε μια παράσταση μουσικού θεάτρου μαζί με μαθητές τυπικής ανάπτυξης. Οι εκπαιδευτικοί αξιοποίησαν ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών μέσων, υιοθετώντας μια ολιστική προσέγγιση και εξατομικευμένες στρατηγικές μάθησης προσαρμοσμένες στις ανάγκες των μαθητών. Μέσα από καινοτόμες και «ανοιχτού κώδικα» τεχνολογίες, σκίτσα, αφήγηση ιστοριών και άλλα, προώθησαν τη συμπερίληψη όχι μόνο στη θεωρία, αλλά και στην πράξη.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Booth, T., & Ainscow, M. (1998). *From them to us: An international study of inclusion in education*. Routledge, Taylor and Francis Group.
- Burnard, P., Dillon, S., Rusinek, G., & Sæther, E. (2008). Inclusive pedagogies in music education: A comparative study of music teachers' perspectives from four countries. *International Journal of Music Education*, 26(2), 109–126. <https://doi.org/10.1177/0255761407088489>
- Corbett, B. A., Gunther, J. R., Comins, D., Price, J., Ryan, N., Simon, D., Schupp, C. W., & Rios, T. (2010). Brief report: Theatre as therapy for children with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 41(4), 505–511. <https://doi.org/10.1007/s10803-010-1064-1>
- Hallam, S., & Music Education Council. (2015). *The power of music : A research synthesis of the impact of actively making music on the intellectual, social and personal development of children and young people*. International Music Education Research Centre Press.
- Roux, M. L., Kathard, H., & Lorenzo, T. (2021). Creating inclusive performing arts practices for development of youth with disabilities: A critical ethnographic study. *African Journal of Disability*, 10. <https://doi.org/10.4102/ajod.v10i0.753>

Ομαδική Μουσικοθεραπεία και θετική ψυχολογία στο σχολείο: Μία σχέση υπό διαμόρφωση

Ευφροσύνη Ευθυμίου

Η μουσικοθεραπεία χρησιμοποιεί τη μουσική για τη βελτίωση της σωματικής, ψυχικής και γνωστικής λειτουργίας (Wigram et al., 2002), ενώ η θετική ψυχολογία εστιάζει στην ενίσχυση των ανθρώπινων δυνατοτήτων και πόρων, προάγοντας τη δημιουργικότητα και την προσωπική ανάπτυξη (Seligman, 2011· Snyder et al., 2020). Η παρούσα ποιοτική μελέτη περίπτωσης διερευνά πώς η ομαδική μουσικοθεραπεία, εντάσσοντας αρχές της θετικής ψυχολογίας (μοντέλο PERMA: Θετικό Συναισθήμα, Εμπλοκή, Σχέσεις, Νόημα, Επίτευγμα), δύναται να συμβάλλει στην ενίσχυση της ευημερίας και της κοινωνικής ενσωμάτωσης τεσσάρων (4) παιδιών ηλικίας 7-8 ετών με διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές και ΔΕΠΥ, σε ένα δημόσιο γενικό σχολείο της Αθήνας. Η έρευνα πραγματοποιείται στο πλαίσιο διδακτορικής διατριβής, για την οποία ελήφθη άδεια από την Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας του Πανεπιστημίου και δόθηκε έγκριση από τη διεύθυνση της σχολικής μονάδας. Επιλέχθηκε δείγμα σκοπιμότητας και κριτηρίων σύμφωνα με τη συγκατάθεση των παιδιών και των γονέων/κηδεμόνων τους. Ακολουθήθηκε σχεδιασμός μελέτης περίπτωσης και χρησιμοποιήθηκε μία ποικιλία μεθόδων συλλογής δεδομένων, όπως ηχογραφήσεις των ομαδικών συναντήσεων, ομάδα εστίασης με τα παιδιά μετά το πέρας της παρέμβασης, ηχογραφήσεις των μουσικών αλληλεπιδράσεων, ερωτηματολόγια και σημειώσεις στο ημερολόγιο της ερευνήτριας. Τα δεδομένα αναλύθηκαν επαγωγικά θεματικά, με διπλή κωδικοποίηση από δύο ερευνητές και μεθοδολογική τριγωνικοποίηση. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε μικροανάλυση του μουσικού υλικού. Οι παρεμβάσεις περιλάμβαναν δραστηριότητες ροής (π.χ. αυτοσχεδιασμός) και δεκτικές τεχνικές (π.χ. μουσική χαλάρωσης με στοιχεία ενσυνειδητότητας). Από την ανάλυση προέκυψαν στοιχεία σχετικά με την κοινωνική ενσωμάτωση των παιδιών, την ψυχολογική τους ευημερία και την επίδραση της μουσικής. Συγκεκριμένα, φάνηκε τα παιδιά να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες αλληλεπίδρασης μεταξύ τους, να συγχρονίζονται στις ομαδικές δραστηριότητες, να συμμετέχουν ενεργά και να εκφράζουν θετικά συναισθήματα. Παρόλο που το μικρό δείγμα περιορίζει τη γενικευσιμότητα των ευρημάτων, φαίνεται ότι η ένταξη της μουσικοθεραπείας στο σχολικό πλαίσιο μπορεί να ενισχύσει την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη παιδιών με νευροαναπτυξιακές διαταραχές.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Seligman, M. E. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Simon and Schuster.
- Snyder, C. R., Lopez, S. J., Edwards, L. M., & Marques, S. C. (Eds.). (2020). *The Oxford handbook of positive psychology*. Oxford university press.
- Wigram, T., Pedersen, I. N., & Bonde, L. O. (2002). *A comprehensive guide to music therapy: Theory, clinical practice, research and training*. Jessica Kingsley Publishers.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 10: ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

15:00-16:00: Αμφιθέατρο 1, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: Δ. Κόνιαρη

Οι πεποιθήσεις υποψήφιων εκπαιδευτικών μουσικής για τη διδασκαλία της μουσικής στο γενικό σχολείο, πριν και μετά την πραγματοποίηση της πρακτικής τους στη διδακτική της μουσικής

Δήμητρα Κόνιαρη, Μαρία Τσαλίκη, Μαρία Ζαχαριάδου

Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης των υποψήφιων εκπαιδευτικών, η σύνδεση της επιστημονικής θεωρίας με την πράξη, μέσα από την πρακτική άσκηση στο σχολείο, αναγνωρίζεται ως μια ιδιαίτερα σημαντική διαδικασία για την επαγγελματική τους προετοιμασία (Zeichner, 2010). Μέσω της διαδικασίας αυτής οι φοιτητές/τριες αποκτούν βιωματική εμπειρία, η οποία συμβάλλει στη διαμόρφωση πρακτικής γνώσης. Παρόλα αυτά, πολλοί παράγοντες επηρεάζουν τη σύνδεση αυτή, πολλές φορές άρρητα. Για παράδειγμα, έρευνες έχουν δείξει ότι τα προσωπικά βιώματα που είχαν οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί από το σχολείο, ως μαθητές ή μαθήτριες, μπορεί να επηρεάσουν τις πεποιθήσεις τους για τον ρόλο τους

ως εκπαιδευτικοί, για το τι περιμένουν από τις πρώτες τους διδακτικές εμπειρίες στο σχολείο και για τον ρόλο που πιστεύουν ότι έχουν οι μαθητές/τριες στη διαδικασία της διδασκαλίας-μάθησης -συχνά ανεξάρτητα από τη θεωρητική κατάρτιση που έχουν λάβει κατά τις σπουδές τους (Αυγητίδου, Τζεκάκη & Τσάφος, 2015).

Στο Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, κατά το τελευταίο εξάμηνο των σπουδών (8ο εξάμηνο), στο μάθημα «Εισαγωγή στην Πρακτική Διδακτική της Μουσικής», οι φοιτητές/τριες συμμετέχουν σε οργανωμένες επισκέψεις σε σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, παρακολουθούν μαθήματα μουσικής και στη συνέχεια πραγματοποιούν πρακτική στη διδακτική της μουσικής. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των πεποιθήσεων των φοιτητών/τριών πριν και μετά την πρακτική άσκηση, πεποιθήσεων που συνθέτουν τις προσωπικές τους θεωρίες για τη διδασκαλία της μουσικής στο γενικό σχολείο, τον ρόλο των μαθητών/τριών, αλλά και την αντίληψή τους για την προσωπική τους επάρκεια και ικανότητα. Επιπλέον, επιδιώκεται να ανιχνευθούν πιθανές μεταβολές στις πεποιθήσεις αυτές και να αναδειχθούν οι παράγοντες που τις επηρεάζουν.

Για τη συλλογή των δεδομένων κατασκευάστηκαν δύο ερωτηματολόγια με ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου, ώστε να συμπληρωθούν από τις/τους φοιτητές/τριες πριν και μετά την πραγματοποίηση της πρακτικής τους στη διδακτική της μουσικής. Η έρευνα είναι σε εξέλιξη. Ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 2025 και θα ολοκληρωθεί τον Ιούνιο του 2025. Τα ποσοτικά δεδομένα θα αναλυθούν μέσω περιγραφικής στατιστικής και τα ποιοτικά δεδομένα μέσω ανάλυσης περιεχομένου (Τσιώλης, 2015).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αυγητίδου, Σ., Τζεκάκη, Μ., & Τσάφος, Β. (Επιμ.) (2015). *Οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί παρατηρούν, παρεμβαίνουν και αναστοχάζονται*. Gutenberg.
- Τσιώλης, Γ. (2015). Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: διλήμματα, δυνατότητες, διαδικασίες. Στο Γ. Πυργιωτάκης & Χρ. Θεοφιλίδης (Επιμ.), *Ερευνητική Μεθοδολογία στις Κοινωνικές Επιστήμες και στην Εκπαίδευση. Συμβολή στην επιστημολογική θεωρία και την ερευνητική πράξη* (σσ. 473-498). Πεδίο.
- Zeichner, K. (2010). Rethinking the connections between campus courses and field experiences in college-and university-based teacher education. *Journal of Teacher Education*, 61(1-2), 89-99.

Διερεύνηση της επίδρασης μίας υποχρεωτικής αλλαγής κατεύθυνσης φοιτητ(ρι)ών μουσικών σπουδών υπό το πρίσμα της θεωρίας του αυτοπροσδιορισμού

Στέλλα Καραγκιαούρη

Σύμφωνα με τη θεωρία του αυτοπροσδιορισμού (Self-determination theory), η εξέλιξη κάθε ατόμου και η διαμόρφωσή της προσωπικότητάς του, επηρεάζεται και καθορίζεται από συνδυασμό παραγόντων. Η αυτονομία (autonomy), η επάρκεια στη γνώση (competence) και η αίσθηση του σχετίζεσθαι (relatedness), αποτελούν τις τρεις βασικές ψυχολογικές ανάγκες, οι οποίες παρατηρήθηκε πως σχετίζονται άμεσα με τη διαμόρφωση της εξέλιξης αυτής (Franceschi & Ercegovac, 2022). Αυτές λειτουργούν ως κίνητρα, ενισχύοντας τη δέσμευση του ατόμου σε όποια δραστηριότητα επιλέγει να εμπλακεί. Η διαμόρφωση των κινήτρων κάθε ατόμου είναι ένα αποτέλεσμα που προκύπτει από την επιρροή μεταξύ των εσωτερικών ψυχολογικών του αναγκών αλλά και του εξωτερικού του περιβάλλοντος (Deci & Ryan, 2000). Τα εξωτερικά κίνητρα συχνά δύναται να επηρεάσουν το άτομο και να μεταβάλλουν τις εσωτερικές του ανάγκες τόσο θετικά, όσο και αρνητικά (Valenzuela, et al., 2018 · Evans, 2016). Με την παρούσα έρευνα και σύμφωνα με τη θεωρία του αυτοπροσδιορισμού, επιδιώκεται η διερεύνηση της εξέλιξης φοιτητών του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, οι οποίοι, ενώ ως αρχικό στόχο των σπουδών τους είχαν επιλέξει την κατεύθυνση εκτέλεσης πιάνου, αναγκάστηκαν να μεταβούν σε κάποια άλλη κατεύθυνση. Επομένως, η παρούσα ποιοτική έρευνα αποτελεί μία συλλογική μελέτη περίπτωσης, που εστιάζει στη διερεύνηση του ρόλου του αυτοπροσδιορισμού στην κοινότητα των φοιτητών μουσικής, υπό τη συνθήκη αναγκαιότητας αλλαγής κατεύθυνσης σπουδών. Έπειτα από την ολοκλήρωση ημι-δομημένων συνεντεύξεων, πραγματοποιήθηκε θεματική ανάλυση και εντοπίστηκαν θεματικές κατηγορίες, από τις οποίες παρατηρήθηκε πως η αλλαγή του αυτοπροσδιορισμού των φοιτητών επηρεάζεται άμεσα από την αλλαγή των εσωτερικών και εξωτερικών κινήτρων τους, τα οποία συχνά αλληλοεπηρεάζονται και διαμορφώνονται ανάλογα (Evans, 2015). Η σημασία των ψυχολογικών αναγκών των φοιτητών σε συνδυασμό με τις γενικές απαιτήσεις των σπουδών τους, της κατεύθυνσης του πιάνου και των προσωπικών τους στόχων, φάνηκε να επηρεάζει άμεσα την πορεία των σπουδών τους. Ακόμη, η κατάλληλη υποστήριξη από το δάσκαλο και το εξωτερικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με τη συνέπεια στη μελέτη, κρίθηκαν ως σημαντικά στην εξέλιξη των σπουδών φοιτητών μουσικής. Τέλος, φάνηκε πως η αλλαγή κατεύθυνσης των ερωτηθέντων φοιτητών από την αρχική τους επιλογή επηρέασε θετικά την πορεία σπουδών τους και

τη μετέπειτα εξέλιξη τους, ως προς την αναδιαμόρφωση των κινήτρων, των ψυχολογικών τους αναγκών και των στόχων τους.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Evans, P. (2015). Self-determination theory: An approach to motivation in music education. *Musicae Scientiae*, 19, 65 - 83.
- Evans, P., & Bonneville-Roussy, A. (2016). Self-determined motivation for practice in university music students. *Psychology of Music*, 44(5), 1095–1110. <https://doi.org/10.1177/0305735615610926>
- Franceschi, I. & Ercegovac, I. (2022). Personal and motivational determinants of piano student performance in the context of self-determination theory. <https://doi.org/10.55225/hcs.377>
- Valenzuela, R., Codina, N., & Pestana, J. V. (2018). Self-determination theory applied to flow in conservatoire music practice: The roles of perceived autonomy and competence, and autonomous and controlled motivation. *Psychology of Music*, 46(1), 33-48. <https://doi.org/10.1177/0305735617694502>

Αναζητώντας τον μίτο της συμπερίληψης:

Απόψεις φοιτητ(ρι)ών τμήματος μουσικών σπουδών και προβληματισμοί

Μίτση Ακογιούνoglou

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση στοχεύει στην ενσωμάτωση της μαθητικής ποικιλομορφίας στις γενικές τάξεις, παρέχοντας ίσες ευκαιρίες και καλλιεργώντας ένα περιβάλλον αποδοχής και ενσυναίσθησης (Jardinez & Natividad, 2024). Με διάθεση προώθησης προσβάσιμων μαθησιακών περιβαλλόντων για όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες, ενεργεί προς την εξάλειψη των διακρίσεων και τη δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς (Lindner et al., 2023). Στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής (2022) περιγράφεται η συμπεριληπτική εκπαίδευση ως παιδαγωγική καινοτομία και ως διαδικασία που προωθεί την ισότιμη πρόσβαση στο μάθημα της μουσικής και που πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για κάθε εκπαιδευτικό μουσικής. Ωστόσο, η εφαρμογή της φαίνεται να αντιμετωπίζει αρκετές προκλήσεις όπως η έλλειψη εκπαιδευμένων εκπαιδευτικών, η ανεπαρκής υλικοτεχνική υποδομή, ακόμα και σε επίπεδο ευαισθητοποίησης της κοινωνίας (Vanweelden & Whipple, 2014). Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των απόψεων φοιτητ(ρι)ών τμήματος μουσικών σπουδών ως προς την κατανόηση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης στο μάθημα της μουσικής, αλλά και της συμπερίληψης γενικότερα στο σχολικό περιβάλλον. Το ερώτημα που εξετάζεται είναι αν η συμπερίληψη είναι τρόπος διδακτικής προσέγγισης ή αν αποτελεί μια γενικότερη στάση ζωής, αξιών και ηθικής του/της εκπαιδευτικού μουσικής. Χρησιμοποιήθηκε σχεδιασμός διερευνητικής ποιοτικής μελέτης με τη χρήση ερωτηματολογίου με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις. Τα ερωτηματολόγια (N=75) διανεμήθηκαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σε όλες τις φοιτήτριες και τους φοιτητές της κατεύθυνσης της μουσικής παιδαγωγικής του ΤΜΣ του Ιονίου Πανεπιστημίου. Οι ανοιχτές ερωτήσεις έδωσαν στους συμμετέχοντες και στις συμμετέχουσες την ελευθερία να εκφράσουν με τα δικά τους λόγια τις απόψεις και τις σκέψεις τους, σύμφωνα με την κατανόησή τους. Πραγματοποιήθηκε θεματική επαγωγική ανάλυση από την οποία προέκυψαν ευρύτερες κατηγορίες που αφορούν, μεταξύ άλλων, την ερμηνεία ή παρερμηνεία του ίδιου του όρου, την πεποίθηση ότι αφορά άτομα με αναπηρίες, την δυσκολία στην εφαρμογή της, την αντιμετώπιση του Προγράμματος Σπουδών ως εμπόδιο, αλλά και την ανάγκη σύγκρουσης με πεποιθήσεις και στερεότυπα εδραιωμένα. Όπως υποστηρίζει ο Norwich (2005), η αντιμετώπιση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης απαιτεί σύνθεση αξιών, εννοιών και διδακτικής εμπειρίας, αντίστοιχα και από την μελέτη προκύπτει ότι η συμπερίληψη δεν μπορεί να θεωρηθεί μόνο ως μια συμπεριφορική κατασκευή ή μια συστηματική παιδαγωγική προσέγγιση, αλλά μάλλον ως μια πολύπλευρη έννοια που απαιτεί προσεκτική εξέταση διαφόρων παραγόντων που απαιτείται να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διάρκεια των σπουδών των μελλοντικών εκπαιδευτικών μουσικής.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Jardinez, M. J., & Natividad, L. R. (2024). The Advantages and Challenges of Inclusive Education: Striving for Equity in the Classroom. *Shanlax International Journal of Education*, 12(2), 57–65.
- Lindner, K. T., Schwab, S., Emara, M., & Avramidis, E. (2023). Do teachers favor the inclusion of all students? A systematic review of primary schoolteachers' attitudes towards inclusive education. *European Journal of Special Needs Education*, 38(6), 766–787. <https://doi.org/10.1080/08856257.2023.2172894>

- Norwich, B. (2005). Inclusion: Is it a matter of evidence about what works or about values and rights? *Education 3-13*, 33, 51 - 56.
- Vanweelden, K., & Whipple, J. (2014). Music Educators' Perceived Effectiveness of Inclusion. *Journal of Research in Music Education*, 62, 148 - 160.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 11: ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

15:00-16:00: Αμφιθέατρο 2, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: Σμ. Χρυσόστομου

AI in music education: Functions, values, and didactic reflections. A didactic model for categorizing operational scenarios of AI in music lessons

Benjamin Hecht, Oliver Krämer

The aim of our research paper is to present and discuss a theoretically developed model for categorizing possible opportunities for applications of AI in music lessons from both the teachers' and the learners' perspectives. The model is intended to provide a comprehensive vision of how and to what degree the usage of AI will influence the preparation, conduction and evaluation of music lessons. The model serves as a framework for designing AI-related music-teacher trainings within the project DigiProSMK (Digitalisierungsbezogene und digital gestützte Professionalisierung von Sport-, Musik- und Kunstlehrkräften; cf. <https://lernen.digital/verbuende/digiprosmk/>) as part of the nationwide digitization strategy lernen:digital of the Federal Ministry of Education and Research (Bundesministerium für Bildung und Forschung – BMBF).

Our conceptual framework combines three existing concepts into a three-dimensional model. The first dimension consists of different fields of activity when dealing with music in class. In this respect, we follow the system of five fields, which was established by Dankmar Venus in 1969 and is still widely used in German music education. With regards to the teacher's perspective, the second dimension divides the process of teaching into the three phases of preparation, conduction and evaluating regarding music lessons (cf. Heimann, Otto & Schulz, 1965). The last dimension consists of the tiers of the SAMR model by Ruben R. Puentedura (2006). This model describes four different tiers of technology integration (depending on the degree of transformation which is already gained).

The interconnection of these three models finally results in a three-dimensional matrix with a total of 60 operational fields that provides ideas for a wide variety of different uses of AI in music lessons. At last, we collected examples for possible practical cases regarding the different fields within this matrix. The model itself and these operational scenarios will be presented and discussed in this research paper. This model provides both a framework for categorizing application scenarios of AI in music education and a basis for reflecting on these scenarios. Based on the three dimensions of the model, we discuss how the use of AI in music education needs to be considered regarding the professionalization of music teachers, subject-specific questions, and ethical dilemmas. This comprehensive approach can contribute to a balanced and thoughtful integration of AI in music education.

References

- Otto, Gunter & Schiebel, Ursula (1965). Das 'Didaktikum' – Modell eines unterrichtspraktischen Studiengangs in hochschulgemäßer Form. In: Paul Heimann, Gunter Otto & Wolfgang Schulz (Hg.), *Unterricht: Analyse und Planung* (S. 196–211). Schroedel.
- Puentedura, Ruben R. (2006). *Transformation, Technology, and Education*.
- Venus, Dankmar (1969). *Unterweisung im Musikhören*. Wuppertal: A. Henn

Αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης για την ανάπτυξη ενός υβριδικού μοντέλου διδασκαλίας ψηφιακών μεθόδων στη μουσικολογία

Τάσος Κολυδάς

Η διδασκαλία ψηφιακών μεθόδων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση, καθώς η εκθετική αύξηση των διαθέσιμων ψηφιακών πόρων επιβάλλει την αναζήτηση καινοτόμων πρακτικών για την επιτάχυνση της εκμάθησης

νέων δεξιοτήτων (Al-Zahrani & Alasmari, 2024). Η αυξανόμενη ανάγκη για υπολογιστικές δεξιότητες καθιστά αναγκαίο τον επανασχεδιασμό του παραδοσιακού μοντέλου διδασκαλίας στο οποίο να αποδίδεται κεντρικός ρόλος στην εξατομικευμένη προσέγγιση στη διδασκαλία.

Σε σχέση με προηγούμενες τεχνολογικές καινοτομίες στην εκπαίδευση που απαιτούσαν μακρές περιόδους προσαρμογής, η τεχνητή νοημοσύνη ενσωματώθηκε σχεδόν ακαριαία στις μαθησιακές πρακτικές των φοιτητών, δημιουργώντας μια επείγουσα ανάγκη για τους εκπαιδευτικούς να επαναπροσδιορίσουν τις διδακτικές τους προσεγγίσεις (Bowen & Watson, 2024). Η ενσωμάτωση αυτή δεν σημαίνει τον παραμερισμό του εκπαιδευτικού, αλλά αναβαθμίζει το ρόλο του μετατρέποντάς τον σε σχεδιαστή μαθησιακών εμπειριών που αξιοποιεί την τεχνολογία για την επίτευξη παιδαγωγικών στόχων (Leaton Gray & Cukurova, 2024). Από την άλλη, προκύπτουν ανησυχίες σχετικά με ηθικά ζητήματα όπως η προστασία των προσωπικών δεδομένων, η διαφάνεια, η αξιοπιστία και οι συνέπειες του περιεχομένου που παράγεται από την τεχνητή νοημοσύνη (Al-Zahrani, 2024).

Σκοπός της έρευνας είναι η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ενός υβριδικού μοντέλου διδασκαλίας που ενσωματώνει την τεχνητή νοημοσύνη ως βοηθό διδασκαλίας για την εκμάθηση ψηφιακών μεθόδων και προγραμματισμού σε φοιτητές μουσικολογίας. Το μοντέλο εφαρμόστηκε σε 24 φοιτητές και φοιτήτριες του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών οι οποίοι παρακολούθησαν το μάθημα «Ψηφιακές μέθοδοι στην ιστορική μουσικολογία» και ακολούθως συμμετείχαν σε έρευνα για την αξιολόγηση του μοντέλου.

Η μεθοδολογία της έρευνας συνδύασε ποσοτικές τεχνικές μέσω δομημένων ερωτηματολογίων με παράλληλη ποιοτική διερεύνηση μέσω στοχευμένων συνεντεύξεων. Η συγκριτική ανάλυση της επίδοσης των φοιτητών αποκάλυψε αξιοσημείωτη βελτίωση τόσο στην αποδοτικότητα όσο και στην ταχύτητα επίλυσης ασκήσεων. Τα ευρήματα καταδεικνύουν σημαντική ενίσχυση των ικανοτήτων των φοιτητών κατά την επίλυση τεχνικών προβλημάτων και αισθητή μείωση του απαιτούμενου χρόνου για την απόκτηση βασικών προγραμματιστικών δεξιοτήτων. Από την άλλη παρατηρείται σαφής διαχωρισμός στην αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού εργαλείου στον άξονα του χρόνου, με υψηλότερα ποσοστά επιτυχίας στην άμεση επίλυση προβλημάτων και χαμηλότερα στη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη δεξιοτήτων.

Τα συμπεράσματα της έρευνας αφορούν τις ψηφιακές ανθρωπιστικές επιστήμες γενικότερα, προτείνοντας μια ισορροπημένη παιδαγωγική προσέγγιση που αξιοποιεί την τεχνητή νοημοσύνη ως συμπληρωματικό εργαλείο μάθησης ενώ παράλληλα διασφαλίζει την ανάπτυξη αυτόνομων δεξιοτήτων από τους φοιτητές/τριες. Η προσέγγιση που προτείνεται, προσφέρει ένα καινοτόμο υβριδικό μοντέλο διδασκαλίας, παρέχοντας ένα πλαίσιο για την αποτελεσματική ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης στην εκπαίδευση.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Al-Zahrani, A. M. (2024). Unveiling the shadows: Beyond the hype of AI in education. *Heliyon*, 10(9), e30696. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e30696>
- Al-Zahrani, A. M., & Alasmari, T. M. (2024). Exploring the impact of artificial intelligence on higher education: The dynamics of ethical, social, and educational implications. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11(1), 1–12. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03432-4>
- Bowen, J. A., & Watson, C. E. (2024). *Teaching with AI: A Practical Guide to a New Era of Human Learning*. Johns Hopkins University Press. <https://doi.org/10.56021/9781421449227>
- Leaton Gray, S., & Cukurova, M. (2024). Teacher alchemy? The potential for combining digital and social methodologies in supporting learners in the humanities and social sciences. *Cogent Education*, 11(1), 2420416. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2420416>

Σχεδιασμός, ανάπτυξη και υλοποίηση ST(R)EAM σεναρίων για την πρωτοβάθμια μουσική εκπαίδευση υπό το πρίσμα της Μουσικής Εκπαίδευσης 4.0

Γιάννης Μυγδάνης, Σμαρώ Χρυσοστόμου

Οι τεχνολογικές εξελίξεις μετασχηματίζουν καθημερινά τους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι αλληλεπιδρούν με τη μουσική, δημιουργώντας νέες μορφές έκφρασης, δημιουργίας και μάθησης (Mygdanis & Kokkidou, 2021). Τα παιδιά της ψηφιακής εποχής αποκτούν από μικρή ηλικία διευρυμένες ψηφιακές-μουσικές εμπειρίες (Leong, 2012), τις οποίες αναμένουν να συναντήσουν στη μουσική τάξη (Tobias, 2017). Στην προοπτική των προκλήσεων και των νέων δυνατοτήτων στη διδασκαλία-μάθηση, αναδύεται η προοπτική της Εκπαίδευσης 4.0, όπου οι αναδυόμενες τεχνολογίες διαμορφώνουν ένα μαθησιακό πλαίσιο ριζικά διαφορετικό από τα συμβατικά (Halili, 2019).

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τη διαμόρφωση μαθησιακών περιβαλλόντων υπό το πρίσμα της Μουσικής Εκπαίδευσης 4.0, μέσα από τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δια-επιστημονικών ST(R)EAM σεναρίων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ανώτερος σκοπός αποτελεί η διερεύνηση των εμπειριών μέσα από την αξιοποίηση εμπιστευτικών τεχνολογιών (εικονική & επανξιημένη πραγματικότητα) και τεχνητής νοημοσύνης (TN) στη μουσική διδασκαλία-μάθηση. Η πρακτική εφαρμογή πραγματοποιήθηκε σε μουσικό όμιλο ιδιωτικού σχολείου στην Αθήνα, διάρκειας 25 εβδομάδων, με 23 μαθητές/τριες Γ' έως Ε' τάξης. Οι δραστηριότητες συνδύαζαν πρακτικές μουσικής παραγωγής, κωδικοποίησης, *maker movement*, τεχνολογίες εμβύθισης και TN. Η μελέτη ακολούθησε την ποιοτική προσέγγιση της «Έρευνας με Βάση τον Σχεδιασμό» (Design-Based Research), εστιάζοντας στον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την αξιολόγηση παρεμβάσεων σε αυθεντικά πλαίσια (Barab & Squire, 2016). Για τη συλλογή δεδομένων αξιοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις, καταγραφή παρατηρήσεων, άτυπες συζητήσεις και portfolios μαθητών/τριών.

Τα ευρήματα αναδεικνύουν την προστιθέμενη αξία του σχεδιασμού και της ενσωμάτωσης πρακτικών και στρατηγικών στην προοπτική της Μουσικής Εκπαίδευσης 4.0. Τα παιδιά επέδειξαν έντονο ενδιαφέρον και ενθουσιασμό για τη συμμετοχή στις διαδικασίες. Το μαθησιακό περιβάλλον που διαμορφώθηκε ενίσχυσε τις μουσικές και τεχνολογικές τους δεξιότητες, καλλιεργώντας παράλληλα δεξιότητες του 21ου αιώνα, όπως η κριτική σκέψη, η συνεργατικότητα, η δημιουργικότητα και η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων. Συνολικά, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν την καθοριστική σημασία της ανάπτυξης και της εφαρμογής τεχνολογικών-μουσικοπαιδαγωγικών σεναρίων, συμβάλλοντας στη δημιουργία καινοτόμων μαθησιακών πλαισίων που να αντανακλούν τους σύγχρονους ψηφιακούς και πολυτροπικούς μουσικούς γραμματισμούς. Σε μια συνολική προοπτική, αξίζει να τονιστεί η ανάγκη κριτικής προσέγγισης ως προς την προσβασιμότητα των τεχνολογικών εργαλείων. Αν και τα συγκεκριμένα σενάρια δεν προϋποθέτουν υψηλές τεχνικές απαιτήσεις, η ένταξη αναδυόμενων τεχνολογιών ενδέχεται να περιορίσει την ευρεία εφαρμογή τους, εάν δεν διασφαλιστούν η ανοικτότητα και η προσαρμοστικότητα στη μουσική τάξη.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Barab, S., & Squire, K. (2016). Design-based research: Putting a stake in the ground. *The Journal of the Learning Sciences*, 13(1), 1-14.
- Halili, S. H. (2019). Technological advancements in education 4.0. *The Online Journal of Distance Education and e-Learning*, 7(1), 63-69.
- Leong, S. (2012). Navigating the emerging futures in music education. *Journal of Music, Technology & Education*, 4(2-3), 233-243.
- Mygdanis, Y., & Kokkidou, M. (2021). Collaborative DIY music production practices in conservatoire settings: findings from a pilot distance teaching-learning project. *ICT in Muzical Field/Tehnologii Informatice si de Comunicatie in Domeniul Muzical*, 12(2), 7-22.
- Tobias, E. S. (2016). Learning with digital media and technology in hybrid music classrooms. In C. Abril & B. Gault (Eds.), *Teaching general music: Approaches, issues, and viewpoints* (pp. 112-140). Oxford University Press.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 12: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΕ ΠΟΙΚΙΛΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

15:00-16:00: Αίθουσα 1 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: Ε. Αίτση

Συμπεριληπτικές μέθοδοι και καλές πρακτικές διδακτικής της ψαλτικής τέχνης σε σπουδαστές με μερική όραση: Διδακτικές προσεγγίσεις, αξίες και αναστοχασμοί

π. Θεόδωρος Τσαμπατζίδης, Γεώργιος Πατρώνας

Η διδασκαλία της ψαλτικής τέχνης αποτελεί μια ιδιαίτερη πρόκληση όταν απευθύνεται σε σπουδαστές με υπολειμματική όραση, καθώς η μουσική σημειογραφία, η προφορική παράδοση και οι απαιτήσεις της εκκλησιαστικής μουσικής συχνά δεν προσαρμόζονται στις ανάγκες τους. Η παρούσα μελέτη διερευνά τις δυνατότητες μετασχηματισμού της διδακτικής της ψαλτικής μέσω συμπεριληπτικών μεθόδων και καλών πρακτικών, εστιάζοντας σε σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις, οι οποίες επιτρέπουν την ενεργή συμμετοχή των σπουδαστών με οπτικές δυσκολίες.

Η ανακοίνωση βασίζεται α) σε βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικών ερευνών και προσεγγίσεων στη μουσική εκπαίδευση για σπουδαστές μουσικής με οπτική αναπηρία, β) σε μελέτες περίπτωσης με ανάλυση εκπαιδευτικών

προγραμμάτων και μεθόδων, οι οποίες αναδεικνύουν επιτυχημένες εκπαιδευτικές πρακτικές, γ) σε εμπειρική έρευνα με συγκέντρωση δεδομένων από την εφαρμογή διαφοροποιημένων μεθόδων διδασκαλίας σε εκπαιδευτικό περιβάλλον διδακτικής της ψαλτικής σε μαθητές με προβλήματα όρασης σε Τμήματα Ένταξης στο Μουσικό Σχολείο Θεσσαλονίκης και δ) στην ποιοτική ανάλυση - αξιολόγηση των διδακτικών πρακτικών με βάση τη βιωματική εμπειρία μαθητών και εκπαιδευτών. Επιπρόσθετα, αναλύονται εργαλεία όπως η χρήση ψηφιακών εφαρμογών μεταγραφής κειμένων της βυζαντινής μουσικής, η προσαρμογή του ρεπερτορίου μέσω ακουστικών και οπτικοακουστικών τεχνικών, καθώς και η αξιοποίηση της συνεργατικής μάθησης.

Τα αποτελέσματα της μελέτης δείχνουν ότι η ενσωμάτωση πολυαισθητηριακών προσεγγίσεων, η χρήση ηχητικών πηγών, μεγαλογράμματων χαρακτήρων, απτικών βοηθημάτων και η αναπλαισίωση της διδασκαλίας με τεχνολογικά μέσα συμβάλλουν στην ισότιμη πρόσβαση των σπουδαστών με υπολειμματική όραση στη μάθηση της ψαλτικής. Η ανακοίνωση καταλήγει με προτάσεις για την ενίσχυση της προσβασιμότητας στην εκκλησιαστική μουσική εκπαίδευση, αναδεικνύοντας τη σημασία της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής και της συμπεριληπτικής κουλτούρας στη διδασκαλία της ψαλτικής τέχνης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Baker, D., & Green, L. (2016). Perceptions of schooling, pedagogy and notation in the lives of visually impaired musicians. *Research Studies in Music Education*, 38(2), 193-219.
- Pino, A., & Viladot, L. (2019). Teaching-learning resources and supports in the music classroom: Key aspects for the inclusion of visually impaired students. *British Journal of Visual Impairment*, 37(1), 17-28.
- Rush, T. (2015). Incorporating assistive technology for students with visual impairments into the music classroom. *Music Educators Journal* 102(2), 78-83.
- Tsampatzidis, T. (2021). Innovative and prize-winning educational music activities in special education thought the eTwinning Project. *European Journal of Special Education Research*, 7(3), 101-119.
- Τσαμπατζίδης, Θ. (2024). *Απτικά καταγραφικά συστήματα για τη διδασκαλία της βυζαντινής μουσικής σε μαθητές με προβλήματα όρασης: Ιστορική, θεωρητική και τεχνική τεκμηρίωση, προτάσεις για την αξιοποίησή τους στη σύγχρονη πραγματικότητα* [Διδακτορική διατριβή, Ιόνιο Πανεπιστήμιο].

Αξιοποίηση της μουσικής ηχογράφησης σε περιβάλλοντα εκμάθησης παραδοσιακής μουσικής: Μελέτη περίπτωσης με νέους μουσικούς στην Αλεξανδρούπολη

Φανιουδάκη Ε., Ευφραιμίδης Ν.:

Η διαδικασία της ηχογράφησης μπορεί να αξιοποιηθεί ως ένα δυναμικό, εξωσχολικό πλαίσιο μάθησης σε πραγματικές συνθήκες παραγωγής μουσικής, που ενισχύει ουσιαστικά τις γνώσεις και τις δεξιότητες των μαθητών, προάγει τη δημιουργικότητα και συμβάλλει στην καλλιέργεια ομαδικότητας και αυτοαξιολόγησης. (Velikova & Radev, 2023). Μέσα από τις διαδικασίες μουσικής παραγωγής, οι μαθητές αναπτύσσουν ικανότητες σύλληψης, οργάνωσης και τελειοποίησης καλλιτεχνικών ιδεών (Clauhs κ.ά., 2019). Παράλληλα με την εξοικείωση στο περιβάλλον ηχογράφησης και την κατανόηση της διαδικασίας παραγωγής ήχου, η ικανότητα τους να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες αναγνωρίζεται ως θεμελιώδης (Kearney & Commings, 2018). Η σύνδεση της τεχνολογίας με την παραδοσιακή μουσική, ενός κλάδου που στην κοινή αντίληψη δεν συνδέεται άμεσα με τα σύγχρονα μέσα, ενισχύει τη δυνατότητα του είδους να προσαρμόζεται και να προσελκύει το ενδιαφέρον των νεότερων γενεών.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση της διαδικασίας ηχογράφησης ως εργαλείου εκμάθησης παραδοσιακής μουσικής, με επίκεντρο την παραγωγή μουσικού δίσκου από μαθητές του Αρχείου Μουσικολογραφικής Παράδοσης "Χρόνης Αηδονίδης" στην Αλεξανδρούπολη. Οι συμμετέχοντες ήταν κυρίως ανήλικοι, ηλικίας 7 έως 18 ετών, που δραστηριοποιήθηκαν ως τραγουδιστές και οργανοπαίκτες. Είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν ολόκληρη τη διαδικασία παραγωγής: από την ατομική εκμάθηση, στην ομαδική ερμηνεία, και τέλος στην ηχογράφηση σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας απέκτησαν πολύτιμες εμπειρίες σχετικές με τη χρήση μικροφώνων, τη ρύθμιση του ηχητικού σήματος και την καταγραφή του σε κονσόλα ήχου. Ακολούθησε διαδικασία ανατροφοδότησης με ανάλυση της ηχητικής αποτύπωσης της εκτέλεσής τους με χρήση λογισμικών DAW (Digital Audio Workstation) όπως το Cubase. Παράλληλα με την εξοικείωση τους με την επεξεργασία ήχου μέσω ψηφιακών εργαλείων, οι μαθητές εντόπισαν σφάλματα και σε ορισμένες περιπτώσεις προχώρησαν σε επανηχογράφηση. Η διαδικασία αυτή τους έδωσε τη δυνατότητα να βιώσουν την παραγωγή μουσικής σε πραγματικές συνθήκες.

Μετά την ολοκλήρωση της παραγωγής, πραγματοποιήθηκε ομάδα εστίασης, κατά την οποία οι μαθητές μοιράστηκαν τις εμπειρίες και τα διδάγματα που αποκόμισαν. Πολλοί ανέφεραν ότι η διαδικασία τους βοήθησε να

κατανοήσουν βαθύτερα τα στάδια παραγωγής μουσικής και να ενισχύσουν τις δεξιότητές τους στη συνεργασία. Επιπλέον, αρκετοί εξέφρασαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη μουσική τεχνολογία, ένα τομέα που, αν και δεν συνδέεται παραδοσιακά με το συγκεκριμένο είδος, είναι πλέον απαραίτητος για τη σύγχρονη καλλιτεχνική παρουσίαση και διάδοσή του.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Campbell, P. S. (2001). Heritage: The Survival of Cultural Traditions in a Changing World. *International Journal of Music Education*, 37(1), Article 1. <https://doi.org/10.1177/025576140103700106>
- Clauhs, M., Franco, B., & Cremata, R. (2019). Mixing It Up: Sound Recording and Music Production in School Music Programs. *Music Educators Journal*, 106(1), 55–63. <https://doi.org/10.1177/0027432119856085>
- Kallimopoulou, E. (2009). *Paradosiaká: Music, meaning and identity in modern Greece*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Kearney, D., & Commins, A. (2018). Studio Trad: Facilitating traditional music experiences for music production students. *Journal of Music, Technology and Education*, 11, 301–318. https://doi.org/10.1386/jmte.11.3.301_1
- Velikova, M., & Radev, T. (2023). Music computer technology sound recording enriches students' music knowledge and skills in an extracurricular learning environment. *Trakia Journal of Sciences*, 21(2), 93–98. <https://doi.org/10.15547/tjs.2023.02.003>

Ιστορίες συμμετοχής τεσσάρων μουσικών στο Φεστιβάλ Χόρτου- Μαγνησίας. Η επίδραση της διδασκαλίας του Γεώργιου Χατζηνίκου

Σεμίνα Ακριβοπούλου

Η προφορική αυτή παρουσίαση εξετάζει τα μουσικά φεστιβάλ ως μη τυπική μορφή μουσικής εκπαίδευσης. Επιδιώκει να παρουσιάσει τα ερευνητικά πορίσματα μιας μεταπτυχιακής έρευνας, που διερεύνησε σε βάθος τις ποιότητες του Φεστιβάλ Χόρτου-Μαγνησίας και των σεμιναρίων του Γεώργιου Χατζηνίκου προκειμένου να αναδειχθεί η επίδρασή τους στην καλλιτεχνική και επαγγελματική ταυτότητα των συμμετεχόντων. Η διεθνής βιβλιογραφία περιλαμβάνει λίγες έρευνες για τις εκπαιδευτικές προεκτάσεις των μουσικών φεστιβάλ (Karslen, 2009, Lell, 2019). Οι περισσότερες τα εξετάζουν ως καταναλωτικό προϊόν, ενώ λιγότερες μελετούν τα κίνητρα συμμετοχής σε αυτά (Packer & Ballantyne, 2011). Η έρευνα φιλοδοξεί να παρέχει χρήσιμα δεδομένα για τη διδασκαλία της μουσικής και να προτρέψει μουσικούς και ακροατές να επαναπροσδιορίσουν τη σχέση τους με αυτήν. Εξετάζει την κλασική μουσική εκτός τυπικών πλαισίων, ακολουθώντας το άνοιγμα της μουσικής εκπαίδευσης στην κοινωνία. Για τη διεξαγωγή της έρευνας αξιοποιήθηκε η ποιοτική μεθοδολογία και συγκεκριμένα η μελέτη περίπτωσης. Κύριο εργαλείο συλλογής δεδομένων αποτέλεσε η αφηγηματική συνέντευξη, η οποία αποτελεί μη δομημένο εργαλείο που διαφωτίζει τόσο την προσωπική ιστορία του κάθε υποκειμένου όσο και το πλαίσιο στο οποίο αυτή διαδραματίζεται (Muylaert et al., 2014). Η τριγωνοποίηση επιτεύχθηκε με την αξιοποίηση αρχειακού υλικού και τεκμηρίων που προσκόμισαν οι συμμετέχοντες στην ερευνήτρια. Το ερευνητικό υλικό αναλύθηκε με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Ως θεωρητικό πλαίσιο αξιοποιήθηκε η θεωρία της εγκαθιδρυμένης μάθησης των Lave & Wenger (1991) - το φεστιβάλ αποτέλεσε την κοινότητα πρακτικής, όπου η μάθηση πραγματοποιόταν με νόμιμη περιφερειακή συμμετοχή.

Τα ευρήματα έδειξαν ότι το Φεστιβάλ Χόρτου απευθύνεται σε ειδήμονες αλλά και αμήτο κοινό, ενθαρρύνοντας τον πολιτιστικό διάλογο. Η μουσική συνδέεται με τον εαυτό και προάγει τον αυτοπροσδιορισμό, μέσα από βιωματικές διαδικασίες. Παράλληλα, η ομαδική δράση καλλιεργεί την αίσθηση του ανήκειν και τις επικοινωνιακές δεξιότητες, ενώ η φύση ενισχύει την απελευθέρωση από τους περιορισμούς της αστικής ζωής. Τα πορίσματα της παρούσας έρευνας μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για προεκτάσεις στον τομέα της μουσικής εκπαίδευσης. Η τυπική και μη τυπική μάθηση συνυπάρχουν και οι δύο με ποικίλες αλληλεπιδράσεις σε μια τυπική τάξη (Folkestad, 2006). Υπό το πρίσμα αυτό, θα μπορούσαν να εφαρμοστούν προσαρμοσμένες οι πρακτικές διδασκαλίας που αναδύονται, και να εξεταστεί η αποτελεσματικότητά τους σε τυπικά εκπαιδευτικά πλαίσια. Επιπλέον, μελέτες σχετικά με την ποικιλομορφία των μουσικών δραστηριοτήτων και της μάθησης σε συγκεκριμένες τοπικές κοινωνίες αποκαλύπτουν τη δομή της μουσικής κοινότητας ως έναν σταθερό και απαραίτητο παράγοντα για τη μουσική μάθηση (Veblen, 2018). Το παραπάνω, σε συνδυασμό με την ανάδειξη της ομάδας ως σημαντικό παράγοντα εκμάθησης της μουσικής στην παρούσα εργασία, εγείρει σκέψεις για την αξιοποίηση ποικίλων ομαδικών δράσεων στη μουσική διδασκαλία.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Folkestad, G. (2006). Formal and informal learning situations or practices vs formal and informal ways of learning. *British Journal of Music Education*, 23(2), 135–145. <https://doi.org/10.1017/S0265051706006887>

- Karlsen, S. (2009). Learning through music festivals: International Journal of Community Music 2(2-3) p.129-141. https://doi.org/10.1386/ijcm.2.2-3.129_1
- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511815355>
- Lell, P. (2019). Understanding world music festivals as sites of musical education—an ethnographic approach. *IASPM Journal*, 9(1), 56-72. [10.5429/2079-3871\(2019\)v9i1.6en](https://doi.org/10.5429/2079-3871(2019)v9i1.6en)
- Muylaert, J. (2014). Narrative interviews: An important resource in qualitative research. *Qualitative Research Journal*, 48(Spec No. 2), 184–189. <https://doi.org/10.1590/S0080-623420140000800027>
- Packer, J., & Ballantyne, J. (2011). The impact of music festival attendance on young people's psychological and social well-being. *Psychology of Music*, 39(2), 164–181. <https://doi.org/10.1177/0305735610372611>
- Veblen, K. K. (2018). Adult music learning in formal, nonformal, and informal contexts. In P. Schmidt & G. D. Spruce (Eds.), *The Oxford handbook of music education* (Vol. 4, pp. 243–256). Oxford University Press.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 13: ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ, ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

15:00-16:00: Αίθουσα 4 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: Β. Περάκη

Μουσική αφύπνιση: ιστορία και νοηματοδοτήσεις μιας επίκαιρης έννοιας

Βασιλική Περάκη, Φωτεινή Περάκη

Στις αρχές της δεκαετίας του '70 στη Γαλλία, μια ομάδα ερευνητών που πρόσκειται στο INA –GRM (ερευνητικό εργαστήριο που είχε ιδρύσει ο πρωτοπόρος της συγκεκριμένης μουσικής Pierre Schaeffer) θέτει τις βάσεις για την ανάπτυξη μιας μουσικοπαιδαγωγικής προσέγγισης που θα ονομαστεί *Παιδαγωγική της Μουσικής Αφύπνισης*. Η αμφισβήτηση της μονοκρατορίας του δυτικού τονικού συστήματος, η αποδοχή και αξιοποίηση των θορύβων και των ασυνήθιστων μουσικών χειρονομιών, η κεντρική σημασία που αποδίδεται στην εξερεύνηση και στον πειραματισμό με τους ήχους – χαρακτηριστικά της νέας αντίληψης για τη μουσική δημιουργία που εισάγει η συγκεκριμένη μουσική – οδηγούν την παιδαγωγική ομάδα της GRM να δει με μια εντελώς διαφορετική ματιά την μουσικοπαιδαγωγική έρευνα και πράξη. Η ομάδα, με πρωτεργάτη τον συνθέτη και ερευνητή François Delalande, οργανώνει δράσεις με εκπαιδευτικούς σε σχολεία της Γαλλίας, πραγματοποιεί εβδομαδιαίες ραδιοφωνικές εκπομπές με αντικείμενο τη Μουσική Αφύπνιση (Eveil à la musique) και δημοσιεύει το 1976 μια συλλογή κειμένων με τίτλο *Μουσική Παιδαγωγική της Αφύπνισης*. Χωρίς αμφιβολία δεν πρόκειται εδώ μόνο «για έναν παιδαγωγικό οδηγό που προορίζεται για εκπαιδευτικούς», όπως διαβάζουμε στον πρόλογο της έκδοσης. Οι συγγραφείς επεξεργάζονται θεμελιώδη ερωτήματα που αφορούν στην ίδια την έννοια της μουσικής και τη φύση της μουσικής εμπειρίας: Υπάρχει μουσική πέρα από τις νότες; Ποιον/ποια ορίζουμε ως μουσικό; Ποια η σχέση των αυθόρμητων θορύβων που παράγουν τα παιδιά με τη μουσική δημιουργία; Ποια η θέση του παιχνιδιού στη μουσική μάθηση; Μέσα σε αυτή τη νέα ερευνητική προοπτική η μουσικοπαιδαγωγική σχέση επαναπροσδιορίζεται: ο/η εκπαιδευτικός που έχει εκ των προτέρων συλλέξει ένα ρεπερτόριο έτοιμων συνταγών προκειμένου τα παιδιά να κατακτήσουν έννοιες και τεχνικές, παραχωρεί τη θέση του σε έναν/μία εκπαιδευτικό που προτείνει μέσα, προσφέρει δυνατότητες και κίνητρα, που καθοδηγεί χωρίς να κατευθύνει, που προ(σ)καλεί τους μαθητές του/της να χαράξουν μαζί δρόμους δημιουργίας.

Εκκινώντας από τα παραπάνω θα επιχειρήσουμε στην παρούσα εργασία να δούμε με ποια έννοια οι ιδέες και το περιεχόμενο της Παιδαγωγικής της Μουσικής Αφύπνισης θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα θεμέλιο για μια χειραφετητική μουσική παιδαγωγική σήμερα, μια παιδαγωγική που θα έχει σαν κυρίαρχο μέλημα την ανάδειξη της «φωνής των παιδιών». Προκειμένου να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα θα μελετήσουμε βιβλιογραφικές πηγές και θα αξιοποιήσουμε αδημοσίευτο υλικό από τις ημι-κατευθυνόμενες συνεντεύξεις και τις προσωπικές συνομιλίες που είχαμε με τον François Delalande.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Chion, M. (1983). *Guide des objets sonores*. Paris: Ina/Buchet-Chastel.
- Delalande, F. (dir.) (1976). *Cahiers Recherche/Musique, 1, Pédagogie musicale d'éveil*. Paris: Ina-GRM.

- Delalande, F. (2001). Le GRM et l'histoire de l'éveil musical en France. In S. Dallet & A. Veitl (Eds.), *Du Sonore au musical, cinquante ans de recherches concrètes (1948–1998)* (pp.89-100). L'Harmattan.
- Delalande, F. (2023). *Η μουσική είναι ένα παιχνίδι για παιδιά* (Επιμ.- Μτφ. Φ. Περάκη & Β. Περάκη). Fagotto Books.
- Περάκη, Φ. & Περάκη, Β. (2023). Ο François Delalande και η «μουσική αφύπνιση»: αναζητώντας τις ρίζες της μουσικής δημιουργίας. Στο F. Delalande, *Η μουσική είναι ένα παιχνίδι για παιδιά* (επιμ.- μτφ. Φ. Περάκη και Β. Περάκη) (σσ. 9-14). Fagotto Books.

Η κοινωνική και συναισθηματική μάθηση στο μάθημα της μουσικής: Διερεύνηση της συναισθηματικής επίγνωσης μαθητών της Γ' τάξης δημοτικού

Δέσποινα Αριστείδου

Τα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα καλούνται να ανταποκριθούν στις ανάγκες ενός μαθητικού συνόλου που παρουσιάζει έντονη ποικιλομορφία (Δόικου - Αυλίδου, 2020). Αναζητώντας τρόπους για την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών εντός σχολικού πλαισίου, αναδείχθηκε η προσέγγιση της κοινωνικής και συναισθηματικής μάθησης (SEL) η οποία αποβλέπει στην καλλιέργεια δεξιοτήτων που θα «θωρακίσουν» ψυχικά τους μαθητές και θα βελτιώσουν τις σχέσεις μεταξύ τους (Edgar & Morrison, 2021· Zieher et al., 2024). Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει τη λειτουργία της μουσικής ως τρόπου ενίσχυσης της συναισθηματικής επίγνωσης σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο τάξης μέσα από διαθεματικές δραστηριότητες. Υλοποιήθηκαν συνολικά 12 εβδομαδιαίες διδασκαλίες σε μία Γ' τάξη δημόσιου δημοτικού σχολείου, έτσι ώστε να διερευνηθούν οι παράμετροι που συντελούν στον σχεδιασμό δραστηριοτήτων και στον τρόπο με τον οποίον οι δραστηριότητες επηρεάζουν τους μαθητές, καθώς και οι αντιλήψεις τους ως προς τη μουσική διαθεματική διδασκαλία. Αξιοποιήθηκε η ποιοτική μεθοδολογία με σχεδιασμό εκπαιδευτικής έρευνας δράσης και το δείγμα αποτελούνταν από 17 μαθητές (7 κορίτσια και 10 αγόρια). Για τη συλλογή δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ένα κοινωνιόγραμμα της τάξης, ένα ερωτηματολόγιο διερεύνησης των κοινωνικοσυναισθηματικών δεξιοτήτων των παιδιών βασισμένο στο εργαλείο EmoSociograms του προγράμματος Educardia, άτυπες συζητήσεις με τους μαθητές, μια ομάδα εστίασης στο τέλος της εφαρμογής και το ημερολόγιο της ερευνήτριας ως εργαλείο επαλήθευσης. Από την επαγωγική ανάλυση αναδείχθηκαν θεματικές που αφορούν τις κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες των μαθητών ατομικά και συλλογικά και παράμετροι που σχετίζονται με την ίδια τη μουσική και τις ποικίλες χρήσεις της στην τάξη. Οι υποκειμενικές αναφορές συναισθημάτων από τους ίδιους τους μαθητές φανέρωσαν την προτίμηση της κοινωνικοσυναισθηματικής διαδικασίας μάθησης μέσω της μουσικής. Σταδιακά, μέσα από τις διδασκαλίες προέκυψε ότι οι μαθητές κατάφεραν να γίνουν πιο συγκεκριμένοι στην κατανόηση των συναισθημάτων και πιο ακριβείς ως προς την αντίληψή τους, ατομικά και συλλογικά. Επιπλέον, οι διαθεματικές δραστηριότητες φάνηκε να βοηθούν στην ενίσχυση της αυτορρύθμισης των συναισθημάτων των παιδιών, ενώ παράλληλα η μουσική, ως διάυλος επικοινωνίας, τα ενδυνάμωσε στη συλλογική διαχείριση ζητημάτων που προέκυπταν μέσα στα μαθήματα. Τέλος, με βάση την ανατροφοδότηση που παρείχαν οι μαθητές, η οποία συνάδει και με τη βιβλιογραφία (Váradí, 2022), διαπιστώθηκαν τα οφέλη αξιοποίησης της μουσικής για την ενοποίηση της ομάδας, μέσα από την ικανοποίηση που ένιωθαν οι μαθητές για το κοινό τους έργο.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Δόικου – Αυλίδου, Μ. (2020). *Κοινωνική και Συναισθηματική Μάθηση*. Gutenberg.
- Edgar, S. N., & Morrison, B. (2021). A vision for Social Emotional Learning and arts education policy. *Arts Education Policy Review*, 122(3), 145-150. <https://doi.org/10.1080/10632913.2020.1774830>
- Váradí, J. (2022). A review of the literature of Music Education to the development of socio-emotional learning. *SAGE Open*, 1-II. <https://doi.org/10.1177/21582440211068501>
- Zieher, A., Bailey, C., Cipriano, C., McNaboe, T., Smith, K., & Strambler, M. (2024). Considering the “How” of SEL: A framework for the pedagogies of social and emotional learning. *Social and Emotional Learning: Research, Practice, and Policy*, 3. <https://doi.org/10.1016/j.sel.2024.100030>

Η διαδικασία διαμόρφωσης της μουσικής ταυτότητας ενός εφήβου: μελέτη περίπτωσης

Νικόλας Αργυρού, Μαρία Παπαζαχαρίου - Χριστοφόρου

Η μουσική αποτελεί βασικό πυλώνα στη διαμόρφωση της ταυτότητας των εφήβων και μέσο ικανοποίησης των βασικών ψυχολογικών τους αναγκών (Evans & McPherson, 2017). Οι Karkou και Joseph (2017) επισημαίνουν ότι οι μουσικές

ταυτότητες των ατόμων βρίσκονται σε συνεχή διαπραγμάτευση και ροή (flux), και ορίζουν αυτή την συνθήκη ως «κινούμενες ταυτότητες» (movement identities) (σελ. 232). Η αλληλεπίδρασή του ατόμου με το κοινωνικό περιβάλλον, έχει ως αποτέλεσμα την ανακατασκευή και επαναπροσδιορισμό της μουσικής του ταυτότητας. Ειδικότερα στην εφηβική ηλικία, όπως αναφέρει ο Marcia (2002), τα άτομα εισέρχονται χωρίς δέσμευση, σε μια διαδικασία εξερεύνησης, πολλαπλών μουσικών ρόλων, συνθήκη που όρισε και ως identity moratorium. Η εξέταση των εμπειριών που διαμορφώνουν τις μουσικές ταυτότητες των εφήβων μαθητών/τριών, αναδεικνύεται σημαντική στο πλαίσιο της μουσικής εκπαίδευσης, γιατί προσφέρει χρήσιμη πληροφόρηση που αφορά στις συνθήκες ή καταστάσεις που μεγιστοποιούν τα κίνητρά τους για δια βίου συμμετοχή στη μουσική πράξη (Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου, 2021), και ξεδιπλώνει τα συστατικά που ισχυροποιούν τη μουσική τους ταυτότητα.

Η παρούσα πρόταση αφορά στην παρουσίαση μέρους μιας μεγαλύτερης ερευνητικής διαδικασίας, που εξέτασε την διαδικασία κατασκευής της μουσικής ταυτότητας ενός εφήβου μαθητή από την Κύπρο, ο οποίος κατά την περίοδο της έρευνας συμμετείχε σε ένα εύρος πλαισίων μουσικής μάθησης (Αργυρού, 2023). Τα ερωτήματα που κατεύθυναν την έρευνα ήταν:

- Πώς περιγράφει ο μαθητής την πορεία διαμόρφωσης της μουσικής του ταυτότητας;
- Ποιοι παράγοντες συνέβαλαν στη διαμόρφωση της μουσικής του ταυτότητας;
- Η διερεύνηση του ζητήματος έγινε με την συλλογή πολυδιάστατων ποιοτικών δεδομένων (παρατήρηση, συνεντεύξεις, άτυπες συζητήσεις, ημερολόγιο αναστοχασμού), σε διάρκεια έξι μηνών για τη συγκεκριμένη περίπτωση μαθητή, τα οποία αναλύθηκαν θεματικά.

Τα ευρήματα κατέδειξαν πως οι πρώτες μουσικές εμπειρίες του μαθητή στο οικογενειακό του περιβάλλον θεωρήθηκαν από τον ίδιο εξαιρετικά σημαντικές για την εξέλιξη της σχέσης του με τη μουσική. Πέραν από το οικογενειακό του πλαίσιο, η μουσική του ταυτότητα διαμορφώθηκε μέσα από την αλληλεπίδρασή του με άλλα άτομα (δάσκαλους, φίλους, συμμαθητές), και σε διαφορετικά μουσικά πλαίσια, δίνοντάς του την ευκαιρία να εξερευνήσει μια ποικιλομορφία μουσικών ρόλων, και να ταυτιστεί με νέα μουσικά είδη. Διαφάνηκε πως ο μαθητής κατάφερε να αξιοποιεί κάθε πλαίσιο μουσικής μάθησης με διαφορετικό τρόπο για να εμπλουτίσει και ενισχύσει τη μουσική του ταυτότητα. Πολύ ενδιαφέροντα είναι η διαπίστωση από τα δεδομένα της έρευνας ότι στον μαθητή, κατοικοέδρευναν διαφορετικές μουσικές ταυτότητες, χαρακτηριστικά των οποίων επέλεγε να χρησιμοποιεί ανάλογα με το εκάστοτε πλαίσιο στο οποίο βρισκόταν. Ο ίδιος επισημάνει ότι οι θετικές εμπειρίες που βίωσε κατά τις μουσικές εμφανίσεις του σε διάφορες εκδηλώσεις και η αυτονομία που του παρέχονταν σε συλλογικές άτυπες μουσικές συμπράξεις, αποτέλεσαν τα σημαντικότερα συστατικά που τον έκαναν να νιώθει αληθινός μουσικός.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αργυρού, Ν. (2023). *Η οικοδόμηση της μουσικής ταυτότητας μιας περίπτωσης μαθητή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο μέσα από τη συμμετοχή του σε διαφορετικά πλαίσια μάθησης* (Order No. 31575854). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (3093135387). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/η-οικοδόμηση-της-μουσικής-ταυτότητας-μιας/docview/3093135387/se-2>
- Evans, P. & McPherson, E.G. (2017). Processes of musical identity consolidation during adolescence. In R. MacDonald, D. Hargreaves, & D. Miell, D. (Eds.), *Handbook of Musical Identities* (pp. 213-231). Oxford University Press.
- Karkou, V., & Joseph, J. (2017). The moving and movement identities of adolescents: lessons from dance movement psychotherapy in a mainstream secondary school. In R. MacDonald, D. Hargreaves, & D. Miell, D. (eds.), *Handbook of Musical Identities* (pp. 232-244). Oxford University Press.
- Marcia, J. E. (2002). Adolescence, identity, and the Bernardone family. *Identity*, 2(3), 199–209.
- Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου, Μ. (2021). Η έννοια της μουσικής ταυτότητας, και η διαμόρφωσή της στα διαφορετικά πλαίσια μουσικής διδασκαλίας-μάθησης: θεωρητική ανασκόπηση. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 19, 7-24.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 14: ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

15:00-16:00: Αίθουσα 5 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονιστής: Θ. Ράπτης

**Διερεύνηση της σχέσης μαθητ(ρι)ών Γυμνασίου με το μουσικό βίντεο δημοφιλούς μουσικής:
μία έρευνα ερωτηματολογίου**

Φανή Λάμπρου

Η εμπλοκή με μουσικά βίντεο εμφανίζεται σε διάφορες διακριτές μορφές που διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προσδιορίζουν και εκφράζουν τη μουσική και κοινωνική τους ταυτότητα. Στο σύγχρονο κοινωνικό και επικοινωνιακό περιβάλλον, η μουσική αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο της καθημερινότητας, ιδιαίτερα για τους εφήβους, οι οποίοι βρίσκονται εκτεθειμένοι σε ποικίλες μουσικές προκλήσεις και μουσικά ερεθίσματα. Πολλαπλές ερευνητικές προσεγγίσεις έχουν τεκμηριώσει ότι η παρακολούθηση hip-hop, R&B και άλλων μουσικών βίντεο επηρεάζει τις επιλογές μόδας, την αυτοαντίληψη και τις μουσικές προτιμήσεις (Clark, Amber B. & Lonsdale, A.J., 2023).

Λαμβάνοντας υπόψη την ενασχόληση των εφήβων μαθητών με τα μουσικά βίντεο στον ελεύθερο χρόνο τους, προκύπτει μια εκπαιδευτική ευκαιρία για τη διδασκαλία της μουσικής μέσα από τη χρήση πολυτροπικών κειμένων. Τα μουσικά βίντεο, ως πολυτροπικά και πολιτισμικά φορτισμένα μέσα, μπορούν να αξιοποιηθούν, από τους εκπαιδευτικούς μουσικής, για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, την ενίσχυση νέων μορφών γραμματισμού και την καλλιέργεια κοινωνικής συνείδησης στο σχολικό περιβάλλον (Κοκκίδου, Μ., Τσαλίκη, Ν., & Αναστασιάδου, Ξ., 2017).

Η παρούσα μελέτη στοχεύει στη διερεύνηση της σχέσης των εφήβων μαθητών, ηλικίας 13 έως 15 ετών με τα μουσικά βίντεο και της επίδρασης, που αυτή η σχέση ασκεί, στη διαμόρφωση της ταυτότητά τους. Με τη χρήση ερωτηματολογίου, την άδεια της Διευθύντριας της σχολικής μονάδας και τη συναίνεση των γονέων και κηδεμόνων των παιδιών, στην έρευνα συμμετείχαν μαθητές/τριες και των τριών τάξεων του Γυμνασίου, οι οποίοι δεν είχαν προηγούμενη διδακτική εμπειρία σχετική με τα μουσικά βίντεο, γεγονός που προσέδωσε αυθεντικότητα στις απαντήσεις τους.

Το ερωτηματολόγιο αποσκοπούσε στη συλλογή δεδομένων σχετικά με τις μουσικές προτιμήσεις των μαθητ(ρι)ών, τη σημασία της μουσικής στην καθημερινότητά τους και τη φύση της σχέσης τους με τα μουσικά βίντεο.

Συνολικά συμπληρώθηκαν 222 ερωτηματολόγια. Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω ποσοτικής περιγραφικής μεθόδου, αναδεικνύοντας ενδιαφέροντα ευρήματα: Υψηλό ποσοστό μαθητών/τριών δήλωσε ότι δεν παρακολουθεί συστηματικά μουσικά βίντεο, χαρακτηρίζοντάς τα ως «σπατάλη χρόνου» εντός του απαιτητικού ημερήσιου προγράμματός τους. Αντιθέτως εξέφρασαν προτίμηση για τα βίντεο που περιλαμβάνουν τους στίχους του τραγουδιού, προκειμένου να κατανοούν το περιεχόμενο και να συμμετέχουν ενεργά στην ερμηνεία του. Ενδιαφέρουσα διαφοροποίηση παρουσιάστηκε στη Γ' τάξη, όπου το 50-60% περίπου των μαθητών/τριών απάντησαν ότι παρακολουθούν μουσικά βίντεο, για λόγους ευχαρίστησης. Παρά τη χαμηλή συχνότητα παρακολούθησης μουσικών βίντεο στο σύνολο του δείγματος, οι μαθητές/τριες αναγνώρισαν τη μουσική ως σημαντικό εργαλείο συναισθηματικής αυτορρύθμισης, διαχείρισης στρεσογόνων καταστάσεων και ενίσχυσης της ψυχολογικής τους ευεξίας.

Σε επόμενο στάδιο, ακολούθησε διδακτική παρέμβαση που περιλάμβανε την παρουσίαση και ανάλυση επιλεγμένων μουσικών βίντεο, με στόχο την εξοικείωση των μαθητ(ρι)ών με την πολυτροπικότητα του συγκεκριμένου μέσου. Τα αποτελέσματα της παρέμβασης ανέδειξαν τη δυνατότητα των μουσικών βίντεο να λειτουργήσουν ως εκπαιδευτικά εργαλεία, ενισχύοντας τη μάθηση γύρω από κοινωνικά ζητήματα και ενθαρρύνοντας την πολιτισμική και συναισθηματική ενσυναίσθηση.

Συνοψίζοντας, τα μουσικά βίντεο, αν και δεν αποτελούν προτεραιότητα στην καθημερινή ενασχόληση των μαθητών, αποτελούν σημαντικό εκπαιδευτικό εργαλείο, το οποίο δύναται να αξιοποιηθεί δημιουργικά από τους εκπαιδευτικούς μουσικής, στο πλαίσιο μιας πιο σύνθετης και κοινωνικά ευαίσθητης προσέγγισης της μουσικής αγωγής (Κοκκίδου, 2019).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Clark, Amber B. & Lonsdale, A.J. (2023). *Music preference, social identity, and collective self-esteem*.
<https://radar.brookes.ac.uk/radar/items/9047aa06-0228-4ed7-9a17-83af0d0f357a/1/>

- Κοκκίδου, Μ., Τσαλίκη, Ν., & Αναστασιάδου, Ξ., (2017). Το μουσικό βίντεο στο μάθημα της μουσικής: έρευνα δράσης. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 15, 7-22.
- Κοκκίδου, Μ., (2019). *Μουσικό βίντεο: Οπτικοακουστική αφήγηση, εργαλεία ανάλυσης, εκπαιδευτικές εφαρμογές*. Fagotto.
- Κοκκίδου, Μ. (2015). *Διδακτική της Μουσικής: νέες προκλήσεις, νέοι ορίζοντες*. Fagotto.
- Χατζής, Α., Ινδοπούλου, Ν., & Σοφός, Α., (2022). Το μουσικό βίντεο «Απόκληρος» ως διδακτικό εργαλείο ευαισθητοποίησης στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. *Παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο*, 12(1), 65-74. <https://doi.org/10.12681/revmata.32042>

Το μουσικό θέατρο ως εργαλείο συμπερίληψης και πολιτισμικής δημοκρατίας: Μια οπτική σε τυπικά και μη-τυπικά/κοινοτικά περιβάλλοντα.

Χρήστος Τσακίρογλου

Το μουσικό θέατρο, ως ολικό έργο τέχνης (Gesamtkunstwerk), συνδυάζει τέχνες όπως μουσική, υποκριτική, χορό, σκηνογραφία και λογοτεχνία (Salzman & Desi, 2008). Στην τυπική εκπαίδευση, το μουσικό θέατρο προάγει τη βιωματική μάθηση και λειτουργεί ως μέσο πολυδιάστατης μάθησης, ενσωματώνοντας διαφορετικά εκφραστικά μέσα που επιτρέπουν σε όλους τους εκπαιδευόμενους, ανεξαρτήτως ικανοτήτων και δεξιοτήτων, να συμμετέχουν ενεργά (Baines, 2008· Pagliano, 2012). Σε μη τυπικά – κοινοτικά περιβάλλοντα, όπως δομές, καλλιτεχνικά εργαστήρια, πολιτιστικά και εκπαιδευτικά προγράμματα, το μουσικό θέατρο λειτουργεί ως μέσο προσωπικής έκφρασης και ενδυνάμωσης. Παρέχει χώρο για αυτοέκφραση, κοινωνική αλληλεπίδραση και ανάπτυξη δεξιοτήτων. Μέσα από συλλογικές καλλιτεχνικές δράσεις, οι συμμετέχοντες αναπτύσσουν δημιουργικές δεξιότητες, επικοινωνούν πέρα από γλωσσικούς ή κοινωνικούς περιορισμούς και διαμορφώνουν την αίσθηση του ανήκειν. (Τσακίρογλου, 2023).

Η παρούσα εισήγηση επιχειρεί μια οπτική του μουσικού θεάτρου ως συμπεριληπτικού παιδαγωγικού εργαλείου, εστιάζοντας στη διαθεματική του φύση και στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να ενσωματωθεί σε ποικίλα εκπαιδευτικά και κοινοτικά περιβάλλοντα. Η εισήγηση βασίζεται σε βιβλιογραφική επισκόπηση (θεματική ανασκόπηση), με αναλυτικά κριτήρια που αφορούν στην εφαρμογή των αρχών του Καθολικού Σχεδιασμού για τη Μάθηση (UDL), της πολυαισθητηριακής εκπαίδευσης και των κοινοτικών τεχνών στο μουσικό θέατρο. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διασύνδεση αυτών των αρχών με πρακτικές συμπερίληψης, συμμετοχής και καλλιτεχνικής έκφρασης. Η οπτική που προτείνεται αφορά στην ανασύνθεση αυτών των παιδαγωγικών και κοινωνικών θεωριών μέσα από το πρίσμα του μουσικού θεάτρου, όχι απλώς ως παραστατικής τέχνης, αλλά ως δυναμικού εργαλείου πολιτισμικής δημοκρατίας.

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μία προσωπική συνθετική θεώρηση των τριών παραμέτρων που πραγματεύεται η παρουσίαση, και στοχεύει να ορίσει εκ νέου το μουσικό θέατρο και να το αναδείξει ως μία μορφή τέχνης η οποία ενσωματώνει τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού για τη μάθηση, της πολυαισθητηριακής εκπαίδευσης και των κοινοτικών τεχνών, και εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί συμπεριληπτικά σε ποικίλα τυπικά και μη τυπικά/κοινοτικά πλαίσια. Συμπερασματικά, η εισήγηση αναδεικνύει το μουσικό θέατρο ως φορέα κοινωνικής αλλαγής και προτείνει τη χρήση του ως συμμετοχικό, προσβάσιμο, διαπολιτισμικό και συμπεριληπτικό μοντέλο, που προάγει τη δημιουργικότητα, την ενσυναίσθηση και τη συλλογική δράση.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Baines, L. (2008). *A teacher's guide to multisensory learning: improving literacy by engaging the senses*. ASCD
- Pagliano, P. (2012). *The Multisensory Handbook. A guide for children and adults with sensory learning disabilities*. Routledge.
- Salzman, E & Desi, T. (2008). *The New Music Theater: Seeing the Voice, Hearing the Body*. Oxford University Press
- Τσακίρογλου, Χ. (2023). *Καθολικός σχεδιασμός, Πολυαισθητηριακή εκπαίδευση και κοινοτικές τέχνες. Το παράδειγμα του μουσικού θεάτρου ως συμπεριληπτική μορφή τέχνης των παραπάνω φιλοσοφιών-πρακτικών και η εφαρμογή του σε μη τυπικά - κοινοτικά πλαίσια*. [Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας]. <http://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/29244>

Ψηφιακές αφηγήσεις και Λαογραφία στην Ηχητική Εκπαίδευση: Μία οπτικοακουστική διαδραστική εφαρμογή στο γεωπάρκο Σητείας

Κωνσταντίνα Σταυροπούλου, Μηνάς Εμμανουήλ

Η ηχητική εκπαίδευση αποτελεί βασικό πεδίο μελέτης στη σύγχρονη μουσική παιδαγωγική, καθώς συμβάλλει στην ανάπτυξη της ακουστικής αντίληψης και της ικανότητας προσεκτικής ακρόασης, ενισχύοντας τη σχέση των

εκπαιδευόμενων με το ηχητικό τους περιβάλλον (Tinkle, 2015). Παράλληλα, η λαογραφία, ως ζωντανή πολιτισμική μνήμη, προσφέρει πλούσιο ηχητικό υλικό που μπορεί να ενσωματωθεί στην ηχητική εκπαίδευση, επιτρέποντας στους μαθητές να ανακαλύψουν τη σύνδεση του ήχου με την ιστορία, τις παραδόσεις και το φυσικό περιβάλλον μέσα από βιωματικές πρακτικές. Στο πλαίσιο αυτό, οι ψηφιακές πολυμεσικές αφηγήσεις αξιοποιούνται ως ένα καινοτόμο εργαλείο που συνδυάζει ήχο, εικόνα και διάδραση, δημιουργώντας πιο εμπλουτισμένες και βιωματικές μαθησιακές εμπειρίες (Robin, 2008; Walzer, 2016). Η ενσωμάτωση διαδραστικών τεχνολογιών επιτρέπει την εξατομίκευση της εμπειρίας, δίνοντας τη δυνατότητα σε κάθε συμμετέχοντα να εξερευνήσει τον ήχο με τρόπο που ανταποκρίνεται στις δικές του ανάγκες και επιλογές.

Η παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζει τη δημιουργία και πρακτική εφαρμογή μιας σειράς οπτικοακουστικών διαδραστικών αφηγήσεων, που συνδυάζουν τη λαογραφία, την ηχητική εκπαίδευση και τις ψηφιακές τεχνολογίες. Το έργο αυτό ενσωματώνει ηχογραφήσεις πεδίου και βιντεοληψίες από το Γεωπάρκο Σητείας, παραδοσιακά μουσικά όργανα και λαογραφικά αφηγηματικά στοιχεία της τοπικής κληρονομιάς, δημιουργώντας ένα πολυαισθητηριακό περιβάλλον βιωματικής μάθησης. Οι αφηγήσεις σχεδιάστηκαν ώστε να λειτουργούν ως γέφυρα μεταξύ της προφορικής παράδοσης, της σύγχρονης τεχνολογίας και της ηχητικής εκπαίδευσης με άξονα το φυσικό περιβάλλον και την ακουστική οικολογία. Οι αφηγήσεις αξιοποιούν τεχνολογικά εργαλεία, όπως διεπαφές και πολυκάναλο ηχητικό σχεδιασμό, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να αλληλεπιδρούν με το ηχητικό περιεχόμενο μέσω κινήσεων. Η προσθήκη πολυμεσικών στοιχείων, όπως οπτικά ερεθίσματα, εναλλασσόμενοι ήχοι περιβάλλοντος και ηχητικές συνθέσεις, ενισχύει την εμπύθιση και τη βιωματική εμπειρία των συμμετεχόντων. Στόχος της εφαρμογής είναι η καλλιέργεια της ακουστικής αντίληψης και η ανάπτυξη της ικανότητας ακρόασης, μέσω μιας διαδραστικής προσέγγισης που ενισχύει τη σύνδεση με το περιβάλλον και την πολιτισμική ταυτότητα.

Η παρουσίαση θα εστιάσει στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των αφηγήσεων, από τη σύλληψη της ιδέας έως την τελική εφαρμογή τους, αναδεικνύοντας τις παιδαγωγικές, τεχνικές και αισθητικές επιλογές που διαμόρφωσαν το τελικό αποτέλεσμα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Ceraso, S. (2014). (Re)Educating the senses: Multimodal listening, bodily learning, and the composition of sonic experiences. *College English*, 77(2), 102–123. <http://www.jstor.org/stable/24238169>
- Robin, B. R. (2008). Digital Storytelling: A Powerful Technology Tool for the 21st Century Classroom. *Theory Into Practice*, 47(3), 220-228. DOI: [10.1080/00405840802153916](https://doi.org/10.1080/00405840802153916)
- Tinkle, A. (2015). Sound Pedagogy: Teaching listening since Cage. *Organised Sound*, 20(2), 222-230. <https://doi.org/10.1017/S1355771815000102>
- Walzer, D. A. (2016). Digital Storytelling in Music and Audio Education: Inspiring Modern Reflective Practice with Relevant Technology. *TOPICS for Music Education Praxis*. 2016(3), 46-76. <http://topics.maydaygroup.org/2016/Walzer16.pdf>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 15: Pecha Kucha

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

16:00-17:00: Αμφιθέατρο 1, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: Α. Τριανταφυλλάκη

Ιστορίες με αφορμή τη διεθνή κινητικότητα για διδακτική άσκηση

*Αγγελική Τριανταφυλλάκη, Σμαρώ Χρυσοστόμου, Δημοσθένης Δημητρακουλάκος,
Ιφινόη Δρόσου, Μελομένη Μπάρκα - Τσιλιγκαρίδου, Βασιλική Μωραΐτου*

Το τριετές Ευρωπαϊκό ερευνητικό πρόγραμμα Erasmus+ TEAM (Teacher Education Academy for Music, Future-Making, Mobility and Networking in Europe, 2023-2026) αποτελεί ένα μοναδικό, μεγάλης κλίμακας και ιδιαίτερα σημαντικό για την Μουσική Εκπαίδευση έργο, καθώς μελετά την εκπαίδευση εκπαιδευτικών Μουσικής στην Ευρώπη, με στόχο την αναμόρφωση τόσο της αρχικής όσο και της διαρκούς εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών μουσικής και της σχολικής μουσικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη (<https://teacher-academy-music.eu/>). Ένα από τα πακέτα εργασίας (WP5) εστιάζει στη μελέτη των δράσεων διεθνούς κινητικότητας για διδακτική άσκηση (internships abroad) που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο των προγραμμάτων σπουδών των μελλοντικών εκπαιδευτικών μουσικής.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Η διεθνής διδακτική άσκηση (internship abroad) παρέχει ευκαιρίες σε μελλοντικούς εκπαιδευτικούς να διδάξουν στο εξωτερικό, ενισχύοντας τις διαπολιτισμικές τους δεξιότητες και εμπλουτίζοντας το εγχώριο ακαδημαϊκό πρόγραμμα σπουδών (Marx & Moss, 2011). Οι έρευνες αναφέρουν την ανάπτυξη της “ετοιμότητας για εργασία” σε παγκόσμια περιβάλλοντα (Wrench, Neill & Diamond, 2022), την ενίσχυση γλωσσικών δεξιοτήτων και τη βελτίωση προοπτικών επαγγελματικής σταδιοδρομίας. Από τη σκοπιά του ιδρύματος φιλοξενίας οι έρευνες συζητούν τα οφέλη που προκύπτουν μέσα από την διεθνή συνεργασία για τη διδακτική άσκηση (Aamaas, Nodeland & Duesund, 2020). Αρχικά πορίσματα που αναδύονται μέσα από το πρόγραμμα TEAM αναφέρουν την ανάγκη ύπαρξης συγκεκριμένων εργαλείων ανάπτυξης διαπολιτισμικών δεξιοτήτων πριν και κατά τη διάρκεια της άσκησης.

Στο πρόγραμμα TEAM προβλέπονται τρεις τουλάχιστον κύκλοι εφαρμογής με φοιτητές/τριες από διαφορετικά ιδρύματα να επισκέπτονται σχολεία στο Λουξεμβούργο, τη Λιθουανία και το Μόναχο, μεταξύ άλλων. Στο Pecha Kucha αυτό, θα παρουσιάσουμε έναν από τους κύκλους της εφαρμογής διεθνούς κινητικότητας (international internship) την Άνοιξη 2025 στο Διεθνές Σχολείο του Λουξεμβούργου (International School of Luxembourg - ISL), στο οποίο, τρεις προπτυχιακές φοιτήτριες του ΤΜΣ του ΕΚΠΑ πραγματοποίησαν δίμηνη πρακτική άσκηση (international internship). Οι φοιτήτριες εντάχθηκαν στο ημερήσιο πρόγραμμα του Σχολείου ως εκπαιδευόμενες εκπαιδευτικοί Μουσικής και απόκτησαν εργασιακή εμπειρία σε διεθνές περιβάλλον (διδασκαλία και συναφή εκπαιδευτικά καθήκοντα) με παιδιά ηλικίας 12-18 ετών (Β/Βάθμια εκπαίδευση).

Η μεθοδολογική προσέγγιση για τη συλλογή ερευνητικών δεδομένων καθόλη τη διάρκεια της διδακτικής άσκησης περιλάμβανε: (α) ομαδικές και ατομικές ποιοτικές συνεντεύξεις με τις φοιτήτριες, με προσωπικό του ΤΜΣ και τον μέντορα (πριν και μετά την πρακτική άσκηση), (β) σύντομους ηχογραφημένους ατομικούς αναστοχασμούς των φοιτητριών (3/βδομάδα για 8 εβδομάδες), (γ) άτυπες συζητήσεις με τον μέντορα (πριν και κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης) και (δ) πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό που διαμοιραζόταν μέσω διαδικτύου σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Στην παρουσίαση, οι εισηγητές/τριες, αξιοποιώντας κατά κύριο λόγο οπτικοακουστικό υλικό - εικόνες, φωτογραφίες, βίντεο, voice memos - θα μοιραστούν τις εμπειρίες τους από την εν λόγω δράση, εστιάζοντας στις δυσχέρειες και προκλήσεις που ανέκυψαν, καθώς και στις θετικές επιδράσεις και τα οφέλη που προέκυψαν για τον καθέναν ξεχωριστά. Στο παραπάνω πλαίσιο θα γίνει ιδιαίτερη μνεία στην ένταξη της διεθνούς κινητικότητας για διδακτική άσκηση στα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών που προετοιμάζουν μελλοντικούς εκπαιδευτικούς μουσικής. Στο τελευταίο δεκάλεπτο της παρουσίασης το κοινό θα κληθεί να μετέχει σε ανοιχτό διάλογο με σκοπό τη διερεύνηση της ένταξης παρόμοιων δράσεων σε προγράμματα σπουδών ελληνικών ανωτάτων ιδρυμάτων και τις δυνατότητες και διαδικασίες συμμετοχής φοιτητών και καθηγητών σε παρόμοιες εκπαιδευτικές δράσεις διεθνούς κινητικότητας.

ΤΙΤΛΟΙ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

1. Καθοδηγώντας τους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς μουσικής. Η σημασία της διδακτικής άσκησης στο πλαίσιο διεθνούς κινητικότητας (Σμαράγδα Χρυσοστόμου)
2. Αναστοχασμοί για την οργάνωση, την υλοποίηση και τον αντίκτυπο στην εκπαίδευση εκπαιδευτικών μουσικής μιας διδακτικής άσκησης σε διεθνές περιβάλλον (Αγγελική Τριανταφυλλάκη)
3. Στοχασμοί και διδάγματα από την πορεία ενός μέντορα: καθοδηγώντας τους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς μουσικής σε διεθνές πλαίσιο (Δημοσθένης Δημητρακούλακος)
4. Οι μαθησιακές εμπειρίες προπτυχιακών φοιτητριών Μουσικής σε ένα ευρωπαϊκό διεθνές σχολείο (Ιφινόη Δρόσου, Μελομένη Μπάρκα-Τσίλιγκαρίδου, Βασιλική Μωραΐτου)

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Aamaas, Å., Nodeland, T. S., & Duesund, K. (2019). Outcomes from international teaching placements – what’s in it for the receiving side? A case of Norwegian preservice teachers in Indian schools. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 48(5), 463–476.
- Marx, H., & Moss D.M. (2011). Please mind the culture gap: Intercultural development during a teacher education study abroad program. *Journal of Teacher Education*, 62(1), 35–47.
- Wrench, A.; Neill, B. & Diamond, A. (2022). International service-learning: possibilities for developing intercultural competence and culturally responsive pedagogies, *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 50(2), 215-228.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 16: ΜΟΥΣΙΚΗ ΓΙΑ ΟΛΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΨΗ**Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025****16:00-17:00: Αίθουσα 1 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών****Συντονιστής: Γ. Μυγδάνης****Πρακτικές songwriting στο Δημοτικό Σχολείο:
Ευρήματα από μια διδακτική παρέμβαση σε Όμιλο Μουσικής****Δωροθέα Μιχαήλ, Γιάννης Μυγδάνης**

Η τραγουδοποιία (songwriting) στη μουσική παιδαγωγική, δηλαδή η δημιουργία πρωτότυπων τραγουδιών, αποτελεί πρακτική που αντλεί από τις δημιουργικές διαδικασίες των καλλιτεχνών της δημοφιλούς μουσικής. Δημιουργεί προοπτικές για δημοκρατικές, βιωματικές και συμμετοχικές μορφές μάθησης, όπου τα παιδιά δρουν ως δημιουργοί μέσα σε ένα ανοιχτό και υποστηρικτικό περιβάλλον (Allsup, 2003; Wright & Kanellopoulos, 2010). Ερευνητική δραστηριότητα καταδεικνύει την παιδαγωγική της αξία, καθώς προάγει τη δημιουργική σκέψη και ενισχύει την ευζωία των μαθητών/τριών. Παράλληλα, η διαδικασία δημιουργίας πρωτότυπων τραγουδιών συμβάλλει στην καλλιέργεια δεξιοτήτων του 21ου αιώνα – συνεργασία, αυτονομία, κοινωνική αλληλεπίδραση – σε ένα βιωματικό μαθησιακό πλαίσιο (Pérez-Núñez et al., 2024). Ως μέσο πολιτισμικής ενσωμάτωσης και καλλιτεχνικής έκφρασης, το songwriting διασυνδέει τη μουσική δημιουργία και έκφραση με τις ταυτότητες των μαθητών/τριών (Burnard & Dragovic, 2015).

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των εμπειριών και στάσεων μαθητών/τριών Δ'–Στ' Δημοτικού που συμμετείχαν σε διαδικασίες songwriting στο πλαίσιο ομίλου μουσικής σε πειραματικό σχολείο της Αττικής. Η εργασία εστιάζει στην επίδραση των πρακτικών songwriting στην ανάπτυξη μουσικών δεξιοτήτων, στην ενίσχυση της δημιουργικότητας και της συνεργασίας, καθώς και στην ψυχοσυναισθηματική ευζωία των παιδιών. Παράλληλα, αναδεικνύονται ορισμένες προκλήσεις που σχετίζονται με την ετερογένεια του μουσικού επιπέδου των μαθητών/τριών, την αρχική συστολή και το άγχος της έκθεσης, καθώς και τις περιορισμένες υλικοτεχνικές δυνατότητες του σχολικού πλαισίου. Η διδακτική παρέμβαση διήρκεσε 15 εβδομάδες, με συμμετοχή 20 παιδιών διαφορετικού επιπέδου μουσικής εμπειρίας. Οι δραστηριότητες που σχεδιάστηκαν περιελάμβαναν, μεταξύ άλλων, μουσικές και στιχουργικές ιδεοθύελλες (brainstorming), αυτοσχεδιασμούς, call & response, ομαδικές πρόβες και δημιουργία portfolio με τα τραγούδια της ομάδας. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε με δημόσια παρουσίαση των πρωτότυπων τραγουδιών ως αυθεντική εμπειρία σύνδεσης με την κοινότητα (Choi et al., 2025).

Για τη συλλογή των δεδομένων αξιοποιήθηκαν τα μεθοδολογικά εργαλεία της παρατήρησης, ημιδομημένες συνεντεύξεις με τα παιδιά, άτυπες συζητήσεις εντός και εκτός της τάξης, καθώς και φάκελοι μουσικών τεχνουργημάτων (τραγούδια, στίχοι, ηχογραφήσεις κ.λπ.) σε μορφή portfolio. Από την ανάλυση προέκυψε η παιδαγωγική αξία του songwriting ως στρατηγικής που ενισχύει την αυτοπεποίθηση, την αυτονομία, τις μουσικές δεξιότητες και τη συνεργασία. Τα ευρήματα ανέδειξαν οφέλη που υπερβαίνουν τη μουσική δημιουργία, προάγοντας μια ολιστική εμπειρία μάθησης και ευζωίας των παιδιών.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Allsup, R. E. (2003). Mutual learning and democratic action in instrumental music education. *Journal of Research in Music Education*, 51(1), 24–37.
- Burnard, P., & Dragovic, T. (2015). Collaborative creativity in instrumental group music learning as a site for enhancing pupil wellbeing. *Cambridge Journal of Education*, 45(3), 371–392.
- Choi, Y., Lee, C., Chung, S., Cho, E., Yoo, S., & Hong, J. H. (2025). Enhancing collaborative signing songwriting experience of the d/Deaf individuals. *International Journal of Human-Computer Studies*, 193, 103382.
- Pérez-Núñez, P., O'Callaghan, C., López-Paz, J. F., Ruiz de Lazcano, A., Rodríguez, A. A., & Amayra, I. (2024). Songwriting group music therapy to promote psychological adjustment in informal caregivers of elderly people with dependency: A mixed methods study. *Frontiers in Psychology*, 15, 1334875.
- Wright, R., & Kanellopoulos, P. A. (2010). Informal music learning, improvisation and teacher education. *British Journal of Music Education*, 27(1), 71–87.

Η διαχείριση της ετερότητας στην τάξη της μουσικής: διαφοροποιημένες τεχνικές διδασκαλίας

Σποριδούλα Ευθυμίου

Σε όλα τα σύγχρονα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα οι μαθητές παρουσιάζουν ετερογενή χαρακτηριστικά που αφορούν τα ενδιαφέροντά τους, τις προηγούμενες εκπαιδευτικές τους εμπειρίες, την παρώθησή τους για μάθηση, το πολιτισμικό και κοινωνικό/οικονομικό τους υπόβαθρο κ.ά. Η ποικιλομορφία αυτή στις τάξεις μας κάνει επιτακτική την ανάγκη να διασφαλίσουμε την ύπαρξη ενός πλαισίου που θα παρέχει ίσες δυνατότητες πρόσβασής στη γνώση και ίσες ευκαιρίες για σχολική επιτυχία σε όλους τους μαθητές μας ανεξάρτητα από οποιεσδήποτε διαφορές. Σύμφωνα με τη σχετική επιστημονική βιβλιογραφία (Tomlinson, 2017; Bender, 2012; Valiandes, 2015) η διαφοροποιημένη διδασκαλία προάγει τη συμπεριληπτική μάθηση προσφέροντας στους εκπαιδευόμενους, ακόμη και σε αυτούς με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, διαφορετικούς τρόπους αναπαράστασης της γνώσης, καθώς και διαφορετικούς τρόπους εμπλοκής τους στη μαθησιακή διαδικασία, προσαρμόζοντας έτσι τη διδασκαλία στις ατομικές τους ιδιαιτερότητες.

Η παρούσα εισήγηση στοχεύει στην παρουσίαση διαφοροποιημένων διδακτικών πρακτικών που δύνανται να αξιοποιηθούν στο μάθημα της μουσικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με σκοπό τη μεγιστοποίηση της εμπλοκής των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία με τρόπο που να ανταποκρίνεται στον διαφορετικό βαθμό μαθησιακής τους ετοιμότητας, καθώς και στα διαφορετικά τους ενδιαφέροντα και μαθησιακά στυλ. Θα αποσαφηνιστεί τι είναι αυτό που στην πραγματικότητα διαφοροποιείται στη διαφοροποιημένη μουσική διδασκαλία, ποιες προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται και ποια βήματα πρέπει να ακολουθήσουμε, ώστε να το επιτύχουμε, ενώ θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην παρουσίαση διαφοροποιημένων τεχνικών επεξεργασίας του περιεχομένου της μουσικής διδασκαλίας (εννοιολογική χαρτογράφηση, Jigsaw, entry points, πολλαπλά κείμενα, διαβαθμισμένες δραστηριότητες κ.ά.), που εξασφαλίζουν τη διαμόρφωση ενός δυναμικού και ευέλικτου μαθησιακού περιβάλλοντος (Economidou Stavrou, 2024; Hillier, 2011).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bender, W. N. (2012). *Project-based learning: Differentiating instruction for the 21st century*. Corwin Press.
- Economidou Stavrou, N. (2024). *Embracing diversity through differentiated instruction in music education*. *Frontiers in Education*, 9, 1501354. <https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1501354>
- Hillier, E. (2011). Demystifying differentiation for the elementary music classroom. *Music Educators Journal*, 97(4), 49–53.
- Tomlinson, C. A. (2017). *How to differentiate instruction in academically diverse classrooms* (3rd ed.). ASCD.
- Valiandes, S. (2015). Evaluating the impact of differentiated instruction on literacy and reading in mixed-ability classrooms: Quality and equity dimensions of education effectiveness. *Studies in Educational Evaluation*, 45, 17–26.

Από την drag μουσικοτροπία στην drag ηχοτροπία

Μαρία Πλαγερά

Μουσικοτροπία ή ηχοτροπία; Πως μουσικοτροπούμε ή και ηχοτροπούμε τα drag performers; Πως επηρεάζονται αυτές οι επιτελέσεις από το μουσικό εκπαιδευτικό μας υπόβαθρο; Αυτή η προφορική ανακοίνωση αποτελεί μία προσπάθεια ανάλυσης των παραπάνω ερωτημάτων που με απασχόλησαν κατά τη διάρκεια εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας με τίτλο "Drag ηχο(ρ)οπία: ο ήχος ως επιτέλεση στην τέχνη του drag".

Μελετώ με αυτοεθνογραφική προσέγγιση, ορμώμενο από την καλλιτεχνική μου πράξη ως μουσικό υποκείμενο και drag performer. Η έννοια musicking (μουσικοτροπία), που εισήγαγε ο Small προτάσσει τη μουσική ως πράξη, ως μια μορφή κοινωνικής πρακτικής (Κανελλόπουλος, 2011). Η ανάπτυξη του όρου sounding (ηχοτροπία), έναντι του όρου musicking, από τον Feld (Feld et al., 2020), πυροδότησε την εστίαση μου στον ήχο. Η πορεία της έρευνάς μου «από τη μουσική στον ήχο» αποτελεί μία προσπάθεια διάκρισης της «μουσικής», από τους «έξω-μουσικούς ήχους» του drag performance (Πανόπουλος, 2005). Αναγνωρίζω ως μουσικοτροπία το (συλλογικό) τραγούδι στο drag performance, και ως ηχοτροπία την ευρύτερα ηχητική πράξη, μελετώντας τα χαρακτηριστικά των ήχων. Αυτά τα δύο όμως έρχονται μαζί.

Η εισήγησή μου θα εστιάσει στην drag ηχοτροπία και την drag μουσικοτροπία, αναλύοντας τις μουσικές (φωνητικές) επιτελέσεις και εμπειρίες των drag performers στην Ελλάδα, επιχειρώντας παράλληλα να τις συνδέσει με τα μουσικό-εκπαιδευτικά υπόβαθρα των επιτελεστών. Οι έρευνες του Manovski και των Jackson Hearn & Kremer, που εστιάζουν σε ζητήματα φύλου και φωνής στις εκπαιδευτικές διαδικασίες, μου δίνουν χώρο να ερευνήσω περαιτέρω αυτά

τα ζητήματα σε συνδυασμό με το drag performance (Manovski, 2014. Jackson Hearn & Kremer, 2018). Χάρη σε αυτές, αντιλαμβάνομαι πως η μουσική (μου) εκπαίδευση πιθανόν να έχει σταθεί περιοριστική ως προς την έκφραση της φωνής (μου), μια διαδικασία που διεισδύει και στην καλλιτεχνική μου πρακτική. Τέλος, μέσω της ακρόασης της λοακτια κοινότητας και της διαρκούς αλληλεπίδρασής μου με το χώρο του drag performance, θα θίξω ερωτήματα που αφορούν την έμφυλη περιθωριοποίηση και τη νοηματοδότηση της επιτελεστικής εμπειρίας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Feld, S., Dulle, I., Patsiaoura, E., Vale, M., Morawska, C., Cesar, R. do N., & Reily, S. (2020). Sounding Anthropology: a Jam Session with Steven Feld. *Mana*, 26(3). <https://doi.org/10.1590/1678-49442020v26n3e600>
- Jackson Hearn, L., & Kremer, B. (2018). *The singing teacher's guide to transgender voices*. Plural Publishing, Inc.
- Manovski, M. P. (2014). *Arts-Based Research, Autoethnography, and Music Education Singing through a Culture of Marginalization*. Sensepublishers.
- Κανελλόπουλος, Π. (2011). Ο Christopher Small και η Ανατροπή του Μουσικοπαιδαγωγικού Κανόνα. *Approaches: An Interdisciplinary Journal of Music Therapy*, 3(2), 74–81.
<https://approaches.gr/el/%cf%84%ce%b5%cf%8d%cf%87%ce%bf%cf%82-3-2-2011>
- Πανόπουλος, Π. (επιμ.). (2005). *Από τη μουσική στον ήχο*. Αλεξάνδρεια.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 17: ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

16:00-17:00: Αίθουσα 4 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: Μ. Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου

Διερευνώντας τις εμπειρίες μητέρων για ένα διαδικτυακό εκπαιδευτικό πρόγραμμα μουσικής γονεϊκότητας

Μαρία Παπαζαχαρίου - Χριστοφόρου

Τα βρέφη γεννιούνται με έμφυτη ικανότητα να συμμετέχουν σε μουσικές αλληλεπιδράσεις από τη γέννηση τους (Gordon, 1971). Οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των βρεφών και των φροντιστών τους είναι μουσικές, συνδυάζοντας τη μουσική και τη γλώσσα σε μια εκφραστική, καλλιτεχνική μορφή. Ο όρος musical parenting (μουσική γονεϊκότητα) περιγράφηκε αρχικά από τις Custodero και Johnson-Green (2003), ως οι πρακτικές, οι αξίες και οι συμπεριφορές που υιοθετούν οι γονείς στις μουσικές αλληλεπιδράσεις τους με τα παιδιά τους. Η Koops (2020) ανέπτυξε πρόσφατα τη θεωρία του *family musicking* (οικογενειακή μουσικοτροπία), η οποία περιλαμβάνει τις πτυχές *musical parenting* και *parenting musically* και αποτελεί πλαίσιο κατανόησης της μουσικής αλληλεπίδρασης που συμβαίνει στις οικογένειες. Παρόλο που η μουσική γονική μέριμνα θεωρείται διαισθητική πρακτική, (M. Papoušek, 1996), πολλοί ερευνητές προτείνουν ότι η εκπαίδευση των γονέων για την κατανόηση του μουσικού κόσμου των παιδιών, θα μπορούσε να τους ενδυναμώσει και να βελτιώσει τις πρακτικές της μουσικής γονεϊκότητας (Koops, 2020; McLean, et al., 2019)

Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνήσει τις εμπειρίες μιας ομάδας μητέρων που συμμετείχαν σε ένα διαδικτυακό εκπαιδευτικό πρόγραμμα μουσικής γονεϊκότητας, με στόχο να αυξήσει τις γνώσεις σχετικά με τη χρήση της μουσικής με τα βρέφη και να προτείνει πρακτικές εφαρμογές. Τα ερευνητικά ερωτήματα ήταν τα εξής: (1) Πώς εξελίχθηκε η μουσική γονεϊκότητα κατά τη διάρκεια της συμμετοχής των μητέρων στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα; (2) Ποιες οι αντιλήψεις των μητέρων για το ρόλο του προγράμματος στη διαμόρφωση των πρακτικών μουσικής ανατροφής που υιοθέτησαν; Συμμετέχουσες στην έρευνα ήταν δεκαοκτώ μητέρες με βρέφη έως 12 μηνών. Η έρευνα διήρκεσε έξι μήνες χρησιμοποιώντας ποιοτικές ερευνητικές μεθόδους: ημιδομημένες συνεντεύξεις και άτυπες συζητήσεις με τις μητέρες-συμμετέχουσες, ψηφιακά ημερολόγια των συμμετεχουσών και βιντεοσκοπημένα βίντεο, καθώς και επιτόπιες σημειώσεις της ερευνήτριας κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος.

Τα ευρήματα έδειξαν ότι κατά τη διάρκεια της συμμετοχής στο πρόγραμμα, οι μητέρες ενεπλάκησαν σε πολυτροπικές μουσικές αλληλεπιδράσεις με τα βρέφη τους, ενισχύοντας το συντονισμό στη δυάδα μητέρας-βρέφους. Διαφάνηκε ότι οι μητέρες ενίσχυσαν την αυτοπεποίθησή τους και εμπλούτισαν με συνειδητές μουσικές δραστηριότητες τη φροντίδα των βρεφών τους. Οι συζητήσεις και ο αναστοχασμός που ενεργοποιούνταν από τη

συντονίστρια του προγράμματος κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, προήγαγε τη σιγουριά των μητέρων για τη χρήση της μουσικής, βοηθώντας τις να ξεπεράσουν αρχικούς δισταγμούς.

Στην παρουσίαση θα συζητηθεί η σημαντική συμβολή της παρούσας έρευνας για τη μουσική παιδαγωγική.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Custodero, L. & Johnson-Green, E. (2003) Passing the cultural torch: musical experience and musical parenting of infants. *Journal of Research in Music Education*, 51(2), 102–14.
- Gordon, E. (1971). The source of musical aptitude. *Music Educators Journal*, 57(8), 35–37.
<https://doi.org/10.1177/002743217105700801>
- Koops, L. H. (2020). *Parenting musically*. Oxford University Press. <https://doi.org/jgsv>
- McLean, E., McFerran, K. S., & Thompson, G. A. (2019). Parents' musical engagement with their baby in the neonatal unit to support emerging parental identity: A grounded theory study. *Journal of Neonatal Nursing*, 25(2), 78–85.
<https://doi.org/10.1016/j.jnn.2018.09.005>
- Papoušek, M. (1996). Intuitive parenting: a hidden source of musical stimulation in infancy . In I. Deliège & J. A. Sloboda (Eds.), *Musical beginnings: Origins and development of musical competence* (pp. 88–112). Oxford University Press.

Μητρότητα και επαναπροσδιορισμός μουσικής ταυτότητας: μελέτη περίπτωσης μίας μητέρας-μουσικού

Τύμπα Μ.:

Γονείς και φροντιστές σε όλο τον κόσμο χρησιμοποιούν τη μουσική στην ανατροφή των παιδιών τους. Παρόλο που προηγούμενες έρευνες εστίασαν στα χαρακτηριστικά αυτής της μουσικής αλληλεπίδρασης και στο ρόλο της στη φροντίδα των μικρών παιδιών, η έρευνα που αφορά την εμπειρία αυτής της συνθήκης από την πλευρά των γονέων/φροντιστών είναι πολύ λίγη (Papazachariou-Christoforou, 2024). Διαφαίνεται ότι το προηγούμενο μουσικό υπόβαθρο των γονέων/φροντιστών, επηρεάζει το βαθμό της μουσικής αλληλεπίδρασης που υιοθετούν με τα παιδιά τους (βλέπε για παράδειγμα, Custodero & Johnson-Green, 2003). Αυτή η συνθήκη, εκτός από τη γονεϊκή τους ταυτότητα ενδεχομένως τροφοδοτεί και τη μουσική τους ταυτότητα.

Αντλώντας από τη θεωρία των μουσικών ταυτοτήτων και της ρευστότητας που τις χαρακτηρίζει (Hargreaves et al., 2017), σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει τον τρόπο που μια μητέρα-επαγγελματίας μουσικός αντιλαμβάνεται τη μουσική της ταυτότητα μέσα στη νέα συνθήκη της μητρότητας. Αδιαμφισβήτητα, η γονεϊκότητα αποτελεί έναν εξαιρετικά σημαντικό σταθμό στη ζωή του ατόμου (Wulff et al., 2021) που ενδεχομένως αντανάκλα και στον μουσικό εαυτό του, ζήτημα το οποίο έχει ελάχιστα μελετηθεί (Rose et al., 2017).

Η παρούσα έρευνα δομήθηκε ως μελέτη περίπτωσης μιας μητέρας μουσικού με δύο παιδιά (ενός βρέφους 13 μηνών και ενός νηπίου 4 χρόνων). Η μητέρα έχει ανώτερες σπουδές στη μουσική, και κατά τη διάρκεια της έρευνας βιοποριζόταν από τη μουσική διδασκαλία και ως μαέστρος. Τα βιώματα και οι εμπειρίες της μητέρας, συλλέχθηκαν σε διάστημα 3 μηνών, μέσω συνεντεύξεων, καταγραφής ημερολογίου, βιντεοσκοπήσεων καθημερινών μουσικών περιστατικών με τα παιδιά της και ανταλλαγής μηνυμάτων σε πλατφόρμα δικτύωσης της μητέρας και της ερευνήτριας. Η θεματική ανάλυση των δεδομένων κατέδειξε ότι η μητέρα μέσα από την έντονη και συχνή μουσική αλληλεπίδραση με τα παιδιά της, απελευθερώθηκε εκφραστικά και κινησιολογικά ως μαέστρος, βελτίωσε τις δεξιότητές της στο τραγούδι, έγινε πιο δημιουργική και πιο αποτελεσματική ως μουσικοπαιδαγωγός. Διαφάνηκε ότι η χρήση της μουσικής στην καθημερινότητα της μαζί με τα παιδιά της, τη βοήθησε να νιώθει αυτοπεποίθηση και αισιοδοξία στο νέο της ρόλο και να διαχειρίζεται αποτελεσματικά το άγχος και τις φοβίες της. Τέλος, η μουσική αναδείχθηκε σημαντικός σύμμαχος της μητέρας στον θετικό τρόπο διαπαιδαγώγησης που είχε επιλέξει για την ανατροφή των παιδιών της.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Custodero, L. & Johnson-Green, E. (2003). Passing the cultural torch: musical experience in musical parenting of infants. *Journal of Research in Music Education*, 51(2), 102-114.
- Hargreaves, D. J., MacDonald, R. A., & D. J., Miell, D. (2017). The changing identity of musical identities. In R. Macdonald, D. J. Hargreaves, & D. Miell (Eds.), *Handbook of Musical Identities* (pp. 3-26). Oxford University Press.
- Papazachariou-Christoforou, M. (2024). The use of music in the daily care of an infant: Exploring a mother's experience during the COVID-19 pandemic. *Psychology of Music*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/03057356241290961>
- Rose, M. J., Ross, L., & Hartmann, J. (Eds.). (2017). *Music of Motherhood: History, Healing, and Activism*. Demeter Press.
<https://doi.org/10.2307/j.ctt1zgb07s>

Wulff, V., Hepp, P., Wolf, O., Fehm, T., & Schaal, N. K. (2021). The influence of maternal singing on well-being, postpartum depression and bonding – A randomized, controlled trial. BMC Pregnancy and Childbirth, 21, Article 501. <https://doi.org/10.1186/s12884-021-03933-z>

Άτυπες διαδικασίες μουσικής μάθησης σε οικογένεια στην Κύπρο: Τα τραγούδια της γιαγιάς για τα τρία εγγόνια της

246, Φράγκου Ε.:

Η μουσική, ιδιαίτερα το τραγούδι, αποτελεί μέρος της ζωής ενός παιδιού από τη γέννησή του (Niland, 2019). Η σύγχρονη βιβλιογραφία αναφορικά με τη διαδικασία μουσικής μάθησης και την εμπλοκή των παιδιών στη μουσική πράξη, δίνει ιδιαίτερη σημασία στις εμπειρίες που έχει το άτομο εκτός σχολικού πλαισίου και ειδικότερα στο σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει το οικογενειακό περιβάλλον ως άτυπο πλαίσιο μουσικής μάθησης (Chitwood, 2018· Gibson, 2009· Pari, 2018· Koops & Tate, 2021· Rodriguez, 2020).

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην επίδραση των μουσικών αλληλεπιδράσεων σε οικογενειακά πλαίσια για τη συναισθηματική, κοινωνική και γνωστική ανάπτυξη των παιδιών (Koops & Tate, 2021), καταδεικνύοντας τα σημαντικά οφέλη των άτυπων διαδικασιών μουσικής μάθησης (Folkestad, 2006· Green, 2005· Linton, 2014). Παρόλο που αρκετές έρευνες εστιάζουν στη χρήση της μουσικής σε οικογενειακά πλαίσια από μητέρες, ελάχιστες έρευνες έχουν διεξαχθεί που να διερευνούν τη μουσική αλληλεπίδραση παιδιών με άλλα μέλη της οικογένειας, όπως για παράδειγμα πατέρες, γιαγιάδες ή παππούδες (Dosaiguas et. al., 2021).

Η παρούσα έρευνα ήταν μια μελέτη περίπτωσης που εστίασε στον τρόπο που μια γιαγιά αλληλεπιδρούσε μουσικά με τα τρία εγγόνια της σε οικογένεια στην Κύπρο, με στόχο να καλύψω το κενό στη βιβλιογραφία όπως αναφέρεται πιο πάνω. Το ενδιαφέρον για τη μελέτη της συγκεκριμένης περίπτωσης προέκυψε όταν ως εκπαιδευτικός αντιλήφθηκα κάτι δυνατό και όμορφο να βιώνεται σε μία οικογένεια μαθητών/τριών μου. Είχα εμπειρικά παρατηρήσει τη σημασία του κοινωνικού ή ακόλουθου προγράμματος σπουδών, του σώματος γνώσεων που τα συγκεκριμένα παιδιά έφεραν μαζί τους στο σχολείο (Κοκκίδου, 2015) και ήθελα να εξετάσω σε βάθος το συγκεκριμένο οικογενειακό πλαίσιο και κυρίως την αλληλεπίδραση των παιδιών αυτών με τη γιαγιά τους.

Στόχος της παρούσας μελέτης αποτέλεσε η περιγραφή του τρόπου με τον οποίο πραγματοποιείται άτυπα η διδασκαλία τραγουδιών σε μια οικογένεια από τη γιαγιά στα τρία εγγόνια της και η διερεύνηση του ρόλου που διαδραματίζει αυτή η διαδικασία για τα παιδιά. Εφαρμόστηκε ποιοτική μεθοδολογία έρευνας με τον σχεδιασμό μιας μελέτης περίπτωσης και αξιοποιήθηκαν τα εξής εργαλεία συλλογής δεδομένων: ημιδομημένες ατομικές συνεντεύξεις, ημερολόγιο αναστοχασμού, ομάδες εστίασης, παρατήρηση και οπτικοακουστικό υλικό. Η έρευνα ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2023 και ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2025.

Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με θεματική ανάλυση, η οποία ανέδειξε τρεις θεματικές: οι άτυπες πρακτικές μουσικής μάθησης της γιαγιάς, το ρεπερτόριο και οι λόγοι επιλογής του από τη γιαγιά και η αξία αυτής της αλληλεπίδρασης. Τα ευρήματα της έρευνας κατέδειξαν τον τρόπο με τον οποίο η μουσική αλληλεπίδραση μέσα στην οικογένεια διαμόρφωσε την ταυτότητα των παιδιών στη μουσική, αλλά και τη μουσική στην ταυτότητα των παιδιών. Επίσης φάνηκε πως η μουσική επικοινωνία που διαμορφώθηκε και αναπτύχθηκε, καθοδηγήθηκε από τη μουσική ταυτότητα της γιαγιάς, η οποία και έδωσε νόημα στη μουσική πράξη. Τα ευρήματα αυτά μπορούν να αποτελέσουν πλαίσιο αναστοχασμού για τους μουσικοπαιδαγωγούς που επιθυμούν να διασυνδέσουν τα καθημερινά βιώματα των μαθητών με το επίσημο πρόγραμμα σπουδών. Η διδακτική διαδικασία στο σχολικό πλαίσιο μπορεί να εμπλουτιστεί και να ενισχυθεί, αντλώντας από τις πρακτικές μουσικής αλληλεπίδρασης που χρησιμοποιούνται σε οικογενειακά πλαίσια και καταφέρνουν να εμπλέξουν τα παιδιά σε εμπειρίες μουσικής με ξεχωριστό νόημα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Διονυσίου, Ζ. (2018). Η επικοινωνιακή μουσικότητα στα ελληνικά παραδοσιακά παιχνιδοτραγούδα, *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 16, 49-68.
- Κοκκίδου, Μ. (2023). Η φύση, η αξία και το νόημα της μουσικής εμπειρίας: θεωρήσεις και προοπτικές για τη μουσική εκπαίδευσης. Στο Θ. Ράπτης & Ε. Περράκη (επιμ.), *Η Μουσική Εκπαίδευση σε έναν κόσμο που αλλάζει: Ταυτότητες, Αξίες, Εμπειρίες*. Πρακτικά του 9ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε. (σσ. 149-157). Ε.Ε.Μ.Ε.
- Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου, Μ. (2016). *Η ενσωμάτωση άτυπων διαδικασιών μουσικής μάθησης σε σχολική τάξη δημοτικού σχολείου στην Κύπρο*. [Διδακτορική Διατριβή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών]. Academia.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 18: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

17:30-18:30: Αμφιθέατρο 1, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: Ζ. Διονυσίου

**Ρεμπέτικο, κριτική παιδαγωγική και μουσική εκπαίδευση: σκέψεις και προτάσεις
από την εφαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος «Ταξίδι στο ρεμπέτικο»**

Ζωή Διονυσίου

Το ρεμπέτικο τραγούδι ως μουσικό είδος είναι ελάχιστα αξιοποιημένο στη σχολική μουσική εκπαίδευση και στα πανεπιστημιακά προγράμματα σπουδών μουσικής, ίσως λόγω του κοινωνικού περιθωρίου που αποτυπώνει (Stamatis, 2016). Η παρούσα έρευνα περιγράφει την ανάπτυξη και εφαρμογή του εκπαιδευτικού πρότζεκτ με τίτλο «Ταξίδι στο ρεμπέτικο», το οποίο υλοποιήθηκε από φοιτητές/φοιτήτριες πανεπιστημιακού τμήματος μουσικών σπουδών σε πέντε Γυμνάσια της περιοχής τους κατά το ακαδημαϊκό έτος 2023-24. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα δίωρης διάρκειας περιλάμβανε ένα μουσικοθεατρικό δρώμενο από τους φοιτητές, ανοιχτή συζήτηση όλης της ομάδας φοιτητών και μαθητών, και συνεργατικές μουσικές δράσεις. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνήσει πως οι έφηβοι μαθητές και οι νέοι φοιτητές σχετίστηκαν με το ρεμπέτικο τραγούδι μέσα από το παρόν πρότζεκτ και πως συζήτησαν για θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης, φτώχειας και προσφυγιάς, όπως αποτυπώνονται στα ρεμπέτικα τραγούδια και όπως τα γνωρίζουν οι ίδιοι.

Το πρότζεκτ ακολούθησε ποιοτική μεθοδολογία. Το πλαίσιο της κριτικής παιδαγωγικής συνέβαλε τόσο στη διαμόρφωση των θεμάτων που συζητήθηκαν (αλληλεγγύη, δημοκρατία, κοινωνική τάξη, κοινωνική αλλαγή, ενεργός πολίτης) (Giroux, 1997· English & Davidson, 2023· Silverman, 2022), όσο και στον τρόπο συζήτησης και εφαρμογής των συνεργατικών δράσεων που ακολούθησαν (Abramo, 2015· Hess, 2017· Schmidt, 2005). Τα ερευνητικά δεδομένα που συγκεντρώθηκαν βασίστηκαν στα αναστοχαστικά ημερολόγια των φοιτητών, το ημερολόγιο της ερευνήτριας, και την ανάλυση των στίχων που δημιούργησαν από κοινού οι συμμετέχοντες φοιτητές και μαθητές στο πνεύμα των ρεμπέτικων τραγουδιών που ακούστηκαν. Τα ημερολόγια των φοιτητών, της ερευνήτριας και οι νέοι στίχοι που γράφτηκαν από τους μαθητές συγκεντρώθηκαν και αναλύθηκαν θεματικά από την ερευνήτρια.

Τα αποτελέσματα του πρότζεκτ εστιάζουν: α) στο πώς οι μαθητές και οι φοιτητές σχετίστηκαν με θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης που αναδύθηκαν μέσα από το ρεμπέτικο, β) τη δύναμη του αφηγηματικού λόγου, γ) τη συγγραφή στίχων ως ομαδική μουσική έκφραση και δ) το ερώτημα: τι μπορεί να προσφέρει το ρεμπέτικο στους νέους σήμερα; Συγκεκριμένα, φάνηκε ότι τα τραγούδια που θίγουν κοινωνικά ζητήματα μπορούν να λειτουργήσουν ως μέσο ενδυνάμωσης, έμπνευσης και κοινωνικού προβληματισμού των νέων σήμερα, και ότι οι συνεργατικές μουσικές δράσεις προσφέρουν πολύ δυνατές μουσικές εμπειρίες σε φοιτητές και μαθητές. Η έρευνα συμβάλλει σε έναν προβληματισμό για το αν μπορεί το ρεμπέτικο να προσφέρει μία μεταμορφωτική μουσική εμπειρία στους νέους σήμερα και πώς μπορούν να προσεγγιστούν ζητήματα κριτικής παιδαγωγικής στη μουσική εκπαίδευση

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Abramo, J. M. (2015). Negotiating gender, popular culture, and social justice in music education. In C. Benedict, P. Schmidt, G. Spruce & P. Woodford (Eds.), *The Oxford handbook of social justice in music education* (pp. 582-597). Oxford.
- Giroux, H. A. (1997). *Pedagogy and the Politics of Hope: Theory, Culture, and Schooling. A Critical Reader*. West view Press.
- English, H. J., & Davidson, J. W. (2023). Adela and transformative learning: A Freirean perspective on a community music education project in Melbourne, Australia. *International Journal of Music Education*, 41(4), 571-584.
<https://doi.org/10.1177/02557614221130525>
- Hess, J. (2017). Critiquing the Critical: The Casualties and Paradoxes of Critical Pedagogy in Music Education. *Philosophy of Music Education Review*, 25(2), 171-191. doi:10.2979/philmusieducrevi.25.2.05
- Schmidt, P. (2005). Music education as transformative practice: Creating new frameworks for learning Music through a Freirian perspective, *Visions of Research in Music Education*, 6(2). <https://opencommons.uconn.edu/vrme/vol6/iss1/2>
- Silverman, M. (2022) Critical Pedagogy as a Pedagogy of "Love", *Visions of Research in Music Education*, 40, Article 8. Available at: <https://digitalcommons.lib.uconn.edu/vrme/vol40/iss1/8>
- Stamatis, Y. (2016). Rebetika and Catharsis: Cultural Practice as Crisis Management. *Voices: A World Forum for Music Therapy*, 15(3).
<https://doi.org/10.15845/voices.v16i1.818>

Η συμβολή των μουσικών του δρόμου στη ζωή της πόλης: μία εθνογραφική προσέγγιση στο σύγχρονο αστικό ηχοτοπίο της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης

Βασιλική (Βανέσσα) Πεντογάλου

Η μουσική του δρόμου (busking) ήταν διαρκώς παρούσα στα ηχητικά τοπία της καθημερινής ζωής ήδη από την αρχαιότητα (Belis, 2004). Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να αναδείξω μέσα από τις ιστορίες των μουσικών με τους οποίους συνομίλησα, τη δική τους ματιά σε σχέση με τα όσα διαδραματίζονται κατά τη μουσική επιτέλεση στο δρόμο, καθώς και τις ιδιαίτερες σχέσεις που δημιουργούνται με τους κατοίκους της πόλης, σε δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Επιπλέον, εξετάζω το βαθμό που η μουσική του δρόμου μπορεί να επηρεάσει τις αντιλήψεις των ανθρώπων για την ποιότητα του δημόσιου χώρου και του αστικού τοπίου (Doupma, 2012). Το δείγμα αποτέλεσαν 14 μουσικοί του δρόμου (7 στην Αθήνα και 7 στη Θεσσαλονίκη), από τους οποίους οι 7 εμφανίζονται «σόλο», ενώ οι υπόλοιποι 7 δρουν ως ή συμμετέχουν σε σχήματα. Η μεθοδολογία βασίστηκε στην επιτόπια έρευνα, ενώ ως ερευνητικά εργαλεία επέλεξα τη συμμετοχική παρατήρηση, τις σημειώσεις πεδίου και τις ημιδομημένες συνεντεύξεις. Η κύρια συμβολή της παρούσας μελέτης είναι η ανθρωποκεντρική, κοινωνικοπολιτική και πολιτισμική της διάσταση (Wees, 2017), ενώ αποτελεί την πρώτη εθνογραφική έρευνα επάνω στις μουσικές παραστάσεις δρόμου στην πόλη της Αθήνας. Τα κύρια ευρήματα έδειξαν ότι η μουσική του δρόμου καθιστά τους δημόσιους χώρους αυθόρμητους χώρους αναψυχής, όπου οι συμμετέχοντες (μουσικοί και κοινό) δημιουργούν μία χωρική εμπειρία αληθινής αναδημιουργίας του δημόσιου χώρου. Το busking βοηθάει όχι μόνο στην αναθεώρηση της αισθητικής αντίληψης του δημόσιου χώρου (Doupma, 2012), αλλά και στον επαναπροσδιορισμό του βαθμού και του τρόπου οικειοποίησής του από τους πολίτες. Μέσω των μουσικών παραστάσεων δρόμου ενισχύεται η αυθόρμητη κοινωνική αλληλεπίδραση, αναπτύσσονται οι ανθρώπινες επαφές και προάγονται οι κοινωνικές σχέσεις, ενώ παρέχεται σε όλους το δικαίωμα της ελεύθερης, ισότιμης και αδιαμεσολάβητης πρόσβασης στην τέχνη και την ψυχαγωγία (Tanenbaum, 1995; Wees, 2017). Οι μουσικές παραστάσεις δρόμου, μπορούν να λειτουργήσουν ως το σημείο αναφοράς όπου η τοπική κοινότητα συναντάται και αλληλεπιδρά και έτσι δημιουργεί την αίσθηση του «ανήκειν» και της ταυτότητας (Doupma και Broad, 2014).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Belis, A. (2004). *Η καθημερινή ζωή των μουσικών στην αρχαιότητα*. Παπαδήμας.
- Doupma, V. (2012). *Music in Public Space: Changing Perception, Changing Urban Experience?* Master thesis, Utrecht University. <https://studenttheses.uu.nl/handle/20.500.12932/18400>
- Doupma, V & Broad, N. (2014, September). *Buskers as an Ingredient of Successful Urban Places: The Effect of Street Performing (Busking) Policies on the Quality and Experience of Public Space* [Paper presentation]. The Future of Places Conference 2014, Buenos Aires, Argentina. https://www.academia.edu/19785502/Buskers_as_an_ingredient_of_successful_urban_places
- Tanenbaum, S. (1995). *Underground Harmonies: Music and Politics in the Subways of New York*. Cornell University Press.
- Wees, N. (2017). *Buskers Underground: Meaning, Perception, and Performance Among Montreal's Metro Buskers*. Master thesis, Department of Anthropology, University of Victoria. <https://dspace.library.uvic.ca/server/api/core/bitstreams/b1d33a12-fe50-46a7-bc22-9ee47af35903/content>

"Beating our head against that wall"; Σκέψεις για τον σύγχρονο ρόλο της δημιουργικότητας στην τάξη

Ζήσης Σέγκλιας

Αν και ο ρόλος της μουσικής αγωγής στο (δημόσιο) σχολείο γενικής παιδείας έχει αναγνωριστεί ως προς το δημιουργικό πρόσημο που (θα έπρεπε να) έχει και η φιλοσοφία της μουσικής εκπαίδευσης έχει επαναπροσδιοριστεί, προτείνοντας νέες μεθόδους και ανανεωμένο περιεχόμενο, είναι γεγονός ότι στην πράξη η μουσική εκπαίδευση παραμένει διακοσμητικό και δευτερεύον συστατικό στο σχολείο. Στην παρούσα εργασία επιχειρώ μία σύζευξη ανάμεσα στη σύγχρονη μουσική δημιουργία και τη δημιουργική μουσική εκπαίδευση στις πρώτες τάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ανατρέχοντας σε πρακτικές και μεθόδους του κινήματος της δημιουργικής μουσικής εκπαίδευσης, όπως αυτές εκφράστηκαν και εφαρμόστηκαν σε αγγλόφωνα περιβάλλοντα από τη δεκαετία του 1960, αλλά και στο ρεπερτόριο της σύγχρονης μουσικής δημιουργίας διεθνώς (κυρίως από το 1950 και μετά), οριοθετούνται οι στόχοι και το φιλοσοφικό

πλαίσιο μιας μουσικής αγωγής προσβάσιμης στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία. Διερευνώνται τα όρια ανάμεσα σε αυτοσχεδιασμό και σύνθεση στο ίδιο πλαίσιο. Αναλύοντας έργα του ρεπερτορίου και επικεντρώνοντας σε βασικές συνθετικές τεχνικές εφαρμοσμένες κατά κύριο λόγο με πειραματική διάθεση και πρωτοτυπία, προτείνεται μια σειρά θεματικές ενότητες και πρότζεκτ με κριτήρια α) βασικές μουσικές -και μη- δεξιότητες, και β) την εγγύτητα μιας τέτοιας προσέγγισης με κοινωνικό-πολιτισμικές προσεγγίσεις που θεωρούν την (μουσική) εκπαίδευση ως ένα δοχείο ανταλλαγής και καλλιέργειας εμπειριών παρά ως ένα ανταλλακτήριο γνώσης. Συνοπτικά: συνθετικές τεχνικές (σειραϊσμός-τυχαιότητα/απροσδιοριστία - ηχητικές μάζες - φασματική μουσική, σύνθεση με κύριο υλικό τον ήχο (klangkomposition)). Τονίζει τον ρόλο που έχει ο ρυθμός ως βασικό εργαλείο επικοινωνίας και οργάνωσης μιας κοινότητας, τη σημειογραφία και ιδιαίτερα τη γραφική παρτιτούρα, το μουσικό θέατρο, καθώς και τη σχέση ανάμεσα σε μουσική και σωματική χειρονομία. Τέλος, σημειώνονται κενά και ελλείψεις στην πιθανή εφαρμογή μιας τέτοιας πρότασης τόσο ως προς την κατάρτιση των μουσικοπαιδαγωγών όσο και ως προς τις σχολικές υποδομές και τίθενται -μαζί με πιθανές λύσεις- προς συζήτηση και προβληματισμό. Η εργασία αποτελεί θεωρητικό και στοχαστικό δοκίμιο, στηριγμένο στη συγκριτική ανάλυση βιβλιογραφικών πηγών και τη σύνθεση παιδαγωγικών και καλλιτεχνικών ιδεών (conceptual synthesis). Επιπλέον, αξιοποιείται προσωπική εμπειρική γνώση από καλλιτεχνική και εκπαιδευτική πρακτική, χωρίς να ακολουθείται συστηματική μεθοδολογία συλλογής και ανάλυσης δεδομένων.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Τσαφταρίδης, Ν. (2010). Εξερευνώντας τη μουσική. Στο Π.Α. Κανελλόπουλος & Ν. Τσαφταρίδης (επιμ), *Τέχνη στην εκπαίδευση, εκπαίδευση στην τέχνη: Εξερευνήσεις του δημιουργικού ρόλου της τέχνης στην εκπαίδευση* (σσ. 107–118). Νήσος.
- Beynon, C. A., & Veblen, K.K. (eds) (2012). *Critical Perspectives in Canadian Music Education*. Wilfrid Laurier University Press.
- Kanellopoulos, P. A. (2012) Cage(D): Creativity and ‘the Contemporary’ in Music Education – A Sociological View. In R. Wright, G. Johansen, P.A. Kanellopoulos & P. Schmidt (eds), *The Routledge Handbook to Sociology of Music Education* (pp. 377–392). Routledge.
- Lapidaki, E. (2007). Learning from masters of music creativity: Shaping compositional experiences in music education. *Philosophy of Music Education Review* 15 (2), 93–117.
- Lansky, Paul. Review of *Experimental Music in Schools*, by Brian Dennis, and *Sound and Silence*, by John Paynter and Peter Aston. *Perspectives of New Music* 9, no. 2 – 10, no. 1 (Spring/Summer – Autumn/Winter 1971): 340–344.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 19: EDUCATING MUSIC EDUCATORS

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

17:30-18:30: Αμφιθέατρο 2, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Coordinator: A. Kivi

“Indeed I came home ... to teach differently!” Transforming pre-service music teacher’s personal and professional learning through international exchange experiences

Alexis Kivi, Mercé Bosch Sanfèlix, Sezen Özeke, Dimitra Koniari

From 2019 until 2025, eight international exchanges have brought together pre-service music teachers from Turkey, Germany, Austria, Spain, and Greece to experience various international and intercultural environments, in order to increase their personal and professional development. These exchanges aimed to offer holistic learning experiences, connecting five dimensions:

1. School visits.
2. Reflecting music education in dialogues.
3. Making music together.
4. Informal encounters between music education students.
5. Participating in local cultural practices.

Those five dimensions let the students collect experiences *simultaneously* in foreign, mostly asymmetric, various environments (Nettl, 1995). This encourages music education students to question their cultural environments and to promote transformations in their self-concepts (Slee 2012), their musical practice, and their future perspective on music education. After the presentation of interim results at the EAS conference 2022 in Belgrade and the EAS conference 2024

in Dublin, research continues and we will present a follow up project with music education students from four (instead of two) countries.

In a first step, our research has analysed all projects qualitatively through questionnaires before, during, and after the projects (Mayring, 2022), and participative observations (Bohnsack, 2010). First data gave a clear sign that for our music education students, “leaving the familiar comfort zone” and getting into dialogues with - partly overwhelming or contradictory - new cultural environments, seems to be an important condition to make new learning experiences and to influence their way of teaching music in the future.

Through the analyzed data, individual and group transformations can be found in different dimensions (e.g. self-concept, roles in the group or understanding of own vs. othering in cultural contexts) and will be discussed from an intercultural point of view, analyzing their impact on students’ own personal and professional development, and their limitations. The project was first conceived to better understand international music lessons via creating new social rooms (Busch, 2015) in different dimensions. Afterwards, the data showed that offering those various international and intercultural environments *simultaneously* made a greater impact on sustainable transformations for the students, than letting them experience them one by one in their familiar environments.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bohnsack, R. (2010). Documentary method and group discussions. In R. Bohnsack, N. Pfaff, & W. Weller (Eds.), *Qualitative analysis and documentary method in international educational research* (pp. 99-124). B. Budrich. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssor-317339>
- Busch, T. (2015). Who arranges what – and how? Considerations regarding the theory of space and justice within the area of music education. In A. Niessen & J. Knigge (Eds.), *Theory framework and development in music education research* (pp. 61-66).
- Mayring, P. (2015). Qualitative Inhaltsanalyse. Beltz. Weinheim Basel, 8, 5-135.
- Nettl, B. (1995). *Heartland excursions: Ethnomusicological reflections on schools of music*. University of Illinois Press.
- Slee, R. (2011). *The irregular school: Exclusion, schooling and inclusive education*. Routledge.

Η μουσική για τους φοιτητές και τις φοιτήτριες τμήματος μουσικών σπουδών: απόψεις και βιώματα για μια σχέση υπό συνεχή διαμόρφωση

Ελσύνη Παπαδοπούλου, Μίτση Ακογιούνουγλου

Η ενασχόληση με τη μουσική μετατρέπεται σε μια σημαντικά διαφορετική εμπειρία, όταν επιλέγεται ως αντικείμενο σπουδών ή ως επαγγελματική πορεία. Στη παρούσα μελέτη ερευνάται ο τρόπος που βιώνουν οι φοιτητές/τριες τμήματος μουσικών σπουδών τη σχέση τους με τη μουσική, την ευχαρίστηση που λαμβάνουν από αυτήν, καθώς και την αντίληψή τους ως προς τον μουσικό εαυτό τους κατά τις ακαδημαϊκές τους σπουδές (Schnare et al., 2012). Επίσης, εξετάζονται οι πιθανές εμπειρίες που συμβάλλουν στην ενίσχυση θετικών βιωμάτων και προάγουν μια κατάλληλη προετοιμασία για τη μελλοντική επαγγελματική τους πορεία (Rose et al., 2021). Με αφετηρία το υποκειμενικό βίωμα των συμμετεχόντων, η έρευνα ακολούθησε ποιοτική μεθοδολογία μελέτης περίπτωσης, αντλώντας δεδομένα από ημιδομημένες συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν με 6 φοιτητές και 6 φοιτήτριες διαφορετικών ετών φοίτησης και ειδικεύσεων Τμήματος Μουσικών Σπουδών κατά την ακαδημαϊκή περίοδο 2024-2025. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από μία φοιτήτρια και μία καθηγήτρια του ίδιου τμήματος, διασφαλίζοντας μια συνολικότερη ματιά στην καθημερινότητα των φοιτητών/τριών και ενισχύοντας την ερευνητική εγκυρότητα και αξιοπιστία. Οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν, μεταγράφηκαν και αναλύθηκαν θεματικά (Braun & Clarke, 2006). Από την ανάλυση προέκυψε αίσθημα έλλειψης χρόνου για βιωματική σχέση με τη μουσική, πέραν της απαιτούμενης από τα μαθήματα και έλλειψης ευχαρίστησης από ορισμένες εμπειρίες μουσικοτροπίας. Επιπλέον, καταγράφηκαν προτάσεις για τη φροντίδα της προσωπικής τους σχέσης με τη μουσική κατά τη περίοδο των σπουδών. Οι φοιτητές/τριες θεωρούν ότι ο φόρτος εργασίας λόγω θεωρητικών/γενικών μαθημάτων κατά τις μουσικές τους σπουδές τους/τις έχει απομακρύνει από την ευχάριστη μουσική πράξη (Jääskeläinen, 2023), μετακινώντας το επίκεντρο της προσοχής τους στην υποχρέωση ολοκλήρωσης των σπουδών και όχι στη καλλιέργεια μιας βαθύτερης σχέσης με τη μουσική. Ειδικότερα, φάνηκε η σημασία της σχέσης διδασκόντων-φοιτη(ρι)ών για τη διαμόρφωση μιας υγιούς σχέσης με τη μουσική (Jääskeläinen & López – Íñiguez, 2022) και το ψυχολογικό αντίκτυπο της διαδικασίας μελέτης ή προετοιμασίας εργασιών και συναυλιών. Μέσω της έρευνας αυτής επιδιώκεται η ευαισθητοποίηση της μουσικής κοινότητας, τόσο των διδασκόντων όσο και των φοιτη(ρι)ών, στη σημασία της διατήρησης και φροντίδας της προσωπικής σχέσης με τη μουσική, της απολαβής ευχαρίστησης από αυτήν, εφόσον ως

απόφοιτοι/ες και κυρίως, ως μουσικοπαιδαγωγοί, καλούνται να διδάξουν και να εμπνεύσουν μαθητές και μαθήτριες σε ποικίλες βαθμίδες εκπαίδευσης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Jääskeläinen T., López – Íñiguez G. (2022). Tools for teachers to support music students in managing and coping with their workload in higher education. *Frontiers in Education*, 7, 895090. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.895090>
- Jääskeläinen, T. (2023). “Music is my life”: Examining the connections between music students’ workload experiences in higher education and meaningful engagement in music. *Research Studies in Music Education*, 45(2), 260–278. <https://doi.org/10.1177/1321103X221104296>
- Rose, D.C., Sigrist, C. Alessandri, E. (2021). Hard work and hopefulness: A mixed methods study of music students’ status and beliefs in relation to health, wellbeing, and success as they enter specialized higher education. *Frontiers in Psychology*, 12, 740775. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.740775>
- Schnare, B., MacIntyre, P., & Doucette, J. (2012). Possible selves as a source of motivation for musicians. *Psychology of Music*, 40(1), 94–111. <https://doi.org/10.1177/0305735610391348>

Διερεύνηση της εμπειρίας δύο εκπαιδευτικών σε ρόλο μέντορα φοιτητ(ρι)ών μουσικών σπουδών: Μια συνεργατική αυτοεθνογραφική μελέτη

Μαρία Χαλκιαδάκη, Μαρία Ζαρκάδα

Η υποστήριξη των νέων εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων είναι αδιαμφισβήτητη απαραίτητη και πολλές χώρες έχουν, εδώ και αρκετά χρόνια, εντοπίσει αυτή την ανάγκη. Μια αποτελεσματική μέθοδος αντιμετώπισης του ζητήματος, είναι η εφαρμογή προγραμμάτων όπου έμπειροι εκπαιδευτικοί λειτουργούν ως μέντορες των νέων συναδέλφων τους (Bell-Robertson, 2015· Fernández-Barros et al., 2023· Weidner, 2023). Στον χώρο της εκπαίδευσης στη χώρα μας, ο θεσμός του μέντορα εισήχθη το 2022 με υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 4509/2022). Ειδικότερα, στο πεδίο της μουσικής παιδαγωγικής δεν φαίνεται να εφαρμόζεται επαρκώς στην πράξη. Εντοπίζοντας αυτήν την ανάγκη, η κατεύθυνση της Μουσικής Παιδαγωγικής του Ιονίου Πανεπιστημίου ξεκίνησε ένα πιλοτικό πρόγραμμα καθοδήγησης για την υποστήριξη των φοιτητ(ρι)ών που εκπονούν εξάμηνη πρακτική άσκηση σε σχολεία και δομές στο πλαίσιο της διπλωματικής τους εργασίας, από ομότιμες μεντορίσες με πολυετή διδακτική εμπειρία. Ακολουθώντας μεθοδολογία συνεργατικής αυτοεθνογραφίας (Chang et al., 2013), στην παρούσα μελέτη επιδιώκεται να εξεταστεί το βίωμα των δύο εκπαιδευτικών, που ανέλαβαν τον ρόλο αυτό. Τα ερευνητικά ερωτήματα που επιδιώκονται να απαντηθούν είναι: α) πώς οι προσωπικές εμπειρίες στην εκπαίδευση, τα θετικά στοιχεία και οι αδυναμίες των δυο μεντορισσών διαμόρφωσαν τη στάση τους στην καθοδήγηση των φοιτητ(ρι)ών για την πρακτική τους, και β) αν και πώς η εμπειρία αυτή, επηρέασε τις προσωπικές τους διδακτικές πεποιθήσεις, προσεγγίσεις και ποιες ανάγκες αλλαγών προέκυψαν. Από την ανάλυση αναδύθηκαν θέματα όπως η διαρκής ανάγκη αλληλεπίδρασης, συνεργασίας και αναστοχασμού. Παρατηρήθηκε και καταγράφηκε η σημασία της βαθύτερης γνωριμίας με τα μέλη της ομάδας, του γνωστικού, επαγγελματικού υπόβαθρου τους και η συνεργατική καταγραφή των αναγκών τους. Η ανομοιογένεια της ομάδας, τόσο η ηλικιακή, όσο και σε επίπεδο εμπειρίας διδασκαλίας, αλλά και το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες υλοποιούσαν την πρακτική τους σε διαφορετικά πλαίσια αποτέλεσαν σημαντικές προκλήσεις. Φάνηκε ότι ο καθοδηγητικός ρόλος των μεντορισσών ενίσχυσε την αίσθηση της κοινότητας μεταξύ των φοιτητ(ρι)ών, αλλά και του αισθήματος της αποτελεσματικότητάς τους ως νέων εκπαιδευτικών μουσικής. Η εμπειρία ήταν για τις εκπαιδευτικούς μια πορεία γεμάτη ερεθίσματα που πρόσφερε ιδέες για διαφορετική προσέγγιση στο πεδίο της συνεργασίας και της εκπαίδευσης, ωθώντας τις να αναπτύξουν διαφορετικές δεξιότητες και να διευρύνουν τους τρόπους διδασκαλίας και καθοδήγησης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bell-Robertson, C. G. (2015). Beyond mentoring: A review of literature detailing the need for additional and alternative forms of support for novice music teachers. *Update: Applications of Research in Music Education*, 33(2), 41–48.
- Chang, H., Ngunjiri, F. W., & Hernandez, K. (2013). *Collaborative autoethnography*. Left Coast Press.
- Fernández-Barros, A., Duran, D., & Viladot, L. (2023). Peer tutoring in music education: A literature review. *International Journal of Music Education*, 41(1), 129–140.

- Weidner, B. N. (2023). "To Create Meaningful Learning Experiences:" Review of Peer Mentoring in Music Education. *International Journal of Education & the Arts*, 24(Review 2).
- Zaffini, E. D. (2015). Supporting Music Teacher Mentors. *Music Educators Journal*, 102(1), 69-74.
<https://doi.org/10.1177/0027432115588595>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 20: ΜΟΥΣΙΚΗ, ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

17:30-18:30: Αίθουσα 1 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονιστής: Γ. Αίτος

Γλώσσα και Μουσική στο Νηπιαγωγείο. Εφαρμογή και έρευνα

Αγγελική Κωνσταντακοπούλου

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής μελέτης ήταν η διερεύνηση της επίδρασης της εφαρμογής ενός καινοτόμου εκπαιδευτικού προγράμματος, βασισμένου σε ομοιοκατάληκτους στίχους και τραγούδια, στην ανάπτυξη γλωσσικών και μουσικών δεξιοτήτων παιδιών προσχολικής ηλικίας. Παράλληλα, εξετάστηκε η παιδαγωγική καταλληλότητα και η εφικτότητα εφαρμογής του εν λόγω προγράμματος στο αναλυτικό πλαίσιο της προσχολικής εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε δυο τμήματα (n=40) Ολοήμερου Νηπιαγωγείου του Νομού Αττικής την σχολική χρονιά 2024-25, ως επέκταση ανάλογης έρευνας που είχε διεξαχθεί σε μαθητές Α΄ Δημοτικού (Κωνσταντακοπούλου, 2019), με προσαρμογή του πρωτότυπου εκπαιδευτικού υλικού στις ιδιαιτερότητες και το αναλυτικό πρόγραμμα της προσχολικής βαθμίδας. Ο σχεδιασμός του προγράμματος βασίζεται στην ιδέα πως το τραγούδι, ως κοινή συνιστώσα της Γλώσσας και της Μουσικής, αποτελεί ιδανικό, αυθεντικό κείμενο που μπορεί, μέσω της ομοιοκαταληξίας, του ρυθμού, της επανάληψης και του θετικού μαθησιακού κλίματος, να λειτουργήσει ως εργαλείο που διευκολύνει τη μάθηση τόσο της Γλώσσας όσο και της Μουσικής και να αναπτύξει κίνητρα και αυτοπεποίθηση στους μαθητές (Iwasaki et al, 2013; Rasinski & Zimmerman, 2013; Walton, 2014). Το υλικό του προγράμματος περιλαμβάνει πρωτότυπες συνθέσεις σύντομων, χιουμοριστικών ποιημάτων για τα γράμματα της αλφαβήτου, μελοποιημένων σε διάφορα μουσικά είδη, συνοδευόμενων από φύλλα εργασίας με διαθεματικές δραστηριότητες. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με ποιοτικές και ποσοτικές μεθόδους: κλειδές παρατήρησης, ημερολόγιο, συνεντεύξεις, ανάλυση περιεχομένου ζωγραφιών παιδιών καθώς και τεστ φωνολογικής ενημερότητας (Γιαννετοπούλου & Κιρπότην, 2008) και μουσικής ακουστικότητας (Gordon, 2006). Τα ερευνητικά ευρήματα καταδεικνύουν ότι το πρόγραμμα είναι παιδαγωγικά εφαρμόσιμο στο πλαίσιο του Νηπιαγωγείου και συμβάλλει ουσιαστικά στην ενίσχυση της φωνολογικής επίγνωσης και των μουσικών δεξιοτήτων των μαθητών. Παρατηρήθηκε αυξημένη ενεργοποίηση και συμμετοχή των παιδιών, ενίσχυση της μουσικής εκπαίδευσης και ανάπτυξη τόσο εσωτερικών όσο και εξωτερικών κινήτρων για μάθηση. Τα αποτελέσματα υπογραμμίζουν τη σημασία της ενσωμάτωσης της μουσικής στην προσχολική εκπαίδευση, ως μέσο για την ολιστική ανάπτυξη των μαθητών.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Gordon, E. E. (2006). *Primary Measures of Music Audiation και Intermediate Measures of Music Audiation*, (απόδοση στην ελληνική γλώσσα Α. Στάμου). Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Iwasaki, B., Rasinski, T., Yildirim, K., Zimmerman, B. (2013). Let's Bring Back the Magic of Song for teaching Reading. *The Reading Teacher*, Vol. 67, Issue 2, Oct 2013, pp 137-141.
- Rasinski, T., & Zimmerman, B. (2013). What's the Perfect Text for Struggling Readers? Try Poetry! *Reading Today* April/May 2013. www.Reading.org.
- Walton, P.D. (2014). Using Singing and Movement to Teach Pre-reading Skills and Word Reading to Kindergarten Children: An Exploratory Study. *Language and Literacy*, Volume 16, Issue 3, Special Issue 2014.
- Γιαννετοπούλου, Α.Α. & Κιρπότην, Α. (2008). Τεστ Μεταφωλογικής Ανάπτυξης και Αναγνωστικής Ετοιμότητας ως προς τη Φωνολογική Επίγνωση – ΜέταΦΩΝ τεστ (2007-2008). Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρας.
- Κωνσταντακοπούλου, Α. (2019). Η χρήση ποιημάτων και τραγουδιών στη διδασκαλία ανάγνωσης στην Α΄ Δημοτικού. Σχεδιασμός, εφαρμογή και αξιολόγηση εκπαιδευτικής παρέμβασης. Διδακτορική διατριβή. Τμήμα Μουσικών Σπουδών ΕΚΠΑ. <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/2887591>

Μουσική και Λογοτεχνία: Μελετώντας αφηγηματικές τεχνικές και τρόπους μέσω ελληνικών τραγουδιών στο μάθημα Λογοτεχνίας Λυκείου (ΑΠΣ, 2021)

Κατερίνα Μαμούχα

Η εισήγηση προτείνει την αξιοποίηση ελληνικών τραγουδιών ως, υποστηρικτικό, μέσο διδασκαλίας αφηγηματικών τεχνικών και τρόπων στο μάθημα της Λογοτεχνίας Λυκείου, σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (2021). Πρόκειται για μια θεωρητική έρευνα που μέσω των δραστηριοτήτων της στοχεύει στη μελλοντική εφαρμογή της σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Ως αφηγηματικές τεχνικές ορίζονται οι μέθοδοι που χρησιμοποιεί ο/η συγγραφέας για να διαμορφώσει μια ιστορία. Εκεί, εντάσσονται ο αφηγητής, με βάση τη συμμετοχή του στην ιστορία, οι αφηγηματικοί τρόποι: αφήγηση, διάλογος, περιγραφή, σχόλια, ελεύθερος πλάγιος λόγος και μονόλογος αλλά και η οπτική γωνία, η εστίαση, και ο χρόνος με τον ρυθμό αφήγησης. Στόχο αποτελεί η κατανόηση λογοτεχνικών όρων μέσω των τραγουδιών, βοηθώντας τα παιδιά στον εντοπισμό, την αναγνώριση και τους λόγους επιλογής τους.

Σημαντική είναι και η προσφορά της Δημιουργικής Γραφής, καθώς μέσα από δραστηριότητες βασισμένες στο ΑΠΣ, οι μαθητές/-τριες, έχοντας κατανοήσει τη θεωρία, προχωρούν στην παραγωγή πρωτότυπων κειμένων. Με αφορμή επιλεγμένα αφηγηματικά και διαλογικά τραγούδια καλούνται να μεταπλάσουν το είδος και να προχωρήσουν σε εναλλαγή οπτικής γωνίας ή εστίασης, πειραματιζόμενοι με άλλες τεχνικές και τρόπους. Ως αποτέλεσμα καλλιεργούν δεξιότητες γλωσσικού και κριτικού γραμματισμού. Ακόμη, τα παιδιά γνωρίζουν στιχουργούς και συνθέτες, συζητάνε για τον ρόλο και το ύφος της μουσικής, τον τρόπο αλληλεπίδρασης στίχων και μουσικής και διερωτώνται για τις επιλογές των δημιουργών. Άλλωστε, η μουσική κατέχει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της εμπειρίας ενός τραγουδιού, επηρεάζοντας την πρόσληψη της ιστορίας, το ύφος και τα συναισθήματα μέσω ενορχήστρωσης, ρυθμού και μελωδίας. Άλλη δραστηριότητα προκύπτει από την παρότρυνση των μαθητών/-τριών από τους/τις εκπαιδευτικούς για αναζήτηση παρόμοιων στοιχείων σε τραγούδια που οι ίδιοι/-ες ακούνε. Με αυτόν τον τρόπο, υιοθετούν ενεργό ρόλο και αποκτούν δεξιότητες συνειδητής επιλογής βάσει κριτηρίων όπως το προσωπικό τους γούστο αλλά και η ύπαρξη αφηγηματικών τεχνικών και τρόπων σε αυτά. Η επιλογή των τραγουδιών βασίζεται σε παιδαγωγικά, αφηγηματολογικά και πολιτισμικά κριτήρια, επιτρέποντάς τα να αξιοποιηθούν στην προσέγγιση πολιτικών και κοινωνικών ζητημάτων, προσφέροντας ευκαιρίες για ηθικο-φιλοσοφικό στοχασμό, ενώ δύνανται να ενταχθούν και στο μάθημα «Έκφραση-Έκθεση».

Συμπερασματικά, η αξιοποίηση των ελληνικών τραγουδιών στο μάθημα της Λογοτεχνίας Λυκείου εμπλουτίζει τη διδακτική διαδικασία, καθώς αποτελεί ένα δυναμικό εργαλείο που συνδέει τη μουσική με τη λογοτεχνία, ενισχύοντας τη βιωματική μάθηση και την κριτική σκέψη των μαθητών/-τριών.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Κοκκίδου, Μ. (2016). Μουσικοί γραμματισμοί στον απόηχο του μεταμοντερνισμού: Από την άγνοια, στη συνείδηση. Στο Μ. Κοκκίδου & Ζ. Διονυσίου (Επιμ.), *Μουσικός γραμματισμός: Τυπικές και άτυπες μορφές μουσικής διδασκαλίας-μάθησης: Πρακτικά 7ου συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση* (σσ. 3-36). Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση. https://www.eeme.gr/images/stories/documents/dkoniari/Proceedings_7th_Conference/3-36_KO_Kokkidou.pdf
- Κωτόπουλος, Τ. Η. (2012). Η «νομιμοποίηση» της Δημιουργικής Γραφής. *Κείμενα για την έρευνα, τη θεωρία, την κριτική και τη διδακτική της Παιδικής και Εφηβικής Λογοτεχνίας*. <https://doi.org/10.26253/heal.uth.ojs.kei.2012.543>
- Φωτόπουλος, Ν., & Κωτόπουλος, Τ. (2017). *Μιλώντας για την τέχνη, τον πολιτισμό, τη δημιουργική γραφή... με τον Θάνο Μικρούτσικο*. Εκδόσεις Πατάκη.
- Genette, G. (2017). *Σχήματα III. Ο Λόγος της Αφήγησης: Δοκίμιο Μεθοδολογίας και άλλα κείμενα* (Μπ. Λυκούδης, Μετάφραση, Ερ. Καψωμένος, Επιμέλεια). Πατάκης.
- Korovesi, A. (2003). Εφαρμογή της θεωρίας της αφήγησης στα δημοτικά τραγούδια: Ο αφηγητής. In E. Close, M. Tsianikas, & G. Frazis (Eds.), *Greek research in Australia: Proceedings of the Fourth Biennial Conference of Greek Studies, Flinders University, September 2001* (σσ. 207–232). Flinders University Department of Languages – Modern Greek. <https://fac.flinders.edu.au/dspace/api/core/bitstreams/7d9d449e-aaaa-4a91-8030-7fe6a0b569dc/content>

Τα Μουσικοπαιδαγωγικά σε ‘ποικίλα περιβάλλοντα’:

Η μουσική διδασκαλία και μάθηση μέσα από το επιστημονικό περιοδικό της Ε.Ε.Μ.Ε.

Ιωσηφίνα Παπαλάμπρου, Γιάννης Αίτος

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί να συζητήσει πώς το αντικείμενο του παρόντος συνεδρίου “...τα ποικίλα περιβάλλοντα ως παράγοντες συνδιαμόρφωσης των λειτουργιών και των αξιών της μουσικής διδασκαλίας-μάθησης στην οικογένεια, στο

σχολείο και στην κοινότητα” παρουσιάζεται μέσα από την αρθρογραφία του ετήσιου επιστημονικού περιοδικού της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (Ε.Ε.Μ.Ε.), *Μουσικοπαιδαγωγικά*. Τα *Μουσικοπαιδαγωγικά* αποτελούν ένα από τα ελάχιστα επιστημονικά περιοδικά με κριτές στον ελληνικό ακαδημαϊκό χώρο όπου δημοσιεύονται πρωτότυπα άρθρα και μελέτες από τον ευρύτερο χώρο της Μουσικής Παιδαγωγικής (Παπαλάμπρου, 2024). Από την κυκλοφορία του πρώτου τεύχους (2004), έως του πιο πρόσφατου (2024), το περιοδικό αριθμεί 22 τεύχη και πάνω από 100 επιστημονικά άρθρα. Καθώς η έρευνα πάνω στη μουσική εκπαίδευση είναι ένα πεδίο που συνεχώς εξελίσσεται και διευρύνεται (Asmus, 2012), η ελληνική επιστημονική αρθρογραφία μπορεί να αποτελέσει ορμητήριο τόσο για τους ερευνητές όσο και για τους παιδαγωγούς που επιθυμούν να ενημερωθούν για τις σύγχρονες εξελίξεις στον κλάδο τους και να έρθουν σε επαφή με καινοτόμες πρακτικές και ιδέες που μπορούν να εφαρμόσουν στο πεδίο μελέτης και εργασίας τους. Σχετικές έρευνες σε διεθνή μουσικοπαιδαγωγικά περιοδικά υπογραμμίζουν τα κριτήρια καταλογογράφησης και ανάλυσης των περιοδικών με στόχο να συνδεθεί η μουσικοπαιδαγωγική έρευνα με την καθημερινή διδακτική πρακτική (Coffman & Coffman, 2023· Silvey, 2019). Για την καταλογογράφηση των άρθρων του περιοδικού δημιουργήθηκε βάση δεδομένων στο λογισμικό Zotero, όπου καταχωρήθηκαν τα μεταδεδομένα κάθε άρθρου (τίτλος, συγγραφέας/είς, περίληψη, λέξεις κλειδιά). Επιπλέον, τα άρθρα ταξινομήθηκαν με βάση την ερευνητική μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και το θεματικό τους περιεχόμενο. Τέλος, προκειμένου να παρουσιαστεί μια ολοκληρωμένη εικόνα του εύρους και της εξελικτικής πορείας που ακολούθησε η έρευνα ως προς τη θεματική του συνεδρίου, διενεργήθηκε ποιοτική και ποσοτική ανάλυση περιεχομένου των άρθρων του περιοδικού. Μέσα από αυτή την εργασία, αφενός δημιουργήθηκε μια οργανωμένη πηγή δεδομένων που ενισχύει την προσβασιμότητα στο υλικό του περιοδικού για κάθε ενδιαφερόμενο, αφετέρου, μέσω της ανάλυσης περιεχομένου επιχειρείται η διερεύνηση των επιστημονικών προβληματισμών και πορείας της ακαδημαϊκής έρευνας των Ελλήνων μουσικοπαιδαγωγών για τα φυσικά, πολιτισμικά, φιλοσοφικά, κοινωνικά, τεχνολογικά και ψηφιακά περιβάλλοντα που πραγματοποιείται η μουσική διδασκαλία και μάθηση, όπως αυτή αποτυπώνεται στα άρθρα που δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό *Μουσικοπαιδαγωγικά* από το 2003 μέχρι σήμερα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Asmus, E.P. (2021). The state of music education research. *Visions of Research in Music Education*, 16(3). <https://opencommons.uconn.edu/vrme/vol16/iss3/7>
- Coffman, D. D., & Coffman, N. I. (2023). Looking back and looking forward: A content analysis of the International Journal of Community Music, 2007–2022. *International Journal of Community Music*, 16(1), 9–29. https://doi.org/10.1386/ijcm_00073_1
- Παπαλάμπρου, Ι. (2024). *Καταλογογράφηση και θεματική ανάλυση των τευχών 1-20 (2004-2022) του περιοδικού Μουσικοπαιδαγωγικά της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση*. Αδημοσίευτη πτυχιακή εργασία. Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Silvey, B. A., Sims, W. L., Pohlman, G., & Regier, B. J. (2019). A content analysis of “Update: Applications of Research in Music Education” (1989–2017). *Update Applications of Research in Music Education*, 38(1), 55–62. <https://doi.org/10.1177/8755123319829193>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 21: ΑΤΥΠΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

17:30-18:30: Αίθουσα 4 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: Μ. Τσαλίκη

Διερευνώντας την ενσωμάτωση άτυπων διαδικασιών μουσικής μάθησης σε μια ομάδα παιδιών προσχολικής ηλικίας σε τυπικό εκπαιδευτικό περιβάλλον, ως μέσο για την ανάπτυξη ρυθμικών μουσικών δεξιοτήτων στην προσχολική ηλικία

Εύη Ανδριώτη

Αυτή η εργασία μελετά την ενσωμάτωση άτυπων διαδικασιών μουσικής μάθησης σε μια ομάδα παιδιών προσχολικής ηλικίας σε τυπικό εκπαιδευτικό περιβάλλον, ως μέσο για την ανάπτυξη ρυθμικών μουσικών δεξιοτήτων, καθώς και νέων πρακτικών και δεξιοτήτων επικοινωνίας και συνεργασίας στην προσχολική ηλικία. Συγκεκριμένα, μελετά την αυθόρμητη ρυθμική μουσική συμπεριφορά παιδιών προσχολικής ηλικίας μέσω της έρευνας που διεξήχθη σε παιδιά ιδιωτικού νηπιαγωγείου στην Αθήνα και συνδέει τον τρόπο που η άτυπη παιδαγωγική μάθησης της Green ενισχύει τις αυθόρμητες και πολυτροπικές μουσικές συμπεριφορές των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Μέσα από τη μελέτη διερευνήθηκε η

εξελικτική πορεία της ρυθμικής ανάπτυξης, μέσω της μεθόδου Playing by ear της Lucy Green. Ένας από τους στόχους της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνήσει σε ποιο βαθμό η μέθοδος playing by ear της Lucy Green, αποτελεί την ιδανική επιλογή για την εφαρμογή της άτυπης μορφής μουσικής μάθησης μέσω της εξ' ακοής μεθόδου σε τυπικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα στην συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα.

Εφαρμόστηκε μια ποιοτική έρευνα και αξιοποιήθηκαν εργαλεία και στρατηγικές από την ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας δράσης. Συγκεκριμένα, η συλλογή των δεδομένων συγκεντρώθηκε μέσω ανοικτών/ποιοτικών πηγών όπως παρατήρηση συμμετεχόντων, αναστοχαστικό ημερολόγιο και σημειώσεις πεδίου, ανεξάρτητες παρατηρήσεις με τη μορφή ημερολογίου, συνέντευξη και ερωτηματολόγιο με κλειστού τύπου ερωτήσεις - από έναν «κριτικό φίλο», συνεντεύξεις με τα παιδιά υπό την μορφή ομάδων εστίασης και ηχογραφήσεις. Η εγκυρότητα των δεδομένων που συλλέχθηκαν διασφαλίστηκε με τη μέθοδο της «τριγωνοποίησης». Βάσει των ερευνητικών ερωτημάτων διερευνήθηκε α) σε ποιόν βαθμό η εξ' ακοής μέθοδος ανέπτυξε τη ρυθμική ικανότητα των μαθητών και β) αν ενίσχυσε την ικανότητα των μαθητών να παίζουν μουσική σε μικρές ομάδες, χωρίς να χρειάζονται την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφάνηκε πως α) η άτυπη μουσική μάθηση μέσω της μεθόδου Playing by ear της Lucy Green, ενίσχυσε τον αυθόρμητο και πολυτροπικό τρόπο μουσικής συμπεριφοράς των παιδιών σε αυτήν την ηλικία, β) παρείχε ένα κατάλληλο πλαίσιο για την προώθηση της μουσικής των παιδιών, γ) παρατηρήθηκε επίσης πως βοηθά την ανάπτυξη της ρυθμικής ικανότητας των μαθητών με τη χρήση μουσικών οργάνων, καθώς και τη ρυθμική τους ικανότητα με κινητική συμπεριφορά (Burke, 2018; Purves 2017). Τέλος, δ) προάγει την ικανότητα των μαθητών να παίζουν μουσική σε μικρές ομάδες, χωρίς να χρειάζονται την συνεχή και άμεση καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, αναπτύσσοντας νέες πρακτικές και δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ τους (Cambell, 1995; Allsup, 2003; Green, 2008; Papazachariou-Christoforou, 2023, Andrioti, 2024).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Allsup, R. E. (2003). Mutual learning and democratic action in instrumental music education. *Journal of Research in Music Education*, 51, 24–37.
- Andrioti, E. (2024). Playing by ear and the development of music skills at pre-school age. *International Journal of Music Education*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/02557614241244794>
- Burke, N. (2018). *Musical development matters in early years*. The British Association for Early Childhood Education.
- Campbell, P. S. (1995). Of garage bands and song-getting: The musical development of young rock musicians. *Research Studies in Music Education*, 4, 12–20.
- Green, L. (2008a). Beyond Lucy Green: Operationalizing Theories of Informal Music Learning. *AERA Conference 2008 in New York*, NY. American Educational Research Association. New York, NY: Visions of Research in Music Education.
- Green, L. (2008b). *Music, Informal Learning and the School: a New Classroom Pedagogy*. Ashgate.
- Papazachariou-Christoforou, M. (2023). Incorporation of informal music learning practices in a primary classroom in Cyprus. *International Journal of Music Education*, 41(2), 330-341. <https://doi.org/10.1177/02557614221096149>
- Purves, D. (2017). *Music as Biology: The Tones We like and Why*. Harvard University Press, 2017. (μτφρ. Σφενδουράκης Σπύρος, *Η μουσική ως βιολογία: Οι ήχοι που μας αρέσουν και γιατί*. Εκδόσεις Κάτοπτρο, 2019.)

Εξετάζοντας τους μουσικούς πειραματισμούς/αυτοσχεδιασμούς μιας ομάδας παιδιών ηλικίας 4-6 ετών: Έρευνα δράσης σε ιδιωτικό νηπιαγωγείο στην Ελλάδα

Βάια Καρασάββα, Μαρία Παπαζαχαρίου - Χριστοφόρου

Η αυθόρμητη μουσική εμπλοκή των παιδιών αποτελεί ρευστή, πολυτροπική, πλαισιωμένη δραστηριότητα, ενσωματωμένη στην καθημερινότητά τους. Ο όρος *musicking* (Small, 1998) έχει υιοθετηθεί από τις Young και Ilari (2019) για να αποδώσει τους μηχανισμούς και τις πρακτικές της καθημερινής μουσικής εμπλοκής τους. Η βιβλιογραφία αναφέρει ότι η εξερεύνηση, ο πειραματισμός και ο ελεύθερος αυτοσχεδιασμός αποτελούν διαδικασία ανακάλυψης και μέσο αυθεντικής μάθησης με ιδιαίτερη σημασία για τα παιδιά (Siljamäki & Kanelloropoulos, 2020).

Η παρούσα έρευνα εξέτασε τους ελεύθερους μουσικούς πειραματισμούς/αυτοσχεδιασμούς μιας ομάδας έξι παιδιών νηπιαγωγείου (4–6 ετών) σε ιδιωτικό νηπιαγωγείο στην Ελλάδα, διερευνώντας τους τρόπους προσέγγισης και ερμηνείας τους από τα παιδιά. Τα ερευνητικά ερωτήματα ήταν:

1. Πώς προσεγγίζουν τα παιδιά τον ελεύθερο πειραματισμό/αυτοσχεδιασμό και ποιες στρατηγικές χρησιμοποιούν;
2. Πώς αλληλεπιδρούν μεταξύ τους κατά τη διάρκεια των δράσεων;

Πραγματοποιήθηκε ποιοτική έρευνα δράσης, όπου η κύρια ερευνήτρια ήταν και η μουσικοπαιδαγωγός, σε τρεις κύκλους διδακτικών σεναρίων διάρκειας τριών μηνών. Αντλώντας από τη θεωρία του Lev Vygotsky και την

προσέγγιση Reggio Emilia, το πλαίσιο και οι διαθέσιμοι πόροι αποτέλεσαν βασικό συστατικό για τον σχεδιασμό διδακτικών σεναρίων και έναυσμα για τους πειραματισμούς/αυτοσχεδιασμούς.

Πρόκληση αποτέλεσε η δημιουργία περιβαλλόντων πλούσιων σε ερεθίσματα, που ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή, την ελεύθερη αλληλεπίδραση και την έκφραση των παιδιών. Οι δράσεις πραγματοποιήθηκαν στην αυλή του νηπιαγωγείου, στο δάσος και στην τάξη. Ο σχεδιασμός κάθε νέου κύκλου δράσεων, επαναπροσδιοριζόταν βάσει παρατηρήσεων και προκλήσεων από τον προηγούμενο.

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω παρατήρησης (βιντεοσκόπησης), άτυπων συζητήσεων με τα παιδιά και αναστοχαστικού ημερολογίου, αναλύθηκαν με τη θεματική ανάλυση. Τα ευρήματα κατέδειξαν ότι οι αυτοσχεδιασμοί προσεγγίστηκαν με ποικιλία τεχνικών (μίμηση, πειραματισμός, διαισθητική και παρορμητική εμπλοκή, παρατήρηση) και αλληλεπίδρασαν πολύπλοκα, τονίζοντας την κοινωνική διάσταση των αυτοσχεδιασμών. Υλικά του φυσικού περιβάλλοντος (πέτρες, ξύλα, φύλλα, νερό) και υλικά από τον προαύλιο χώρο (βαρέλια, κούτσουρα) παρείχαν απεριόριστες δυνατότητες εξερεύνησης και δημιουργικότητας. Εξερεύνησαν τον ήχο μέσα από αυθεντικές εμπειρίες και αλληλεπιδράσεις, όπως αισθητηριακές αντιλήψεις, ελεύθερη εξερεύνηση και κίνηση (Dartsch, 2024).

Τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι τα υπαίθρια περιβάλλοντα και τα φυσικά υλικά ενθαρρύνουν τον μουσικό πειραματισμό και αυτοσχεδιασμό. Επιπλέον, αναδείχθηκε ότι απαραίτητη προϋπόθεση είναι μια ευέλικτη και ανοιχτή παιδαγωγική προσέγγιση από τον/την εκπαιδευτικό, όπου παρατηρεί, αφουγκράζεται τα παιδιά και δρα αναλόγως.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Small, C. (1998), *Musicking: The meanings of performing and listening*. Wesleyan University Press.
- Young, S., & Ilari, B. (2019). *Music in early childhood: Multi-disciplinary perspectives and inter-disciplinary exchanges*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-17791-1>
- Siljamäki, E., & Kanellopoulos, P. A. (2020). Mapping visions of improvisation pedagogy in music education research. *Research Studies in Music Education*, 42(1), 113-139. <https://doi.org/10.1177/1321103X19843003>
- Dartsch, M. (2024). Pedagogical Principles. In M. Dartsch, N. Economidou Stavrou, & U. Piispanen (Eds.), *Music Right from the Start: Theory and Practice of Early Childhood Music Education* (pp. 46-60). European Association of Conservatoires (AEC) & European Music School Union (EMU)

Ακρόαση μουσικής στο σχολείο εκτός μαθησιακής διαδικασίας: Μπορούμε να αναπαράγουμε το φαινόμενο Mozart;

Μαρία Τσαλίκη

Η ακρόαση μουσικής μπορεί να συνοδεύει πολλές καθημερινές δραστηριότητες του ατόμου ή να λαμβάνει χώρα ως αυτόνομη δραστηριότητα. Παιδιά, έφηβοι και ενήλικες ακούν καθημερινά μουσική σε ποικίλα περιβάλλοντα, ακούσια ή εκούσια. Στο χώρο του σχολείου σπάνια δίνεται οι δυνατότητα στους μαθητές να ακούν μουσική εκτός των μαθημάτων. Η ακρόαση μουσικής στο σχολείο χρησιμοποιείται συνήθως βοηθητικά για να επιτύχει διδακτικούς στόχους κάποιου μαθήματος ή στη διαδικασία του μαθήματος της μουσικής. Πολλές επιστημονικές έρευνες έχουν δείξει ότι η ακρόαση μουσικής μπορεί να ενισχύσει γνωστικές και αντιληπτικές λειτουργίες του ατόμου, με πιο πολυσυζητημένη αυτή των Rauscher, Shaw και Ky (1993) η οποία ανέδειξε το "Φαινόμενο Mozart". Το "Φαινόμενο Mozart" αρχικά αφορούσε τη βελτίωση της χωροταξικής ικανότητας των συμμετεχόντων μετά την ακρόασης μίας σονάτας του Mozart ενώ κατέληξε να περιγράφει κάθε ευεργετική επίδραση που μπορεί να έχει η ακρόαση μουσικής (κυρίως κλασικής) στις γνωστικές λειτουργίες του ατόμου. Η μελέτη των Rauscher et al. (1993) πυροδότησε πολλές έρευνες οι οποίες προσπάθησαν είτε να το αναπαράγουν, είτε να το διαψεύσουν είτε να ανακαλύψουν τους μηχανισμούς που πιθανώς να το προκαλούν. Οι έρευνες που ακολούθησαν ανέδειξαν τη συναισθηματική αντίδραση που προκαλεί το μουσικό ερέθισμα στο άτομο ως σημαντικότερο παράγοντα για την επίδραση που φαίνεται να έχει η ακρόαση μουσικής στις γνωστικές και αντιληπτικές λειτουργίες του ατόμου (Schellenberg et al., 2007). Επεκτάθηκαν και σε άλλες γνωστικές και αντιληπτικές λειτουργίες εκτός από τη χωροταξική ικανότητα (Carr & Rickard, 2016) και διενεργήθηκαν σε διαφορετικά δείγματα πληθυσμών, ηλικιακά και πολιτισμικά (Ivanov & Geake, 2003 · Schellenberg & Hallam, 2006). Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστεί μία βιβλιογραφική ανασκόπηση των σχετικών μελετών σε δείγματα που περιλαμβάνουν παιδιά και εφήβους τυπικής εκπαίδευσης. Μέσα από τα ευρήματα που θα παρουσιαστούν, η μελέτη μας φιλοδοξεί να απαντήσει στο αν επιβεβαιώνεται και υπό ποιες προϋποθέσεις η πιθανότητα πυροδότησης ενός «φαινομένου Mozart» με την ευρύτερη έννοια της ευεργετικής επίδρασης της ακρόασης μουσικής στις γνωστικές και αντιληπτικές λειτουργίες των μαθητών, ποιες συγκεκριμένες λειτουργίες μπορεί να αφορά καθώς και ποια χαρακτηριστικά της μουσικής προς ακρόαση είναι πιθανό να διαμεσολαβούν για να επιτευχθεί η επιθυμητή επίδραση. Με βάση τα ευρήματα της παραπάνω

βιβλιογραφικής μελέτης θα παρουσιαστούν επίσης προτάσεις καλών πρακτικών για τη χρήση της ακρόασης μουσικής στο χώρο του σχολείου για μη διδακτικούς σκοπούς.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Carr, S. M., & Rickard, N. S. (2016). The use of emotionally arousing music to enhance memory for subsequently presented images. *Psychology of Music*, 44(5), 1145-1157.
- Ivanov, V. K., & Geake, J. G. (2003). The Mozart effect and primary school children. *Psychology of music*, 31(4), 405-413.
- Rauscher, F. H., Shaw, G. L., & Ky, K. N. (1993). Music and spatial task performance. *Nature*, 365(6447), 611. Doi:10.1038/365611a0.
- Schellenberg, E., & Hallam, S. (2006). Music listening and cognitive abilities in 10 and 11 year-olds: The blur effect. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1060, 202-209.
- Schellenberg, E. G., Nakata, T., Hunter, P. G., & Tamoto, S. (2007). Exposure to music and cognitive performance: Tests of children and adults. *Psychology of music*, 35(1), 5-19.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 22: MUSIC EDUCATION FROM KINDERGARTEN TO ELEMENTARY

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

17:30-18:30: Αίθουσα 5 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Coordinator: E. Nikolaou

Meaningful musical experiences in early childhood education: Cultivating creativity through the strategic informal approach

Christina Charalambidou

Music education plays a crucial role in cognitive, emotional, and social development, yet many early childhood educators hesitate to incorporate it into their teaching. This reluctance often stems from limited musical training, low self-confidence, and insufficient support, resulting in fewer meaningful musical experiences—such as movement, listening, performing, improvising, and composing—within early learning environments. To address this gap, this study investigates the Strategic Informal Approach (SIA), a pedagogical framework grounded in Mitchel Resnick's (2007) *Creative Learning Spiral* and guided by Design-Based Research (DbR). The intervention was implemented in a university-based early childhood teacher preparation course and emphasized collaborative music-making and experiential learning to foster both musical and pedagogical development.

The study engaged 12 early childhood preservice teachers over a 13-week period, structured into three iterative design cycles. Each cycle involved phases of planning, implementation, reflection, and redesign. Data were gathered through multiple qualitative sources, including reflective journals, semi-structured interviews, classroom observations, video recordings, and participant-created artifacts. This cyclical structure enabled the instructor-researcher to adapt instruction in real time based on participant feedback and classroom dynamics.

Thematic analysis (Braun & Clarke, 2012) was used to code and synthesize the data, supported by triangulation to ensure depth and credibility. Analysis was guided by three units: (1) preservice teacher learning and reflection, (2) instructor-researcher development, and (3) the evolution of the SIA model in practice.

Findings show that immersive, constructionist music experiences significantly enhanced participants' confidence, agency, and appreciation for music's role in holistic child development. Participants engaged in improvisation, peer collaboration, and reflective practice—hallmarks of inclusive and meaningful music education.

This study underscores the potential of iterative, participatory pedagogies to transform teacher preparation. It suggests that with responsive, hands-on environments, preservice educators can be empowered to integrate music with confidence and creativity in early childhood settings

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Cernusca, D., & Ionas, I.G. (2014). Design-based research as a form of action research. In J. W. Willis & C. Edwards (Eds.), *Action research: Models, methods, and examples* (pp. 195-220). Information Age Publishing.
- Charalambidou, C. (2024). A Strategic Informal Approach with Early Childhood Preservice Teachers – “What if... as if...” School of Humanities, Social and Education Sciences. <https://plemochoe.euc.ac.cy/handle/2000/2881>
- Resnick, M. (2017). *Lifelong kindergarten: Cultivating creativity through projects, passions, peers, and play*. MIT Press.

- Vygotsky, L. (1978). *Mind in Society: The development of higher psychological processes*. (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner & E. Souberman, Eds.) Harvard University Press.
- Wright, R., & Kanellopoulos, P. (2010). Informal music learning, improvisation and teacher education. *British Journal of Music Education*, 27(1), 71-87.

Designing "open approaches" of encouraging music improvisation: An action research in a Greek kindergarten school

Katerina Adamopoulou

Considering current trends in research of music pedagogy, improvisation seems to be an exceptional musical "act" of learning music, embracing characteristics of informal learning practices (Wright, R. & Kanellopoulos, P. A. 2010). This study intended to investigate young children's improvisations when applying "open approaches" of teaching improvisation. Open approaches of teaching – learning improvisation stress the importance of the "act" of music placing the student in the centre of the learning process. It encourages music experimentation and exploration, group collaboration (Sawyer, 2014), as well as learning through the process of enculturation as an exercise of autonomy and freedom. Moreover, it emphasises the active role of the teacher and the scaffolding process (Sangiorgio, 2015). Throughout the study, I aimed to answer the following questions: 1) How do children interact with each other? 2) What factors influence the formation of children's improvisations? and 3) How does the teacher's role support the "open approaches" of improvisation?

The present study was conducted using action research to investigate the pathways children followed during their improvisations through a circular-spiral process. The study took place in a private kindergarten in Greece. A group of seven 5–6 year-old children participated in the study for three months. The survey data were analyzed through thematic analysis based on Braun & Clark (2012). Data were encoded to interpret them collectively and in-depth, giving my own meaning as a researcher. From the process of the coding analysis, three thematic units emerged. This paper will specifically delve into the third thematic analysis which is the design of "open approaches" to encourage children's improvisations. Four stages were designed such as: a) *preparatory stage*, b) *free and guided exploration*, c) *formation of improvisation* and d) *presentations of planned improvisations* in class. The research revealed the function of improvisation as a democratic social practice in which the group shared beliefs, ideas and emotions through music. Sharing common meanings through their improvisations, children expressed themselves freely and autonomously within a peer-directed and self-directed learning environment. Moreover, the research suggests strategic steps for music educators to follow in order to encourage improvisation activities with children and to rethink improvisation as a social practice of interaction and freedom of choice.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Braun, V., & Clarke, V. (2012). Thematic analysis. In H. Cooper, P. M. Camic, D. L. Long, A. T. Panter, D. Rindskopf, & K. J. Sher (Eds.), *APA handbook of research methods in psychology, Vol. 2. Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological* (pp. 57–71). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/13620-004>.
- Sangiorgio, A. (2015). *Collaborative Creativity in Music Education: Children's Interactions in Group Creative Music Making*, Doctoral Thesis, University of Exeter.
- Sawyer R. K. (2014). *Group Creativity: Music, Theater, Collaboration*. Psychology Press.
- Wright, R. & Kanellopoulos, P. A. (2010) Informal music learning, improvisation and teacher education. *British Journal of Music Education*, 27(1), 71-87

Teaching basic syntactic concepts to 5th grade Greek students through an interartistic and interdisciplinary approach

Dimitris Theodorakopoulos, Eirini Nikolaou, Alexandra Galani

The purpose of the study was to investigate Greek students' attitudes towards activities which were created and aimed to enhance their understanding of the fundamental syntactic rules (in relation to i.e., the subject/object) in Greek. The students engaged in writing lyrics, composing songs, visual and dramatic expression as well as language exercises. The

design of the activities was based on: i) experiential learning, during which students can “take initiative, make decisions and be accountable for results.” (Bartle, 2015: 2), ii) an interartistic approach, aiming to bring the arts “into a creative dialogue” (Dionysiou, 2025: 257) in which music plays a primary role and iii) an interdisciplinary approach (Chrysostomou, 2005) in which the arts are incorporated into language teaching. Words in a song, which are accompanied by rhythm and music, seem to be stamped on students’ memory more effectively, something which explains why one can remember and recall a song -rather than a plain text- more easily (Engh, 2013; Schön, et al., 2008). Besides music, we incorporated visual arts into our study, allowing the students to present themselves not only through painting in alternative ways - i.e., as subjects - but also through dramatic expression via role-playing. The sample consisted of fourteen ($N=14$) 5th grade students from a primary school in the Prefecture of Thesprotia. The activities were implemented over 10 teaching hours in a 2-week period. Data were collected through participatory observation, diary notes and open-ended questionnaires which were distributed to the students. The qualitative data was analysed through content analysis. According to the general findings, the students reported that the activities enable them to understand the syntactic concepts, as they had the opportunity to approach them in an experiential way and to realise that they use them in their everyday life. Furthermore, they responded positively in relation to all activities, while they expressed their opinions on the ones they considered challenging and enjoyable as well as on those which evoked positive emotions. Finally, it was found that they collaborated very well with their peers and had opportunities to enhance their creativity.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bartle, E. (2015). Experiential learning: an overview. *Institute for Teaching and Learning Innovation (Issue March)*. https://itali.uq.edu.au/filething/get/1860/Experiential_learning_overview_Final_16_Mar_15.pdf%0Aitali.uq.edu.Au
- Engh, D. (2013). Why use music in English language learning? A survey of the literature. *English language teaching*, 6(2), 113-127. <http://dx.doi.org/10.5539/elt.v6n2p113>
- Dionysiou, Z. (2025). Music teaching: views, approaches, perspective. Kallipos, Anoiktes Akadimaikes Ekdoseis. <http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-1036> [in Greek]
- Schön, D., Boyer, M., Moreno, S., Besson, M., Peretz, I., & Kolinsky, R. (2008). Songs as an aid for language acquisition. *Cognition*, 106(2), 975-983. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2007.03.005>
- Chrysostomou S. (2005). *Music in Education: The Dilemma of Interdisciplinarity* [in Greek]. Papagrigoriou-Nakas.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 23: Pecha Kucha

Κυριακή 2 Νοεμβρίου 2025

13:30-14:30: Αμφιθέατρο, Ιόνιος Ακαδημία

Συντονίστρια: Μ. Ακογιούνoglou

Διερεύνηση ατομικών και συλλογικών εμπειριών συμμετεχόντων σε χορωδιακά σύνολα ενηλίκων

**Δέσποινα Αριστείδου, Μαριέφη Βλατάκη, Νίκη Βλαχάκη, Ζαχαρίας Ζαχούλης, Ελευθερία Θάνη,
Βασίλης Λέκκας, Ελένη Λεωνίδα, Μαργαρίτα Παναγιώτα Ξανθάκη, Μαρία Πετανίτη,
Μαρία Σακκά, Μιχάλης Σπυριδάκης, Σωτήρης Σωτηρίου, Κατερίνα Τσολακίδου, Ειρήνη Φουντουλάκη**

Η συμμετοχή σε μία χορωδία, είτε ως χορωδός, είτε ως μάεστρος, συνοδεύεται από οφέλη, όπως η κοινωνική εμπλοκή, η μουσική σύμπραξη, η καλλιτεχνική έκφραση, αλλά και η αίσθηση πληρότητας (Boswell, 2022· Jansson & Balsness, 2021· Jansson et al., 2021· Robens et al., 2024). Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η συλλογική διερεύνηση των λειτουργιών, των ρόλων αλλά και των υποκειμενικών εμπειριών της συμμετοχής σε πανεπιστημιακές χορωδίες και χορωδίες ενηλίκων, των χορωδών και των μάεστρων στην Ελλάδα. Το ερευνητικό ερώτημα που επιδιώκεται να απαντηθεί είναι το πώς η συμμετοχή σε πανεπιστημιακές χορωδίες και χορωδίες ενηλίκων επηρεάζει την προσωπική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και τη συναισθηματική ευμάρεια, καθώς και πώς αποτυπώνεται ο ρόλος του μάεστρου στην ενίσχυση αυτών των εμπειριών. Αξιοποιήθηκε σχεδιασμός ποιοτικής μελέτης περίπτωσης με ένα συνολικό δείγμα 28 ατόμων, και συγκεκριμένα 10 φοιτητριών (6 φοιτήτριες και 4 φοιτητές) μελών πανεπιστημιακών χορωδιών, 10 ενηλίκων (9 γυναίκες και 1 άνδρας) μελών κοινοτικών χορωδιών και 8 μάεστρων (5 γυναίκες και 3 άνδρες) χορωδιών ενηλίκων, από διάφορα μέρη της Ελλάδας. Από την επαγωγική ανάλυση των ατομικών συνεντεύξεων από τρεις επιμέρους μελέτες, προέκυψαν

θεματικές κατηγορίες που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα εμπειριών και βιωμάτων των μαέστρων, των ενηλίκων χορωδών και των φοιτητρι(ρι)ών. Σε αυτές περιγράφονται τα κίνητρα, οι προκλήσεις και τα οφέλη, όπως τα βιώνουν τα μέλη της χορωδίας διαφορετικών ηλικιακών ομάδων. Οι φοιτητές και οι συμμετέχοντες σε χορωδία ενηλίκων φαίνεται ότι έχουν ως κίνητρο την καλλιτεχνική έκφραση, την προσωπική ανάπτυξη και την επικοινωνία, βρίσκουν συναισθηματική ανακούφιση και αναπτύσσουν ισχυρούς κοινωνικούς δεσμούς με την ομάδα. Ο ρόλος του μαέστρου της χορωδίας αναδεικνύεται ως κεντρικό θέμα, με τους μαέστρους όχι μόνο να καθοδηγούν τη μουσική διδασκαλία, αλλά και να προάγουν τη συνοχή της ομάδας και την προσωπική ανάπτυξη των συμμετεχόντων. Με κάθε ιδιότητα εμπλοκής στη χορωδία, η συμμετοχή έχει αποδειχθεί ότι ενισχύει σημαντικά τη συναισθηματική ευημερία, μειώνει το άγχος και οικοδομεί την αίσθηση της κοινότητας (Bartleet et al., 2022· Robens et al., 2024). Αυτή η ολιστική προσέγγιση του υπό μελέτη φαινομένου επέτρεψε να αναδειχθεί η μεταμορφωτική δύναμη της χορωδιακής μουσικής, τόσο για τα άτομα που εμπλέκονται όσο και για την ευρύτερη κοινότητα που διαμορφώνουν.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bartleet, B., Boydell, K.M., Walton, J., & Young, P. (2022). Help is on its Way: Exploring the Mental Health and Wellbeing Outcomes of a Massed Community Choir Program. *Arts & Health, 15*, 257 - 274.
- Boswell, M. A. (2022). Music for a Lifetime: How Are We Doing? A Review of Literature on Adult Participation in Large Community Music Ensembles. *Update: Applications of Research in Music Education, 40*(2), 56-65.
<https://doi.org/10.1177/87551233211040735>
- Jansson, D., & Balsnes, A. H. (2021). Choral conducting education: The lifelong entanglement of competence, identity and meaning. *Research Studies in Music Education, 43*(3), 347-365. <https://doi.org/10.1177/1321103X19863184>
- Jansson, D., Elstad, B., & Doving, E. (2021). Choral conducting competences: Perceptions and priorities. *Research Studies in Music Education, 43*(1), 3-21. <https://doi.org/10.1177/1321103X19843191>
- Robens, S., Monstadt, A., Hagen, A., & Ostermann, T. (2024). Effects of Choir Singing on Mental Health: Results of an Online Cross-sectional Study. *Journal of Voice: Official Journal of the Voice Foundation, 38*(6), 1397–1406.
<https://doi.org/10.1016/j.jvoice.2022.06.003>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 24: ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

Κυριακή 2 Νοεμβρίου 2025

14:10-15:00: Αμφιθέατρο, Ιόνιος Ακαδημία

Συντονίστρια: Ε. Περακάκη

Ανιχνεύοντας την αναδυόμενη δημιουργική έκφραση των παιδιών στο ελεύθερο μουσικό τους παιχνίδι

Κωνσταντίνα Δογάνη

Η μουσική δραστηριότητα των παιδιών στο ελεύθερο παιχνίδι στο νηπιαγωγείο, συμβαίνει αυθόρμητα και είναι εσωτερικά υποκινούμενη. Κάποιες φορές, ένα ερέθισμα που αφήνει η/ο νηπιαγωγός, μπορεί να αποτελέσει αφορμή για αναδυόμενη μουσική δράση, ενθαρρύνοντας την αυθόρμητη συμμετοχή και τον πειραματισμό των παιδιών (Edwards et al., 2011). Στο ελεύθερο αυτό παιχνίδι τα παιδιά, καθώς αυτοσχεδιάζουν ή αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, εκφράζουν με ήχους ή λέξεις τα ενδιαφέροντα, τις ιδέες, τις εμπειρίες και τα συναισθήματά τους (Δογάνη, 2024). Η παρούσα έρευνα εστίασε στα ενδιαφέροντα των παιδιών προσχολικής ηλικίας όπως αυτά αναδύονται αυθόρμητα στο ελεύθερο μουσικό τους παιχνίδι στην τάξη, με αφορμή την ύπαρξη ενός μουσικού οργάνου ως ερέθισμα. Η εμπειρία των παιδιών αποτυπώθηκε κυρίως μέσα από παρατήρηση με μη συμμετοχικό τρόπο, ακολουθώντας τη δημιουργική τους δραστηριότητα, σε στιγμές που εκείνα επέλεγαν να ασχοληθούν αυθόρμητα με μουσικό παιχνίδι (Cohen et al., 2018). Η παρατήρηση ενισχύθηκε με περιγραφικές σημειώσεις πεδίου και βιντεοσκοπημένες καταγραφές. Συλλέχθηκαν τα μουσικά τεχνουργήματα που δημιούργησαν τα παιδιά, ενώ πραγματοποιήθηκαν ατομικές συζητήσεις με τη μορφή συνέντευξης, με ανοιχτού τύπου ερωτήσεις σχετικά με την εμπειρία και το περιεχόμενο του μουσικού παιχνιδιού. Η θεματική ανάλυση που ακολούθησε, βασίστηκε στην αφηγηματική περιγραφή των κρίσιμων συμβάντων που προέκυψαν από την παρατήρηση. Από την ανάλυση αναδείχθηκε η δημιουργικότητα των παιδιών στο να εντάξουν τα ενδιαφέροντά τους στο μουσικό παιχνίδι. Εξερεύνησαν τρόπους παραγωγής του ήχου με εναλλαγές στην ταχύτητα, τη διάρκεια, ατομικά ή με άλλα παιδιά. Αναζητήσαν πρωτότυπες και παιγνιώδεις μορφές επικοινωνίας και σύνδεσης μεταξύ τους,

αυτοσχεδιάζοντας μουσικά και κινητικά. Δημιούργησαν πρωτότυπα παιχνίδια εντάσσοντας το μουσικό όργανο-ερέθισμα σε αυτά. Από την ανάλυση φάνηκε ότι το ελεύθερο μουσικό παιχνίδι έχει μια διττή και κομβική σημασία για το παιδί. Αποτελεί ταυτόχρονα και το μέσο και το σκοπό. Μέσα σε αυτό, το παιδί δημιουργεί μουσική, ελέγχοντας τις επιλογές και την εξέλιξή της, ενώ η ροή της μουσικής έκφρασης εξελίσσεται αβίαστα, επειδή ακριβώς συμβαίνει μέσα στο παιχνίδι. Καταδεικνύεται η σημασία της παρατήρησης από τους εκπαιδευτικούς, των αυθόρμητων μουσικών δημιουργιών που αναπτύσσει το παιδί στο παιχνίδι, ώστε να τις διακρίνουν και να τις ενισχύουν.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2018) *Research methods in education*. Routledge.

Δογάνη Κ. (2024). Κατανοώντας τη δημιουργική έκφραση των παιδιών στο ελεύθερο μουσικό τους παιχνίδι. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 20, 105–118. <https://doi.org/10.12681/icw.35456>

Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (Eds.). (2011). *The hundred languages of children: The Reggio Emilia experience in transformation*. Bloomsbury Publishing.

Για μια κοσμο-κεντρική θεώρηση των συναισθημάτων στη μουσική εκπαίδευση

Θεοχάρης Ράπτης

Η εργασία στοχεύει να αντιμετωπίσει κριτικά κάποιες από τις βασικές θεωρήσεις και πρακτικές που υιοθετούνται και εφαρμόζονται στα μαθήματα της μουσικής στο σχολείο, αλλά και να προτείνει μια εναλλακτική κατεύθυνση με βάση την κοσμοκεντρική θεώρηση της εκπαίδευσης του Gert Biesta (Laes et al., 2025· Biesta, 2022· 2018). Σύμφωνα με τον Biesta στον χώρο της μουσικής αγωγής και γενικότερα της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης εντοπίζονται δύο κίνδυνοι. Ο πρώτος σχετίζεται με την εξαφάνιση της τέχνης από την καλλιτεχνική εκπαίδευση, καθώς προβάλλεται πάντα η προσπάθεια να επιτευχθούν στόχοι, που συχνά μπορεί να αφορούν άλλα μαθήματα και γνωστικά αντικείμενα. Έτσι η μουσική μπορεί να γίνεται το εργαλείο για να βελτιώνεται κανείς στη γλώσσα ή στα μαθηματικά, ή ακόμη για να αποκτά γνωστικές ή κοινωνικές δεξιότητες. Ο δεύτερος κίνδυνος σχετίζεται με τη λεγόμενη «εκφρασιοκρατία», σύμφωνα με την οποία αποκλειστικός στόχος της μουσικής αγωγής είναι το παιδί να εκφράζεται. Με τον τρόπο αυτό, ο μαθητής συχνά παρουσιάζεται ως ο μοναδικός γνώμονας όλης της παιδαγωγικής διαδικασίας (σε μια αντιστοιχία με το πρόταγμα των αγορών: ο πελάτης έχει πάντα δίκιο), με αποτέλεσμα να εξαφανίζεται από τη μουσική εκπαίδευση το δεύτερο βασικό στοιχείο, η εκπαίδευση.

Οι παραπάνω σκέψεις του Biesta μπορούν να βρουν ένα ιδανικό πεδίο εφαρμογής στην προσπάθεια που γίνεται, κυρίως σε επίπεδο διακηρύξεων και προθέσεων, να ενισχύσουμε τα παιδιά συναισθηματικά με τη βοήθεια της μουσικής. Έτσι μπορεί, είτε από τη μια η μουσική να μετατρέπεται σε εργαλείο για την απόκτηση ακόμη μιας κατηγορίας δεξιοτήτων, είτε μπορεί το μάθημα της μουσικής να γίνεται ο χώρος έκφρασης συναισθημάτων, που συχνά συνοδεύεται απλώς από την αμηχανία των εκπαιδευτικών. Ακολουθώντας την πρόταση του Biesta για μια κοσμοκεντρική εκπαίδευση, θα επιχειρήσουμε να αναφέρουμε κάποιες βασικές αρχές, ώστε το άτομο με τα συναισθήματά του να είναι μέσα στον κόσμο, χωρίς να γίνεται το κέντρο του κόσμου. Αυτό προϋποθέτει η μουσική αγωγή να γίνεται το πεδίο που επιτρέπει στον μαθητή να γίνεται *υποκείμενο*, επιδιώκοντας μια ισορροπία ανάμεσα στις επιθυμίες του και στην πραγματικότητα του κόσμου με τρόπο ώριμο. Πρόκειται για ένα εγχείρημα δύσκολο, αλλά εξαιρετικά σημαντικό.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Biesta, G (2022). *World-centred education. A view for the present*. Routledge

Biesta, G. (2018). What if? Art education beyond expression and creativity. Στο: Christopher Naughton, Gert Biesta and David R. Cole, eds., *Art, Artists and Pedagogy: Philosophy and the Arts in Education*, Routledge, σσ. 11-20.

Laes, T., Biesta, G. & Westerlund, H. (eds.) (2025). *The Transformative Politics of Music Education*. Routledge.

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ 1: ΟΙ ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Παρασκευή 31 Οκτωβρίου 2025

17:30-18:30: Αμφιθέατρο, Ιόνιος Ακαδημία

Συντονιστές: Ζ. Διονυσίου & Θ. Ράπτης

Οι Φιλαρμονικές Εταιρείες της Κέρκυρας ως φορείς Μουσικής Παιδείας

**Ζωή Διονυσίου, Θεοχάρης Ράπτης, Σωκράτης Άνθης,
Κωσταντίνος Ζερβόπουλος, Μιχάλης Μιχαλόπουλος, Σπυρίδων Προσωπάρης**

Οι μπάντες των Φιλαρμονικών Εταιρειών αποτελούν το πιο χαρακτηριστικό ίσως κομμάτι του μουσικού πολιτισμού του νησιού της Κέρκυρας. Τον πυρήνα τους αποτελούν μπάντες πνευστών και κρουστών οργάνων, ωστόσο οι φιλαρμονικές εταιρείες αναπτύσσουν συνήθως ευρύτερη μουσική δραστηριότητα που μπορεί να περιλαμβάνει χορωδίες, τμήματα εγχόρδων, πιάνου, θεωρητικών κ.ά. Εντυπωσιακή είναι η διάρκειά τους στον χρόνο, με την πρώτη Φιλαρμονική να ιδρύεται στην Κέρκυρα το 1840, αλλά και η ευρύτερη συμμετοχή των ανθρώπων σε αυτές, με απήχηση σε ολόκληρο το νησί της Κέρκυρας. Σήμερα στο νησί δραστηριοποιούνται 16 φιλαρμονικές εταιρείες με εκατοντάδες μέλη, όλων των ηλικιών (Καρδάμης, 2019).

Θεωρώντας ότι οι φιλαρμονικές συνέβαλαν και συνεχίζουν να συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στη μουσική παιδεία του τόπου, στη στρογγυλή αυτή τράπεζα θα συμμετέχουν μαέστροι, ως εκπρόσωποι τεσσάρων φιλαρμονικών του νησιού της Κέρκυρας, προκειμένου να συζητηθούν κάποια σημαντικά θέματα που σχετίζονται με τη λειτουργία των φιλαρμονικών και μπορεί να ενδιαφέρουν έναν μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών μουσικής στη χώρα: Πώς διδάσκεται η μουσική στο πλαίσιο των φιλαρμονικών; Πώς καταφέρνουν να παρέχουν μουσική παιδεία δωρεάν; Πώς επιλέγουν τους δασκάλους μουσικής; Ο καλός μουσικός είναι αυτομάτως και καλός δάσκαλος μουσικής; Πώς συνδυάζεται η μακρόχρονη παράδοση μιας μουσικής πράξης που βασίζεται σε πειθαρχία και ιεραρχίες με τις ανάγκες των σημερινών μαθητ(ρι)ών και τις σύγχρονες παιδαγωγικές αρχές; Τι σημαίνει για έναν μαθητή να αισθάνεται μέλος μιας ευρύτερης μουσικής κοινότητας; Τι διατηρεί ενωμένα τα μέλη των φιλαρμονικών, παρά τις πιθανές διαφορές τους στην ηλικία, τις σπουδές, την επαγγελματική ή μη ενασχόληση με τη μουσική και άλλους παράγοντες; (Dubois et al., 2013· Powell et al., 2017· Goodrich, 2019).

Στη στρογγυλή αυτή τράπεζα θα έχουμε τη χαρά και την τιμή να συνομιλήσουμε με αρχιμουσικούς και μαέστρους από τέσσερις φιλαρμονικές της Κέρκυρας: από τη Φιλαρμονική Εταιρεία Κέρκυρας (ίδρ. 1840), τη Φιλαρμονική Εταιρεία Μάντζαρος (ίδρ. 1890), τη Φιλαρμονική Κορακιάνας «Σπύρος Σαμάρας» (ίδρ. 1958) και τη Φιλαρμονική Ένωση Κέρκυρας «Καποδίστριας» (ίδρ. 1980).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Καρδάμης, Κ. (2019). *Οι Μπάντες της Κέρκυρας. Μουσικές στον δρόμο*. Καλειδοσκόπιο.
- Dubois, V., Méon, J.-M. & Pierru, E. (2013). *The sociology of wind bands: Amateur music between cultural domination and autonomy*, (transl. by Jean-Yves Bart). Ashgate.
- Goodrich, A. (2019). Spending their leisure time: Adult amateur musicians in a community band. *Music Education Research*, 21(2), 174-184. <https://doi.org/10.1080/14613808.2018.1563057>
- Powell, S. R., Weaver, M. A., & Henson, R. K. (2017). Relationship of preservice music teachers' primary instrument background and teaching effectiveness in brass and woodwind techniques classes. *Journal of Music Teacher Education*, 27(3), 38-50. <https://doi.org/10.1177/1057083717733469>

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ 2: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

10:30-11:30: Αμφιθέατρο 2, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: Α. Κολιάδη-Τηλιακού

Μουσικά Σχολεία και Καινοτομίες στα Προγράμματα Σπουδών: Κριτική Προσέγγιση και Προοπτικές

*Βασιλική Ζεπάτου, Κωνσταντίνος Κερασσοβίτης, Αναστασία Σταυρουλάκη,
Σπύρος Σιάσος, Ανθούλα Κολθάδη-Τηλιακού, Πολυξένη Τσέλιγκα*

Η παρούσα Στρογγυλή Τράπεζα σχετίζεται με τους στόχους του Συνεδρίου αναφορικά με τα ποικίλα περιβάλλοντα ως παράγοντες συνδιαμόρφωσης αξιών της μουσικής μάθησης. Η συζήτηση επικεντρώνεται στη Φιλοσοφία του θεσμού των Μουσικών Σχολείων (ΜΣ) ως εκπαιδευτικού πλαισίου που εξασφαλίζει την αρμονική συνύπαρξη μουσικής και γενικής παιδείας, διαμορφώνοντας πολυδιάστατα περιβάλλοντα μάθησης. Ταυτοχρόνως εντάσσεται στον άξονα «Προγράμματα Σπουδών και Κριτική Προσέγγιση» εστιάζοντας στη δομή, τις προκλήσεις, τις δημιουργικές πτυχές και καινοτομίες των Προγραμμάτων Σπουδών (ΠΣ) στα ΜΣ της Ελλάδας και τις δυνατότητες αναμόρφωσής τους. Μέσω ενός γόνιμου διαλόγου μεταξύ εκπαιδευτικών/ερευνητών υπηρετούντων σε ΜΣ, επιχειρείται η ανάδειξη σημαντικών χαρακτηριστικών του θεσμού, η διερεύνηση σύγχρονων παιδαγωγικών προσεγγίσεων ενίσχυσης της καλλιτεχνικής έκφρασης των μαθητών και η διατύπωση βιώσιμων προτάσεων για τη λειτουργικότητα και τον εμπλουτισμό των ΠΣ. Επιπλέον, επιχειρείται μια διάδραση μεταξύ των εισηγητών, καθώς υπάρχει ένας “κοινός τόπος” ανάμεσα στα διάφορα ΠΣ, συνεπώς η μεταξύ τους αλληλεπίδραση και όσωση δύναται να στοχεύσει σε μια πιο καινοτόμα, πολυδιάστατη και δημιουργική εφαρμογή τους. Η πρώτη εισήγηση αναφέρεται στην έννοια της πολύτεχνης έκφρασης και στις εκφάνσεις της στο θεσμό των ΜΣ ως καινοτόμο στοιχείο που παρωθεί τη δημιουργική συμπόρευση της μουσικής με τις άλλες τέχνες και ως πραγμάτωση σε επίπεδο σχολείων και μαθημάτων, με την αναφορά πολύτεχνων έργων και δρώμενων. Η δεύτερη τοποθέτηση εστιάζει στη θέση των Μουσικών Συνόλων στα ΠΣ, τις προκλήσεις και τις προοπτικές εξέλιξής τους και θα διατυπωθούν προτάσεις βιωσιμότητας και ενίσχυσης της εκπαιδευτικής τους αξίας. Στην τρίτη παρουσίαση γίνεται αναφορά στο υπάρχον ΠΣ στα Θεωρητικά της Μουσικής, το οποίο προσφέρει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στη μουσική εκπαίδευση, αλλά χρίζει εκσυγχρονισμού για να ανταποκριθεί στις σύγχρονες παιδαγωγικές απαιτήσεις. Η επόμενη εισήγηση θα επικεντρωθεί στη μετάδοση στοιχείων του παραδοσιακού πολιτισμού στους μαθητές του ΜΣ σήμερα, μέσα από το τρίπτυχο των μαθημάτων της Ελληνικής παραδοσιακής μουσικής, του παραδοσιακού οργάνου αναφοράς στα περισσότερα σχολεία (ταμπουράς) και των ελληνικών παραδοσιακών χορών. Η πέμπτη παρουσίαση αναφέρεται στα ΠΣ του Υποχρεωτικού Πιάνου ως μια παρακαταθήκη ποικίλων ιδεών και πρακτικών, αλλά και στις προοπτικές μιας βιώσιμης εφαρμογής τους σύμφωνα με απόψεις εκπαιδευτικών και μαθητών. Η τελευταία παρουσίαση, με αφορμή την απουσία ΠΣ για το ακορντεόν στα ΜΣ και απέναντι στην πρόκληση μιας εξαρχής κατασκευής του, θέτει στο επίκεντρο του προβληματισμού το περιεχόμενο, με γνώμονα το φιλοσοφικό υπόβαθρο που υπαγορεύει τις εκάστοτε επιλογές και εμπεριέχει όλες εκείνες τις παιδαγωγικές, πολιτισμικές, ηθικές, αισθητικές, κοινωνικές, πολιτικές, αλλά και αυτό-αναφορικές αιτιολογήσεις που συνεχώς αναδιαμορφώνουν τις παραμέτρους του δίπτυχου διδασκαλίας-μάθησης. Καθώς λοιπόν μια ευρεία μουσική εκπαίδευση απαιτεί ποικίλα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και πολλαπλές μουσικές εμπειρίες, τα ΜΣ φέρουν από τη φύση τους τη δυναμική μιας ιδιότυπης εξωστρέφειας και διάχυσης (Tsimpouri & Koliadi-Tiliakou, 2024), συντελούν στη διαμόρφωση μιας μουσικής κουλτούρας και ταυτότητας (Θεολόγος, 2021), επιδρούν στις σχέσεις σχολείου-οικογένειας (Σιάσος, 2019), ενώ η εξέταση «στοιχείων» του παρελθόντος και το βίωμα του παρόντος των ΜΣ μπορούν να οδηγήσουν στο μέλλον, χωρίς να «σβήσουμε κομμάτια» ζωτικής σημασίας (Ζεπάτου, 2021). Οι εισηγητές θέτουν σε διάλογο ποικίλες πτυχές και ζητήματα ως βάση για τη βελτίωση και βιώσιμη αναβάθμιση των ΠΣ, αναδεικνύοντας πολλαπλές δυνατότητες για μουσικές αλληλεπιδράσεις με ευαισθησία, αισθητική και νόημα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ζεπάτου, Β. (2021). *ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ: Πραγμάτωση, καινοτομίες και επιδραστικότητα του θεσμού*. 1η Διαδικτυακή Επιμορφωτική Δράση της υπό ίδρυση Ομάδας Εργασίας για τα Μουσικά Σχολεία, Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση (Ε.Ε.Μ.Ε.). Διαθέσιμο στο:
https://www.eeme.gr/images/stories/documents/dkonari/Epimorfosi_2021/ZEPATOU_17-04-2021.pdf

- Θεολόγος, Χ. (2021). *Ο ρόλος της ελληνικής μουσικής παράδοσης στα Μουσικά Σχολεία και η συμβολή αυτών στη διαμόρφωση της πολιτισμικής ταυτότητας των μαθητών/τριών: η περίπτωση του Μουσικού Σχολείου Ρόδου: λαογραφική και παιδαγωγική προσέγγιση*. Διδακτορική Διατριβή, Παν/μιο Αιγαίου, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Π.Τ.Δ.Ε. διαθέσιμη στο: <https://freader.ekt.gr/eadd/index.php?doc=49989&lang=el>
- Σιάσος, Σ. (2019). Μουσικά Σχολεία – Οικογένεια – Μαθητές. Μια αρμονική συνήχηση. Στο Θ. Ράπτης & Δ. Κόνιαρη (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.* (σσ. 388–396). Θεσσαλονίκη: Ε.Ε.Μ.Ε.
- Τσιμπούρη, Θ. & Κολιάδη - Τηλιακού, Α. (2024). Η διασχολική συνεργασία εμπλουτίζει τη μουσική εκπαίδευση των μαθητών: ιδέες από ένα ελληνογερμανικό διακρατικό πρόγραμμα, στο: (Επιμ. Hahn, M., Björk, C. & Westerlund, H.) *Μουσικά Σχολεία σε μεταβαλλόμενες κοινωνίες: Πώς ο συνεργατικός επαγγελματισμός μπορεί να μετασχηματίσει τη μουσική εκπαίδευση*, σελ. 106-112, Routledge Editions, <https://doi.org/10.4324/9781003365808>.

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ 3: ΜΟΥΣΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΠΙΑΝΟΥ

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

16:00-17:00: Αμφιθέατρο 2, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Συντονίστρια: Ε. Τσιούκα

Δημιουργικότητα και διαθεματικότητα στη διδασκαλία του πιάνου στα Μουσικά Σχολεία μέσα από έργα Ελλήνων συνθετών για πιάνο

**Ευαγγελία Τσιούκα, Άννα Μπαμπαλή, Ευγενία Ψαρουδάκη
Βασιλική Ντριγκόγια, Βασιλική Κακαγιάννη**

Η παρούσα στρογγυλή τράπεζα διαπραγματεύεται τη Δημιουργικότητα και τη Διαθεματικότητα στη διδασκαλία του πιάνου στα Μουσικά Σχολεία. Το ρεπερτόριο του πιάνου γίνεται εφελκυστικό για ολιστική προσέγγιση στη διδασκαλία σε εβδομαδιαία βάση, ακολουθώντας την μαθητοκεντρική διδακτική πρακτική, αξιοποιώντας τις κλίσεις του μαθητή, τα ενδιαφέροντά του και τις δεξιότητές του, με στόχο την ανακάλυψη στη μάθηση, παράλληλα με την εκμάθηση μουσικών έργων για ανάπτυξη του ρεπερτορίου του. Η διδασκαλία του πιάνου αποτελεί τον κεντρικό άξονα μάθησης για τον μαθητή, συνδυάζοντας ποικίλα γνωστικά πεδία, ακολουθώντας τις αρχές της συμπερίληψης στην εκπαίδευση. Μέσα από τη συζήτηση για τα έργα Ελλήνων συνθετών για πιάνο για μαθητές στα «Επίπεδα» 1 ως 6, αναδεικνύεται ο ρόλος τους ως μέρος του Προγράμματος Σπουδών για το Υποχρεωτικό Πιάνο και το Πιάνο ως Όργανο Επιλογής στα Μουσικά Σχολεία. Η συζήτηση εντάσσεται στους άξονες «Προγράμματα Σπουδών και Κριτική Προσέγγιση» και «Διαθεματικές προσεγγίσεις στη Μουσική Εκπαίδευση» και εστιάζει στην αξιοποίηση των εν λόγω μουσικών έργων στη διδασκαλία του πιάνου στα Μουσικά Σχολεία, αναπτύσσοντας δημιουργικό διάλογο εντός της εκπαιδευτικής κοινότητας, με στόχο την ανάδειξη ποικίλων παιδαγωγικών κατευθύνσεων, προτρέποντας μαθητές και καθηγητές να ανακαλύψουν εναλλακτικές διδακτικές πτυχές και σύγχρονες συνθετικές μορφές, για εμπλουτισμό της διδασκαλίας του πιάνου στα Μουσικά Σχολεία.

Η **Ευγενία Ψαρουδάκη** αναφέρεται σε διαθεματική διδακτική παρέμβαση στο μάθημα του πιάνου (Μπαμπαλή, 2016), βασισμένη στα «44 παιδικά κομμάτια πάνω σε παραδοσιακούς χορούς» του Γιάννη Κωνσταντινίδη (Φυτίκα 2007), περιγράφοντας και κατανοώντας σε βάθος την εμπειρία και τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων μαθητών και καθηγητών. Η **Βασιλική Ντριγκόγια** παρουσιάζει διδακτικό σενάριο βασιζόμενο στη βιωματική μάθηση και τη δημιουργικότητα (ΙΕΠ, 2023) στο μάθημα του πιάνου, με αφορμή το παραδοσιακό δημοτικό τραγούδι του Καστελόριζου «Έφε με το μαντήλι μου» και το ομώνυμο έργο για πιάνο του Γιάννη Κωνσταντινίδη από τα «44 παιδικά κομμάτια πάνω σε παραδοσιακούς χορούς» (Σακαλλιέρος, 2010), σύμφωνα με τις αρχές της ανεστραμμένης τάξης, τη χρήση ΤΠΕ και τη διαθεματική προσέγγιση (Παπαζαρή, 1991). Η **Άννα Μπαμπαλή** αναφέρεται στην παιδαγωγική αξιοποίηση των έργων για πιάνο «Ελληνικοί Χοροί» του Γεώργιου Καζάσσογλου στη διδασκαλία του πιάνου και το μουσικό διάλογο μεταξύ της Δυτικό- Ευρωπαϊκής Μουσικής και Παραδοσιακής Μουσικής, με στόχο την δημιουργική διδασκαλία και μάθηση (Μπαμπαλή, 2015). Η **Ευαγγελία Τσιούκα** αναφέρεται σε δύο πολιτιστικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν στο Μουσικό Σχολείο της Λάρισας, κατά τα σχολικά έτη 2023-24 και 2024-25, με τίτλο «Ελληνες Συνθέτες Λόγιας Μουσικής» (ΙΕΠ, 2015) και «Γνωρίζοντας τις 13 Λιλιπούτιες του Ιωσήφ Βαλέτ», (Γιαννακοπούλου, 2020) αντίστοιχα. Τέλος, η **Βασιλική Κακαγιάννη** παρουσιάζει δύο διδακτικές προτάσεις με αφορμή ρεπερτόριο για πιάνο Ελλήνων

Συνθετών του 21ου αιώνα (Γιαννακοπούλου, 2020), βασισμένες σε παρτιτούρα σύγχρονης μουσικής σημειογραφίας (Ράμμου, 2021), αξιοποιώντας τη διδακτική μεθοδολογία της μουσικής ακρόασης, ενσώματες εμπειρίες, άτυπη μάθηση και αυτοσχεδιασμό (Λιάτσου, 2016).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Γιαννακοπούλου, Γ. (2020) *Έργα Ελλήνων συνθετών του 20ού και 21ου αιώνα για πιάνο, που απευθύνονται σε παιδιά. Μορφολογική ανάλυση, ζητήματα ύφους, τεχνικής και ερμηνείας* (Διδακτορική διατριβή). ΕΚΠΑ, Φιλοσοφική Σχολή - Τμήμα Μουσικών Σπουδών
- Κολιάδη, Α. (2016). Το νέο πλαίσιο της διδασκαλίας του Πιάνου στα Μουσικά Σχολεία: η εισαγωγή και θεσμοθέτηση καινοτομιών στην καθημερινή εκπαιδευτική πράξη. Στο Μ. Κοκκίδου & Ζ. Διονυσίου (Επιμ.), *Μουσικός Γραμματισμός: Τυπικές και Άτυπες Μορφές Μουσικής Διδασκαλίας Μάθησης (Πρακτικά 7ου Συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση)* (σσ. 240-251). Ε.Ε.Μ.Ε.
- Λιάτσου Ελ. (2016). *Μουσικό-εκπαιδευτικές προσεγγίσεις σύγχρονου ρεπερτορίου για πιάνο (1950-2015)* (Διδακτορική διατριβή). ΕΚΠΑ, Φιλοσοφική Σχολή - Τμήμα Μουσικών Σπουδών
- Μπαμπαλή, Α. (2015). Η σημασία και ο παιδαγωγικός ρόλος των έργων για πιάνο Ελλήνων συνθετών του 20ου αιώνα στα νέα προγράμματα σπουδών για το υποχρεωτικό πιάνο και το πιάνο ως όργανο επιλογής στα Μουσικά Σχολεία, όπως παρουσιάζονται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού. Στο Μ. Κοκκίδου & Ζ. Διονυσίου (Επιμ.), *Μουσικός Γραμματισμός: Τυπικές και Άτυπες Μορφές Μουσικής Διδασκαλίας-Μάθησης (Πρακτικά 7ου Συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση)* (σ. 338-349). Ε.Ε.Μ.Ε
- Μπαμπαλή, Α. (2016). Διαθεματικότητα και μουσική δημιουργικότητα μέσα από τη διδασκαλία πιάνου στα Μουσικά Σχολεία: Μια υποδειγματική διδασκαλία με βάση το έργο αρ. XI, Τεύχος 1 από τα «44 Παιδικά κομμάτια πάνω σε Ελληνικούς χορούς» του Γ. Κωνσταντινίδη», *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 14, 116-134.
- Παπαζαρής, Αθ. (1991). *Η μουσική στην εκπαιδευτική διαδικασία: Θέματα παιδαγωγικής της μουσικής, διδακτικής και μάθησης*. Τέριος
- Ράμμου, Α. (2021). Το πιάνο στον 20ο και 21ο αιώνα.; Προτεινόμενο ρεπερτόριο για όλα τα επίπεδα διδασκαλίας. Στο Α. Βερβέρης & Ι. Λιτός (επιμ.), *Ζητήματα Διδακτικής των Μουσικών οργάνων: Γεφυρώνοντας Θεωρία και Πράξη*. ΔΙΣΠΜΑ.
- Σακαλλιέρος, Γ. (2010). *Γιάννης Κωνσταντινίδης (1903 – 1984): Ζωή, έργο και συνθετικό ύφος*. University Studio Press.
- Υ.Α. υπ' αρ. 203617/Δ2/11-12-2015 «Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Μαθημάτων Μουσικής παιδείας για τα Μουσικά Σχολεία (Γυμνάσια, Λύκεια)» (ΦΕΚ 2858/τ.Β'/28-12-2015). ΥΠ.Π.Ε.Θ.
- Υ. Α υπ' αρ. 33171/ Δ2/2023 « Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Μουσικής των Α, Β και Γ τάξεων Γυμνασίου» (ΦΕΚ 1998/Β/27 -3 -2023). Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων
- Φυντίκα, Α. (2007). The works by Kalomoiris, Varvoglis, and Konstantinides for young pianists: the shaping of a “Greek” music identity through three different pedagogical, compositional, and aesthetic approaches. Στο *5ο Συνέδριο της Ελληνικής Ένωσης για την Μουσική Εκπαίδευση Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης 29 Ιουνίου – 1 Ιουλίου 2007*, (σ.σ. 53-56). Ε.Ε.Μ.Ε.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 1:**Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025****09:30-10:30: Αίθουσα 5 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών****Δυνατότητες εφαρμογής της Θεωρίας Μουσικής Μάθησης του E. Gordon
στο ελληνικό πλαίσιο****Μαρία Παπαζαχαρίου - Χριστοφόρου, Ελισσάβετ Περακάκη**

Η *Θεωρία Μουσικής Μάθησης* (Music Learning Theory) του Edwin Gordon αποτελεί ένα σύγχρονο και καινοτόμο εργαλείο στη μουσική εκπαίδευση, που εστιάζει στην ανάπτυξη της μουσικότητας μέσω βιωματικών διαδικασιών. Περιλαμβάνει την επεξήγηση του *πότε, γιατί και πώς* μαθαίνουν μουσική τα άτομα, και στηρίζεται στις έννοιες της μουσικής δεκτικότητας και της ακουστικότητας (Στάμου, 2001), παρέχοντας πληροφορίες και πρακτικές ως προς τα διαδοχικά στάδια της μουσικής ανάπτυξης (Gordon, 2013). Η *Θεωρία Μουσικής Μάθησης* αντλεί από το θεωρητικό πλαίσιο της εκπαιδευτικής ψυχολογίας και συγκεκριμένα από τις θεωρίες των Robert Gagne και Jerome Bruner, όπως επίσης και από θεωρίες που αφορούν στη γλωσσική ανάπτυξη, εφόσον διαφαίνεται ότι η μουσική μάθηση ακολουθεί αντίστοιχη πορεία με τη γλωσσική ανάπτυξη (Gordon, 2011). Με βάση το πλαίσιο που προσφέρει η *Θεωρία Μουσικής Μάθησης*, οι μουσικοπαιδαγωγοί μπορούν να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν τις καταλληλότερες δράσεις για τη μουσική ανάπτυξη ατόμων κάθε ηλικίας ακολουθώντας το σπειροειδές μοντέλο μάθησης, και δημιουργώντας το βέλτιστο μαθησιακό περιβάλλον όπου κάθε άτομο υποστηρίζεται για να προχωρήσει σε εμβάθυνση και κατανόηση της μουσικής (Gordon, 1999). Η *Θεωρία Μουσικής Μάθησης* μπορεί να ενσωματωθεί σε διαφορετικά μαθησιακά πλαίσια και διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, όπως στη γενική μουσική εκπαίδευση, στην εκμάθηση μουσικού οργάνου, σε μουσικά σύνολα όπως χορωδίες, ορχήστρες ή μπάντες κ.τλ. (Gordon, 2013).

Το εργαστήριο αυτό έχει στόχο να παρουσιάσει τις βασικές αρχές της Θεωρίας και να προτείνει πρακτικούς τρόπους εφαρμογής της στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, ενσωματώνοντας στοιχεία από την ελληνική μουσική. Θα ξεκινήσει με μία σύντομη παρουσίαση της Θεωρίας, όπου θα εξηγηθεί η έννοια της ακουστικότητας και τα διαδοχικά στάδια που πρέπει να ακολουθεί η μουσική μάθηση, με ιδιαίτερη έμφαση στον τρόπο που η Θεωρία αυτή μπορεί να προσαρμοστεί στο ελληνικό εκπαιδευτικό και πολιτισμικό συγκείμενο. Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες/ουσες θα λάβουν μέρος σε βιωματικές δραστηριότητες πρακτικής εφαρμογής της Θεωρίας στην πράξη.

Μέσα από παιχνίδια ακρόασης και κίνησης, θα εξερευνήσουν ρυθμούς και μελωδίες που βασίζονται στον πλούτο των χαρακτηριστικών της ελληνικής μουσικής και θα συμμετάσχουν σε δραστηριότητες μελωδικού και ρυθμικού αυτοσχεδιασμού. Μέσα από αυτές τις εμπειρίες, θα κατανοήσουν πώς η χρήση οικείων μουσικών στοιχείων μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη της ακουστικότητας και τη σύνδεση των μαθητών/τριών με τη μουσική.

Το εργαστήριο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς μουσικής, και κάθε ενδιαφερόμενο/η για τη μουσική μάθηση ως βιωματική, δημιουργική και πολιτισμικά συνδεδεμένη διαδικασία.

Βιβλιογραφικές αναφορέςGordon, E. (1999). All about audiation and music aptitudes. *Music Educators Journal*, 86(2), 41-44Gordon, E. (2011). *Roots in music learning theory and audiation*. GIA PublicationsGordon, E. (2013). *Quick and easy introductions*. GIA PublicationsΣτάμου, Λ. (2001). Η αναπτυσσόμενη μουσική δεκτικότητα και οι "Στοιχειώδεις μετρήσεις μουσικής ακουστικότητας": Ο σκοπός και το περιεχόμενο του τεστ. *Μουσικοτροπίες*, 38-39, 90-98

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 2:**Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025****09:30-10:30: Αίθουσα Συνεδριάσεων, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών**

**Το «Διεθνές Δίκτυο για τον Ήχο στην Εκπαίδευση»
(International Network for Sound in Education) στην τάξη και στην πράξη**

Δημήτρης Σαρρής

Στο εργαστήριο θα γίνει παρουσίαση των βασικών εργαλείων που έχει σήμερα ο εκπαιδευτικός για να αξιοποιήσει την εκπαίδευση που εστιάζει στον ήχο στην τάξη και το σχολείο του. Πρόκειται για μια «ηχητική εκπαίδευση» (Sound Education), που απορρέει από τις σύγχρονες ηχητικές σπουδές (Sound Studies) σε όλο τον κόσμο. Στην χώρα μας τα πρώτα βήματα έγιναν στις αρχές του αιώνα τόσο στην Δημόσια Εκπαίδευση, όσο και στην ακαδημαϊκή έρευνα και διδασκαλία. Παράλληλα οι ηχητικές σπουδές εμπλούτισαν και μπόλιασαν με νέες ιδέες τα σχολικά βιβλία και το υλικό που έχει στη διάθεσή του ο εκπαιδευτικός. Η προσέγγιση στο μάθημα της μουσικής γίνεται ολιστικά ως προς το φαινόμενο του ήχου, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η αποτελεσματικότητα του μαθήματος και ο βαθμός επίτευξης των εκπαιδευτικών στόχων. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να οργανώσει ηχητικές και ακουστικές δραστηριότητες με θετική επίδραση στη σχολική ζωή. Μέσα από την ενίσχυση των ακουστικών και ακροαματικών δεξιοτήτων θα οφέλη για τους μαθητές είναι πολλαπλά στην ποιότητα της ζωής τους, στην καθημερινότητα εντός και εκτός σχολείου και στη μάθηση. Οι σύγχρονες εξελίξεις που περιλαμβάνουν τις δυνατότητες δημιουργίας εθνικών και διεθνών θεματικών εκπαιδευτικών δικτύων, τις δυνατότητες εθνικών και διεθνών δια-σχολικών εργασιών, καθώς και την διεθνή δικτύωση εκπαιδευτικών και ερευνητών όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, οδήγησε τα τελευταία χρόνια στη δημιουργία ενός διεθνούς δικτύου για τον ήχο στην εκπαίδευση, το International Network for Sound in Education, το οποίο συνεισφέρει στην ενίσχυση των εκπαιδευτικών που θέλουν να εισάγουν τον ήχο στο μάθημά τους. Στη μία ώρα που έχουμε στη διάθεσή μας στο εργαστήριο, οι συμμετέχοντες θα δουν και θα ακούσουν πώς μπορούν να αξιοποιήσουν την τεχνογνωσία αυτή με τη χρήση του διαδικτύου. Θα συμμετέχουν σε επί τόπου βιωματικές δραστηριότητες για τον ήχο στην εκπαίδευση, που αφορούν το νηπιαγωγείο, το δημοτικό, το γυμνάσιο και το λύκειο. Τέλος, θα κατανοήσουν τον τρόπο που θα αξιοποιήσουν το δυναμικό αυτό σύμφωνα με τις δικές τους ανάγκες, στην τάξη και το σχολείο τους.

Βιβλιογραφικές αναφορέςGershon, S., W. (2018). Sound curriculum. *Sonic Studies in Educational Theory, Method, and Practice*. Routledge.McRae, C. (2021). *Listening for Learning: Performing a Pedagogy of Sound and Listening*. Peter Lang Inc.Tinkle, A. (2015). Sound Pedagogy: Teaching listening since Cage. *Organised Sound* 20(2), 222-230.**ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 3:****Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025****10:30-11:30: Αίθουσα 6 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών**

**Experiencing Turkish Longa through listening and movement:
World Music Pedagogy in practice**

*Sezen Özeke, Hatice Çeliktas, Ilke Uysal,
Beril Boyaci Özer, Nazli Furat, Asli Koralp*

Listening is central to musical engagement, fostering deeper understanding through repetition and active participation. As Patricia Shehan Campbell (2005) emphasizes in her *World Music Pedagogy* (WMP) approach, listening forms the foundation of all musical experiences, allowing learners to internalize essential musical elements. This process not only

develops musical skills but also nurtures intercultural awareness and supports Christopher Small's (1999) theory of *musicking* through participation.

Folk and art music traditions are integral to Anatolian culture, accompanying individuals throughout daily life. This workshop offers an experiential exploration of Turkish music through the five dimensions of WMP, focusing on *Longa*—a distinctive instrumental genre that became part of Turkish Art Music in the 19th century through cultural exchange and has remained significant. By integrating listening, movement, improvisation, and cultural context, the session provides a holistic music learning experience. Additionally, participants will explore regional dance patterns, such as Horon and Halay, engaging with the unique rhythms and movements that define Turkey's diverse musical landscape.

Echoing Campbell's (2023) assertion that listening is an active process engaging cultural, emotional, and structural components of music, this workshop encourages participants to actively listen to and interact with Turkish instrumental music. Participants will engage with selected *Longa* pieces through body percussion, rhythmic exercises, and movement, exploring its form and cultural significance. Improvisation and collaborative activities will further deepen their understanding of *Longa* as an expressive musical form, fostering cultural reflection and interaction.

Workshop Objectives:

- Actively listen to and analyze musical elements such as form, rhythm, and melody.
- Develop knowledge of music history and culture, enriching appreciation for diverse traditions.
- Learn about and through Turkish music via movement, dance, listening, performing, and improvisation.
- Introduce participants to Turkey's art music culture through hands-on activities.
- Explore the rhythmic structures and cultural significance of Turkish dances.
- Provide tools and techniques for teaching Turkish music in educational settings.

Summary of Activities:

In the initial phase, participants *attentively* listen to selected *Longa* compositions, identifying recurring patterns, phrasing, and rhythmic/melodic cycles. Through *engaged listening*, body percussion, movement, and guided exercises, they internalize *Longa*'s form and style, with a brief introduction clarifying its cyclical nature.

The *enactive listening* dimension of WMP encourages active participation through rhythmic accompaniment and group improvisation, fostering musical interaction. In the *creative* phase, participants experiment with movement and dance, drawing inspiration from Turkish and Balkan traditions to develop a dynamic, collaborative understanding of *Longa*.

Finally, in the *Integrating World Music* dimension, the workshop explores *Longa*'s historical significance, its role in Turkish musical traditions, and its contemporary transformations. Participants reflect on rhythmic patterns and movement traditions from their own cultural backgrounds, broadening their perspectives on musical diversity.

This highly interactive session combines listening activities, movement, and visual materials to deepen understanding of *Longa* while promoting cultural reflection and intercultural appreciation. By integrating the five dimensions of WMP, the workshop embodies an approach that aligns traditional musical heritage with modern pedagogical practices to inspire both personal and professional growth.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Campbell, P. S. (2005). Deep listening to the musical world. *Music Educators Journal*, 92(1), 30–36. <https://doi.org/10.2307/3400224>
- Campbell, P. S. (2023, January). Intercultural understanding through world music pedagogy. *Teaching Music*, 40–43.
- Coppola, W.J., Hebert, D.G., & Campbell, P.S. (2020). World Music Pedagogy, Volume VII: Teaching World Music in Higher Education (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429278617>
- Small, C. (1999). Musicking — the meanings of performing and listening. A lecture. *Music Education Research*, 1(1), 9–22. <https://doi.org/10.1080/1461380990010102>

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 4:**Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025****10:30-11:30: Αίθουσα Συνεδριάσεων, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών****Αυτοσχεδιασμός και ταυτότητα: Εξερευνώντας το Κυπριακό «Τσιάττισμαν»
σε μεταβαλλόμενα εκπαιδευτικά τοπία***Έλενα Παπαγεωργίου, Κυριάκος Μαρκουλλής*

Η παραδοσιακή μουσική, ως ζωτικό στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς, συνδέει τις γενιές μέσω της κοινής ταυτότητας και ιστορίας. Στην Κύπρο, το τσιάττισμαν (τσίαττισμαν) είναι μια ξεχωριστή τραγουδιστική μουσική παράδοση που αντανάκλα τον γλωσσικό πλούτο και το δημιουργικό πνεύμα του νησιού. Αυτό το εργαστήριο εισάγει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες στην τέχνη του τσίαττισματος, προωθώντας την εκτίμηση για την κυπριακή παραδοσιακή μουσική, ενώ παράλληλα προωθεί τη δημιουργικότητα και την αυτοέκφραση. Το τσίαττισμαν είναι μια μορφή αυτοσχεδιαστικού, διαλογικού τραγουδιού που έχει τις ρίζες του στην προφορική παράδοση. Συνήθως εκτελείται σε ζευγάρια ή ομάδες και περιλαμβάνει την αυθόρμητη ανταλλαγή ομοιοκατάληκτων στίχων, συχνά με ανταγωνιστικό (Tterlikkas, 2008) ή παιγνιώδη τρόπο. Τα τσίαττισματα ή τσίαττιστά, που στην απλή τους μορφή αποτελούνται από δύο ομοιοκατάληκτους δεκαπεντασύλλαβους στίχους (Demetriou, 2015), χαρακτηρίζονται από χιούμορ, γλωσσική επιδεξιότητα και ρυθμική ακρίβεια, ενώ αντλούν έμπνευση από θέματα της καθημερινής ζωής, κοινωνικά δρώμενα ή την ψυχαγωγία. Η μελωδική απλότητα και τα διακριτά ρυθμικά μοτίβα υποστηρίζουν τον αυτοσχεδιαστικό χαρακτήρα του τσίαττισματος, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία και τη δημιουργικότητα σε πραγματικό χρόνο. Πέρα από την ψυχαγωγική του αξία, το τσίαττισμαν διατηρεί στοιχεία της κυπριακής διαλέκτου, παρέχοντας μια εικόνα της πολιτιστικής και γλωσσικής ιστορίας του νησιού. Η παράδοση αυτή χρησιμεύει ως μια μορφή προφορικής αφήγησης και ως μέσο μετάδοσης πολιτιστικών αξιών από γενιά σε γενιά.

Το εν λόγω εργαστήριο είναι γύρω από μια χιουμοριστική ιστορία για μια ομάδα καλικάντζαρων, βασισμένη στην κυπριακή λαογραφία, όπου μέσω της αφήγησης, της παρακολούθησης βίντεο με παραστάσεις τσίαττισματος και της εξερεύνησης των παραδοσιακών περιστάσεων στις οποίες παρουσιάζονται, όπως οικογενειακές συγκεντρώσεις, γάμοι και φεστιβάλ, οι συμμετέχοντες/ουσες έρχονται σε επαφή με βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν το τσίαττισμαν. Μαθαίνουν, επίσης, για τα μουσικά όργανα λαούτο, βιολί, ταμπουτσία, πιθκιάβλιν που εμπλέκονται στο τσίαττισμαν, με ζωντανές επιδείξεις από τους δύο εισηγητές. Επιπλέον, περιλαμβάνονται στο εργαστήριο διαδραστικές δραστηριότητες, οι οποίες βοηθούν τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να ανακαλύψουν βασικούς κανόνες των αυτοσχεδιαστικών διαδικασιών του τσίαττισματος. Μαθαίνουν κυπριακά τραγούδια και, σε ομάδες, δημιουργούν το δικό τους τσίαττιστό εμπνευσμένο από την καθημερινή ζωή. Δίνοντας έμφαση στον αυτοσχεδιασμό, τη δημιουργική σκέψη και τη συνεργασία, το εργαστήριο δείχνει πώς το τσίαττισμαν μπορεί να ενσωματωθεί στη σύγχρονη μουσική εκπαίδευση, ενδυναμώνοντας διαφορετικές φωνές, ενώ παράλληλα προσαρμόζεται στα μεταβαλλόμενα εκπαιδευτικά τοπία. Έτσι διασφαλίζεται η συνεχής σημασία της μουσικής παράδοσης για τις μελλοντικές γενιές.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Demetriou, N. (2016). Appropriating Culture: Traditional Music and the Greek Cypriots. In *Music in Cyprus* (pp. 57-76). Routledge.
- Tterlikkas, M. (2008). *Kalos ertan oi xenoι mas. Paradosiaka tragoudia tes Kyprou* [Καλώς ήρταν οι ξένοι μας. Παραδοσιακά τραγούδια της Κύπρου] [Ένθετο σε ψηφιακό δίσκο *Kypraia Phone*]. Mousa – Mousikés Paragogés.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 5:**Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025****15:00-16:00: Αίθουσα 6 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών****Η φωνή της Γης: Σύνδεση με τη φύση μέσω της φωνητικής εξερεύνησης***Ζωγραφένια Πεκλάρη-Μέη*

Στόχος: Οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να εξερευνήσουν τη φωνή τους μέσω βιωματικών ασκήσεων, συνδυάζοντας την αναπνοή και τον ήχο με τα στοιχεία της φύσης, ενώ θα γνωρίσουν τη δύναμη των φωνητικών τελετουργιών και παραδόσεων, με στόχο την ενίσχυση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης.

Δομή Εργαστηρίου:**1. Καλωσόρισμα & Εισαγωγή (10' λεπτά)**

Σύντομη γνωριμία της συντονίστριας με τους συμμετέχοντες.

Παρουσίαση του στόχου του εργαστηρίου: Πώς η φωνή μπορεί να γίνει εργαλείο για σύνδεση με τη φύση, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, εσωτερική ενδυνάμωση, και καλλιέργεια του ευ ζην.

Εισαγωγή στις φωνητικές τελετουργίες: Παράδειγμα από φυλές και πολιτισμούς που χρησιμοποιούν το τραγούδι και τον ήχο για θεραπεία και αλλαγή (π.χ. ιθαγενείς Αμερικής, φυλές της Αφρικής, σαμανιστικές παραδόσεις).

2. Φωνητικό & Σωματικό Ζέσταμα: Τα Στοιχεία της Φύσης (15' λεπτά)

Συνδυάζουμε τη σύνδεση με τη φύση μέσα από τη φωνή και την κίνηση:

Αέρας (Αναπνοή):

Ασκήσεις αναπνοής με επίγνωση. Φανταζόμαστε πως η αναπνοή μας είναι ο άνεμος, που καθαρίζει και αναζωογονεί.

Γη (Humming):

Εκπνοές με απαλό βόμβο (humming), νιώθοντας τη δόνηση στο σώμα μας, όπως η γη που πάλλεται.

Νερό (Πευστότητα της Φωνής):

Φωνητικές ασκήσεις με "ουου" και "ααα", αφήνοντας τη φωνή να κυλήσει όπως το νερό σε ένα ρυάκι.

Φωτιά (Εκφραση & Δύναμη):

Χρήση ήχων με ένταση και δυναμική, όπως επιφωνήματα "χα!".

3. Δραστηριότητα: Φωνητικό Τελετουργικό για τη Γη (20' λεπτά)

Θέτοντας Πρόθεση: Ο/η κάθε συμμετέχων/ουσα σκέφτεται σιωπηλά μια πρόθεση για τη γη, π.χ. θεραπεία, προστασία, αναγέννηση.

Δημιουργία Συλλογικού Άσματος: Χρησιμοποιώντας απλές λέξεις ή ήχους που συνδέονται με τα στοιχεία της φύσης, η ομάδα δημιουργεί ένα επαναλαμβανόμενο άσμα. ((Είτε δίστιχο, είτε τετράστιχο)

Εκτέλεση του Τελετουργικού: Μπλέκοντας αυτοσχεδιαστικά όλους τους ήχους από το φωνητικό ζέσταμα (αέρας, γη, νερό, φωτιά) δημιουργούμε ένα ηχοτοπίο πάνω στο οποίο θα τραγουδήσουμε το επαναλαμβανόμενο άσμα.

Το τελετουργικό δίνει έμφαση στην αίσθηση ενότητας και συλλογικής δύναμης, όπως οι φυλές που τραγουδούν μαζί για να φέρουν αλλαγή.

4. Κλείσιμο & Ανατροφοδότηση (15' λεπτά)

Κύκλος Μοιράσματος: Σχηματίζουμε έναν κύκλο και δίνουμε χρόνο σε κάθε συμμετέχοντα να μοιραστεί σκέψεις, συναισθήματα ή εικόνες που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια του τελετουργικού. Μπορεί επίσης να υπάρξει ένα μεγάλο χαρτί, όπου οι συμμετέχοντες θα αποτυπώσουν ζωγραφίζοντας, αυτό που βίωσαν.

Σύνδεση με την Καθημερινότητα: Συζητάμε πώς η πρακτική αυτή μπορεί να γίνει τρόπος με τον οποίο μπορούν να χρησιμοποιούν τη φωνή τους ως εργαλείο προσωπικής ενδυνάμωσης και επανασύνδεσης με τη φύση και στην καθημερινή ζωή.

Τι θα αποκομίσουν οι συμμετέχοντες:

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

- Προσωπική Εμπειρία: Ανάπτυξη νέων τρόπων χρήσης της φωνής για χαλάρωση, ενδυνάμωση και σύνδεση με το ανθρώπινο και με το πέραν του ανθρώπινου περιβάλλον.
- Βιωματική Κατανόηση: Εμβάθυνση στη δύναμη των φωνητικών τελετουργιών και τη σημασία τους στην ευαισθητοποίηση/ ενσυναίσθηση προς τη φύση.
- Συλλογική Συμμετοχή: Εμπειρία συλλογικής δημιουργίας και ενίσχυση του αισθήματος του «ανήκειν» μέσω της φωνητικής έκφρασης. Αίσθημα ενότητας.
- Πρακτικά Εργαλεία: Απλές και άμεσα εφαρμόσιμες τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε προσωπικό επίπεδο.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Perry, G. & Polito, V. (2023) *Music and Healing Rituals In The Science and Psychology of Music: From Beethoven at the Office to Beyoncé at the Gym*. Greenwood: ABC CLIO (σσ. 197-204)
https://www.researchgate.net/publication/373214522_Music_and_Healing_Rituals_In_The_Science_and_Psychology_of_Music_From_Beethoven_at_the_Office_to_Beyonce_at_the_Gym
- Eerola, T., Kirks, C., & Saarikallio, S. (2024). Episode model: The functional approach to emotional experiences of music. *Psychology of Music*. <https://doi.org/10.1177/03057356241279763>

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 6:

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

16:00-17:00: Αίθουσα 5 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

‘Ready or not, here I come ...’ – Introducing the new TEAM learning outcomes for music teacher education in Europe

Thomas De Baets

One of the deliverables of the Erasmus+ Teacher Academy ‘Teacher Education Academy for Music’ (*TEAM*, 2023-2026, <https://teacher-academy-music.eu>) is to develop data-based European-wide ‘TEAM Learning Outcomes for Music Teacher Education’. These Learning Outcomes (LOs) are intended for future generalist as well as specialist music teachers, in primary and secondary schools throughout Europe, in an international diversity of teaching and learning environments.

The 2006-2009 EU ‘Music Education Network’ project (*meNET*) published *Learning Outcomes for Specialist Music Teachers* and, in 2013, the European Association for Music in Schools (EAS) also published a complementary set of LOs for generalists (Hennessy et al., 2009 & 2013). Originally formulated in both German and English, and officially translated into 5 other languages, the LOs have proven to be valuable instruments for quality assurance in higher education. It was never the intention to standardise teacher education: the LOs were intended to form a basis for ongoing discussion, in an open-ended developmental process.

In this rapidly changing world, working group 6 (<https://teacher-academy-music.eu/WP-6>) in *TEAM* has now revised and updated the existing LOs, with the ambition of formulating future-proof LOs by including societal challenges such as sustainability and democratic education, as well as ‘emergent themes’ derived from analysing national, regional, local and institutional sets of LOs (De Baets et al., 2025). These constitute: diversity and inclusion, practitioner research and professional development, global (artistic) citizenship, interdisciplinarity, collaborations, and digitisation. By formulating and disseminating the new LOs we hope to have a long-term impact on the transformation of music teacher education; for initial teacher education as well as continuous lifelong learning programmes.

In this dissemination workshop (1) I will introduce the new (draft) set of TEAM LOs and the process by which they were formulated, (2) participants will be asked to give detailed feedback on the LOs, in the interactive form of a world café, and (3) we will end with a plenary moment in which we share feedback from the small group discussions. As the final LOs have not yet been fully finalised and published by the conference in November 2025, participants of the workshop will still be able to influence the final wording and form.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

Βιβλιογραφικές αναφορές

- De Baets, T., De Praetere, A.-S., Gall, M., & Malmberg, I. (2025). Future-proof learning outcomes for classroom music teacher education: a Europeanwide exploration. *Culture, Education, and Future*, 3 (1).
- Hennessy, S., Malmberg, I., Niermann, F., & de Vugt, A. (2009). *meNet Lernergebnisse in der Musiklehrerbildung – meNet Learning Outcomes in Music Teacher Training*. Institut für Musikpädagogik Wien.
- Hennessy, S., Malmberg, I., Niermann, F., & de Vugt, A. (2013). meNet and EAS Learning Outcomes: Music Teacher Training for Specialists and Generalists. In A. de Vugt & I. Malmberg (Eds.), *European Perspectives on Music Education Vol. 2: Artistry* (pp. 259-281). Helbling.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 7:

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

16:00-17:00: Αίθουσα 6 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών

Ρυθμός, σώμα και κίνηση: βιωματικό εργαστήριο

Κωνσταντίνος Δημητρίου

Το εργαστήριο αυτό εστιάζει στη δυναμική σχέση μεταξύ ρυθμού, σωματικής κίνησης και κρουστών μέσα από μια βιωματική προσέγγιση. Είναι γνωστό ότι ο ρυθμός αποτελεί βασικό στοιχείο της ανθρώπινης έκφρασης και επικοινωνίας. Ο ρυθμός παίζει καθοριστικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς συνδέεται άμεσα με την ελεύθερη έκφραση, τη δημιουργικότητα και τη συνεργατικότητα. Για τους εκπαιδευτικούς, η κατανόηση και η αξιοποίηση του ρυθμού μπορεί να λειτουργήσει ως ένα ισχυρό εργαλείο που ενισχύει τη μαθησιακή εμπειρία και ενθαρρύνει τη συμμετοχή των μαθητών. Μέσα από ρυθμικές δραστηριότητες, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να καλλιεργήσουν τη συγκέντρωση, την αυτοέκφραση και την κοινωνική αλληλεπίδραση, δημιουργώντας ένα περιβάλλον όπου η μάθηση γίνεται πιο βιωματική και ουσιαστική. Επιπλέον, η ενασχόληση με τον ρυθμό βοηθά στην ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης, δίνοντας στους μαθητές τη δυνατότητα να εκφραστούν ελεύθερα, να διαχειριστούν τα συναισθήματά τους και να χτίσουν σχέσεις εμπιστοσύνης μέσα στην ομάδα.

Μέσα από πρακτικές ασκήσεις, οι συμμετέχοντες θα πειραματιστούν με ρυθμικά μοτίβα, αυτοσχεδιασμούς και κινητικές δραστηριότητες που συνδυάζουν τη μουσική με τη σωματική έκφραση. Θα εξερευνήσουν πώς ο ρυθμός επηρεάζει τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε το σώμα μας, την κίνηση στον χώρο και τη σύνδεση με τους άλλους. Οι ασκήσεις περιλαμβάνουν σωματικό ρυθμό (body percussion), συντονισμένη κίνηση, χρήση κρουστών και συλλογικούς αυτοσχεδιασμούς, με στόχο την ανάπτυξη της ρυθμικής επίγνωσης και της δημιουργικής αλληλεπίδρασης.

Δεν απαιτείται προηγούμενη εμπειρία, καθώς η έμφαση δίνεται στη βιωματική μάθηση και στη συμμετοχική διερεύνηση των δυνατοτήτων του ρυθμού. Μέσα από τη διαδικασία αυτή, οι συμμετέχοντες θα ανακαλύψουν τον ρόλο του ρυθμού ως εργαλείου ενίσχυσης της συγκέντρωσης, της σωματικής επίγνωσης, της συναισθηματικής έκφρασης και της ομαδικής σύνδεσης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bryant, G. A. (2020). *Rhythm and the Body*. Routledge.
- Hood, M. (1981). *African Rhythm and African Sensibility: Aesthetics and Social Action in African Musical Idioms* (Illustrated ed.). University of Chicago Press.
- Romero-Naranjo, F. J. (2022). *Body percussion and urban rhythms as an interdisciplinary resource*. EDP Sciences.
- Schnebly-Black, J., & Moore, S. F. (1999). *The Rhythm Inside: Connecting Body, Mind, and Spirit Through Music*. Da Capo Press.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 8:**Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025****17:30-18:30: Αίθουσα 6 (1ος όροφος), Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών**

**El Sistema Greece - Music for active citizenship:
Η Μουσική ως εργαλείο κοινωνικής ένταξης και συμμετοχής**

Παναγιώτης Τσιρίδης, Σεβαστή Μασσακίδου, Σταυρούλα Ματρόζου

Το Music for Active Citizenship (MAC) είναι ένα πρόγραμμα Erasmus+, σχεδιασμένο και υλοποιημένο από το El Sistema Greece και το Sistema Cyprus, που αξιοποιεί τη μουσική εκπαίδευση ως μέσο κοινωνικής ένταξης προσφύγων και μεταναστών, αλλά και ως εργαλείο προώθησης της αποδοχής της διαφορετικότητας και της κοινωνικής αλλαγής. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό εγχειρίδιο με θεωρητικές αρχές της κοινοτικής μουσικής και του προγράμματος El Sistema, καθώς και πρακτικές μουσικοπαιδαγωγικές δραστηριότητες. Κατά τη διάρκεια του MAC, 30 νέοι μουσικοπαιδαγωγοί από την Ελλάδα και την Κύπρο εκπαιδεύτηκαν μέσα από σεμινάρια και πρακτική άσκηση με παιδιά που συμμετέχουν στα μουσικά προγράμματα των δύο χωρών. Η εκπαίδευση αυτή αποτέλεσε την πιλοτική εφαρμογή του εκπαιδευτικού εγχειριδίου, το οποίο στη συνέχεια διατέθηκε διαδικτυακά για κάθε ενδιαφερόμενο εκπαιδευτικό.

Το εργαστήριο του El Sistema Greece στο πλαίσιο του Συνεδρίου στοχεύει στην παρουσίαση και βιωματική εφαρμογή βασικών στοιχείων του MAC. Αρχικά, οι συμμετέχοντες θα λάβουν μέρος σε διαδραστικές μουσικοπαιδαγωγικές δραστηριότητες, προκειμένου να κατανοήσουν εμπειρικά τη σημασία της μουσικής ως μέσου μη λεκτικής επικοινωνίας, τη δυναμική του παιχνιδιού στην ομάδα και τη συμπερίληψη μαθητών διαφορετικών γλωσσικών και πολιτισμικών καταβολών. Στη συνέχεια, μέσα από παραδείγματα παιδαγωγικής πρακτικής, θα διερευνηθούν θεματικές όπως: η σημασία του αναστοχασμού στην εκπαιδευτική διαδικασία, ο ρόλος της ελεύθερης μουσικής εξερεύνησης, η καλλιέργεια του σεβασμού στη διαφορετικότητα και η ύπαρξη και ο αντίκτυπος των ασυνείδητων προκαταλήψεων στη διδασκαλία.

Το εργαστήριο αποσκοπεί αφενός στην παρουσίαση του MAC ως χρήσιμο εργαλείο για μουσικοπαιδαγωγούς, και αφετέρου στη δημιουργία ενός διαλόγου γύρω από τους στόχους και τις αρχές της κοινοτικής μουσικής, οι οποίες αποτελούν τη βάση όχι μόνο του MAC αλλά και του El Sistema Greece και των σχετικών προγραμμάτων διεθνώς.

Σχετικά με το El Sistema Greece: Το El Sistema Greece είναι ένα εκπαιδευτικό μουσικό πρόγραμμα που προσφέρει δωρεάν μουσική εκπαίδευση υψηλής ποιότητας σε παιδιά και νέους/νέες σε όλη την Ελλάδα, δημιουργώντας μια συμπεριληπτική κοινότητα που αγκαλιάζει τη διαφορετικότητα. Εμπνευσμένο από το διεθνώς αναγνωρισμένο El Sistema της Βενεζουέλας, οργανώνει ομαδικές μουσικές δραστηριότητες σε ποικίλα περιβάλλοντα, σε δομές φιλοξενίας προσφύγων, αιτούντων άσυλο και ασυνόδευτων ανηλίκων, σε κέντρα δημιουργικής απασχόλησης, καθώς και στην κεντρική του τοποθεσία στη γειτονιά της Κυψέλης. Το πρόγραμμα προάγει την κοινότητα, την κοινωνική ένταξη και την προσωπική ανάπτυξη μέσα από τη συλλογική μουσική εκπαίδευση, επιδρώντας θετικά στους μαθητές, τις οικογένειές τους και την ευρύτερη κοινωνία.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Τσιρίδης, Π. (2003). *Μουσική και σχολείο - Σειρά «Κλειδιά και αντικλειδιά»*. ΥΠΕΠΘ - Πανεπιστήμιο Αθηνών.
Watts, S. H. (2018). *World Music Pedagogy, Volume 1: Early Childhood and Education*. Taylor & Francis.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 9:**Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025****17:30-18:30: Αίθουσα Συνεδριάσεων, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών**

**Βυζαντινή μουσική για μικρούς και μεγάλους.
Στοχασμοί και πράξεις για τη διδασκαλία Ψαλτικής Τέχνης
σε περιβάλλοντα τυπικής και άτυπης μάθησης**

*Αλεξάνδρου Μ. και μέλη της Γυναικείας Βυζαντινής Χορωδίας της Ε.Ε.Μ.Ε. Αγία Ανυσία και της
Ομάδας Μελέτης Μαθαίνω Βυζαντινή Μουσική Παίζοντας του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του
Α.Π.Θ.:*

Η Βυζαντινή Μουσική - Ψαλτική Τέχνη αναγράφηκε πρόσφατα στον κατάλογο της UNESCO για την άυλη πολιτιστική κληρονομιά της ανθρωπότητας (<https://ayla.culture.gr/catalogue/vyzantini-moysiki-psaltiki/>). Η μεγάλη ιστορική, πολιτισμική και πνευματική της αξία τεκμηριώνεται και από την αδιάκοπη προφορική της παράδοση, σε συνδυασμό με την γραπτή παράδοση, η οποία αριθμεί γύρω στα 10.000 μουσικά χειρόγραφα και χιλιάδες μουσικές εκδόσεις. Η πληθώρα υμνογράφων, μελωδών και μελουργών της Βυζαντινής Μουσικής, ο πλούτος συνθετικών γενών, κατηγοριών και στυλ, το πολυσχιδές της τροπικό σύστημα (οκτώηχος) και η υπερχιλιετής μουσική γραφή της (παρασημαντική), είναι κάποια από τα βασικά θέματα-πυλώνες για την μουσική εκπαίδευση στον τομέα της Ψαλτικής.

Στο πρώτο μέρος του εργαστηρίου θα παρουσιαστούν διδακτικά πλαίσια και παιχνίδια για την ευχάριστη εκμάθηση ήχων, σημαδιών, δημιουργών και τροπαίων της Ψαλτικής Τέχνης, από παιδιά της προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με σκοπό την ανάπτυξη της μουσικής τους δεκτικότητας και των δεξιοτήτων τους στη φωνητική μουσική (Παπαπαναγιώτου, επιμ., 2013, ειδικά σ. 174-225), καθώς και την αφομοίωση βασικών γνώσεων σε συνάφεια με την Βυζαντινή Μουσική. Οι προτεινόμενες δράσεις έχουν συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους στους γνωστικούς, συναισθηματικούς και ψυχοκινητικούς τομείς (Περακάκη, 2008, σ. 15-18). Τα παιχνίδια προέρχονται από το μάθημα «Όψεις Διδακτικής της Βυζαντινής Μουσικής» στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του ΑΠΘ (Αλεξάνδρου, 2025) καθώς και από δράσεις για τα παιδιά της Βυζαντινής Χορωδίας «Τρεις Παιδες» της Καταφυγής Αγίου Δημητρίου, Θεσσαλονίκη.

Στο δεύτερο μέρος του εργαστηρίου θα εστιάσουμε σε πτυχές διδασκαλίας βυζαντινού χορού ενηλίκων, με αφορμή την εκμάθηση ενός στιχηρού της Οσίας Κασσίας, της περίφημης ποιήτριας και συνθέτιδας του Βυζαντίου (9ος αι.), για την Οσία Μάρτυρα Ευδοκία (γιορτή: 1η Μαρτίου). Πιο συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν πρώτα μερικά βιοεργογραφικά στοιχεία της Οσίας Κασσίας και βασικά δεδομένα παλαιογραφίας της Βυζαντινής Μουσικής, με παραδείγματα χειρογράφων με έργα της προαναφερθείσας ποιήτριας. Θα ακολουθήσουν ασκήσεις ζεστάματος από βυζαντινά θεωρητικά, όπου θα δοθεί έμφαση στα χρωματικά ακούσματα. Το στιχηρό «Καταλιπούσα τὰ τερπνὰ καὶ ποικίλα τοῦ βίου», σε ήχο πλάγιο του δευτέρου, θα αποτελέσει παράδειγμα για τη συστηματική διδασκαλία παλαιού στιχηρικού μέλους, με βάση τις εξής πηγές: 1. το Στιχηράριο Ambrosianum A 139 sup. του έτους 1340/1 (έκδ. Perria & Raasted, 1992) σε πλήρως εξελιγμένη μεσοβυζαντινή σημειογραφία και 2. το χειρόγραφο Μετόχιον Παναγίου Τάφου 709 (αρχές 19ου αι.), με την αργή αυτόγραφη εξήγηση του κομματιού στην αναλυτική γραφή της Νέας Μεθόδου από τον Χουρμούζιο Χαρτοφύλακα. Μέσα από τη συγκριτική θεώρηση των πηγών και τη συστηματική προσέγγιση της εξήγησης α) με παραλλαγή, β) με κανονάρχημα και γ) με μέλος και ισοκράτημα, θα δοθεί μια πρακτική εικόνα για δυνατότητες βαθιάς μελέτης ενός αριστουργήματος του παλαιού κλασικού βυζαντινού ρεπερτορίου.

Στο Εργαστήριο και στην παρουσίαση θα συμμετάσχουν και μέλη της Ερευνητικής Ομάδας «Μαθαίνω Βυζαντινή Μουσική Παίζοντας» του Τ.Μ.Σ. Α.Π.Θ., καθώς και μέλη της Γυναικείας Βυζαντινής Χορωδίας της Ε.Ε.Μ.Ε. «Αγία Ανυσία». Τα ονόματα των συμμετεχόντων είναι:

Για την Ομάδα Μελέτης «Μαθαίνω Βυζαντινή Μουσική Παίζοντας»: Δημοσθένης Σπανουδάκης, Γεωργία Στεφανουδάκη, Αμαλία Νατσιοπούλου, Teodora Dumitru

Για την Γυναικεία Βυζαντινή Χορωδία της Ε.Ε.Μ.Ε. «Αγία Ανυσία»: Ευαγγελία Σπυράκου, Ναυσικά Κουλούρη, Αλεξία Κοσμάλη, Ευθυμία Καπαγερίδου, Ελένη Βούλγαρη, Θώμη Τσαφούτη, Γεωργία Στεφανουδάκη, Αμαλία Νατσιοπούλου, Αλεξάνδρα Θεοδοσίου.

Υπεύθυνη της Ομάδας Μελέτης και του Βυζαντινού Χορού: Μαρία Αλεξάνδρου

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αλεξάνδρου, Μ. (2025). *Όψεις διδακτικής, διδασκαλίας και εκμάθησης Βυζαντινής Μουσικής*. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις (υπό έκδοση).
- Παπαπαναγιώτου, Ξ. (επιμ.) (2013). *Ζητήματα Μουσικής Παιδαγωγικής* (β' έκδ.). Ε.Ε.Μ.Ε.
- Περακάκη, Ε. (2008). *Σχεδιάζοντας το σχολικό μάθημα Μουσικής*. Fagotto books.
- Perria, L., & Raasted, J. (eds.) (1992). *Sticherarium Ambrosianum. MMB, Facsimiles XI, Pars Principalis & Pars Suppletoria*. Munksgaard.
- <https://ayla.culture.gr/catalogue/vyzantini-moysiki-psaltiki/> (2/6/2025).

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 10:**Κυριακή 2 Νοεμβρίου 2025****09:30-10:30: Αίθουσα 103, Τμήμα Μουσικών Σπουδών****Η Αφρική πιο κοντά μας... μέσα από τα Κέντρα Μάθησης Μουσικής****Μαρία Μίντζα, Μαρία Χατζηλάμπρου**

Στις μέρες μας, η διαφοροποιημένη διδασκαλία μπορεί να αποτελέσει ένα πολύτιμο εργαλείο για κάθε εκπαιδευτικό που θέλει να σχεδιάσει τη διδασκαλία του με τέτοιο τρόπο, ώστε να ανταποκρίνεται στις διαφορετικές μαθησιακές ανάγκες των μαθητών/τριών του. Βασικές αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας είναι η αλληλεπίδραση και η ομαδοσυνεργατικότητα, η ευελιξία και η επίτευξη της μεταγνωστικής ικανότητας, αρχές που ικανοποιούνται μέσα από πληθώρα διδακτικών στρατηγικών. Τα κέντρα μάθησης ή σταθμοί μάθησης (*learning centers*) αποτελούν μία τέτοια στρατηγική, κατά την οποία δημιουργούνται μέσα στην τάξη διαφορετικές περιοχές μελέτης και δράσης ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες των μαθητών/τριών (ΙΕΠ, 2025). Οι σταθμοί μάθησης έχουν καθορισμένη διάταξη στο χώρο της σχολικής τάξης, ενώ σε κάθε σταθμό υπάρχει ένας τίτλος που αναφέρει το σκοπό των δραστηριοτήτων και τις οδηγίες για την υλοποίησή τους. Οι μαθητές/τριες καλούνται σε ομάδες να διεκπεραιώσουν τις δραστηριότητες του εκάστοτε κέντρου μάθησης σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και να κινηθούν περιστροφικά σε όλα τα κέντρα δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο περισσότερες ευκαιρίες για επιτυχημένη μάθηση (ΙΕΠ, 2025· Hunt, 2009). Ειδικότερα, το μάθημα μουσικής στα σχολεία Γενικής Παιδείας προσφέρει ένα ιδανικό πεδίο ενσωμάτωσης των κέντρων μάθησης μουσικής ή σταθμών μουσικής (*music centers*), καθώς το πλούσιο περιβάλλον μάθησης αυτών μπορεί να προσφέρει εμπειρίες με νόημα για όλους τους μαθητές/τριες ανεξαιρέτως (Ballinger, 2011) και να ανταποκριθεί στις ανάγκες τους για αλληλοβοήθεια και ατομικότητα (Hunt, 2009). Κάποια είδη μουσικών σταθμών που έχουν ήδη εφαρμοστεί στην τυπική μουσική εκπαίδευση είναι οι σταθμοί ακρόασης, δημιουργίας, τεχνολογίας και μουσικών οργάνων (Ballinger, 2011· Hunt, 2009).

Στο συγκεκριμένο εργαστήριο οι συμμετέχοντες/ουσες θα έρθουν σε επαφή με τη μουσική της Αφρικής μέσα από μουσικά παραδείγματα δημοφιλών τραγουδιών και μουσικών κομματιών που συνδυάζουν τα παραδοσιακά στοιχεία της αφρικανικής μουσικής με τις πιο σύγχρονες εκδοχές της. Το όλο εγχείρημα θα υλοποιηθεί με τη στρατηγική των μουσικών σταθμών. Στόχος του εργαστηρίου είναι να παροτρύνει και να εμπνεύσει τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν παρόμοιες μεθόδους διαφοροποιημένης διδασκαλίας, ώστε η κατάρκτηση της μουσικής γνώσης να πραγματώνεται με τη βοήθεια πολλαπλών τρόπων μάθησης σύμφωνα πάντα με τις ανάγκες του συνόλου των μαθητών/τριών. Συγκεκριμένα, σχεδιάστηκαν τρεις μουσικοί σταθμοί (ακρόασης, εκτέλεσης και δημιουργίας) με ξεχωριστό περιεχόμενο ο καθένας, ώστε να ανταποκρίνονται στα διαφορετικά μαθησιακά προφίλ που μπορεί να περιέχει μία σχολική τάξη (ακουστικό, οπτικό, κιναισθητικό). Ωστόσο, επειδή ένας/μία μαθητής/τρια μπορεί να ανήκει σε περισσότερα από ένα μαθησιακά στυλ, οι δραστηριότητες εκτελούνται από όλες τις ομάδες εκ περιτροπής. Αναλυτικά, οι συμμετέχοντες/ουσες θα συγκροτήσουν ομάδες, κάθε μία από τις οποίες θα κληθεί να: α) αντιστοιχίσει ηχητικά αποσπάσματα της αφρικανικής μουσικής με προτάσεις που αναφέρονται στα σύγχρονα και παραδοσιακά στοιχεία κάθε παραδείγματος και να συγκρίνει δύο αφρικάνικα τραγούδια με τη βοήθεια διαδραστικών εφαρμογών (σταθμός ακρόασης), β) να εκτελέσει και να συνοδεύσει με τους σωλήνες boomwhackers και με ρυθμικά κρουστά το παραδοσιακό τραγούδι Fatou yo από τη Σενεγάλη (σταθμός εκτέλεσης) και γ) να συνθέσει ένα μουσικό κομμάτι με αφορμή εικόνες από την καθημερινή ζωή στην Αφρική (σταθμός δημιουργίας). Στο τέλος, κάθε ομάδα θα αναλάβει να παρουσιάσει και να σχολιάσει τα αποτελέσματα της συμμετοχής της σε έναν από τους τρεις μουσικούς σταθμούς.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Ballinger, D. M. (2011). *Student attitudes toward the use of learning centers in the elementary general music classroom*. Thesis. School of Music, University of Utah.
- Hunt, B. (2009). Teaching and Learning Through Music Centers. *The Canadian Music Educator*, 50(4), 51-52.
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). *Εισαγωγικές Έννοιες στη διαφοροποιημένη διδασκαλία*. Ανακτήθηκε 20 Ιανουαρίου 2025 από <https://elearning.iep.edu.gr/study/mod/book/tool/print/index.php?id=1214>

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 11:

Κυριακή 2 Νοεμβρίου 2025

09:30-10:30: Αίθουσα 113, Τμήμα Μουσικών Σπουδών

**Everyone's Voice: A creative exploration of music improvisation
as a democratic practice**

Katerina Adamopoulou

Improvisation has been widely thought as a practice that promotes democratic values such as equality, autonomy, and the questioning of authorities (Wright & Kanellopoulos, 2010). Since anyone can take part in improvisation activities, it has a heritage of social inclusivity, where participants learn to negotiate and adjust to different opinions, being all equal. (Sawyer, 2007). Moreover, it has been proved that improvisation plays a significant role in the development of students' cognitive and social skills as well as individual autonomy (Beagle, 2010).

The aim of the workshop is to explore how improvisation and democracy are practically connected through group collaboration, responsiveness and sharing of ideas. Through the activities, we will rethink improvisation as a social practice of interaction and freedom of choice. The workshop will focus on improvisation practices mainly through vocal interaction, singing songs and body percussion. Participants will experience spontaneous creative moments as well as adapt in real time music situations through the elements of melody, pitch, time and dynamics in a highly interactive way. Different music ideas will enable a dialogue and high diversity of voices will create space for multiple ideas, challenges and perspectives. Through the vocal ensemble participants will listen, respond and create music together imitating a democratic society through communication and dialogue.

Learning through the experience of improvisation, a variety of activities will encourage personal expression, autonomy and freedom. Using as a basic principle the valuable aspects of the Orff-Schulwerk music approach, participants will improvise through speech, singing and movement in order to discover creative aspects of their personalities. Activities will take place in a circle, in couples and in groups in a freely but also guided context. Participants will go through the process of self experimentation, and through interaction they will take a chance to improvise, imitate ideas within the group, elaborate on them and construct their own music. Improvisation will act as a bridge to basic composition ideas. Moreover, participants will cultivate their capabilities in music improvisation through: group games, rhythm technique, melody exploration, music forms and phrasing. The workshop material can be used in a broad range of music education such as preschool and primary education, music in the community, but also general music school.

Participants will explore the common paths between musical improvisation and democratic principles through interactive exercises, discussions, and group performance. They will experience firsthand how collective creativity, active listening, and shared decision-making shape both music and society.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Beagle, A. C. (2010). A classroom-based study of small group planned improvisation with fifth-grade children. *Journal of Research in Music Education*, 58, 219-239. doi:10.1177/0022429410379916
- Sawyer, K. R. (2007). Improvisation and teaching. *Critical Studies in Improvisation*, 2(2), retrieved from <http://www.criticalimprov.com/article/view/380/626>
- Wright, R. & Kanellopoulos, P. A. (2010) Informal music learning, improvisation and teacher education. *British Journal of Music Education*, 27(1), 71-87.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 12:**Κυριακή 2 Νοεμβρίου 2025****09:30-10:30: Αίθουσα 121, Τμήμα Μουσικών Σπουδών****«Δω σ' αυτή τη γειτονιά (και) στην παραπέρα ρούγα...»****Με τραγούδια, με χορό, να μια ομάδα, μούρλια!***Νίκος Θεοδωρίδης, Δέσποινα Καλανταρίδου, Βασιλική Μπαντελά*

Το περιεχόμενο του εργαστηρίου περιλαμβάνει σύντομο θεωρητικό υπόβαθρο, τεχνικές και πολλά παραδείγματα μουσικής εμπύχωσης της ομάδας, μουσικά παιχνίδια και ελληνικούς "τραγουδοχορούς". Απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και εμπυχωτές/τριες με ή χωρίς μουσικές γνώσεις. Προτείνονται μέθοδοι για τη διευκόλυνση της εκμάθησης ελληνικών τραγουδιών και χορών, με οδηγό τη δημιουργία τραγουδισμένων κινήσεων οι οποίες καθοδηγούν τους συμμετέχοντες κάθε ηλικίας. Μια διαδικασία που περιλαμβάνει ακρόαση και εκτέλεση μουσικής και ολοκληρώνεται δημιουργικά με στίχους που κατευθύνουν σε στοχευμένες κινήσεις (concrete movement) (Θεοδωρίδης, 2017). Τεχνικές και μέθοδοι που τεκμηριώνονται βιβλιογραφικά από την υπεροχή της δράσης έναντι της κατανόησης εννοιών αρχικά στη ζωή των παιδιών, την πραξιακή φύση της μουσικής εκπαίδευσης, καθώς και την ευθυμία/χαρά η οποία αποτελεί την ουσία του παιχνιδιού.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον ρόλο της εμπύχωσης, στην κινητοποίηση και διαχείριση της ομάδας ή των υποομάδων, στη δημιουργία και ανατροπή της ρουτίνας, καθώς και στο προφίλ, την ετοιμότητα και την ευελιξία του εμπυχωτή/της εμπυχωτριάς, τόσο στην ομάδα-τάξη, όσο και σε παιδαγωγικά –καλλιτεχνικά προγράμματα με παιδιά όπως σε ΚΔΑΠ, ανοιχτές εκδηλώσεις κ.ά. (Κοκκίδου, 2015).

Καλλιτεχνικές δραστηριότητες, όπως οι μουσικές, δίνουν τη δυνατότητα για βαθύτερη γνωριμία με τον εαυτό μας και τους άλλους, ενώ διευκολύνουν το δέσιμο της ομάδας. Αποτελούν πρόσφορο έδαφος για να αναπτυχθούν η πολυφωνία, ο σεβασμός στην ατομικότητα του άλλου, η φαντασία και η δημιουργικότητα. Συμμετέχοντας με τις αισθήσεις, το σώμα, το συναίσθημα, τα άτομα έχουν τη δυνατότητα να εκφραστούν και να κινητοποιήσουν το δημιουργικό δυναμικό τους. Η κινητοποίηση του ψυχοσωματικού οργανισμού αποτελεί θετική εμπειρία, υπό την έννοια ότι υπάρχει κίνηση αντί για πάγωμα (Μπακιρτζής, 2002).

Από την πλευρά του περιεχομένου, στο εργαστήρι αυτό θα ασχοληθούμε με την εξοικείωση και απόδοση /εκμάθηση χαρακτηριστικών ειδών χορευτικών τραγουδιών της Ελλάδας, όπως ο Κερκυραϊκός, ο Κυνηγητός (της Ανατολικής Ρωμυλίας), ο Ικαριώτικος, ο Αντικριστός (9/8) ή ο Καλαματιανός (7/8). Με μέσο την ακρόαση τραγουδιών, τη χρήση τραγουδιστών κινητικών εντολών και ηχηρών κινήσεων επιδιώκεται η εύκολη εκμάθηση βασικών βημάτων – κινήσεων/φιγούρων του κάθε χορού. Στη συνέχεια θα εμβαθύνουμε στη δομή των τραγουδιών μέσα από την απόδοσή τους με κίνηση, φωνή και ρυθμικά και μελωδικά κρουστά όργανα ή κρουστά σώματος. Υπάρχει η δυνατότητα για ζωντανή απόδοση των χρησιμοποιούμενων τραγουδιών σε συνεργασία με άλλα παρόντα μέλη του Κρουστόφωνου.

Ως περαιτέρω εφαρμογή προτείνεται η μεταφορά και προσαρμογή του προτεινόμενου μοντέλου στις διδακτικές ανάγκες του κάθε εκπαιδευτικού της μουσικής, της γυμναστικής, του εκπαιδευτικού της τάξης ή του εμπυχωτή σε όποιο χώρο ή χώρα και αν εργάζεται, τόσο με παραδοσιακό – λαϊκό υλικό της τοπικής κουλτούρας, όσο και διαπολιτισμικά.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Θεοδωρίδης, Ν. (2017). *Τραγουδοχοροί της Γης: για φίλους μουσικόφιλους*. Βιβλίο με CD/QR code. Αυτοέκδοση.

Κοκκίδου, Μ. και «Ελάτε να Παίξουμε» (2015). *Η εμπύχωση στη διδασκαλία – μάθηση. Το σχολείο της χαράς και της καρδιάς*. Fagotto.

Μπακιρτζής, Κ. (2002). *Επικοινωνία και αγωγή*. Gutenberg.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 13:**Κυριακή 2 Νοεμβρίου 2025****10:30-11:30: Αίθουσα 103, Τμήμα Μουσικών Σπουδών****Παίζοντας με τη μουσική μορφή
(με παιδιά ηλικίας 5-9 ετών)***Χρυσή Παρπαρά*

Η αναγνώριση της μουσικής δομής είναι ένας από τους ειδικούς στόχους του μαθήματος της Μουσικής στο Δημοτικό σχολείο σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Μουσικής του Υπουργείου Παιδείας (ΙΕΠ, 2022). Η μουσική μορφή αναφέρεται στη δομή ενός μουσικού κομματιού, δηλαδή από ποιες ενότητες αποτελείται και πώς σχετίζονται οι ενότητες αυτές μεταξύ τους. Η ακουστική αναγνώριση της μουσικής δομής εκτυλίσσεται σταδιακά μέσα στο χρόνο. Σύμφωνα με τους Tillmann & Bigott (2004) η δομή σύντομων μουσικών κομματιών αναγνωρίζεται ευκολότερα από τη δομή κομματιών μεγάλης διάρκειας, τόσο από σπουδαστές μουσικής όσο και από μη επαγγελματίες μουσικούς.

Στις μικρότερες ηλικίες η έννοια της μουσικής φόρμας προσεγγίζεται βιωματικά. Αναδεικνύεται περισσότερο, όταν συσχετίζεται με την έννοια της φόρμας σε άλλες τέχνες. Η κάθε τέχνη έχει δική της γλώσσα και κώδικες (Ελάτε να παίξουμε, 1998), αλλά η ανάδειξη των κοινών τους στοιχείων, εμπλουτίζει την εμπειρία και πολλαπλασιάζει τις δυνατότητες έκφρασης των παιδιών. Έτσι μαζί με τη μουσική εκτέλεση και δημιουργία, οι εικόνες, η κίνηση, η δραματοποίηση και οι ιστορίες συμβάλλουν στην κατανόηση της μουσικής φόρμας.

Η επανάληψη, η παραλλαγή ή η εξέλιξη μιας μικρής ομάδας φθόγων (μοτίβο) αποτελεί βασικό δομικό στοιχείο της μουσικής. Οι μεγαλύτερες φόρμες σχηματίζονται μέσα από φράσεις και ομάδες φράσεων που συνδέονται μεταξύ τους με πτώσεις (Walton, 1990). Η κατανόηση της μουσικής δομής εξαρτάται από την αντίληψη των σχέσεων ανάμεσα σε θέματα ή μοτίβα και των παραλλαγών τους, τη διαμόρφωση μουσικών κατηγοριών και την αίσθηση της οικειότητας. (MC Adams et al, 2004).

Στο εργαστήριο θα δουλέψουμε αρχικά πάνω στις έννοιες *Ίδιο*, *Παρόμοιο* και *Διαφορετικό* που είναι η βάση για να διακρίνουμε τη δομή ενός μουσικού κομματιού. Θα εντοπίσουμε τις έννοιες αυτές σε εικόνες, σε μοτίβα κίνησης και σε μέρη μιας ιστορίας. Θ' αναγνωρίσουμε ίδια ή διαφορετικά μουσικά αποσπάσματα και θα δημιουργήσουμε φόρμες μικρής κλίμακας σε απλά μελωδικά και ρυθμικά μουσικά όργανα χρησιμοποιώντας κυρίως μοτίβα σε πεντατονικές κλίμακες. Θα συζητήσουμε για το ρόλο ενός χάρτη ακρόασης στην αναγνώριση της μουσικής μορφής. Θα παρουσιάσουμε, τέλος, πώς ένα παραδοσιακό παραμύθι μπορεί με τις κατάλληλες προσαρμογές να μας βοηθήσει να προσεγγίσουμε βασικές μορφές της δυτικής μουσικής: τη διμερή, την τριμερή, το Ρόντο και το Θέμα με Παραλλαγές.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Ελάτε να παίξουμε (1998). *Το Σχολείο – Εργαστήρι Τέχνης και Δημιουργίας*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- ΙΕΠ (2022). *Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής για το Δημοτικό*.
- Walton, C. (1990). *Βασικές Μουσικές Φόρμες* (μτφρ. Τσαφταρίδης, Ν.) Edition Orpheus.
- Mac Adams S., Vieillard S., Houix O., & Reynolds R. (2004). Perception of Musical Similarity Among Contemporary Thematic Materials in Two Instrumentations in *Music Perception*, 22 (2), 207–237.
- Tillmann, B., & Bigand, E. (2004). The Relative Importance of Local and Global Structures in Music Perception in *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 62(2), 211 – 222.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 14:**Κυριακή 2 Νοεμβρίου 2025****10:30-11:30: Αίθουσα 113, Τμήμα Μουσικών Σπουδών****Community Music meets Body Music/
Body Music meets Community Music***Olympia Agalianou, Yiannis Litos*

In 1979, Keith Terry introduced the term *Body Music* to describe his work, noting that it was an umbrella term for an art form that had been around for centuries and consisted of several music and dance styles. Terry has been influenced and inspired by traditional modes. He transformed drum patterns into the body and introduced the innovation of ‘rhythm blocks’ and *body music scale*. *Body Music* uses the human body and the voice as fundamental musical instruments and is a common artistic form in cultures that make no distinction between music and dance. Both ideas of this unity and sound gestures were particularly exploited in music education, especially by the Orff-Schulwerk approach. Keith Terry contacted the American Orff-Schulwerk community and enriched how teachers used sound gestures until then (Terry, 1992). In 2008, Terry created the International Body Music Festival (IBMF), an interdisciplinary festival that mixes genders, cultures and attracts audiences interested in music, dance, world traditions, contemporary art forms. Among its goals are diverse participation and cross-cultural communication with the unique tool of body music. IBMF meets philosophical and practical alignment with community music grounded in core principles of people, places, participation, diversity, and inclusion (Higgins, 2012). Our workshop is based on ideas from both *Body Music* styles and Orff-Schulwerk approach and is intended for community-based settings. Playfulness and orality using various practices of direct -audio-oral-visual-movement- transmission as far as imitation is at the center of the process.

The workshop is structured into three parts. In the first, we will work on the circle by incorporating ideas from drum circles and circle singing techniques to establish our first connection with one another. In the second part, we will work on Keith Terry's *Body Music* approach (Terry, 2002). In particular, we will use the ideas of ‘rhythm blocs’ and ‘time step’ as initial points for exploration, and guided improvisation, individually, in pairs and small groups. We will continue with guided compositions using simple structures and forms aiming to lead a collective musical performance. Participants will take turns in the roles of audience and performers sharing their creations. The goal is sharing, expression and communication through *Body Music*.

In the last part, we will reflect on the gained experience based on the *think-pair-share* technique. Community music practice and Orff-Schulwerk-based activities are both identified with open-ended creative processes, where the content is constantly evolving and openly negotiated. As so, the exact description of the activities can take place only after the workshop and reflection is very important for the group who co-create the unique process and content.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Terry, K. (1992). Body music. *The Orff Echo*, 24(3), 2-6.

Higgins, L. (2012). *Community music: in theory and in practice*. Oxford University Press.

Terry, K. (2002). *Body music with Keith Terry: part one, instructional DVD*. Crosspulse Media.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 15:**Κυριακή 2 Νοεμβρίου 2025****10:30-11:30: Αίθουσα 121, Τμήμα Μουσικών Σπουδών****Παιχνίδια και ρυθμοί από την Αφρική στην ομάδα-τάξη***Μαριάννα Ερκέκογλου*

Στο εργαστήριο θα παρουσιαστούν παραδοσιακά τραγούδια, παιχνίδια, λαχνίσματα, ηχητικά σήματα και αυτοσχεδιασμοί από τη Δυτική Αφρική, τα οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός/διευκολυντής ως εκπαιδευτικά εργαλεία στην ομάδα ή/και τη σχολική τάξη. Επίσης, θα γίνει γνωριμία με αφρικάνικα κρουστά, βασικές τεχνικές του παιξίματός τους και παράλληλα, θα δοθούν σημαντικές πληροφορίες για το πολιτισμικό υπόβαθρο του παρεχόμενου υλικού. Μέσα από βιωματικές δραστηριότητες οι συμμετέχοντες θα εξερευνήσουν τους ρυθμούς, τα τραγούδια και τις ιστορίες που μεταφέρονται από γενιά σε γενιά στις κοινότητες της Δυτικής Αφρικής. Θα ακολουθήσουμε τις τεχνικές μιας παράδοσης που πιστεύει ότι «όλα είναι ρυθμός» και ότι «δεν υπάρχει κίνηση χωρίς ρυθμό» (Moumoudou 'Mansa Camio' Camara, FOLI, 2005).

Επιμέρους στόχοι του εργαστηρίου είναι:

- (α) η πολιτισμική ευαισθητοποίηση και η επαφή με τα μουσικά και κινητικά στοιχεία της αφρικανικής κουλτούρας,
- (β) η ανάπτυξη της ομαδικότητας μέσα από τη συμμετοχή σε ομαδικά παιχνίδια που ενισχύουν την επικοινωνία και τη συνεργασία,
- (γ) η ανάπτυξη της ρυθμικής αντίληψης και η εξοικείωση με ρυθμικά μοτίβα στηριζόμενα σε βασικούς αφρικανικούς ρυθμούς όπως το «Σόλι μπα» (Γρηγορίου Λευτέρης, 2012) μέσα από τη χρησιμοποίηση των κρουστών και του σώματος και, ακόμη,
- (δ) η ενδυνάμωση της δημιουργικής έκφρασης μέσα από την κίνηση, το τραγούδι και τον αυτοσχεδιασμό.
- ε) έμφαση στην πολύ διαδεδомμένη στην αφρικανική μουσική τεχνική της Ερώτησης-Απάντησης (Call and Response) στα κρουστά και στη φωνή. Η τεχνική αυτή περιλαμβάνει έναν «ηγέτη» (leader) που παρουσιάζει έναν ρυθμό ή μια μελωδία και την ομάδα που απαντά.

Δομή του εργαστηρίου:

- Εισαγωγή στη μουσική και τους ρυθμούς της Αφρικής, και ειδικότερα της Δυτικής Αφρικής.
- Εκμάθηση τραγουδιών με φωνητική απόδοση, παίξιμο στα κρουστά και άσκηση στον αυτοσχεδιασμό.
- Κίνηση - χορός και βασικά βήματα αφρικανικών χορών.
- Παραδοσιακά αφρικανικά παιχνίδια, παιχνίδια γνωριμίας, λαχνίσματα και ρυθμικά παιχνίδια με ερώτηση – απάντηση, σε σύνδεση με πολιτισμικά στοιχεία, όπως είναι το μουσικό παιχνίδι «Ε, ζιμάμα» και το «Σάμπο Κονάγια» (Θεοδωρίδης Νίκος, 2017).
- Παραδοσιακά αφρικανικά τραγούδια της Δυτικής Αφρικής, σε σύνδεση με πολιτισμικά στοιχεία, όπως είναι το «Νινιό», ένα τραγούδι στον ρυθμό *tiriba*, και το «Μοριμπαγιάσα». Το «Μοριμπαγιάσα» (Mamady Keita, 2010) είναι ένα έθιμο ευχών από την Γουϊνέα που συνδυάζει τον αυτοσχεδιασμό, την κίνηση, το τραγούδι, τα κρουστά και τη συμμετοχή της κοινότητας.
- Οργανογνωσία γύρω από τα αφρικάνικα κρουστά και άλλα όργανα, όπως Τζέμπε, Ντουντούν και άλλα.

Στο τέλος του εργαστηρίου, οι συμμετέχοντες θα έχουν μάθει βασικά στοιχεία για τους ρυθμούς, τα τραγούδια και τον χορό της Δυτικής Αφρικής. Επίσης, θα έχουν αναπτύξει το ενδιαφέρον τους για να εξερευνήσουν έναν διαφορετικό πολιτισμό με βιωματικό τρόπο, ενισχύοντας την αγάπη τους για τη μουσική, το παιχνίδι και τη συλλογική δημιουργία. Για τη συμμετοχή στο εργαστήριο δεν προαπαιτούνται ιδιαίτερες μουσικές γνώσεις ή εμπειρίες.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Θεοδωρίδης, Ν. (2017). *Τραγουδοχοροί της Γης: για φίλους μουσικόφιλους*. Βιβλίο με CD/QR code. Αυτοέκδοση.
- Γρηγορίου, Λ. (2012). *Αφρικάνικα κρουστά Djembe*. Φίλιππος Νάκας μουσικός οίκος.
- Mamady Keita, *Moribayassa*, συνέντευξη του δάσκαλου κρουστών, MO-RHYTHM School of Percussion San Diego (2010).
- Προσπέλαση Φεβρ. 2025: [YouTube Link](#)
- Moumoudou 'Mansa Camio' Camara, *FOLI*, Ντοκιμαντέρ (2005). Αρχική έκδοση από τους Thomas Roebbers και Floris Leeuwenberg.
- Προσπέλαση Ιαν. 2025: [YouTube Link](#)

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ 16:**Κυριακή 2 Νοεμβρίου 2025****10:30-11:30: Αίθουσα Ρομποτή, Τμήμα Μουσικών Σπουδών****Μουσικό εργαστήριο αυτοσχεδιασμού στο πιάνο σε οριοθετημένο μουσικό πλαίσιο με ταυτόχρονη μουσική συνοδεία της εκπαιδευτικού στο πιάνο***Ελένη Χαλάτση*

Στο παρόν μουσικό εργαστήριο, αρχικά η εκπαιδευτικός θα παρουσιάσει το θεωρητικό και παιδαγωγικό υπόβαθρο του αυτοσχεδιασμού και θα τονισθεί η αξία της δημιουργικότητας κατά την μουσική εκπαιδευτική διαδικασία. Ο αυτοσχεδιασμός αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της δημιουργικότητας (Στάμου, 2005), της έμφυτης ικανότητας των παιδιών να εξερευνούν, να πειραματίζονται και να παράγουν πρωτότυπες μουσικές συνθέσεις (Dennis, 1973 στο Κοκκίδου, 2015). Κατά τον Elliott (1995, σελ. 39) ο όρος «*musicking*» αναφέρεται μεταξύ άλλων μουσικών πράξεων/δραστηριοτήτων και στη διαδικασία του αυτοσχεδιασμού. Σύμφωνα με τον μουσικοπαιδαγωγό Swanwick (1999, σελ. 57-58) ένα ολοκληρωμένο μάθημα μουσικής περιλαμβάνει δραστηριότητες ακρόασης, εκτέλεσης, σύνθεσης και αυτοσχεδιασμού. Για να επιτευχθεί αυτή η προσέγγιση, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να ενθαρρύνουν τους μαθητές τους να δημιουργούν μουσική μέσα από διαδικασίες πειραματισμού και αναστοχασμού κατά τη διάρκεια δημιουργικών δραστηριοτήτων (Schafer, 1975· Paynter, 1982 στο Κοκκίδου, 2015).

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο αυτοσχεδιασμός μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πολύτιμο παιδαγωγικό εργαλείο για τη διδασκαλία και κατανόηση της μουσικής θεωρίας, την εποικοδομητική αυτο-αξιολόγηση, στοιχεία που συμβάλλουν στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών (Allsup, 2013· Κανελλόπουλος, 2013). Μέσα από τον αναστοχασμό του μαθητή για την όλη διαδικασία του αυτοσχεδιασμού, αναγνωρίζεται το στοιχείο του αυθορμητισμού, το οποίο αναδεικνύει τη σημασία της ενεργητικής μουσικής ακρόασης ως βάση για την επίτευξη μουσικού διαλόγου (Χαλάτση, 2016).

Στο νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών Πιάνου για τα Μουσικά Σχολεία (Υ.Α. 203617/Δ2/28.12.2015, ΦΕΚ 2858/τ.Β'2015) υπάρχει ο θεματικός άξονας «*Μουσική Δημιουργικότητα και σύμπραξη*», κατά τον οποίο προτείνονται διδακτικά σχέδια και δημιουργικές δραστηριότητες αυτοσχεδιασμού, έχοντας στόχο την ευρύτερη μουσική εξέλιξη του μαθητή (Φυτίκα, 2016).

Στο επόμενο μέρος του εργαστηρίου, θα ακολουθήσει η πρακτική εφαρμογή προτάσεων/ιδεών της εκπαιδευτικού για αυτοσχεδιασμό στο πιάνο με την ενεργή συμμετοχή των εκπαιδευτικών (στα 60' της ώρας ο ανώτατος αριθμός ενεργών συμμετεχόντων μπορεί να είναι 15 άτομα με χρονική διάρκεια 3' ο καθένας). Στο παρόν μουσικό εργαστήριο θα εστιάσουμε στον αυτοσχεδιασμό οριοθετημένου μουσικού πλαισίου με συνοδεία της εκπαιδευτικού, ξεκινώντας από πολύ απλές μουσικές φράσεις τύπου ερώτησης – απάντησης με μία νότα και προχωρώντας σε πιο περίπλοκα μουσικά μοτίβα και σχήματα.

Στόχοι του μουσικού εργαστηρίου είναι: η βιωματική καλλιέργεια της ενεργητικής μουσικής ακρόασης, η μουσική αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων, η ανάπτυξη εκφραστικών δεξιοτήτων, η κατανόηση του αυτοσχεδιασμού στο πιάνο ως παιδαγωγικό εργαλείο. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν τα βήματα του αυτοσχεδιασμού με την εκπαιδευτικό να καλεί το συμμετέχοντα να συμπράξουν μαζί και να αυτοσχεδιάσουν στο πιάνο μια νέα μουσική ιδέα. Ειδικότερα, θα παρουσιαστούν πρωτότυπα εκπαιδευτικά εργαλεία που χρησιμοποιεί η εκπαιδευτικός στη διδασκαλία της σαν δημιουργικές αφορμήσεις, ώστε η μαθησιακή διαδικασία να γίνεται ενδιαφέρουσα, παιγνιώδης και ελκυστική για τους μαθητές.

Στο τέλος της δραστηριότητας θα ακολουθεί σύντομη συζήτηση με τον κάθε συμμετέχοντα με επίκεντρο τον αναστοχασμό του για την όλη διαδικασία του αυτοσχεδιασμού. Η ανοιχτή συζήτηση για τις δραστηριότητες που θα παρουσιαστούν, θα συμβάλλει στην ανταλλαγή των γνώσεων και των μουσικών εμπειριών των συμμετεχόντων. Οι εκπαιδευτικοί θα έχουν την ευκαιρία να αποκτήσουν μουσικές εμπειρίες με νόημα και να τις εντάξουν ενεργά στη διδασκαλία πιάνου στα Μουσικά Σχολεία, συμβαδίζοντας με τις σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις και εντάσσοντας τις αρχές της άτυπης μουσικής μάθησης σε τυπικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα (Green, 2014· Φυτίκα, 2024).

Βιβλιογραφικές αναφορές

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

- Allsup, R. E. (2013). The compositional turn in music education: from closed forms to open texts. Στο M. Kaschub & J. Smith (Επιμ.), *Composing Our Future. Preparing Music Educators to Teach Composition* (σσ. 57-70). Oxford University Press.
- Elliott, D.J. (1995). *Music Matters: A New Philosophy of Music Education*. Oxford University Press.
- Green, L. (2014). *Hear, Listen, Play! How to free your Students' Aural, Improvisation, and Performance Skills*. Oxford University Press.
- Κανελλόπουλος, Π.Α. (2013). Αναζητώντας τον ρόλο του Μουσικού Αυτοσχεδιασμού στη Μουσική Εκπαίδευση: Οι παιδαγωγικές δυνατότητες της καλλιέργειας της (μουσικής) ελευθερίας. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 11, 5-43.
- Κοκκίδου, Μ. (2015). *Διδακτική της Μουσικής. Νέες προκλήσεις, νέοι ορίζοντες*. Fagotto books.
- Στάμου, Λ. (2005). Δημιουργικότητα και μουσική εκπαίδευση. Στο *Πρακτικά του 4ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε. «Δημιουργικότητα στη Μουσική Διδασκαλία και Πράξη»*, 1-3 Ιουλίου, Κάστρο Λαμίας. Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση.
- Swanwick, K. (1999). *Teaching Music Musically*. Routledge.
- Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. 203617/Δ2/28.12.2015, ΦΕΚ 2858/ τ.Β' «Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Μαθημάτων Μουσικής παιδείας για τα Μουσικά Σχολεία (Γυμνάσια, Λύκεια)».
- Φυτίκα, Α. (2016). «Η άτυπη μάθηση μέσα στο πρόγραμμα σπουδών πιάνου των Μουσικών Γυμνασίων: μια εναλλακτική δυνατότητα διδασκαλίας πιάνου σε συγκεκριμένα θεματικά πεδία του Νέου Προγράμματος Σπουδών». Στο *Πρακτικά 7ου Συνεδρίου Ε.Ε.Μ.Ε.: «Μουσικός Γραμματισμός: Τυπικές και Άτυπες μορφές διδασκαλίας μάθησης»*.
- Φυτίκα, Α. (2024). *Παιδαγωγική του πιάνου* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-959>
- Χαλάτση, Ε. (2016). Αυτοσχεδιασμός και Δημιουργικότητα στα πλαίσια του ατομικού μαθήματος Πιάνου στο Μουσικό Γυμνάσιο: μια μελέτη περίπτωσης. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 14, 89-115.

Σάββατο 1 Νοεμβρίου 2025

14:30-15:00: Φουαγιέ, Τμήμα Ιστορίας και Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών,

1

**Μουσική και Μύθος στην Αρχαία Ελλάδα:
Ένα επιτραπέζιο παιχνίδι***Ευδοξία Αγγελίδου*

Η παρούσα αναρτημένη ανακοίνωση παρουσιάζει ένα καινοτόμο επιτραπέζιο παιχνίδι, που εστιάζει στη μουσική της αρχαίας Ελλάδας αναδεικνύοντας τη σύνδεσή της με τη μυθολογία και την καθημερινή ζωή. Μέσω του παιχνιδιού οι συμμετέχοντες έχουν την ευκαιρία να εξερευνήσουν τους μύθους γύρω από τη γέννηση και την εξέλιξη της μουσικής, να γνωρίσουν τα αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα και να κατανοήσουν τις στάσεις και τις συνήθειες των αρχαίων Ελλήνων γύρω από τη μουσική. Παράλληλα, οι παίκτες αναπτύσσουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, στρατηγικής και συγκέντρωσης με διασκεδαστικό και διαδραστικό τρόπο.

Τα επιτραπέζια παιχνίδια βοηθούν στην κατανόηση της γνώσης, ενισχύουν τις διαπροσωπικές αλληλεπιδράσεις των παικτών και αυξάνουν τα κίνητρα των συμμετεχόντων (Noda et al., 2019). Τα τελευταία χρόνια τα εκπαιδευτικά παιχνίδια εν γένει έχουν κερδίσει σημαντική θέση στην εκπαίδευση καθώς διευκολύνουν την μαθησιακή διαδικασία, καλυτερεύουν το εκπαιδευτικό περιβάλλον, προκαλούν και κινητοποιούν το ενδιαφέρον αυξάνοντας τα κίνητρα, τις επιδόσεις και τις δεξιότητες των μαθητών (Λαδά, 2024).

Αν και η αγορά είναι γεμάτη από βιβλία και παιχνίδια με θέμα την αρχαία Ελλάδα και την ελληνική μυθολογία - καθώς είναι ένα θέμα που ελκύει το ενδιαφέρον των μαθητών από την προσχολική ακόμη ηλικία - ωστόσο δεν υπάρχουν αντίστοιχα εργαλεία για την μουσική και γενικότερα τις τέχνες της αρχαιότητας. Η μουσική γεννιέται μέσα στην ελληνική μυθολογία και αποχτάει την υπόστασή της μέσα από κάθε επεισόδιο, κάθε πληροφορία, κάθε εικόνα που την αφορά. Παρόλο τον πλούτο του υλικού και το έντονο ενδιαφέρον των μαθητών, δεν υπάρχει ο απαιτούμενος χρόνος και χώρος στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, ώστε να καλυφθεί επαρκώς ένα τέτοιο αντικείμενο.

Αυτό ακριβώς το κενό καλείται να καλύψει το συγκεκριμένο επιτραπέζιο παιχνίδι, με εκπαιδευτικό μα και διασκεδαστικό χαρακτήρα, μπορεί να γίνει εργαλείο μάθησης και διδασκαλίας στα χέρια των εκπαιδευτικών, αλλά και στο πλαίσιο της οικογένειας. Προηγούμενη πειραματική εφαρμογή παρόμοιου παιχνιδιού είχε θετική αποδοχή (Αγγελίδου & Αγγελίδου, 2007) από καθηγητές και μαθητές γεγονός που οδήγησε στην ανάπτυξη της παρούσας πιο προκλητικής, πιο διαδραστικής έκδοσης, προσαρμοσμένης στις ανάγκες και στα ενδιαφέροντα της σύγχρονης τάξης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Noda, S., Shiotsuki, K. & Nakao, M. (2019). The effectiveness of intervention with board games: a systematic review. *BioPsychoSocial Med*, 13, 1-21. <https://doi.org/10.1186/s13030-019-0164-1>
- Αγγελίδου, Σ., & Αγγελίδου Ε., (2007). Παίζοντας με το μύθο και τη μουσική στην Αρχαία Ελλάδα. *Μουσική σε πρώτη βαθμίδα* 4, 56-63.
- Λαδά, Στ. (2025). Σχεδιασμός Επιτραπέζιων Παιχνιδιών για Μαθητές Δημοτικού. Στο Ε. Καταρτζή & Α. Φουργκατσιώτης (επιμ.) Πρακτικά, 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Μουσείου Σχολικής Ζωής *Το εκπαιδευτικό παιχνίδι και η Τέχνη στην Εκπαίδευση και τον Πολιτισμό*. 161-171. Τόμος Α'. Αθήνα, 2 & 3 Νοεμβρίου 2024.

2

**Η ελληνική παραδοσιακή μουσική στην τριτοβάθμια και δευτεροβάθμια τυπική εκπαίδευση.
Καλλιτεχνικές - εκπαιδευτικές δράσεις της «Ορχήστρας Βιολιών» στα Μουσικά Σχολεία της
Ελλάδας και της Κύπρου***Γιάννης Ζαριάς*

Όπως προκύπτει από την εικόνα της διεθνούς μουσικής πραγματικότητας των τελευταίων δεκαετιών υπάρχει έντονο ενδιαφέρον από τους μουσικούς για την επαναπροσέγγιση των τοπικών και ιστορικών μουσικών παραδόσεων ως αφετηρία νέων τρόπων ερμηνείας και ενορχήστρωσης (Στάμου 2020, Φλωράκη 2019). Το ενδιαφέρον αυτό είναι

εντονότερο για περιοχές όπου παρατηρούνται συσσωρευμένα πολυποίκιλα τοπικά μουσικά ιδιώματα, όπως συμβαίνει και στον ελληνικό χώρο, όπου, λόγω των διαρκών πολιτισμικών αλληλεπιδράσεων, εμφανίζονται πολυάριθμα διακριτά μουσικά ιδιώματα τα οποία μάλιστα βρίσκονται και σε διαρκή αλληλεπίδραση μεταξύ τους (Ζαρίας 2023).

Η μελέτη και η έρευνα αυτών των μουσικών ιδιωμάτων στη χώρα μας εισήχθη πριν από τρεις δεκαετίες στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με τη δημιουργία του θεσμού των Μουσικών Σχολείων, και πριν από δύο δεκαετίες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με την δημιουργία μεταξύ άλλων και της κατεύθυνσης Ελληνικής Παραδοσιακής Μουσικής στο Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης (TMET) του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (Καψοκαβάδης 2015, Αθανασιάς 2011). Στο πλαίσιο δράσεων της διερεύνησης των διαφόρων τοπικών ελληνικών μουσικών παραδόσεων και των τρόπων αντίληψης και ερμηνείας τους από τους νέους σπουδαστές αυτών, και δη εκείνους που σπουδάζουν σε φορείς της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η τριαντακονταμελής ορχήστρα τοξοτών εγχόρδων «Ορχήστρα Βιολιών» του TMET πραγματοποιεί δράσεις καλλιτεχνικού και παράλληλα εκπαιδευτικού περιεχομένου στα μουσικά σχολεία της Ελλάδας και της Κύπρου (έχει ήδη επισκεφτεί 12 σχολεία) υπό τη μορφή: συναυλίας, σεμιναρίου, συζήτησης, εργαστηρίου, καθώς και μουσικής σύμπραξης με μουσικά σύνολα του κάθε σχολείου.

Βασικός στόχος των εν λόγω δράσεων είναι η ανάδειξη νέων όψεων και τρόπων ερμηνείας και ενορχήστρωσης της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής από τους νέους σπουδαστές της στις μέρες μας, αναδεικνύοντας παράλληλα τη συνέχεια, τη μουσική εξέλιξη και την πολιτισμική αλληλόδραση μεταξύ των δυο βασικών βαθμίδων μουσικής εκπαίδευσης, της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας. Περαιτέρω προσδοκώμενο αποτέλεσμα των δράσεων είναι η ανάπτυξη ενός δημιουργικού διαλόγου μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και μέσα από την διάδραση και τη συνεργασία τους να παραχθούν νέες ιδέες και σχέσεις που παράγουν πολιτισμό, αισθητική και γνώση, καθώς και η απώτερη προαγωγή της πολυπολιτισμικότητας ως μέσο διαλογικής και συναλλακτικής συνύπαρξης. Απώτερος στόχος, στο πλαίσιο μιας οραματίζουσας διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι να θεθούν οι πρώτες βάσεις δημιουργίας ενός δικτύου διεθνών εκπαιδευτικών φορέων του πολιτισμού, μέσω του οποίου θα προβάλεται και θα επικοινωνείται ο ελληνικός μουσικός πολιτισμός και εκτός των εθνικών του συνόρων.

Η «Ορχήστρα Βιολιών» αποτελεί μια εικοσιπενταμελή ορχήστρα τοξοτών εγχόρδων των φοιτητών της ειδίκευσης του βιολιού του TMET. Με ήδη δυο προσωπικά δισκογραφικά άλμπουμ στην πορεία της, βασική επιδίωξη του μουσικού συνόλου αποτελεί η παρουσίαση ρεπερτορίου της ελληνικής μουσικής, των Βαλκανίων και της ευρύτερης Ανατολικής Μεσογείου, αλλά και νέων σύγχρονων συνθέσεων, μέσα από ένα δημιουργικό πρίσμα ενορχήστρωσης και εφαρμογής παλαιότερων αλλά και πιο σύγχρονων ερμηνευτικών τεχνικών των τοξοτών εγχόρδων. Πρόκειται για μια εναλλακτική μουσική πρόταση σύμπραξης των τοξοτών εγχόρδων με στόχο την ανάπτυξη διαδραστικότητας και τη διαρκή εξερεύνηση διαύλων μουσικής επικοινωνίας μεταξύ τους με άφθονη αυτοσχεδιαστική διάθεση. Βασικός στόχος της Ορχήστρας είναι να τροφοδοτήσει το πεδίο τεχνογνωσίας της ερμηνείας των τοξοτών εγχόρδων ενε γένει με νέα στοιχεία τα οποία θα συμβάλουν στην ανάδειξη της εκφραστικής ιδιοτυπίας της «γλώσσας» της οικογένειας του βιολιού στις διάφορες λαϊκές προφορικές παραδόσεις.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αθανασιάς, Β. (2011). *Το Παραδοσιακό Βιολί στην Εκπαιδευτική Διαδικασία των Μουσικών Σχολείων της Ελλάδας: Μέθοδοι Διδασκαλίας και Σύγκριση με τη Διδασκαλία του Βιολιού της Λόγιας Αντικής Μουσικής*. [Πτυχιακή Εργασία]. ΤΕΙ Ηπείρου, Τμήμα Λαϊκής & Παραδοσιακής Μουσικής.
- Ζαρίας, Ι., Φλωράκη, Λ. & Τσεκούρας, Ι. (2023). Έξι μουσικές δεξιότητες: προς μια πραξιακή μεθοδολογία της διδασκαλίας του παραδοσιακού βιολιού. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 21, 30-53.
- Καψοκαβάδης, Α. (2015). *Η μουσική ως «πράξη φυσιολογική»... Τα μουσικά σχολεία της Αττικής: Η «ανεπίσημη» θεσμοθέτηση της προφορικότητας στην «επίσημη» μουσική εκπαίδευση*. [Διδακτορική διατριβή]. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Στάμου, Λ., Μαστροκόστα, Δ. & Τάχος, Στ. (2020). Εστιάζοντας στον σπουδαστή της παραδοσιακής μουσικής: Τα χαρακτηριστικά των σπουδαστών ατομικού παραδοσιακού μουσικού οργάνου και οι απόψεις, ανάγκες και επιθυμίες τους για τον καθηγητή του οργάνου και τη διδασκαλία του. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 18, 98-118.
- Φλωράκη, Λ. (2019). Διδασκαλία και μάθηση του ελληνικού παραδοσιακού βιολιού: από τη ρευστή βιωματική γνώση της προφορικότητας στην τυπική μουσική εκπαίδευση. Προσωπογραφίες τεσσάρων δασκάλων. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 17, 7-30.

Η επινοημένη σημειογραφία των παιδιών στο πλαίσιο της δημιουργικής μουσικής διδασκαλίας: Προτάσεις για σχεδιασμό παρέμβασης

Αντωνία Ζερβού, Πολύβιος Ανδρούτσος

Η δημιουργικότητα στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, παρά την συμπερίληψή της στο Πρόγραμμα Σπουδών Μουσικής, προκαλεί αποξένωση στους εκπαιδευτικούς. Συχνά, η ανεπαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ο φόβος για το άγνωστο ή και η περιορισμένη ευχέρεια του χρόνου μπορεί να αποθαρρύνουν τη συμπερίληψη δημιουργικών δραστηριοτήτων στη διδακτική τους πρακτική. Έτσι, η εκπαιδευτική διαδικασία βασίζεται κυρίως στην απομνημόνευση, τη συνεχή επιβράβευση στις γραπτές εξετάσεις και την παθητικότητα των μαθητών και μαθητριών, ενώ απομακρύνεται όλο και περισσότερο από τη δημιουργία εμπειριών και την προώθηση της βιωματικής μάθησης. Μία σημαντική παράμετρος της δημιουργικής έκφρασης αποτελεί η χρήση της επινοημένης σημειογραφίας. Σύμφωνα με το ΦΕΚ 3040/Β/8-5-2023 για το μάθημα της Μουσικής στο Δημοτικό Σχολείο, ορίζεται η διαχρονική σύνδεση της μουσικής με άλλες τέχνες, όπως το θέατρο, τον κινηματογράφο, τις εικαστικές τέχνες και τον χορό με στόχο την ανάπτυξη της δημιουργικότητας (ΦΕΚ 3040/Β/8-5-2023). Αντικείμενο της παρούσας αναρτημένης ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση μίας εργασίας που εξέτασε βιβλιογραφικά έρευνες (όπως των Davidson & Scripp, Uptis, Bamberger, Barrett, Burns και Elkoshi) που εστίασαν στην επινοημένη σημειογραφία των παιδιών και στη συμβολή των γραφικών αναπαραστάσεων στην ενίσχυση της δημιουργικής μουσικής διδασκαλίας. Η επινοημένη σημειογραφία μοιάζει με ζωγραφιά, στην οποία το κάθε παιδί αποτυπώνει και επικοινωνεί με τον δικό του τρόπο το μουσικό νόημα (Uptis, 1990, Burns, 1997). Ο Burns υποστήριξε τη δυσκολία στην αναπαράσταση του ρυθμού (Burns 1997), με την Bamberger (1991) να επιχειρεί πρώτη τη μελέτη της ρυθμικής σημειογραφίας και την Uptis (1990) να την εξελίσει. Οι στρατηγικές που τα παιδιά φάνηκε να επιλέγουν για να αναπαραστήσουν την μουσική εμπειρία φέρουν ομοιότητες και κατηγοριοποιούνται στα πέντε επίπεδα των Davidson & Scripp (1986). Η παρούσα αναρτημένη ανακοίνωση παρουσιάζει, στη βάση των πορισμάτων της προηγούμενης βιβλιογραφικής έρευνας, μια διδακτική παρέμβαση τεσσάρων ωρών για παιδιά ηλικίας 8-10 ετών, συνδυάζοντας διεπιστημονικά το γνωστικό αντικείμενο τη Μουσικής και των Εικαστικών και ακολουθώντας τις οδηγίες του ΑΠΣ για το μάθημα της Μουσικής. Το σχέδιο αυτό φιλοδοξεί να αποτελέσει εφαλτήριο τόσο για περαιτέρω έρευνες επάνω στο συγκεκριμένο θέμα όσο και για περαιτέρω εκπαιδευτικές δράσεις που θα ενθαρρύνουν και θα ενισχύουν τη δημιουργική διδασκαλία της μουσικής στην Ελλάδα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bamberger, J. S. (1991). *The mind behind the musical ear: How children develop musical intelligence*. Harvard University Press.
- Burns, K. (1997). Invented notation and the compositional processes of children. *Update: Applications of Research in Music Education*, 16(1), 12-16. <https://doi.org/10.1177/875512339701600104>
- Davidson, L., & Scripp, L. (1986). Young children's musical representations: Windows on music cognition. In J. Sloboda (Ed.), *Generative processes in music* (195-230). Oxford University Press.
- Uptis, R. (1990). Children's notations of familiar and unfamiliar melodies. *Psychomusicology*, 9(1), 89-106. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0094156>

Η φιλοσοφία και διδασκαλία της μεθόδου Suzuki

Μίρκα Λαμπροπούλου

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να αναδείξει τις βασικές αρχές της μεθόδου Suzuki, μιας πολυδιάστατης μουσικοπαιδαγωγικής προσέγγισης που παραμένει σχετικά περιθωριοποιημένη στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Πρόκειται για μια πολυεπίπεδη μεθοδολογία διδασκαλίας μέσω της οποίας συνδέεται ένα παιδί από μικρή ηλικία με τη μουσική, ενώ παράλληλα ενισχύονται οι σχέσεις του με τους γονείς και στοιχεία θετικής ψυχολογίας, δημιουργώντας ένα συμπεριληπτικό περιβάλλον μάθησης.

Κεντρική θέση της φιλοσοφίας του Dr. Shinichi Suzuki (1966) είναι ότι η ικανότητα δεν είναι έμφυτη και ότι το «ταλέντο» δημιουργείται. Το θεωρητικό υπόβαθρο αντλεί από την κατάκτηση της γλώσσας: το παιδί μαθαίνει να μιλάει μέσα σε ένα φυσικό και υποστηρικτικό περιβάλλον, και με τον ίδιο ακριβώς τρόπο μπορεί να μάθει να παίζει μουσική. Αυτή η θεμελιώδης αρχή, που διατυπώθηκε κατά τη διάρκεια των σπουδών του Suzuki στο Βερολίνο και ωρίμασε με

την επιστροφή του στην Ιαπωνία, οδήγησε στη δημιουργία μιας «φιλοσοφίας ζωής» βασισμένης στην προοδευτική εκμάθηση (Suzuki, 1981).

Ο πυρήνας της διδασκαλίας του (Suzuki, 1973) περιλαμβάνει αξιώματα όπως: κάθε παιδί μπορεί να εκπαιδευτεί, η μάθηση αρχίζει από τη γέννηση, η διαίσθηση αποτελεί σημαντική βάση, δεν επιβάλλεται ούτε μπορεί να εξαναγκασθεί η εξάσκηση ή η επανάληψη, και μέσω συνεχούς, καθημερινής άσκησης ενισχύεται η ανάπτυξη της δεξιότητας του ατόμου. Ο τελικός του σκοπός υπερβαίνει τη μουσική τεχνική, αφού επιδίωκε την ανάδειξη του δυναμικού κάθε παιδιού για να γίνει μια καλή και ικανή ανθρώπινη ύπαρξη. Συνεπώς, η φιλοσοφία και η διδασκαλία του Suzuki αξίζουν μια κεντρική θέση στην καθημερινή πρακτική κάθε μουσικοπαιδαγωγού, προτείνοντας ένα ευρύτερο παιδαγωγικό μοντέλο που μπορεί να εφαρμοστεί ακόμη και πέρα από τη μουσική.

Βιβλιογραφικές αναφορές

<https://www.europeansuzuki.org>

Suzuki, S. (1966). *Nurtured by Love: The Classic Approach to Talent Education*. Summy-Birchard, Inc.

Suzuki, S. (1981). *Ability Development from Age Zero*. Summy-Birchard, Inc.

Suzuki, S. (1973). *The Suzuki Concept: An Introduction to a Successful Method for Early Music Education*. Summy-Birchard, Inc.

5

Οι απόψεις των μουσικοθεραπευτών για τις ανάγκες των ατόμων της ΛΟΑΤΚΙΑ+ κοινότητας για την προώθηση της ευζωίας τους μέσα από τη μουσικοθεραπεία

Άρτεμη Νόεχαους, Δήμητρα Κόνιαρη

Η μουσικοθεραπεία αποτελεί μια τεκμηριωμένη θεραπευτική προσέγγιση από εξειδικευμένους επαγγελματίες, η οποία αξιοποιεί τη μουσική για την προαγωγή της ψυχικής και σωματικής υγείας των ατόμων (WFMT, 2011). Η παρούσα έρευνα στοχεύει να διερευνήσει τις απόψεις επαγγελματιών μουσικοθεραπευτών στην Ελλάδα για τις ανάγκες των ΛΟΑΤΚΙΑ+ ατόμων και τον τρόπο με τον οποίο η μουσικοθεραπεία μπορεί να ενισχύσει την αυτοπεποίθηση και την ευζωία τους. Παρόμοια έρευνα είχε γίνει από τους Boggan και συν. (2017) στην οποία συνέλεξαν τις απόψεις μουσικοθεραπευτών σχετικά με την κουίρ μουσικοθεραπεία και τη χρήση του μοντέλου που δημιούργησαν οι Bain και συν. (2016). Με δεδομένο τη σημασία της συμπεριληπτικότητας και της πολιτισμικής ευαισθησίας στις θεραπευτικές πρακτικές, η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι μουσικοθεραπευτές προσεγγίζουν αυτή την πληθυσμιακή ομάδα κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική. Μία ποιοτική μελέτη και ανάλυση δύο περιπτώσεων υποστήριξης και ενδυνάμωσης φυλοδιαφορετικών ατόμων μέσω μουσικοθεραπείας ουμανιστικής και ψυχοδυναμικής προσέγγισης, έδειξε ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα ως προς την επίτευξη των θεραπευτικών στόχων της μουσικοθεραπείας αλλά και την ανάγκη εξατομικευμένης προσέγγισης και διαφοροποιημένων τεχνικών που κλήθηκε να ακολουθήσει η μουσικοθεραπεύτρια στο κλινικό της έργο (Κυριακίδου, 2024).

Σκοπός της έρευνας είναι μέσω ερωτηματολογίου να καταγραφούν οι απόψεις μουσικοθεραπευτών που εργάζονται στον Ελλαδικό χώρο, σχετικά με τις ανάγκες και τις εμπειρίες των ΛΟΑΤΚΙΑ+ ατόμων, να αναδειχθεί το επίπεδο εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης των Ελλήνων μουσικοθεραπευτών σε θέματα που αφορούν την ΛΟΑΤΚΙΑ+ κοινότητα, να διερευνηθεί η ύπαρξη προκαταλήψεων ή στερεοτύπων στο πεδίο της μουσικοθεραπείας, και να παρουσιαστούν οι προτάσεις των Ελλήνων μουσικοθεραπευτών προς μια πιο συμπεριληπτική πρακτική στη μουσικοθεραπεία. Η ερευνητική υπόθεση είναι ότι τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να δείξουν ότι παρόλο που οι μουσικοθεραπευτές είναι πρόθυμοι να εργαστούν με τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙΑ+ κοινότητας, συχνά μπορεί να μην γνωρίζουν ακριβώς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και η σχετική εκπαίδευσή τους να παρουσιάζει ελλείψεις όσον αφορά τα ΛΟΑΤΚΙΑ+ ζητήματα. Γι αυτόν τον λόγο είναι σημαντική η ένταξη της κουίρ θεωρίας και των αρχών της διατομεακότητας στις σπουδές και την κατάρτιση των υποψηφίων και εν ενεργεία μουσικοθεραπευτών, ώστε να μπορούν να διατηρήσουν αποτελεσματικά τη θεραπευτική σχέση τους με τα άτομα αυτά και να συμβάλλουν στην παροχή της κατάλληλης θεραπείας για την ενδυνάμωση και στήριξη της ευζωίας τους.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Κυριακίδου, Δ. (2024). *Μουσικοθεραπεία και φυλοδιαφορετικότητα: Μια πολλαπλή μελέτη περίπτωσης*. Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών “Μουσική και Κοινωνία”. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Bain, C. L., Grzanka, P. R., & Crowe, B. J. (2016). Toward a queer music therapy: The implications of queer theory for radically inclusive music therapy. *The Arts in Psychotherapy*, 50, 22-33. <https://doi.org/10.1016/j.aip.2016.03.004>

Boggan, C. E., Grzanka, P. R., & Bain, C. L. (2018). Perspectives on Queer Music Therapy: A Qualitative Analysis of Music Therapists' Reactions to Radically Inclusive Practice. *Journal of Music Therapy*, 54(4), 375–404. <https://doi.org/10.1093/jmt/thx016>

Steward, E. M. (2019). *Queering music therapy: Literature review of queer music therapy and music therapy education*. Expressive Therapies Capstone Theses. 225. https://digitalcommons.lesley.edu/expressive_theses/225
WFMT (2011). *What is music therapy?*. <https://www.wfmt.info/about>

6

Το τραγούδι στην προσχολική και πρωτοσχολική ηλικία: Διερεύνηση απόψεων νηπιαγωγών και εκπαιδευτικών μουσικής

Ευθυμία Πανταζοπούλου, Νίκος Θεοδωρίδης

Η εκμάθηση τραγουδιού στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία αποτελεί μια πολυδιάστατη διαδικασία, που αφορά μουσικούς, παιδαγωγικούς και ψυχοκοινωνικούς τομείς ανάπτυξης. Το τραγούδι, στο πλαίσιο της σχολικής πράξης, ενισχύει όχι μόνο τη μουσική καλλιέργεια αλλά και τη συνολική ανάπτυξη των παιδιών, λειτουργώντας ως εργαλείο κοινωνικοποίησης, έκφρασης και μάθησης (Hedden, 2012· Θεοδωρίδης, 2020· Πεντέρη et al., 2022). Στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία, η εκμάθηση τραγουδιού γίνεται τόσο από νηπιαγωγούς όσο και από εκπαιδευτικούς μουσικής. Μία βασική πρόκληση για τους δεύτερους είναι να συνδυάσουν τις υψηλού επιπέδου μουσικές τους γνώσεις με τις κατάλληλες παιδαγωγικές και διδακτικές δεξιότητες (Χρυσοστόμου, 2013). Όσον αφορά τους νηπιαγωγούς, προηγούμενες έρευνες κατέγραψαν σημαντικές ελλείψεις στις μουσικές τους γνώσεις και δεξιότητες, ενώ αρκετοί δηλώνουν χαμηλή αυτοπεποίθηση στις τραγουδιστικές τους ικανότητες (Neokleous, 2013· Θεοδωρίδης, 2008). Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να διερευνήσει τις απόψεις εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης και μουσικής για την εκμάθηση του τραγουδιού στη τάξη. Συγκεκριμένα, εξετάζονται: (α) οι στάσεις και τα κίνητρα των παιδιών απέναντι στο τραγούδι, όπως τα αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί, (β) οι παιδαγωγικές και μουσικοπαιδαγωγικές προσεγγίσεις που ακολουθούν οι εκπαιδευτικοί, (γ) οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στην εφαρμογή δραστηριοτήτων τραγουδιού και (δ) η συστηματικότητα και διάρκεια χρήσης του τραγουδιού στη διδασκαλία. Πραγματοποιήθηκε έρευνα με τη χρήση ερωτηματολογίου με ερωτήσεις κλειστού. Το δείγμα επιλέχθηκε με τη μέθοδο της χιονοστιβάδας και αποτελείται από 46 εκπαιδευτικούς (27 νηπιαγωγοί και 19 εκπαιδευτικοί μουσικής). Τα δεδομένα αναλύθηκαν με περιγραφική στατιστική. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν διαφοροποιήσεις στις πρακτικές των δύο ειδικοτήτων σε σχέση με το τραγούδι. Η πλειονότητα των νηπιαγωγών χρησιμοποιεί το τραγούδι κυρίως για ψυχαγωγικούς και οργανωτικούς σκοπούς, δηλώνοντας περιορισμένη αυτοπεποίθηση στη μουσική πράξη. Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί μουσικής εστιάζουν στη χρήση του τραγουδιού για την ανάπτυξη των μουσικών δεξιοτήτων των μαθητών αναγνωρίζοντας παράλληλα την ανάγκη εμπλουτισμού των παιδαγωγικών τους γνώσεων. Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε σε ένα πολύ μικρό δείγμα εκπαιδευτικών για να μπορέσει να προτείνει έγκυρα συμπεράσματα. Παρ' όλα αυτά, μέσα από την ανάλυση των δεδομένων, διαφαίνονται κάποιες αρχικές τάσεις για τη χρήση του τραγουδιού στην προσχολική ηλικία από τους εκπαιδευτικούς των δύο ειδικοτήτων, καθώς και τα σχετικά σημεία, που θα έπρεπε να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση κατά τις βασικές σπουδές και ενδοϋπηρεσιακές επιμορφώσεις.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Θεοδωρίδης, Ν. (2020). *Φίλοι Μουσικόφιλοι: Μουσικοπαιδαγωγικό πρόγραμμα για παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας: Το βιβλίο του εκπαιδευτικού - εμψυχωτή*. Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση.
- Θεοδωρίδης, Ν. (2008). *Το περιεχόμενο, η διαδικασία και η αποτελεσματικότητα της μουσικοπαιδαγωγικής επιμόρφωσης των νηπιαγωγών*. Διδακτορική διατριβή. Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Παιδαγωγική Σχολή, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.
- Hedden, D. (2012). An overview of existing research about children's singing and the implications for teaching children to sing. *Update: Applications of Research in Music Education*, 30(2), 52–62. <https://doi.org/10.1177/8755123312438516>
- Neokleous, R. (2013). Having their song heard: tracking pre-service kindergarten teachers' perceptions and confidence in their singing skills. *Music Education Research*, 15(2), 151-167.
- Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φυλιπίδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2022). *Πρόγραμμα σπουδών για την προσχολική εκπαίδευση – Διευρυνόμενη έκδοση (2η έκδοση)*. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.
- Χρυσοστόμου, Σ. (2013). Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών Μουσικής: Σύγχρονες προκλήσεις. Στο Ξ. Παπαπαναγιώτου (Επιμ.), *Ζητήματα μουσικής παιδαγωγικής* (σσ. 417-444). Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση (Ε.Ε.Μ.Ε.).

Παιδαγωγικές μουσικές ομάδες: Η περίπτωση της μουσικοπαιδαγωγικής ομάδας «Παιχνιδιάτορες του Πύργου» της Παιδαγωγικής Σχολής του Α.Π.Θ.

Πολυξένη Σαλωνίδα, Δήμητρα Κόνιαρη, Πολύβιος Ανδρουτσος

Η μουσικοπαιδαγωγική ομάδα “Παιχνιδιάτορες του Πύργου” (ΠτΠ) είναι μια φοιτητική ομάδα με στόχο τη δημιουργική, καλλιτεχνική και μουσική έκφραση των μελών της και την παραγωγή διαδραστικών εκδηλώσεων. Οι δράσεις της ομάδας περιλαμβάνουν κυρίως την προετοιμασία και παρουσίαση παραστάσεων με μουσικοπαιδαγωγικό και εμπνευστικό χαρακτήρα για παιδιά και μουσικές συναυλίες για ενήλικες. Η ομάδα ιδρύθηκε το 2014 από διδάσκοντες και φοιτητές/τριες της Παιδαγωγικής Σχολής του Α.Π.Θ. Στους ΠτΠ μπορεί να συμμετάσχει οποιοδήποτε μέλος της Παιδαγωγικής Σχολής. Δεν υπάρχουν προαπαιτούμενα κριτήρια μουσικών γνώσεων για τη συμμετοχή στην ομάδα. Αρκετά από τα μέλη της ομάδας δεν είχαν προηγούμενες μουσικές γνώσεις και έμαθαν να παίζουν μουσική μέσα στην ομάδα. Τα μέλη της μπορούν να αναλάβουν ποικίλους ρόλους, όπως μουσικοί στην ορχήστρα, τραγουδιστές/τριες, ηθοποιοί, εμπνευστές/τριες, σκηνοθέτες/τριες, χορογράφοι, επιμελητές των κειμένων, ή και συνδυασμό ρόλων. Συμμετέχουν σταθερά στις εβδομαδιαίες συναντήσεις της και, στην αρχή κάθε χρονιάς, αποδέχονται, συνδιαμορφώνοντας, ένα βασικό πλαίσιο λειτουργίας της ομάδας, με τη μορφή άτυπου εσωτερικού κανονισμού.

Η ομάδα ακολουθεί αρχές όπως είναι η ισότιμη συμμετοχή όλων των μελών στην προετοιμασία, επιμέλεια και πραγματοποίηση των δράσεών της, η ενδυνάμωση της αίσθησης του “ανήκειν”, η ενίσχυση της ισότητας και της συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της, και η κατά το δυνατόν προσαρμογή των στόχων της στις ανάγκες των εκάστοτε μελών της -αρχές που παρατηρούνται και σε ομάδες κοινοτικής μουσικής (Veblen et al., 2013. Higgins, 2012). Για την εκπαίδευση των μελών της χρησιμοποιούνται πρακτικές άτυπης μουσικής διδασκαλίας και μάθησης (Green, 2008).

Σκοπός της ανακοίνωσης είναι να παρουσιαστεί εν συντομία η ιστορία της ομάδας και να αναδειχθούν τα στοιχεία εκείνα τα οποία, σύμφωνα με τις απόψεις των μελών της, επηρέασαν και επηρεάζουν την προσωπική, μουσική και επαγγελματική τους ανάπτυξη και συνετέλεσαν στη διατήρηση της συνοχής και λειτουργίας της ομάδας μέχρι σήμερα, παρά το γεγονός των συχνών εναλλαγών μελών στη σύστασή της. Η έρευνα είναι σε εξέλιξη και πραγματοποιείται μέσω ερωτηματολογίου με ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου. Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε σε όλα τα μέλη που έχουν κατά καιρούς συμμετάσχει στην ομάδα, από τη δημιουργία της μέχρι σήμερα. Τα δεδομένα θα αναλυθούν ποσοτικά και ποιοτικά χρησιμοποιώντας ανάλυση περιεχομένου.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Green, L. (2008). *Music, informal learning and the school: A new classroom pedagogy*. Ashgate.
 Higgins, L. (2012). *Community music: In theory and in practice*. Oxford University Press.
 Veblen, K. K., Messenger, S. J., Silverman, M., & Elliott, D. J. (eds.). (2013). *Community music today*. R&L Education.

Κυριακή 2 Νοεμβρίου 2025
13:00-13:30: Ιόνιος Ακαδημία

Συντονιστής: Κ. Κερασσοβίτης

1

Με λογισμό και με όνειρο

*Ασημίδου Αικατερίνη, Θεόδωρος Γιατράς, Άγγελος Σουλιώτης,
 Θεατρική Ομάδα του Μουσικού Σχολείου Πειραιά*

Απρίλιος του 1826, το πολιορκημένο Μεσολόγγι πνέει τα λούστια. Οι αποκαμωμένοι από την πείνα και τις κακουχίες της πολύμηνης πολιορκίας Μεσολογγίτες έχουν φτάσει στα όριά τους. Καθώς και οι τελευταίες ελπίδες για βοήθεια έχουν χαθεί, η μόνη λύση που τους απομένει είναι η έξοδος. Οπλισμένοι με το θάρρος της απελπισίας επιχειρούν το ακατόρθωτο. Άνδρες, γυναίκες και παιδιά έρχονται αντιμέτωποι με έναν πανίσχυρο εχθρό και τον υπερνικούν θυσιάζοντας τη ζωή τους για να μείνουν ελεύθεροι. Ο Διονύσιος Σολωμός από την γειτονική Ζάκυνθο παρακολουθεί το ολοκαύτωμα και το απαθανατίζει με την δύναμη της ποιητικής του ματιάς. Οι «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι» αποτελούν ένα ποιητικό σύμβολο της θυσίας για ένα ανώτερο ιδανικό την ώρα που οι πειρασμοί της φύσης που αναγεννάται συμπληρώνουν το δράμα.

Στο πλαίσιο του εορτασμού της 25ης Μαρτίου, η θεατρική ομάδα των μαθητών του Μουσικού Σχολείου Πειραιά αποτελούμενη από 91 μαθητές με την καθοδήγηση της υπεύθυνης καθηγήτριας Κατερίνας Ασημίδου δημιούργησε μία μουσικοθεατρική παράσταση εμπνευσμένη από το ποίημα του Διονύσιου Σολωμού «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι» και την ιστορική αφήγηση του αγωνιστή και απομνημονευματογράφου της Ελληνικής Επανάστασης Νικόλαου Κασομούλη. Η παράσταση συνδυάζει δημιουργικά το ποιητικό κείμενο του Σολωμού, μελοποιημένο από τον μουσικοσυνθέτη Γιάννη Μαρκόπουλο, με δραματοποιημένες σκηνές και χορευτικά βασισμένα στο χρονικό της εξόδου του Κασομούλη, σε σκηνοθεσία και χορογραφίες της Κατερίνας Ασημίδου. <https://www.youtube.com/watch?v=ldEFmuRIBqo>

Η θεατρική ομάδα του Μουσικού Σχολείου Πειραιά δημιουργήθηκε το 2008 και έκτοτε συνεχίζει την δράση της κάθε χρόνο παρουσιάζοντας μουσικο-θεατρικές παραστάσεις και συμμετέχοντας σε φεστιβάλ Μουσικών Σχολείων σε διάφορα μέρη της Ελλάδας (Ξάνθη, Μυτιλήνη, Καστοριά). Η δημιουργία των παραστάσεων πραγματοποιείται από τις ομάδες των μαθητών στο πλαίσιο των μαθημάτων Μουσικό σύνολο οργανοχρησίας και Μουσικό σύνολο ελεύθερης έκφρασης. Παράλληλα, μια τρίτη ομάδα αποτελείται από τους μαθητές που συμμετέχουν σε πολιτιστικό πρόγραμμα με την ίδια θεματική. Οι μαθητές των τριών ομάδων συνεργάζονται προετοιμάζοντας τη μουσική και τα χορωδιακά κομμάτια της παράστασης κατά την διάρκεια των μαθημάτων των μουσικών συνόλων, ενώ το θέατρο και οι χορογραφίες διδάσκονται εκτός σχολικού ωραρίου κάθε Κυριακή. Στην μουσικοθεατρική παράσταση των «Ελεύθερων Πολιορκημένων» συμμετείχαν 91 μαθητές. Ειδικότερα, 20 μαθητές ήταν η ορχήστρα, 20 μαθητές η χορωδία και 51 μαθητές αποτέλεσαν την θεατρική ομάδα που ασχολήθηκαν με την δραματοποίηση των κειμένων και τις χορογραφίες. Παράλληλα στο πλαίσιο της δράσης οι μαθητές ασχολήθηκαν επίσης με την δημιουργία των σκηνικών και την κατασκευή των ενδυμάτων.

2

Η ελληνική παραδοσιακή μουσική στην τριτοβάθμια και δευτεροβάθμια τυπική εκπαίδευση. Καλλιτεχνικές - εκπαιδευτικές δράσεις της «Ορχήστρας Βιολιών» στα Μουσικά Σχολεία της Ελλάδας και της Κύπρου

Γιάννης Ζαρίας

Στο παρόν βίντεο παρουσιάζεται ένα μικρό δείγμα από την επίσκεψη της Ορχήστρας Βιολιών του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης (TMET) του Πανεπιστημίου Μακεδονίας σε 12 Μουσικά Σχολεία της Ελλάδας και της Κύπρου. Η κάθε επίσκεψη είχε διάρκεια περίπου 120' λεπτά και περιελάμβανε: α) Συνανλία της Ορχήστρας, β) Σεμινάριο-συζήτηση μεταξύ των μελών της και τους μαθητές και καθηγητές του σχολείου σχετικά με τη σπουδή της παραδοσιακής μουσικής στην τριτοβάθμια μουσική εκπαίδευση, και δη στο TMET, καθώς και ζητήματα που άπτονται του ρόλου των

οργάνων της οικογένειας του βιολιού στην ελληνική παραδοσιακή και αστική λαϊκή μουσική, και γ) Μουσική σύμπραξη της Ορχήστρας Βιολιών με ένα μουσικό σύνολο από κάθε μουσικό σχολείο.

Βασικός στόχος των εν λόγω δράσεων είναι η ανάδειξη νέων όψεων και τρόπων ερμηνείας και ενορχήστρωσης της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής από τους νέους σπουδαστές της στις μέρες μας, αναδεικνύοντας παράλληλα τη συνέχεια, τη μουσική εξέλιξη και την πολιτισμική αλληλόδραση μεταξύ των δυο βασικών βαθμίδων μουσικής εκπαίδευσης, της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας. Περαιτέρω προσδοκώμενο αποτέλεσμα των δράσεων είναι η ανάπτυξη ενός δημιουργικού διαλόγου μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και μέσα από την διάδραση και τη συνεργασία τους να παραχθούν νέες ιδέες και σχέσεις που παράγουν πολιτισμό, αισθητική και γνώση, καθώς και η απώτερη προαγωγή της πολυπολιτισμικότητας ως μέσο διαλογικής και συναλλακτικής συνύπαρξης. Απώτερος στόχος, στο πλαίσιο μιας οραματίζουσας διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι να τεθούν οι πρώτες βάσεις δημιουργίας ενός δικτύου διεθνών εκπαιδευτικών φορέων του πολιτισμού, μέσω του οποίου θα προβάλεται και θα επικοινωνείται ο ελληνικός μουσικός πολιτισμός και εκτός των εθνικών του συνόρων. <https://youtu.be/ecn9lkBrMRg?si=ISc60G5eaJS6XxWx>

Η «Ορχήστρα Βιολιών» δημιουργήθηκε το 2018. Αποτελεί μια εικοσιπενταμελή ορχήστρα τοξωτών εγχόρδων των φοιτητών της ειδίκευσης του βιολιού της κατεύθυνσης Παραδοσιακής Μουσικής του ΤΜΕΤ, αποτελεί μέλος του Εργαστηρίου Ποιητικής αυτού, και πραγματοποιείται στο πλαίσιο του προπτυχιακού μαθήματος «Εργαστήριο τοξωτών εγχόρδων» του ομώνυμου Τμήματος. Με ήδη δυο προσωπικά δισκογραφικά άλμπουμ στην πορεία της, βασική επιδίωξη του μουσικού συνόλου αποτελεί η παρουσίαση ρεπερτορίου, ως επί το πλείστον, της ελληνικής μουσικής, των Βαλκανίων και της ευρύτερης Ανατολικής Μεσογείου, αλλά και νέων σύγχρονων συνθέσεων, μέσα από ένα δημιουργικό πρίσμα ενορχήστρωσης και εφαρμογής παλαιότερων αλλά και πιο σύγχρονων ερμηνευτικών τεχνικών των τοξωτών εγχόρδων. Πρόκειται για μια εναλλακτική μουσική πρόταση σύμπραξης των τοξωτών εγχόρδων με στόχο την ανάπτυξη διαδραστικότητας και τη διαρκή εξερεύνηση διαύλων μουσικής επικοινωνίας μεταξύ τους με άφθονη αυτοσχεδιαστική διάθεση. Βασικός στόχος της Ορχήστρας είναι να τροφοδοτήσει το πεδίο τεχνογνωσίας της ερμηνείας των τοξωτών εγχόρδων ενε γένει με νέα στοιχεία τα οποία θα συμβάλουν στην ανάδειξη της εκφραστικής ιδιαιτερότητας της «γλώσσας» της οικογένειας του βιολιού στις διάφορες λαϊκές προφορικές παραδόσεις. Η Ορχήστρα Βιολιών έχει πραγματοποιήσει μέχρι σήμερα περισσότερες από 40 εμφανίσεις σε προβλεπόμενους χώρους, αρκετές εκ των οποίων έχουν επιχορηγηθεί πλήρως από το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Καλλιτεχνική επιμέλεια: Γιάννης Ζαριάς (επίκουρος καθηγητής βιολιού στο ομώνυμο τμήμα).

3

Χορωδία στο σχολείο, με αφορμή το project «Centenary of Gerald Durrell» σε Κέρκυρα και Jersey UK

Χριστίνα Καλλιαρίδου

Μία από τις βασικές προσεγγίσεις της μουσικής εκπαίδευσης είναι η χορωδία. Με πρώτο μέσο έκφρασης την ανθρώπινη φωνή, τα παιδιά ασκούν την ακουστική δεξιότητα μέσα στην ομάδα. Εντός ενός χορωδιακού πλαισίου μειώνονται τα περιθώρια ανταγωνισμού μεταξύ των μελών της ομάδας, ενισχύεται η αλληλεγγύη, η ενθάρρυνση και αυτοεκτίμηση, η αυτοπεποίθηση, η συνεργατικότητα, η κοινή στοχοθεσία και η συγκέντρωση, μέσα από την ανάπτυξη της ατομικής πειθαρχίας και του σεβασμού των ορίων.

Οι φοιτητές της ειδίκευσης "Διεύθυνση Παιδικής, Σχολικής και Νεανικής Χορωδίας" του ΤΜΣ του Ιονίου Πανεπιστημίου εξασκούν τις δικές τους δεξιότητες που αφορούν στην επικοινωνία, τη χορωδιακή ακοή, την ποικιλομορφία της φώνησης, τη διαχείριση της αναπνοής, τη μεθοδολογία της χορωδιακής πρόβας, τη θεατρικότητα, την ενσυναίσθηση, την πιανιστική - αρμονική συνοδεία και, τέλος, την κινησιολογία ως μέσο μορφοποίησης του ήχου της χορωδίας.

Η διδασκαλία στα παιδιά των ίδιων ηλικιών στο Τζέρσεϊ στην Αγγλία και στην Κέρκυρα διαμορφώθηκε με κοινές παραμέτρους, διαφοροποιήθηκε όμως ως προς τα μέσα διδασκαλίας (αίθουσες με κατάλληλη ακουστική, πολυμέσα, πιάνο κ.λπ.), καθώς και ως προς τη συμπεριφορά των μαθητών και την τήρηση κανόνων, κάτι που φάνηκε ιδιαίτερα εύκολο για τις τάξεις του Τζέρσεϊ.

Όπως έγινε σαφές στην περίπτωση του Τζέρσεϊ, όλο και περισσότεροι μαθητές που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού ή με άλλες δυνατότητες ή αδυναμίες, απολαμβάνουν ως μέλη τα οφέλη της σχολικής χορωδίας με την παρότρυνση και στήριξη είτε μελών της χορωδίας, είτε εκπαιδευτών παράλληλης στήριξης, οι οποίοι συμμετέχουν οι ίδιοι στην χορωδιακή πρόβα.

Μέσα από την παρουσίαση του βίντεο αυτής της εκπαιδευτικής χορωδιακής δράσης, γίνεται εμφανές ότι όσο ηλικιακά νωρίτερα έρχονται οι μαθητές σε γνωριμία με τη χορωδιακή πράξη, τόσο γρηγορότερα τα οφέλη της επενεργούν

στην ανάπτυξη των μουσικών και μαθησιακών δεξιοτήτων, ενώ ταυτόχρονα τα μέλη της διαμορφώνουν τύπους κοινωνικής συμπεριφοράς με γνώμονα την ευγένεια, τη συνέπεια, την πειθαρχία και τον σαφή προσδιορισμό των ορίων.

4

**Σκύρος Ανεμόεσσα. Μουσική και Λογοτεχνία - Δρόμοι της Θάλασσας
(Μουσικό Σχολείο Πειραιά)**

Λητώ Φλωράκη, Ευστάθιος Κουτούζος

Το παραδοσιακό μουσικό σύνολο «Δρόμοι της Θάλασσας» του Μουσικού Σχολείου Πειραιά, με τη συμμετοχή της Ομάδας Χορού και της Χορωδίας Β1 του σχολείου, παρουσίασαν μια διαθεματική παράσταση με θέμα: «Σκύρος Ανεμόεσσα. Μουσική και Λογοτεχνία» (ΜΣΠ, Σάββατο 29 Μαρτίου 2025). Ένα ταξίδι στη Σκύρο με βασικούς άξονες το μοναδικό μουσικό ρεπερτόριο του νησιού, αλλά και λογοτεχνικά κείμενα και ποιήματα από την ανθολογία της Κερασίας Κάραλη «Σκύρος Ανεμόεσσα. Το νησί στη Λογοτεχνία».

Με παιδιά του μουσικού συνόλου στο ρόλο του αναγνώστη, ηχογραφήθηκαν αποσπάσματα από επιλεγμένα κείμενα, ντύθηκαν με εικόνες και παρουσιάστηκαν ως βίντεο σε προβολή. Η σύνδεσή τους με παραδοσιακά τραγούδια του νησιού, τα οποία παίχτηκαν, τραγουδήθηκαν ή και χορεύτηκαν από τους μαθητές αποτέλεσε τον κορμό της εκδήλωσης. Η παράσταση εμπλουτίστηκε με ορισμένες σκηνικές δράσεις, αλλά και τη φιλοξενία στη σκηνή δύο εξαιρετικών μουσικών, του σκυριανού Νίκου Σκαφίδα (στο βιολί και το τραγούδι) και του Νικόλα Αγγελόπουλου (στο λαούτο), που έπαιξαν έναν σκυριανό καθιστικό σκοπό και συνέπραξαν με το μουσικό σύνολο στο κλείσιμο της δράσης.

Η σύνθεση όλων των παραπάνω έφερε τελικά στο προσκήνιο μουσική, τραγούδι, χορό, παράδοση, ενδυμασία, εικόνες, λογοτεχνία, ποίηση και ιστορία, όλα για τη Σκύρο, με παρόντες τη συγγραφέα και τους δύο καλεσμένους μουσικούς. Ένα πολιτιστικό αφιέρωμα στο νησί, με πολλές εκφάνσεις διαθεματικότητας.

<https://www.youtube.com/watch?v=iE3FAMnLFvU>

Οι ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ είναι παραδοσιακό μουσικό σύνολο του Μουσικού Σχολείου Πειραιά. Ιδρύθηκε το 2019, απαρτίζεται από μαθητές όλων των τάξεων του Γυμνασίου και του Λυκείου και ερμηνεύει ρεπερτόριο από τις θαλασσινές ελληνικές μουσικές παραδόσεις. Κεντρικός άξονας του ρεπερτορίου του η θάλασσα, πηγή έμπνευσης, καθοριστικό στοιχείο του τόπου μας, αλλά και στοιχείο που κατακλύζει το ρεπερτόριο, τα τραγούδια και τη δημοτική ποίηση.

ΔΡΑΣΕΙΣ:

Το σύνολο «Δρόμοι της Θάλασσας» εμφανίζεται σε συναυλίες στο χώρο του Μουσικού Σχολείου Πειραιά:

- επισκέπτεται και πραγματοποιεί συναυλίες με άλλα Μουσικά Σχολεία της χώρας (Κορίνθου, Καλαμάτας κ.ά)
- εμφανίζεται στα πλαίσια εκδηλώσεων ή συνεδρίων (Εθνικό Κέντρο Έρευνας Φυσικών Επιστημών «Δημόκριτος», Μέγαρο Μουσικής Αθηνών κ.ά)
- έχει συμπράξει με δεξιότεχνες μουσικούς, όπως: Χρήστος Τσιαμούλης (ούτι), Στέφανος Δορμπαράκης (κανονάκι), Νίκος Φιλιππίδης (κλαρίνο), Κώστας Φιλιππίδης (λαούτο), Λευκοθέα Φιλιππίδη (τραγούδι), Νίκος Σκαφίδας (βιολί, τραγούδι), Νικόλας Αγγελόπουλος (λαούτο), αλλά και τη φοιτητική ορχήστρα «Βιολιών» του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- πραγματοποιεί δράσεις εκπαιδευτικού χαρακτήρα σε δημοτικά σχολεία (27ο Δημοτικό Σχολείο Πειραιά, 2ο Δημοτικό Σχολείο Παπάγου, 11ο Δημοτικό Σχολείο Πειραιά)
- στο εξωτερικό εκπροσώπησε την Ελλάδα σε τριεθνή σχολική εκδήλωση την οποία διοργάνωσε το Rainer-Maria-Rilke-Gymnasium στο Μόναχο της Γερμανίας με θέμα «Ευρωπαϊκή παραδοσιακή μουσική και χορός», με σχολεία από τη Γερμανία, την Ουγγαρία και την Ελλάδα (Erasmus+ 2024)
- έχει συμμετάσχει σε προγράμματα e-twinning (2024, 2025).

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ

Η **Ολυμπία Αγαλιανού** είναι Διδάκτωρ του τμήματος Φ.Π.Ψ. και πτυχιούχος Τ.Ε.Φ.Α.Α. (Ε.Κ.Π.Α.), απόφοιτος στους Διευτούς Μεταπτυχιακής Επιμόρφωσης Μουσικοκινητικής Αγωγής Carl Orff (Σχολή Μωραΐτη), πτυχιούχος Αρμονίας, και τελειόφοιτος χοροθεραπεύτρια με τετραετή εκπαίδευση στη συστηματική συμβουλευτική. Έχει δημοσιευμένα άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, συνέδρια και είναι μέλος στους συγγραφικές ομάδες βιβλίων Φυσικής Αγωγής για το Δημοτικό Σχολείο και άλλων συλλογικών έργων. Από το 1995 ασχολείται με την εκπαίδευση-επιμόρφωση ενηλίκων σε θέματα μουσικοκινητικής αγωγής Orff στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Σήμερα υπηρετεί ως Ε.Ε.Π. στο Τ.Ε.Α.Π.Η., Ε.Κ.Π.Α. Έχει υπηρετήσει επί είκοσι χρόνια στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Είναι αντιπρόσωπος στους Ελλάδας στο International Orff-Schulwerk Forum Salzburg.

Η **Ευδοξία Αγγελίδου** ζει και εργάζεται στη Θεσσαλονίκη με τον Ιωάννη Οικονόμου και τα δυο τους παιδιά, Οδυσσέα και Άρτεμις. Μαζί καταστρώνουν σχέδια σε χαρτάκια που καμιά φορά δεν τα χάνουν. Η Ευδοξία αποφοίτησε από το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ενώ παρακολούθησε και μαθήματα στο τμήμα μουσικολογίας του Freie Universität στο Βερολίνο της Γερμανίας. Το 2015 ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές της σπουδές στις Επιστήμες της Αγωγής, Ειδική Εκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, της Κύπρου. Από το 2005 διδάσκει μουσική στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και έχει δημοσιεύσει σε ελληνικά και διεθνή περιοδικά. Στα ενδιαφέροντά της περιλαμβάνονται η μυθολογία, η παιχνιδοποίηση και η μουσική εκπαίδευση.

Η **Χριστίана Αδαμοπούλου** είναι Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό (ΕΕΠ) στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ και μουσικοθεραπεύτρια. Σπούδασε μουσική στη ΤΜΣ Ιονίου Πανεπιστημίου από όπου έλαβε και τον διδακτορικό στους τίτλο και έλαβε μεταπτυχιακό δίπλωμα (ΜΑ) στη μουσικοθεραπεία από το Anglia Ruskin University, Cambridge, UK. Είναι στους διπλωματούχος πιάνου. Έχει στους εκπαιδευτεί στην ψυχαναλυτική ψυχοθεραπεία ομάδων.

Katerina Adamopoulou (Ph.D) currently is a music teacher in a private school in Greece. She has a professional background, with 15 years of experience music education and piano pedagogy. Her primary research interests are music improvisation, vocal improvisation and teaching practices through the Orff-Schulwerk. The last years she has presented research papers in music education conferences. She holds a Master's degree in Music Management from Westminster University in London and has graduated from the Orff-Schulwerk studies in Moraitis school of Athens. She has gained a Jazz Vocal diploma and holds a diploma in classical piano performance from the National Conservatory of Athens.

Η **Μίτση Ακογιούνου** είναι Επίκουρη Καθηγήτρια Μουσικοθεραπείας και Συμπεριληπτικών Μουσικών Πρακτικών στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Σπούδασε μουσικοθεραπεία σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο στο Michigan State University, ΗΠΑ, και σε διδακτορικό και μεταδιδακτορικό επίπεδο στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Για την τριετία 2023-2026 εκπροσωπεί συλλόγους μουσικοθεραπείας στους Ευρώπης στην Παγκόσμια Ομοσπονδία Μουσικοθεραπείας και είναι εκπρόσωπος στους Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Μουσικοθεραπείας. Είναι μέλος στους επιστημονικής επιτροπής του περιοδικού *Μουσικοπαιδαγωγικά*, μέλος στους συντακτικής ομάδας του *Approaches: Ένα Διεπιστημονικό Περιοδικό Μουσικοθεραπείας*, συνεπιμελήτρια στους πηγής ανοικτής πρόσβασης *Λεξικό Μουσικοθεραπείας: Τόπος Διεπιστημονικών Συναντήσεων*, και μία από στους δύο προέδρους στους Οργανωτικής Επιτροπής του 10^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.

Η **Σεμίνα Ακριβοπούλου** είναι απόφοιτη του Τμήματος Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (2015-2019). Ταυτόχρονα, σπούδαζε κλασική κιθάρα, και Ανώτερα Θεωρητικά και παρακολουθούσε σεμινάρια Μουσικοθεραπείας. Το 2021 απέκτησε πτυχίο Αρμονίας. Συνέχισε στους σπουδές στους στη μουσική, παρακολουθώντας το μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Μουσική Εκπαίδευση σε Τυπικά και Άτυπα Περιβάλλοντα» του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ (Οκτώβριος 2022 – Μάρτιος 2025). Η επαγγελματική στους εμπειρία περιλαμβάνει τη μουσική εκπαίδευση και μουσικές δράσεις στην Τρίτη ηλικία, τη διδασκαλία φιλολογικών μαθημάτων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τη διδασκαλία μουσικής προπαιδείας και μουσικοκινητικής αγωγής. Τα ενδιαφέροντά στους εστιάζονται στη μουσική στην κοινότητα και στους τυπικές και μη τυπικές μορφές μάθησης.

Η **Μαρία Αλεξάνδρου** γεννήθηκε στο Βουκουρέστι. Σπούδασε στη γενέτειρά της, στη Βόννη και στην Κοπεγχάγη, κοντά στον αείμνηστο καθηγητή J. Raasted, όπου και απέκτησε τον τίτλο Candidata philosophiae το 1996 στις Ελληνικές Μεσαιωνικές Σπουδές, με έμφαση στη βυζαντινή μουσική. Η διδακτορική της διατριβή ολοκληρώθηκε στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης (2000) και αφορά την Παλαιογραφία Βυζαντινής Μουσικής. Ήταν υπότροφος της Studienstiftung des Deutschen Volkes και του Ιδρύματος Alexander von Humboldt. Από το 2002 διδάσκει διάφορα μαθήματα Βυζαντινής Μουσικής στο Τ.Μ.Σ. του Α.Π.Θ. Σήμερα είναι καθηγήτρια και πρόεδρος του προαναφερθέντος Τμήματος. Συμμετείχε σε περίπου 100 συνέδρια και συνέγραψε 5 βιβλία και πάνω από 70 άρθρα, κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους και λήμματα λεξικών, επίσης έδωσε πολλές διαλέξεις και masterclasses στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Είναι μέλος επιστημονικών και εκδοτικών επιτροπών διάφορων περιοδικών και του Φεστιβάλ Βυζαντινής Μουσικής του Ιασίου και υπεύθυνη της Ομάδας Παλαιογραφίας Βυζαντινής Μουσικής «Χρυσορρήμων» και του Συνόλου Κλασικής Ανατολικής Μουσικής «Ψαλτήρα» του Τ.Μ.Σ. του Α.Π.Θ., καθώς και του Γυναικείου Βυζαντινού Χορού «Αγία Ανυσία» της Ε.Ε.Μ.Ε. Επίσης, είναι πρόεδρος της Ομάδας Μελέτης «Μουσική της Χριστιανικής Ανατολής» της International Musicological Society και μέλος της εκδοτικής ομάδας των Monumenta Musicae Byzantinae και του περιοδικού Series Musicologica Balcanica. Για το έργο της πήρε διάφορες διακρίσεις. Βλ. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/6487> και <https://www.auth.gr/video/25501>

Η **Χριστίνα Αναγνωστοπούλου** είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών και διευθύντρια του Εργαστηρίου Μουσικής, Γνωσιακών Επιστημών και Κοινότητας. Έχει διδάξει στα πανεπιστήμια του Εδιμβούργου, στους Γλασκώβης, καθώς και στο Queen's Belfast σε αντικείμενα σχετικά με τη μουσική ανάλυση, την υπολογιστική μουσικολογία, στους γνωσιακές επιστήμες και την τεχνητή νοημοσύνη.

Η **Έλενα Ανδρέου** είναι μουσικολόγος, απόφοιτη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών (Integrated Master) του Ε.Κ.Π.Α και διδάκτορας του Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ του Ε.Κ.Π.Α στο θεματικό πεδίο: «Στενές διαπροσωπικές σχέσεις, μουσικές προτιμήσεις και μουσικές πρακτικές». Οι μεταπτυχιακές στους σπουδές πραγματοποιήθηκαν στο πεδίο στους μουσικής ανθρωπολογίας: «Μουσική, Κουλτούρα και Επικοινωνία: Ανθρωπολογικές και Επικοινωνιακές Προσεγγίσεις στους Μουσικής» (Ε.Κ.Π.Α) και στο πεδίο στους διοίκησης στους εκπαιδευσης: «Μοντέλα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Μονάδων: Διαχείριση και Αξιολόγηση Εκπαιδευτικών Μονάδων» (ΤΕ.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστήμιο Αιγαίου). Είναι διπλωματούχος πιάνου και πτυχιούχος ανωτέρων θεωρητικών στους μουσικής. Εργάζεται στην εκπαίδευση ως Σύμβουλος Εκπαίδευσης Μουσικής με διδακτική εμπειρία σε σχολεία στους Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης, καθώς και σε Πρότυπα-Πειραματικά Σχολεία.

Η **Εύη Ανδριώτη** είναι εκπαιδευτικός μουσικής τα τελευταία 18 συναπτά έτη. Είναι πτυχιούχος Μουσικολογίας του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ε.Κ.Π.Α., όπου ολοκλήρωσε και τις μεταπτυχιακές της σπουδές στη Μουσική Εκπαίδευση σε Τυπικά και Άτυπα Περιβάλλοντα. Είναι Υποψήφια Διδάκτωρ Μουσικής Παιδαγωγικής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ε.Κ.Π.Α. Έχει πτυχίο ανώτερων θεωρητικών (Αρμονίας, Αντίστιξης και Βυζαντινής Μουσικής). Συμμετέχει με ανακοινώσεις σε συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Πρόσφατες ανακοινώσεις της ήταν στο Παγκόσμιο Συνέδριο της ISME 2024 στη Φινλανδία και στο MISTEC στην Εσθονία. Είναι μέλος της ΕΕΜΕ και της International Society for Music Education (ISME). Είναι συγγραφέας τριών παιδικών βιβλίων ένα εκ των οποίων, αφορά στη μουσική.

Ο **Πολύβιος Ανδρούτσος** (Ph.D.) είναι μουσικοπαιδαγωγός-ερευνητής. Έχει δημοσιεύσει εργασίες σε ελληνικά και διεθνή περιοδικά, δύο βιβλία, και είναι συ-συγγραφέας των διδακτικών πακέτων της Β' και Γ' γυμνασίου. Έχει διδάξει στην ειδική, Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση, στο Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας) και στο Τμήμα Προσχολικής Αγωγής (ΑΤΕΙΘ). Εργάζεται ως μέλος Ε.Ε.Π. Μουσικής Παιδαγωγικής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης (Α.Π.Θ.). Είναι ιδρυτικό μέλος της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (Ε.Ε.Μ.Ε.) όπου διετέλεσε πρόεδρος, αντιπρόεδρος και, από το 2007, Επίτιμος Πρόεδρος. Διετέλεσε μέλος του ΔΣ της Διεθνούς Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (ISME) και Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής του 30ου Παγκόσμιου Συνεδρίου της.

Ο **Σωκράτης Άνθης** γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1952. Σπούδασε τρομπέτα στη Φ. Ε. «Μάντζαρος» και στο Ελληνικό Ωδείο. Στην Ελλάδα έχει πάρει μέρος στις σημαντικότερες μουσικές εκδηλώσεις από το 1975 μέχρι σήμερα αλλά και σε πολλές ηχογραφήσεις για δίσκους, για την Ελληνική Ραδιοφωνία και Τηλεόραση. Έχει παίξει με συγκροτήματα μουσικής δωματίου στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες και σε αρκετές εκτός Ευρώπης και ως σολίστ με πολλές ορχήστρες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Υπήρξε στενός συνεργάτης του Μάνου Χατζιδάκι επί εικοσαετία και συμμετείχε σε όλες τις συναυλίες και ηχογραφήσεις έργων του. Υπήρξε κορυφαίος μουσικός στην ορχήστρα της Εθνικής Λυρικής Σκηνής (1975-1990), στην Κρατική Ορχήστρα Αθηνών (1980-1991), στην Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της Ε.Ρ.Τ (1976-2003), στην Ορχήστρα των Χρωμάτων. Ιδρυτικό μέλος του συγκροτήματος μουσικής δωματίου «Ν. Μάντζαρος» και του κοινώντητος Χάλκινων Πνευστών MELOS BRASS. Από το 2003 έως το 2009 ήταν Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, ενώ σήμερα είναι Επισκέπτης Καθηγητής. Από τον Αύγουστο του 2013 είναι Αρχιμουσικός & Καλλιτεχνικός Διευθυντής στη Φιλαρμονική Εταιρεία «Μάντζαρος».

Ο **Νικόλας Αργυρού** είναι διδακτορικός φοιτητής στο Marry Immaculate College στους επιστήμες στους αγωγής υπό την εποπτεία στους Δρ. Μαρίας Βαρβαρίου. Αποφοίτησε με διακρίσεις από το μεταπτυχιακό μουσικής παιδαγωγικής του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου (M. Mus. Μουσική Παιδαγωγική – Summa Cum Laude), το πτυχίο μουσικής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου (B. Mus – Summa Cum Laude) και το Ελληνικό ωδείο στην εκτέλεση κιθάρας και ανώτερων θεωρητικών, με βαθμό «Άριστα παμψηφεί». Από το 2017, διδάσκει σε ωδεία, μαθήματα μοντέρνας κιθάρας, φωνητικής και ηλεκτρικού μπάσου και μουσικής θεωρίας. Το 2022 ξεκίνησε τη συνεργασία του με το Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, όπου συντονίζει τον μουσικό όμιλο. Στους, είναι εξωτερικός συνεργάτης στο Ινστιτούτο Ψυχοθεραπείας Επαγγελματικής και Προσωπικής Ανάπτυξης (Ι.Ψ.Ε.Π.Α.), όπου επιτελεί μουσικές δράσεις σε κατοικίες υποστηριζόμενης διαβίωσης που φιλοξενούν άτομα με αναπηρία. Είναι ενεργό μέλος του οργανισμού Youth Peace Ambassadors Network (YPAN) και έχει συμμετάσχει σε ποικίλα συνέδρια στην Ευρώπη μέσω των προγραμμάτων Erasmus + που αφορούν ζητήματα μουσικής, μουσικής παιδαγωγικής και ψυχολογίας.

Η **Δέσποινα Αριστείδου** είναι αριστούχος απόφοιτη του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, φοιτήτρια του Π.Μ.Σ. «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του Ιονίου Πανεπιστημίου. Το 2020 έλαβε πτυχίο πιάνου με βαθμό «Άριστα Παμψηφεί» και έπαινο δεξιοτεχνίας. Από το 2018 εργάζεται ως εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής στη δημόσια εκπαίδευση και από το 2020 ως καθηγήτρια πιάνου σε ωδείο του Βόλου. Ακόμα, ως ενεργό μέλος των Μουσικών Συνόλων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας από το 2014 έως σήμερα, έχει λάβει συμμετοχή σε πλήθος συναυλιών, μουσικοθεατρικών παραστάσεων, ηχογραφήσεων καθώς στους και μουσικοπαιδαγωγικών δράσεων σε συνεργασία με φορείς που υποστηρίζουν εύαλωτες κοινωνικές ομάδες. Από το 2015 συμμετέχει στην προετοιμασία και διεξαγωγή του μουσικού “Φεστιβάλ Πάου” του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Τα ερευνητικά και επαγγελματικά ενδιαφέροντά της στους επικεντρώνονται σε σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις, σε μουσικοπαιδαγωγικά προγράμματα παιδιών σχολικής και εφηβικής ηλικίας αλλά και σε κοινοτικές μουσικές δράσεις.

Irem Avgin is a PhD candidate in the Music Education Department at Bursa Uludağ University, Türkiye, where she also completed her Bachelor's and Master's degrees. Her research focuses on comparative music education approaches and the integration of technology in pedagogy. She has presented at international conferences, including the Annual Batumi Conference (Georgia, 2023) and the 8th Innovation Congress (Azerbaijan, 2024). As an Erasmus scholar, she studied at the Conservatorio di Lorenzo Perosi in Italy. In 2024, she received the “Young Researcher Award” for her Master's achievements. Her publications include studies on the Carabone and Kodály methods and their applications in education.

Ο **Αντώνης Βερβέρης** γεννήθηκε στην Αθήνα και μεγάλωσε στη Μυτιλήνη. Σπούδασε Μουσικολογία και Μουσική Παιδαγωγική στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, και Κοινωνιολογία στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Είναι κάτοχος Master στη Χορωδιακή

Εκπαίδευση και τη Διεύθυνση Χορωδίας από το Roehampton University του Λονδίνου και το Lynchburg College των ΗΠΑ αντίστοιχα, ενώ τον Ιούνιο του 2017 ολοκλήρωσε τη διδακτορική του διατριβή στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών ΑΠΘ. Εκτός από τη χορωδιακή μουσική έχει ασχοληθεί με την εκτέλεση και διδασκαλία του σαντουριού. Την περίοδο 2009-2018 εργάστηκε στα Μουσικά Σχολεία Χίου και Μυτιλήνης ενώ από το 2018 διδάσκει στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Η **Μαριέφφ Βλατάκη** είναι νηπιαγωγός (απόφοιτος Πανεπιστημίου Πατρών), πτυχιούχος πιάνου και απόφοιτος του Τριετούς Κύκλου Σπουδών Μουσικοκινητικής Αγωγής Carl Orff. Έχει διδάξει μουσική σε νήπια, παιδιά, εφήβους και ενήλικες. Εργάζεται ως εκπαιδευτικός στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και σε ωδείο. Είναι μεταπτυχιακή φοιτήτρια του Π.Μ.Σ. «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Η **Νίκη Βλαχάκη** είναι απόφοιτη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου και τελείωσε την κατεύθυνση Μουσικών Επιστημών (Μουσική Παιδαγωγική και Ψυχολογία της Μουσικής). Αυτή τη στιγμή είναι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Τμήμα Μουσικής Παιδαγωγικής του Ιονίου Πανεπιστημίου στην κατεύθυνση «Μουσική παιδαγωγική στο Σχολείο και την Κοινότητα».

Mercé Bosch Sanfèlix is a doctorate with international mention by the Universitat de Vic – Universitat de Catalunya (Spain) in the field of inclusion and educational innovation. Currently, she is a teaching and research associate at the Hochschule für Musik in Trossingen (Germany). Among her areas of interest in music educational research are inclusion, participation and accessibility, intersectional studies, and the transformation of social areas in learning processes. She has participated in international conferences and has published articles and book chapters in Spanish, German and English. She is currently pursuing her postdoctoral studies on the topic of transnational musical identities.

Η **Όλγα Γιαννακοπούλου** είναι απόφοιτος του Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με μεταπτυχιακό τίτλο στους Επιστήμες στους Αγωγής-Ειδική Εκπαίδευση του Πανεπιστημίου Λευκωσίας. Κατέχει πιστοποίηση ετήσιας επιμόρφωσης στον τομέα στους σχολικής ψυχολογίας από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Τα τελευταία είκοσι χρόνια εργάζεται στον κλάδο στους Ειδικής Αγωγής τόσο σε τμήματα ένταξης, όσο και σε Ειδικά σχολεία.

Christina Charalambidou is a distinguished music educator with significant contributions to music education both in Cyprus and internationally. In 2024, she completed her PhD in Music Education at the European University Cyprus, focusing her research on Teaching Strategies for Music through Collaborative Informal Learning Practices. Her academic foundation lies in New York City, where she earned her Master's in Music and Music Education from Teachers College, Columbia University, in 2008, and her Bachelor's in Music from the Aaron Copland School of Music, Queens College, CUNY, in 2005. Christina also holds numerous certifications in music teaching, including the IB Certificate in Music and the MIMA Certificate in Music Teaching, which demonstrate her extensive and ongoing education in the field. She has developed a robust research profile with interests in teacher education in music, early childhood music education, and creative practices in music teaching. Her significant articles and presentations at international conferences promote innovative approaches to using music to enhance learning and creativity in children. Christina has worked as a music educator in various institutions in New York and Cyprus, where she developed curricula and supervised student-teachers during their final teaching practicums, significantly contributing to their professional development. Her professional experience includes teaching at institutions such as the European University Cyprus, the University of Cyprus, and the University of Nicosia, where she led courses on music in early childhood and primary education and the development of creativity through music. In addition to her academic career, Christina is the founder and director of the "Baby Maestro Cyprus" program, an innovative music program for infants and young children, which has been highly successful in Cyprus since 2011.

Prof. dr. **Thomas De Baets** is Professor of Music Education at LUCA School of Arts and KU Leuven, in Belgium. He leads the Music Education research cluster at the Associated Faculty of the Arts. He served as President of the European Association for Music in Schools (EAS) from 2019 to 2021. He currently chairs the 'Learning Outcomes for Music Teacher Education' working group, as part of the TEAM project. Thomas De Baets is a member of the editorial boards of international refereed journals, and honorary member of the EAS. Thomas feels at home in Greece because of his Greek in-laws.

Ο **Κώστας Δημητρίου** είναι πτυχιούχος του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, κάτοχος μεταπτυχιακού από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο και υποψήφιος διδάκτορας του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Σπούδασε ντραμς στην Ελλάδα και στους ΗΠΑ, φοιτώντας στο Musicians Institute (Los Angeles) και στο Drummers Collective (Νέα Υόρκη). Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017 έκανε πρακτική άσκηση για ένα εξάμηνο μέσω ERASMUS στο Music Academy International στο Nancy στους Γαλλίας. Έχει συνεργαστεί με καλλιτέχνες στους οι Joe Lynn Turner, Kip Winger, Ron Thal, Πάνος Μουζουράκης, Fuzzy Nerds, Σπύρος Γραμμένος και Δημήτρης Υφαντής. Από το 2013 είναι καλλιτεχνικός διευθυντής του Σύγχρονου Ωδείου Ιωαννίνων. Έχει πλούσια δισκογραφική παρουσία και διδακτική εμπειρία σε Ελλάδα και εξωτερικό.

Η **Ζωή Διονυσίου** είναι Καθηγήτρια Μουσικής Παιδαγωγικής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου. Είναι διευθύντρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Μουσική Παιδαγωγική στο σχολείο και στην κοινότητα», και συντονίστρια πολλών δράσεων μουσικής στην κοινότητα. Είναι συνδιευθύντρια σύνταξης του περιοδικού Μουσικοπαιδαγωγικά, συγγραφέας του βιβλίου: «Διδακτική στους Μουσικούς: Απόψεις, προσεγγίσεις, προοπτικές» (Κάλλιος, 2025), συν-συγγραφέας τριών άλλων βιβλίων, και επιμελήτρια συλλογικών τόμων και δύο Αποθετηρίων μουσικοπαιδαγωγικού περιεχομένου («Ευτέρπη – Ψηφιακό Μουσικό Ανθολόγιο», «Τραγουδώντας Ελληνικά με τα τραγούδια στους Μαρίζας Κωχ»). Είναι μέλος στους Επιτροπές για τη Μουσική Εκπαίδευση στην Προσχολική Ηλικία (ECME) στους Διεθνούς Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (ISME) (2022-2028) και αντιπρόεδρος στους Εθνικής Επιτροπής Ελλάδας στο Διεθνές Συμβούλιο για τους Παραδόσεις στους Μουσικής και του Χορού (International Council for Traditions of Music and Dance, ICTMD Greece, από το 2022).

Η **Κωνσταντίνα Δογάνη** είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΤΕΠΑΕ), ΑΠΘ. Έχει διδάξει επί σειρά ετών σε προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σε πανεπιστήμια εσωτερικού και εξωτερικού όπως Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας Κύπρου, Πανεπιστήμιο Luneburg Γερμανίας και Πανεπιστήμιο Exeter Αγγλίας. Σπούδασε νηπιαγωγός στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, ΕΚΠΑ και έχει πτυχίο Πιάνου από το Πρότυπο Πειραματικό Ωδείο Αθηνών. Είναι διδάκτορας Πανεπιστημίου Exeter Αγγλίας και έχει μεταπτυχιακό στη Μουσική Παιδαγωγική, Πανεπιστήμιο Reading Αγγλίας. Έχει εργασθεί ως νηπιαγωγός και μουσικοπαιδαγωγός στη δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση. Είναι συγγραφέας του βιβλίου «Μουσική στην προσχολική αγωγή: Αλληλεπίδραση παιδιού-παιδαγωγού» (εκδ. Gutenberg) ενώ αρθρογραφεί σε διεθνή και ελληνικά περιοδικά. Τα ερευνητικά ενδιαφέροντα και η διδασκαλία της επικεντρώνονται στη ανάχνευση μιας παιδαγωγικής του δασκάλου που ενθαρρύνει τη μουσική δημιουργικότητα των παιδιών στην τάξη μέσω δραστηριοτήτων σύνθεσης και αυτοσχεδιασμού.

Peter Douskalis is a highly accomplished Music and Fine Arts Instructor, Visiting Lecturer, and Production Director with over 13 years of experience. Recognized for outstanding contributions to Broadway and Off-Broadway productions, including a Grammy nomination in Musical Theatre. A dynamic educator and skilled musician, dedicated to enhancing the academic experience for all students. Combines real-world knowledge with a structured and scalable music curriculum program. Develops innovative strategies to push students beyond their boundaries through original compositions and improvisations. Demonstrates adaptive leadership, fostering a collaborative and inclusive work environment. Ensures alignment with industry standards in music theory and maintains academic integrity.

Ο **Μηνάς Εμμανουήλ** είναι απόφοιτος του Τμήματος Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Κρήτης, κατέχει πτυχίο πιάνου και ανώτερων θεωρητικών στους μουσικής, ενώ ολοκλήρωσε μεταπτυχιακές σπουδές στη Μουσική Παιδαγωγική στο τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, όπου είναι πλέον υποψήφια διδακτορίσσα. Τα ερευνητικά στους ενδιαφέροντα εκτείνονται από τη χρήση σύγχρονης ψηφιακής και διαδραστικής τεχνολογίας του ήχου στα πλαίσια στους καλλιέργειας στους ακουσματικής εμπειρίας, μέχρι το χωρικό ήχο και την επιρροή του στη συναισθηματική κατάσταση του ακροατή. Δραστηριοποιείται μεταξύ ηχητικής τέχνης και έρευνας με σκοπό τη δημιουργική και κοινωνικά ωφέλιμη συνύπαρξη στους.

Η **Μαριάννα (Μαριάνθη) Ερκέκογλου** είναι μουσικοπαιδαγωγός, διπλωματούχος κρουστός (Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης, 2019), μαέστρος της Μπάντας Δρόμου και δασκάλα των τμημάτων του Κρουστόφωνου, καθώς και βρεφονηπιακών σταθμών και νηπιαγωγείων. Έχει σπουδάσει αφρικανικά κρουστά με δασκάλους, όπως οι Λευτέρης Γρηγορίου, Αντώνης Παπαδόπουλος, Harouna Dembele, Dino Chinopoulos, Mare Sanogo και Famoudou Konate, ενώ έχει παρακολουθήσει σεμινάρια αφρικανικού χορού και αυτοσχεδιασμού. Από το 2012, το μουσικό εργαστήρι Κρουστόφωνο, που εμπεριέχει ποικίλες εκπαιδευτικές δράσεις, καθώς και τη δράση της Μπάντα Δρόμου, τελεί υπό την διεύθυνσή της.

Η **Ευφροσύνη (Φρόσω) Ευθυμίου** είναι απόφοιτη του Παιδαγωγικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Πατρών. Κατέχει μεταπτυχιακό δίπλωμα στη Μουσικοθεραπεία από το Anglia Ruskin University στο Cambridge και αυτή τη στιγμή είναι υποψήφια διδακτορίσσα στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών, στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Ξεκίνησε να εργάζεται στο Λονδίνο για πάνω από πέντε χρόνια σε ειδικά σχολεία ως ειδική παιδαγωγός και μουσικοθεραπεύτρια. Έχει εμπειρία με παιδιά και εφήβους με νευροαναπτυξιακές διαταραχές και άτομα με προβλήματα λόγου και ομιλίας. Σήμερα, εργάζεται ως μουσικοθεραπεύτρια και ειδική παιδαγωγός, στον δημόσιο τομέα ως αναπληρώτρια, και στον ιδιωτικό τομέα σε συνεργασία με αρκετά κέντρα στην Αθήνα.

Η **Σπυριδούλα Ευθυμίου** είναι διδάκτωρ του τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, όπου και ολοκλήρωσε στους βασικές στους σπουδές. Εργάζεται ως Σύμβουλος Εκπαίδευσης Μουσικής. Είναι απόφοιτος του μεταπτυχιακού τμήματος «Σπουδές στην Εκπαίδευση» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με ειδίκευση στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Έχει παρουσιάσει τη δουλειά στους σε πολλά συνέδρια και έχει δημοσιεύσει σε πρακτικά συνεδρίων και περιοδικά με κριτές Τα ερευνητικά στους ενδιαφέροντα κινούνται στο χώρο στους Μουσικής Παιδαγωγικής, ειδικότερα ότι αφορά στη Μουσική Αγωγή στην Προσχολική και Πρώτη σχολική ηλικία, στο χώρο στους Μουσικής Εκπαίδευσης Ενηλίκων και στους Ακουστικής Οικολογίας

Ο **Ιωάννης Ευσταθόπουλος** είναι διδάκτωρ στους Τέχνες και κάτοχος δύο μεταπτυχιακών τίτλων (Κλασική κιθάρα και Παλιά Μουσική) από το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο/ Βασιλικό Κονσερβατόριο των Βρυξελλών. Σπούδασε κλασική κιθάρα στο Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, στο Κρατικό Ωδείο Θεσ/νίκης, Δημοτικό Ωδείο και Μουσικό Σχολείο Δράμας. Δάσκαλοι του υπήρξαν οι περίφημοι κιθαριστές Έλενα Παπανδρέου, Θάνος Μήτσας, Αντιγόνη Γκόνη, Oscar Ghiglia, Carles Trepal και οι λαουτίστες Xavier Diaz-Latorre, Nicolas Achten και Dirk De Hertogh. Εργάστηκε μεταξύ άλλων ως βοηθός κιθάρας και έρευνας στο Βασιλικό Κονσερβατόριο Βρυξελλών από το 2014-2021, στο Δημοτικό Ωδείο στους Μπρυξ και στο Ισπανικό Ινστιτούτο Θερβάντες. Έχει δώσει ρεσιτάλ και διαλέξεις σε χώρες στους Ισπανία, Ιταλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Αυστρία, Αγγλία, Αυστραλία, Χονκ-Κονγκ καθώς και στην Ελλάδα ενώ άρθρα του έχουν εκδοθεί σε διεθνή περιοδικά. Το 2019 κυκλοφόρησε τον πρώτο του προσωπικό δίσκο με έργα του ισπανικού μοντερνισμού με την Βελγική εταιρεία *Passacaille records*. Από το 2022 διδάσκει κλασική κιθάρα και μουσική δωματίου στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Ο **Νίκος Ευφραιμίδης** αποφοίτησε από το Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας το 2017 και από το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Τοπική Ιστορία» του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης το 2025. Κατέχει πτυχίο Αρμονίας (2011) και Παραδοσιακού Κλαρίνου (2024). Αποτελεί μαέστρο και ενορχηστρωτή του συνόλου «Εμμέλεια» (2016), με το οποίο έχει πραγματοποιήσει συναυλίες και δισκογραφικές δουλειές. Διδάσκει κλαρίνο, θεωρητικά μουσικής και σύνολα σε ωδεία και στη δημόσια εκπαίδευση. Έχει δημοσιεύσει άρθρο στον συλλογικό τόμο «Εμφυλη Βία – Βία κατά των γυναικών» (2021). Παράλληλα, ασχολείται με την ηχοληψία και τη μουσική επεξεργασία, χρησιμοποιώντας προγράμματα στους το Cubase.

Benjamin Hecht is working at the Rostock University for Music and Drama in the field of digital education. He focuses on the areas of videos in different scenarios of music education, AI in the context of music education and teacher training, using digital tools for asynchronous teaching methods and digital music making.

Dr. **Alexandra Galani** is a Senior Teaching Fellow in Greek as a foreign language in the Department of Primary Education at the University of Ioannina (Greece). Her main research interests are in morphology and its interfaces, as well as in foreign language teaching and learning.

Ο **Γιάννης Ζαριάς** δραστηριοποιείται ως βιολιστής εδώ και τρεις δεκαετίες στο χώρο της ελληνικής μουσικής, ενώ παράλληλα ασχολείται με την ευρύτερη μουσική των βαλκανίων και τον αυτοσχεδιασμό. Είναι ιδρυτικό μέλος των μουσικών σχημάτων: [Ρεμπέτικο Τρίο](#), του σύγχρονου κουαρτέτου εγχόρδων [Frog String Quartet](#) και της [Ορχήστρας Βιολιών](#) TMET. Επίσης, είναι επίκουρος καθηγητής βιολιού στην κατεύθυνση παραδοσιακής μουσικής του τμήματος Μουσικής Επιστήμης & Τέχνης (TMET) του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Η διδακτορική του διατριβή «Η Διαποίκιση στην Ελληνική Παραδοσιακή Βιολιστική Τέχνη» εκδόθηκε από τις Εκδόσεις Ορφέας (2013) και ερευνητικά του άρθρα έχουν δημοσιευτεί σε σχετικά μουσικά περιοδικά και άλλες επιστημονικές εκδόσεις.

Η **Μαρία Ζαρκάδα** είναι υποψήφια διδάκτορις του Ιονίου Πανεπιστημίου στον τομέα της Μουσικής Παιδαγωγικής. Έχει σπουδάσει Μουσική Εκτέλεση στο Πανεπιστήμιο του Leeds και είναι κάτοχος τριών μεταπτυχιακών διπλωμάτων με ειδίκευση στη Μουσική στην Κοινότητα, τη Μουσική Παιδαγωγική και την Ειδική και Ενιαία Εκπαίδευση. Από το 2009 έως το 2011 υπήρξε υπότροφος του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης (NYU) από όπου και έλαβε ειδικότητα στη μουσικοπαιδαγωγική μέθοδο Kodály. Έχει πολυετή διδακτική πείρα τόσο στην Ελλάδα όσο και το εξωτερικό, ενώ έχει παρακολουθήσει πλήθος επιμορφώσεων και σεμιναρίων επάνω σε θέματα μουσικής παιδαγωγικής και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, τομείς οι οποίοι αποτελούν τα προσωπικά της ερευνητικά ενδιαφέροντα.

Η **Μαρία Ζαχαριάδου** είναι βιολονίστρια, μουσικοπαιδαγωγός και υποψήφια Διδάκτορας του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Οι μεταπτυχιακές στους σπουδές στη Μουσική Εκπαίδευση στο Northwestern University (ΗΠΑ) και η πολυετής διδακτική εμπειρία στη δημόσια εκπαίδευση – πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια – αποτελούν τα θεμέλια στους παιδαγωγικούς στους πορείας. Η διδασκαλία στους χαρακτηρίζεται από την αρμονική σύζευξη στους μουσικής με σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις, ενώ ως NLP Master Practitioner, ενισχύει τη δημιουργικότητα και την ψυχολογική ενδυνάμωση μαθητών και εκπαιδευτικών. Με αφοσίωση στη μουσική και το ανθρώπινο δυναμικό, επιδιώκει να εμπνέει στους νέες γενιές να ανακαλύψουν τη μοναδικότητά τους μέσα από την τέχνη.

Ο **Ζαχαρίας Ζαχούλης** είναι αριστούχος απόφοιτος του τμήματος Μουσικών Σπουδών με ειδίκευση τη Μουσική Παιδαγωγική και Ψυχολογία στους Μουσικής και φοιτητής του μεταπτυχιακού προγράμματος «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του Ιονίου Πανεπιστημίου. Έχει πολυετή εμπειρία στη διδασκαλία μουσικής σε δημόσια σχολεία στους Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σε μουσικοπαιδαγωγικά προγράμματα και μουσικές σχολές. Τα διδακτικά του ενδιαφέροντα εστιάζουν στη διαθεματική και βιωματική προσέγγιση στους μουσικής μάθησης.

Η **Βασιλική Ζεπάτου** είναι καθηγήτρια Πιάνου Μουσικού Σχολείου Αλίμου. Δίπλωμα Πιάνου Ωδείου Αθηνών, Πολιτικός Μηχανικός και Διδάκτωρ Μηχανικός Ε.Μ.Π. Εισηγήσεις/δημοσιεύσεις: 1ο Συνέδριο Μουσικών Σχολείων (Μ.Σ.) (1995), Συνέδριο EAS (2000), Περιοδικό «Μουσική στην Πρώτη Βαθμίδα» (2008), 7ο - 9ο Συνέδριο Ε.Ε.Μ.Ε. κ.ά. Δράσεις: Ε.Π.Π.Σ. & Π.Σ. Μουσικής Αγωγής: έργο Αισθητικής Αγωγής Π.Ι. (1997-2000), μέλος/contact person EAS (2000-2004). Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.: γραμματέας Συντονιστικής Επιτροπής Ομάδων Εργασίας Π.Σ. Μ.Σ. (2000), συντονίστρια ανάπτυξης δικτύου τηλεδιδασκαλίας Μ.Σ. (2000-2002), μέλος Ομάδας Εργασίας έργου επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στις Τ.Π.Ε. (2001-2004), γραμματέας Καλλιτεχνικής Επιτροπής Μ.Σ. (2010-2013), Αξιολογήτρια Π.Σ.-Οδηγού Εκπαιδευτικού Πιάνου Μ.Σ.: Πράξη Νέου Σχολείου Ι.Ε.Π. (2014-15), Συντονίστρια Πρακτικής Άσκησης φοιτητών Τ.Μ.Σ.-Ε.Κ.Π.Α. στο Μ.Σ. Αλίμου (2015-σήμερα).

Ο **Κώστας Ζερβόπουλος** γεννήθηκε στην Κέρκυρα στις 2-9-1970, όπου και ξεκίνησε μαθήματα μουσικής. Διπλωματούχος φλαουτίστας, σπούδασε Μουσικολογία και Μουσική Παιδαγωγική στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Αριστα) και έλαβε το Διδακτορικό του Δίπλωμα στη Μουσικολογία (Αριστα) από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο (*Ο Νικόλαος Χαλκικόπουλος - Μάντζαρος και οι μελοποιήσεις του σολωμικού Ύμνου*, ανέκδοτη διδακτορική διατριβή, Κέρκυρα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Μουσικών Σπουδών, 2008, προσβάσιμη στο: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/20917>). Καθηγητής μουσικής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση από το 1998, διετέλεσε Διευθυντής του Μουσικού Σχολείου Κέρκυρας (2012-2017), του Γυμνασίου Α.Τ. Κασσιόπης (2017-2023), Διευθυντής της «Μουσικής Σχολής Παξών» (2009-2012). Είναι Αρχιμουσικός στη Φιλαρμονική «Σπύρος Σαμάρας» (από το 2012) και από τον Ιούλιο του 2023 Διευθυντής του Γυμνασίου Α.Τ. Σκριπερού. Ως μουσικολόγος έχει πραγματοποιήσει ομιλίες σε διάφορα συνέδρια, μετείχε ως μουσικολόγος στο χρηματοδοτούμενο από ΕΣΠΑ έργο με τίτλο «Διατήρηση και Προβολή της Μουσικής Κληρονομιάς της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων μέσω της Ψηφιακής Διαχείρισης του Αρχείου των Φιλαρμονικών της» (<http://musicarchives.dlib.ionio.gr/musicarchives/>) και ετοιμάζει την έκδοση όλων των μελοποιήσεων του *Ύμνου εις την ελευθερίαν*.

Η **Βασιλική Ζώρζου** είναι ειδική παιδαγωγός και πολιτισμολόγος με μεταπτυχιακό στη Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Εργάζεται στη Δημόσια Εκπαίδευση. Έχει πραγματοποιήσει το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση πολλών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές με αναπηρίες σε διάφορους χώρους (μουσεία, πάρκα, αρχαιολογικούς χώρους κλπ.). Συμμετέχει ως εισηγήτρια σε σεμινάρια επιμόρφωσης ενηλίκων που αφορούν την αναπηρία και τη μουσειακή εκπαίδευση.

Η **Ελευθερία Θάνη** είναι απόφοιτη του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Είναι φοιτήτρια του μεταπτυχιακού προγράμματος «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του Ιονίου Πανεπιστημίου. Εργάζεται ως εκπαιδευτικός μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Ο **Νίκος Θεοδωρίδης** είναι διδάκτωρ Μουσικής Παιδαγωγικής και ερευνητής στο πεδίο της αποτελεσματικότητας της μουσικής εκπαίδευσης και της μουσικοπαιδαγωγικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, καθώς και της οργάνωσης μουσικοπαιδαγωγικών προγραμμάτων για παιδιά. Δίδαξε στο ΤΕΠΑΕ του Α.Π.Θ. και στην Παιδαγωγική Σχολή του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, καθώς και, ως επιμορφωτής, στα ΠΕΚ, στην Εξομοίωση, στο Διδασκαλείο κ.ά. Έχει δημοσιεύσει βιβλία με cd και άρθρα μουσικοπαιδαγωγικού περιεχομένου και επιμελήθηκε παραστάσεις μουσικού θεάτρου και εμφύωξης για όλες τις ηλικίες, με χαρακτήρα μουσικοπαιδαγωγικό, διαπολιτισμικό και επικοινωνιακό. Είναι ιδρυτικό μέλος των ομάδων: Ελάτε να Παίζουμε, Κρουστόφωνο, Παιχνιδιάτορες του Πύργου και της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (Ε.Ε.Μ.Ε.).

Ο Δρ. **Χρήστος Ιωάννου** αποφοίτησε το 2010 ως ερμηνευτής από το Ωδείο στους Πράγας (DiS) και ως Εκπαιδευτικός και Εκπαιδευτής Οργάνων από το Πανεπιστήμιο του Καρόλου στην Πράγα (BA, MA). Ένα χρόνο αργότερα, ολοκλήρωσε περαιτέρω μεταπτυχιακές σπουδές (MSc) στον τομέα στους Νευροψυχολογίας στους Μουσικής στο Goldsmiths, University of London και τέλος το 2015 απέκτησε το διδακτορικό του δίπλωμα στη Νευροεπιστήμη στο Centre for Systems Neuroscience (Institute of Music Physiology and Musicians' Medicine) στο Ανόβερο στους Γερμανίας. Αργότερα συνέχισε ως μεταδιδακτορικός ερευνητής στο ίδιο Ινστιτούτο και ως λέκτορας στο Πανεπιστήμιο Μουσικής, Δράματος και Μέσων του Ανόβερου και στο Κέντρο Νευροεπιστήμης Συστημάτων και ως μεταδιδακτορικός επιστήμονας στο CYENS. Το 2021 στον Δρ Ιωάννου απονεμήθηκε χρηματοδότηση Marie S. Curie (Individual Fellowship) από τον Ευρωπαϊκό Εκτελεστικό Οργανισμό. Τα ερευνητικά του πεδία επικεντρώνονται στη γνωστική νευροεπιστήμη, τη νευροφυσιολογία, τον κινητικό έλεγχο, τον χρόνιο πόνο, στους σχετιζόμενες με την εργασία μυοσκελετικές διαταραχές/ασθένειες, την κινητική αποκατάσταση, τα συστήματα βιοανάδρασης και στους διαδραστικές τεχνολογίες. Τα ευρήματα στους έρευνάς του έχουν δημοσιευτεί σε πολλά διεθνή επιστημονικά περιοδικά και έχουν παρουσιαστεί σε διάφορα πανεπιστήμια και διεθνή συνέδρια στην Ευρώπη, ΗΠΑ και Καναδά.

Η **Βασιλική Κακαγιάννη** γεννήθηκε στη Λάρισα. Ολοκλήρωσε τις ωδειακές σπουδές της στο πιάνο (Πτυχίο και Δίπλωμα Πιάνου) και στα Ανώτερα θεωρητικά (πτυχία Αρμονίας, Αντίστιξης και Φούγκας). Είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ. και κάτοχος μεταπτυχιακού στις Μουσικές Τέχνες με ειδίκευση στη Διδακτική Μουσικών Οργάνων (κατεύθυνση πιάνο) του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Παρακολούθησε το επιμορφωτικό πρόγραμμα εξειδικευμένης επιμόρφωσης στην παιδαγωγική του πιάνο από το ΚΕ.ΔΙ.Β.Ι.Μ. του Ιονίου Πανεπιστημίου. Εργάστηκε ως εκπαιδευτικός πιάνο και θεωρητικών ευρωπαϊκής μουσικής στα Μουσικά Σχολεία Κατερίνης, Βόλου, Καρδίτσας και Ξάνθης. Διδάσκει πιάνο στο Μουσικό Σχολείο Λάρισας.

Η **Λέσποινα Καλανταρίδου** είναι νηπιαγωγός – μουσικός/μουσικοπαιδαγωγός, με μεταπτυχιακό τίτλο «Ειδίκευση στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση». Συμμετείχε ως επιμορφώτρια ενηλίκων, σε θέματα μουσικής, προσχολικής εκπαίδευσης και αειφορίας, στο ΙΕΠ, σε ΠΕΚ και σε συνεργασία με σχολικούς συμβούλους και άλλους φορείς σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Έχει δημοσιεύσει σε επιστημονικά περιοδικά και συνέδρια. Είναι μέλος του ΔΣ και Επικεφαλής της ομάδας εργασίας για την προσχολική και πρωτοβάθμιας Μουσικής Εκπαίδευσης της ΕΕΜΕ. Επίσης, είναι μέλος της Παιδικής σκηνής του Κρουστόφωνου και εμφυχώτρια παιδαγωγικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων.

Rebecca Katsaris graduated from the Department of Education Sciences at the University of Cyprus (Pre-primary Education, minor in Psychology) and holds a Master of Research in Spanish, Portuguese, and Latin American Cultural Studies from Birkbeck University of London (UK). She has worked as an educator in Cyprus, Spain, England, and Colombia, in both public and private schools. She has designed and implemented workshops and educational programs in Cyprus and abroad, focusing on intercultural education, on behalf of organizations such as the Cultural Foundation of the Bank of Cyprus, the ARTos Cultural and Research Foundation, BirdLife Cyprus, the Environmental Research Center Enalia Physis, ClaP3C (Creative Learning and Play Center for Children) (Cyprus), ART4Space (UK), the Ministry of Culture of Colombia (Mincultura), Santiago de Cali University (USC), the Bogotá International Book Festival (FILBo), the 8th Bogotá Literature Festival (Fundación Fahrenheit 451), and public libraries such as El Tunal Gabriel García Márquez and Julio Mario Santo Domingo, among others (Colombia). Currently, Revekka designs and facilitates workshops in various private schools in Nicosia, including Morningside Montessori Elementary School, The Hills, The Giving Tree, Little Gems, and Marina's Playschool*, for children aged 18 months to 12 years.

Η **Στέλλα Καραγκιαούρη** κατάγεται από την Καβάλα. Είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, στην κατεύθυνση Μουσικών Επιστημών, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας στους Μουσικής και του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Μουσικής Παιδαγωγικής στο Σχολείο και στην Κοινότητα του Ιονίου Πανεπιστημίου και παράλληλα συνεχίζει σπουδές κλασικού πιάνο. Από το 2019 είναι μουσικός στους Φιλαρμονικής Εταιρίας Κέρκυρας στο κόρνο, συμμετέχοντας σε συναυλίες και δράσεις του μουσικού σώματος και παράλληλα διδάσκει θεωρία στους μουσικούς. Επιπλέον, ασχολείται με την μουσικοκινητική αγωγή σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και δημοτικού και με την μουσική προπαιδεία μέσω του πιάνο πιάνο.

Η **Βάια Καρασάββα** είναι εκπαιδευτικός και μουσικοπαιδαγωγός. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές σπουδές στη Μουσική Παιδαγωγική στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Εργάζεται ως μουσικοπαιδαγωγός και ατελιερίστα, στην ιδιωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση με την προσέγγιση Reggio Emilia. Έχει διατελέσει εκπαιδευτική συνεργάτης σε προγράμματα επιμόρφωσης, διαδικτυακά σεμινάρια και εργαστήρια σε ημερίδες. Ακολουθεί προσεγγίσεις και δημιουργεί προγράμματα προωθώντας την ανάπτυξη των παιδιών μέσω μουσικής και τεχνών, μέσω εξερεύνησης, πειραματισμού και βιωματικότητας. Έχει συμμετάσχει σε συναυλίες και παραστάσεις ως κιθαρίστρια και ερμηνεύτρια. Ως εκπαιδευτικός επιδιώκει την επέκταση της εκπαίδευσης εκτός τάξης, την συμβολή του φυσικού περιβάλλοντος, την χρήση υλικών που προωθούν την φαντασία και την δημιουργικότητα, με κέντρο το παιδί.

Η **Παναγιούλα Καρέτσου** (Υποψήφια Διδάκτωρ, Med., Bmus) είναι ερευνήτρια, μουσικός και καθηγήτρια μουσικής σε δημόσια σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Εκπαιδεύει στο Mary Immaculate College (MIC,

Univeristy of Limerick) με επιβλέπουσα την Δρ. Μαρία Βαρβαρίγου. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στη Μουσική Εκπαίδευση και την Κοινωνική Μουσική (Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας) και έχει λάβει Δίπλωμα Αρμονίας, Αντίστιξης και Φούγκας. Εργασίες στους έχουν δημοσιευθεί σε διάφορα συνέδρια. Τα ερευνητικά τους ενδιαφέροντα αφορούν στην κοινοτική μουσική, στο ομαδικό και χορωδιακό τραγούδι σε τυπικά και άτυπα εκπαιδευτικά πλαίσια.

Ο Κερασόβιτης Κωνσταντίνος είναι μουσικολόγος, εκπαιδευτικός μουσικής και υπονύμφιος διδάκτορας μουσικής παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Είναι απόφοιτος του Τ.Μ.Σ. του Ιονίου Πανεπιστημίου, κάτοχος μεταπτυχιακού στη «Μουσική Παιδαγωγική» από το Πανεπιστήμιο Λευκωσίας και πτυχιούχος Ανωτέρων Θεωρητικών (Φυγής), Πιάνου και Ακορντεόν. Επιπλέον, είναι πτυχιούχος της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών του ΕΑΠ, με ειδίκευση στις «Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό». Από το 2002 διδάσκει μουσική στην ιδιωτική εκπαίδευση, στη δημόσια Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, καθώς και στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζουν στη διδακτική της μουσικής, και στις κοινωνικοπολιτισμικές και ανθρωπολογικές προσεγγίσεις της μουσικής εκπαίδευσης. Έχει δημοσιεύσει εργασίες σε επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων.

Prof. **Alexis Kivi** worked for six years as a gymnasium teacher and taught from 2009 until 2015 music education as an assistant professor (wissenschaftlicher Mitarbeiter) at the University of Arts Berlin. In 2015 he got his doctoral degree for a dissertation about models of interdisciplinarity in teaching music. After visiting and deputy professorships in Koblenz, Berlin, and Dresden, he was working as a regular professor for music education at the Anton Bruckner Privatuniversität Oberösterreich in Linz (Austria). Since 2023, Alexis Kivi is Professor for Music Education at the Hochschule für Musik Würzburg (Germany).

Η **Μαίη Κοκκίδου** (Med, PhD, post-PhD) γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη. Έχει διδάξει ως ειδική επιστήμονας στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (ΠΤΔΕ, TEET) και σε μεταπτυχιακά πρόγραμμα (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου). Διετέλεσε πρόεδρος στους Ε.Ε.Μ.Ε. (2007-2012). Άρθρα στους έχουν δημοσιευτεί σε επιστημονικά διεθνή περιοδικά. Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων μεταξύ των οποίων: «Η εμφύσηση στη Διδασκαλία-Μάθηση», «Ευρωπαϊκά Μουσικά Προγράμματα Σπουδών: Φιλοσοφικοί Προσανατολισμοί, Τάσεις και Συγκριτική Θεώρηση», «From kindergarten to early adulthood: Findings from a longitudinal study», «Διδακτική στους Μουσικούς», «Μουσικό Βίντεο: οπτικοακουστική αφήγηση, εργαλεία ανάλυσης, εκπαιδευτικές εφαρμογές», «Music Definition and Music Education» και «Δημοφιλής Μουσική». Τα ερευνητικά τους ενδιαφέροντα αφορούν στα ΠΣ και στη φιλοσοφία μουσικής εκπαίδευσης, στη μουσική σημειωτική και στην πολυτροπική πρόσληψη και αντίληψη στους μουσικούς.

Η **Ανθούλα Κολιάδη – Τηλιακού** είναι διδάκτορας Μουσικής Παιδαγωγικής (ΤΜΣ ΕΚΠΑ), κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου MA in Music Education (Πανεπιστήμιο Reading Μεγάλης Βρετανίας/υποτροφία IKY), Πτυχιούχος ΦΠΨ και ΠΤΔΕ (ΕΚΠΑ), Διπλωματούχος Φούγκας (Ελληνικό Ωδείο) και Πτυχιούχος Πιάνου (Εθνικό Ωδείο). Εργάζεται ως καθηγήτρια Πιάνου (Μουσικό Σχολείο Ρόδου) και ως μουσικοπαιδαγωγός σε παιδικούς σταθμούς και ωδεία. Υπήρξε επιμορφώτρια/εμφυσώτρια σε ομάδες νηπιαγωγών/βρεφονηπιοκόμων, καθηγήτρια Μουσικής στην Πρωτοβάθμια και Φιλολόγος στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Εμφυσώτρια στο Πρόγραμμα «ΜΕΛΙΝΑ», εκπονήτρια στα ΠΣ του ΙΕΠ για το Πιάνο στα Μουσικά Σχολεία, εισηγήτρια σε σεμινάρια/Συνέδρια, συγγραφέας άρθρων, μέλος ΔΣ της ΕΕΜΕ και επικεφαλής της Ομάδας Εργασίας της ΕΕΜΕ για τα Μουσικά Σχολεία

Ο Τάσος Κολυδάς διατελεί μέλος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών με την ιδιότητα του Εργαστηριακού-Διδακτικού Προσωπικού. Είναι διδάκτωρ μουσικολογίας, διπλωματούχος μεταπτυχιακών σπουδών πληροφορικής και κιθαριστής. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα στρέφονται γύρω από την έντεχνη ελληνική μουσική, την ψηφιακή διαχείριση πολιτισμικής κληρονομιάς και στους τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών στην εκπαίδευση. Έχει διδάξει μαθήματα ιστορικής μουσικολογίας και ψηφιακής μουσικολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Έχει αναπτύξει διαδικτυακές εφαρμογές στο πλαίσιο ερευνητικών προγραμμάτων και έργων ψηφιοποίησης πολιτιστικών συλλογών για το Πανεπιστήμιο Αθηνών, την Εθνική Λυρική Σκηνή, το Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής Ακουστικής, το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων κ.ά. Είναι μέλος στους Ελληνικής Μουσικολογικής Εταιρίας, του Ελληνικού Παραρτήματος στους IAML, του ΕΣΜΑ Carl Orff και στους ΕΕΜΕ. Περισσότερες πληροφορίες: <https://www.kolydart.gr/>

Η **Αση Κονδυλίδου** (PhD, LRSM) είναι εκπαιδευτικός μουσικής, εντεταλμένη διδάσκουσα στο τμήμα μουσικών σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου και επιστημονική συνεργάτης στο Τμήμα Τεχνών του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου. Διδάσκει πιάνο και ανώτερα θεωρητικά στο Εθνικό Ωδείο και έχει εξειδικευτεί στην προετοιμασία σπουδαστών για τους εξετάσεις του Associated Board of the Royal Schools of Music. Είναι κάτοχος των τίτλων Licentiate of the Royal Schools of Music (LRSM), BA (Honors) Humanities with Music (OU), Mmus in Music Education (EUC), MA in Technologies of Learning and Communication (EUC), και PhD in Music Education (EUC). Τα ερευνητικά τους ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν στους νέες μεθοδολογίες στη διδακτική των οργάνων και των θεωρητικών στους μουσικούς, στους θεωρίες κινήτρων στη μουσική εκπαίδευση και καινοτόμες διδακτικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία στους μουσικούς. Είναι μέλος στους ISME (International Society for Music Education), στους Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (ΕΕΜΕ), και στους ΕΡΤΑ (European Piano Teachers Association).

Η **Δήμητρα Κόνιαρη** (PhD) είναι μουσικοπαιδαγωγός και εργάζεται ως Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.ΔΙ.Π.) στο Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας). Είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών (Α.Π.Θ), του DEA στους Γνωστικές Επιστήμες (ULB) και διδάκτορας του Τμήματος Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας). Είναι μέλος στους EAS (European Association for Music Education), στους Ε.Ε.Μ.Ε. και επικεφαλής στους συντακτικής ομάδας του ετήσιου περιοδικού στους Ε.Ε.Μ.Ε., «Μουσική Εκπαίδευση». Τα ερευνητικά τους ενδιαφέροντα και η επιστημονική τους δραστηριότητα κινούνται στα πεδία στους μουσικής ψυχολογίας, στους μουσικής εκπαίδευσης και στους νευροδιδακτικής στους μουσικούς.

Η **Νασία Κόνστα** είναι υποψήφια διδάκτωρ στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στα ηθικά διλήμματα στη μουσική εκπαίδευση και στο ρόλο στους φρόνησης στους ηθικές αποφάσεις των εκπαιδευτικών. Διαθέτει επαγγελματική εμπειρία στην Πρωτοβάθμια Γενική και Ειδική Εκπαίδευση και τα τελευταία χρόνια εργάζεται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, ενσωματώνοντας τόσο τυπικές όσο και άτυπες εκπαιδευτικές πρακτικές στην διδασκαλία στους.

Η **Αγγελική Κωνσταντακοπούλου** είναι διδάκτορας Μουσικής Παιδαγωγικής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ και μεταδιδακτορική ερευνήτρια στον ίδιο τομέα, στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ. Οι μεταπτυχιακές της σπουδές πραγματοποιήθηκαν στο πρόγραμμα «Λόγος, Τέχνη και Πολιτισμός στην Εκπαίδευση» του Τμήματος Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Πατρών. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του ΕΚΠΑ και πτυχιούχος κλασικής κιθάρας στην τάξη του Κώστα Γρηγορέα. Εργάζεται ως Εκπαιδευτικός Γενικής Αγωγής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Τα ερευνητικά και εκπαιδευτικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην ανάπτυξη διαθεματικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων με άξονα τη μουσική και στην ενσωμάτωση της μουσικής και των άλλων τεχνών στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η **Κλειώ Κωνσταντάκου** είναι απόφοιτη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, με Integrated Master στη Μουσική Επιστήμη και Master of Arts στη Μουσική Παιδαγωγική στο σχολείο και την κοινότητα. Στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+, φοίτησε στο Πανεπιστήμιο Μουσικής και Παραστατικών Τεχνών στους Βιέννης και ολοκλήρωσε πρακτική άσκηση ως βοηθός διδασκαλίας στη Μουσική Παιδαγωγική στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας. Έχει διδάξει ως ακαδημαϊκή υπότροφος στον τομέα στους Μουσικής Παιδαγωγικής, ως υπεύθυνη στο Πρόγραμμα Μουσικής Αγωγής για βρέφη και νήπια, καθώς και στο Θερινό Σχολείο του Ιονίου Πανεπιστημίου. Επιπλέον, έχει εργαστεί ως μουσικοπαιδαγωγός και μουσική εμψυχώτρια σε νηπιαγωγεία, μουσικές σχολές, ινστιτούτα κατάρτισης και ιδρύματα. Είναι μέλος στους ομάδας εργασίας του ψηφιακού αποθετηρίου «Τραγουδώντας Ελληνικά».

Η **Σαχάρ Χριστίνα Κλύμπερ** είναι απόφοιτη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου στον τομέα Μουσικής και Παιδαγωγικής Ψυχολογίας στους Μουσικής. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2024-2025, πραγματοποίησε άσκηση στο πλαίσιο στους διπλωματικής εργασίας με θέμα την κοινοτική μουσική, στη Μετανοσοκομειακή Δομή «Κέντρο Ημέρας» του Τομέα Ψυχικής Υγείας στη νησιωτική περιφέρεια. Συμμετείχε στην 8^η Νοσηλευτική Δημερίδα που πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο 2024, με θέμα «Η ασφάλεια των ασθενών: προτεραιότητα και ευθύνη». Ο τίτλος στους εισήγησης στους Χριστίνας ήταν «Ποιοτική παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας: Η τέχνη στους μουσικής», εισήγηση που προκρίθηκε από την επιστημονική τριμελή επιτροπή, ανάμεσα σε στους εισηγήσεις.

Oliver Krämer is a Professor of Music Education at the University of Music and Theatre Rostock, where he leads the study programmes for music education in secondary schools. He holds degrees in composition, music education, and German studies, and earned his doctorate on the visualization of music. His research interests focus on the intersection of music and visual arts, the didactics of contemporary music, improvisation, and curriculum development. Currently, he is involved in a research consortium with ten universities (DigiProSMK), focusing on the professionalization of music teachers in the context of digitalization. In 2015, he organized the 23rd EAS Conference in Rostock, titled “Open Ears – Open Minds,” which emphasized listening to and understanding music. From 2016 to 2017 and since 2022, he has co-led the EAS Student Forum together with Prof. Dr. Branka Rotar Pance from the University of Ljubljana, Slovenia.

Η **Μίρκα Λαμπροπούλου** ξεκίνησε τη μουσική εκπαίδευσή της στο Εθνικό Ωδείο, αποκτώντας πτυχίο και δίπλωμα κλασικής κιθάρας αλλά και πτυχίο ανώτερων θεωρητικών. Αποφοίτησε από το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών και συνέχισε με Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στο πρόγραμμα "Μουσική εκπαίδευση σε τυπικά και άτυπα περιβάλλοντα", με διπλωματική εργασία για τη διδασκαλία κιθάρας σε μαθητές με δυσλεξία. Από τον Οκτώβριο 2023 είναι υποψήφια διδάκτωρ στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Κατέχει άδεια διδασκαλίας της μεθόδου Suzuki. Διδάσκει κλασική κιθάρα σε όλα τα επίπεδα και από τον Σεπτέμβριο 2023 εργάζεται ως καθηγήτρια μουσικής στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η **Φανή Λάμπρου** είναι εκπαιδευτικός μουσικής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από το 1992. Έχει σπουδάσει ανώτερα θεωρητικά και πιάνο στο Αθηναϊκό Ωδείο Αθηνών. Είναι απόφοιτος του ΕΑΠ, «Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό» και του προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες στους Αγωγής» με κατεύθυνση «Πολιτισμικές Σπουδές: Σημειωτική και Επικοινωνία» του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Είναι φοιτήτρια στο 3^ο έτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, στην Κέρκυρα. Είναι κόρη στους μουσικοπαιδαγωγού Αγγελικής Καψάσκη και εγγονή του Ζακυνθινού μουσουργού Σπύρου Καψάσκη.

Ο **Βασίλης Λέκκας** από μικρή ηλικία παρακολούθησε μαθήματα μπουζουκιού στο δημοτικό ωδείο της πόλης των Ιωαννίνων. Αποφοίτησε από το τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με ειδίκευση στο τρίχορδο μπουζούκι. Είναι φοιτητής του μεταπτυχιακού προγράμματος «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του Ιονίου Πανεπιστημίου. Εργάζεται ως δάσκαλος μπουζουκιού στο μουσικό γυμνάσιο Ηγουμενίτσας και στο δημοτικό ωδείο Ιωαννίνων και συμμετέχει ενεργά ως μουσικός σε εκδηλώσεις.

Η **Ελένη Λεονίδα** είναι αριστούχος απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, με ειδίκευση στη Μουσική Παιδαγωγική και Ψυχολογία στους Μουσικής και φοιτήτρια του μεταπτυχιακού προγράμματος «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του ίδιου πανεπιστημίου. Έχει ασχοληθεί με τη διδασκαλία μουσικής σε βρέφη, νήπια και την ενίσχυση μουσικών δεξιοτήτων νεαρών μητέρων. Η έρευνά στους μέχρι τώρα επικεντρώνεται στο πλαίσιο στους μουσικής στην κοινότητα και σήμερα εργάζεται ως μουσικός σε νηπιαγωγείο και σε ωδείο.

Eliona Lici currently serves as lecturer for Music in Education and Special education, Departament of Education, School of Humanities, University of Vlora “Ismail Qemali” (Albania) & University of Arts (Tirana). She has a doctoral degree (Music Education in Albania in first half of 20-th Century) She holds Master of Arts in Performance (Canto) from Faculty of Music, University of Arts (Tirana), and a short specialization in (Music Education Vs Music Therapy). Lici Teach in field of Applied Music Pedagogy, Music in Special Education, Development of Music Curricula. Her literary activities include the Academic textbook Monograph “Music Pedagogy in Albania (1878-1945)”. Dr. Lici is part of Scientific Committee of Conference organized by the Musicology and Cultural Heritage Students Association of the University of Pavia. For 2 Years Mrs. Lici was for two years National Coordinator of Albania in European Association for Music in Schools. Also she is interested for the European Integration through Music Cultures and Education. Lici actually is trainer of Continuing professional development in Music education Creativity for music teacher, Primary, Pre-primary and Special educators.

Ο **Γιάννης Λίτος** είναι υποψήφιος διδάκτωρ του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Σπούδασε Μουσικολογία/Μουσική Παιδαγωγική (Τμήμα Μουσικών Σπουδών) και Παιδαγωγικά (Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης) στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και κατέχει μεταπτυχιακό δίπλωμα σπουδών στην «Τέχνη και Εκπαίδευση» (Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών) από το ίδιο πανεπιστήμιο. Είναι συν-επιμελητής δύο συλλογικών τόμων. Άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά, συλλογικούς τόμους και πρακτικά συνεδρίων. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την κοινοτική μουσική πράξη με μειονεκτούσες ομάδες παιδιών, κοινωνιολογικές αναγνώσεις στους μουσική επιτελέσεις στο δημόσιο χώρο, και τη χρήση στους μουσικής, στους κίνησης και του χορού σε εκπαιδευτικά και κοινοτικά περιβάλλοντα.

Η **Αικατερίνη Μαμούχα** είναι απόφοιτη του τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του ΑΠΘ και του μεταπτυχιακού «Δημιουργική Γραφή και Εκπαίδευση» του ΠΔΜ και του ΑΠΘ. Την περίοδο 2018-2020 συνέγραψε κείμενα για τη Μουσικοπαιδαγωγική Ομάδα «Παιχνιδιάτορες του Πύργου» της Παιδαγωγικής Σχολής, όπου ήταν μέλος. Το 2020-2022 υπήρξε επιμελήτρια και συντάκτρια Ποίησης του λογοτεχνικού περιοδικού «Λεξητανίλ». Με εισηγήσεις της συμμετείχε στο 5ο και 6ο Διεθνές Συνέδριο Δημιουργικής Γραφής, στο 9ο και 10ο συνέδριο Επιστημονικής Ένωσης για την Προώθηση της Εκπαιδευτικής Καινοτομίας αλλά και στο 3ο και 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Το εκπαιδευτικό παιχνίδι και η τέχνη στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό».

Ο **Κυριάκος Μαρκουλλής** είναι κάτοχος πτυχίου Μουσικής από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας με κτεύθυνση στην Ελληνική Παραδοσιακή (Δημοτική) Μουσική, και κάτοχος μάστερ από το ίδιο πανεπιστήμιο, στο πλαίσιο του οποίου εκπόνησε διατριβή με τίτλο «Η Ίσια φωνή και οι άλλες». Έχει εκτελέσει χρέη συμβασιούχου διδάσκοντα για εκμάθηση πολιτικού λαούτου στο τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του ίδιου Πανεπιστημίου. Είναι μέλος του μουσικού σχήματος «Καζάντιμπι», όπου παίζει πολιτικό λαούτο, στεριανό λαούτο και τραγουδά. Είναι μέλος και σε άλλα μουσικά σχήματα, ενώ παράλληλα πραγματοποιεί σε συνεργασία με την Έλενα Παπαγεωργίου βιωματικά εργαστήρια για παιδιά με θέμα την κυπριακή παραδοσιακή μουσική.

Η **Σταυρούλα Ματρώζου** είναι συντονίστρια Εκπαιδευτικού Προγράμματος, Έρευνας και Συνηγορίας του El Sistema Greece. Σπούδασε στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με ειδίκευση στη Μουσική Τεχνολογία. Για τη πτυχιακή της εργασία διεξήγαγε έρευνα στο El Sistema Greece, συνδυάζοντας την κοινοτική μουσική και τη μουσική τεχνολογία. Είναι περήφανο μέλος της ομάδας του El Sistema Greece και επιθυμεί να συνεχίσει τις σπουδές της στην κοινοτική μουσική και τη μουσικοθεραπεία με στόχο τη δημιουργία ενός κοινοτικού μουσικού προγράμματος κρουστών.

Η **Σέβη Ματσακίδου** είναι συντονίστρια Εκπαιδευτικού Προγράμματος, Έρευνας και Συνηγορίας του El Sistema Greece. Σπούδασε στη Σχολή Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος στις Πολιτισμικές Σπουδές: Σημειωτική και Επικοινωνία (Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας). Έχει επίσης σπουδές στην επιμέλεια και διόρθωση κειμένων. Αφού εργάστηκε στον χώρο του θεάτρου και της εκπαίδευσης, ακολούθησε τις δύο μεγάλες της αγάπες: τη συγγραφή και τα παιδιά. Μετά από ένα μακρύ ταξίδι γεμάτο περιπέτεια και μάθηση, σήμερα είναι περήφανη που είναι μέλος της ομάδας του El Sistema Greece.

Η **Έρη Μαυροπούλη** είναι μουσικός εκπαιδευτικός, μουσικολόγος και υποψήφια διδάκτωρ στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Απέκτησε το πρώτο στους πτυχίο από το Πανεπιστήμιο Αθηνών και στη συνέχεια ολοκλήρωσε μεταπτυχιακές σπουδές με θέμα «Θεωρία, Πράξη και Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση» στο ίδιο Πανεπιστήμιο. Έχει παρουσιάσει τη δουλειά στους σχετικά με την επαγγελματική εξουθένωση των εκπαιδευτικών σε διάφορα συνέδρια στην Ελλάδα και έχει βραβευθεί σε συνέδριο στο 8ο Διεθνές Συνέδριο για την Κοινωνία, την Εκπαίδευση και την Πολιτική (IAKE), που πραγματοποιήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης το 2022.

Η **Γεωργία Μπακοπούλου** είναι ψυχολόγος με μεταπτυχιακό στη σχολική ψυχολογία, ειδίκευση στη συμβουλευτική και τον επαγγελματικό προσανατολισμό και εκπαίδευση στη συστημική ψυχοθεραπεία. Διαθέτει πολυετή εμπειρία στην ειδική αγωγή και στην αξιολόγηση μαθητών με αναπηρία και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Έχει εργαστεί στην εκπαίδευση ενηλίκων. Μεταφράζει και επιμελείται επιστημονικά εγχειρίδια του κλάδου στους. Εργάζεται στην Πρωτοβάθμια Δημόσια Εκπαίδευση.

Η **Άννα Μπαμπαλή** πραγματοποίησε τις παρακάτω σπουδές: Anglia Ruskin (Cambridge) Bachelor of Arts, Μουσική, ειδίκευση πιάνο, μεταπτυχιακά Goldsmiths College, Πιανιστική Ερμηνεία, Πανεπιστήμιο Middlesex, Παιδαγωγική της Μουσικής. Πτυχίο Αντίστιξης και Πιάνου. Σεμινάρια πιάνου και μουσικοκινητικής αγωγής. Συναυλίες πιάνου, μουσικής δωματίου σε Ελλάδα, Αγγλία, Φεστιβάλ Χορωδιών, ως πιανίστα (Χορωδιακός Σύλλογος Χαλκίδας). Διδασκαλία: Δευτεροβάθμια (Μεγάλη Βρετανία), Ωδεία, Δ.Ι.Ε.Κ., Καθηγήτρια Πιάνου σε Μουσικά Σχολεία (Ιλίου, Πειραιά, Χαλκίδας). Δράσεις: Υπεύθυνη σε Προγράμματα Erasmus+ & eTwinning. Ανακοινώσεις σε Διεθνή Επιστημονικά Συνέδρια και άρθρα σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά για Έλληνες Συνθέτες και τη Διδασκαλία των έργων για πιάνο. ΙΕΠ: Επιμορφώτρια Β' για την Μουσική στο Γυμνάσιο, ειδικός επιστήμονας εκπόνησης Οδηγού Εκπαιδευτικού πιάνου Μουσικών Σχολείων.

Η **Βασιλική Μπαντελά** είναι γυμνάστρια και δασκάλα παραδοσιακών χορών. Είναι πτυχιούχος ΤΕΦΑΑ του ΑΠΘ με εξειδίκευση στους ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς. Έχει παρακολουθήσει πλήθος σεμιναρίων για τον παραδοσιακό χορό από διακεκριμένους εισηγητές. Έχει διδάξει παραδοσιακούς χορούς, τόσο σε ολοήμερα δημοτικά σχολεία ως ωρομίσθια εκπαιδευτικός, όσο και σε πολιτιστικούς συλλόγους. Τα τελευταία 10 χρόνια διδάσκει σε δύο παιδικά τμήματα στον πολιτιστικό σύλλογο "οι Μακεδνοί" στην Κοζάνη. Είναι μέλος της Παιδικής σκηνής του Κρουστόφωνου (Μουσικό Παιχνιδοθέαμα) από το 2004, με σημαντική δραστηριοποίηση στο τραγούδι, στη δημιουργία και παρουσίαση μουσικών και μουσικοπαιδαγωγικών παραστάσεων για παιδιά και στην εμπύχωση παιδαγωγικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων.

Η **Μαρίνα Μίντζα** εργάζεται ως εκπαιδευτικός μουσικής στην Πρωτοβάθμια από το 2005 και ως μουσικοπαιδαγωγός σε ωδεία και χώρους δημιουργικής απασχόλησης. Είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη Μουσική Εκπαίδευση από το τμήμα Μουσικών Σπουδών (ΕΚΠΑ), διπλώματος Ανώτερων Θεωρητικών και απόφοιτος του Διετούς Επιμορφωτικού Εργαστηρίου Καλλιτεχνικής και Δημιουργικής Εκπαίδευσης «ANIMA». Συμμετέχει με βιωματικά εργαστήρια σε συνέδρια, ημερίδες και επιμορφώσεις εκπαιδευτικών μουσικής. Το 2018 κυκλοφόρησε το βιβλίο «Παιχνίδια με τους Μουσικούς Σωλήνες Boomwhackers» (εκδ. Fagottobooks) στο οποίο συμμετείχε ως συν-συγγραφέας. Πιστεύει πως «η μουσική πρώτα ανακαλύπτεται και μετά μαθαίνεται» και για αυτό η εκμάθηση της μουσικής μέσα από βιωματικές δραστηριότητες αποτελεί τον πυρήνα στη μουσική διδασκαλία της.

Η **Δωροθέα Μιχαήλ** είναι μουσικοπαιδαγωγός, απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών (ΤΜΣ) του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με κατεύθυνση τη Μουσικολογία/ Μουσική Παιδαγωγική. Είναι διπλωματούχος μονωδός και πτυχιούχος πιάνου. Αυτή τη στιγμή, φοιτά στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Μουσική Εκπαίδευση σε Τυπικά και Άτυπα Περιβάλλοντα» του ΤΜΣ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Από το 2020, εργάζεται ως εκπαιδευτικός μουσικής σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Παράλληλα, διατηρεί ενεργή καλλιτεχνική δραστηριότητα ως μέλος πολυφωνικών συνόλων και μέσα από προσωπικά μουσικά project.

Ο **Μιχάλης Μιχαλόπουλος** ξεκίνησε τις μουσικές του σπουδές στη Φ.Ε. Κέρκυρας, αργότερα στη Φ.Ε. «Καποδίστριας» καθώς και στο Ωδείο Κερκύρας και Εθνικό Ωδείο. Σπούδασε διεύθυνση ορχήστρας πνευστών στο Istituto Superiore Europeo Bandistico (Ιταλία) και συνεργάστηκε με διακεκριμένους μαέστρους όπως οι Jan Cober, Fulvio Creux κ.ά. Έχει διευθύνει ορχήστρες πνευστών στην Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Βέλγιο, Αυστρία και ΗΠΑ. Έχει συνθέσει 3 έργα και διασκευάσει πάνω από 1.350 έργα για Μπάντα και σύνολα πνευστών. Ως προσκεκλημένος εισηγητής έχει διδάξει σε σεμινάρια διεύθυνσης – ρεπερτορίου Μπάντας σε Ελλάδα και εξωτερικό ενώ συμμετέχει τακτικά σε διεθνείς κριτικές επιτροπές. Είναι Αρχιμουσικός της Φιλαρμονικής «Καποδίστριας» και αρθρογραφεί τακτικά για τη μουσική της Μπάντας και την Ιστορία της.

Ο **Δρ. Γιάννης Μυγδάνης** είναι μουσικοπαιδαγωγός, συνθέτης, σχεδιαστής μουσικών εκπαιδευτικών λογισμικών και μεταδιδασκτορικός ερευνητής στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Είναι εντεταλμένος διδάσκων στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, καθώς και στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Μουσική Εκπαίδευση σε Τυπικά και Άτυπα Περιβάλλοντα» του ίδιου πανεπιστημίου. Παράλληλα, εργάζεται ως εκπαιδευτικός μουσικής στο Δημοτικό του Pierce – The American College of Greece. Έχει παρουσιάσει εργασίες σε περισσότερα από 45 διεθνή συνέδρια για θέματα που εστιάζουν στη μουσική, εκπαίδευση και τεχνολογία, ενώ έχει δημοσιεύσει πάνω από 45 άρθρα σε συλλογικούς τόμους, διεθνή επιστημονικά περιοδικά και πρακτικά συνεδρίων.

Ο **Γιάννης Μυράλης** είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Μουσικής Παιδαγωγικής και Σαξοφώνου στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζουν στη διδασκαλία των μουσικών του κόσμου, στην οργανική μουσική εκπαίδευση και στα ερασιτεχνικά μουσικά σύνολα ενηλίκων. Έχει πλούσια διδακτική εμπειρία σε σχολεία και πανεπιστήμια στην Κύπρο και στους ΗΠΑ, ενώ έχει παρουσιάσει σε εθνικά και διεθνή συνέδρια μουσικής παιδαγωγικής, εθνομουσικολογίας και σαξοφώνου. Άρθρα του έχουν δημοσιευτεί σε περιοδικά στην Ελλάδα και στους ΗΠΑ. Είναι μέλος του Δ.Σ. του ECMTA και πρώην πρόεδρος του Instrumental and Vocal Music Teaching Commission της ISME. Παράλληλα, έχει πλούσια εμπειρία ως σαξοφωνίστας με διάφορα σύνολα μουσικής δωματίου.

Δρ Γεωργία Νεοφύτου: 2015-2024 Επιθεωρήτρια των Μουσικών Σχολείων και των σχολείων Γενικής Δευτεροβάθμιας Μουσικής Εκπαίδευσης στο Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας Κύπρου. Απέκτησε το διδακτορικό στους τίτλο από το ΕΚΠΑ στον τομέα στους Μουσικής Εκπαίδευσης (Αυθεντική Αξιολόγηση μαθητών/τριών). Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου από το Sheffield University (Musicology and Performance), κάτοχος MSc Εκπαιδευτικής Ηγεσίας και Διοίκησης από το Πανεπιστήμιο Λεμεσού και κάτοχος BA Hons στη Μουσική από το Colchester Institute, Essex, HB. Με ενεργό ρόλο στη μουσική έρευνα, η Δρ.Νεοφύτου έχει παρουσιάσει εισηγήσεις, σεμινάρια και εργαστήρια παιδαγωγικού περιεχομένου σε διεθνή συνέδρια στους Βέλγιο, Ιταλία, Αυστρία, Κίνα, Ελλάδα, ΗΠΑ, Λιθουανία κλπ. Δραστηριοποιείται ως συγγραφέας για τη μουσική εκπαίδευση και έχει δημοσιεύσει εργασίες και άρθρα σε ελληνικά και διεθνή περιοδικά για την μουσική εκπαίδευση. Από τον Σεπτ. 2024 διατελεί ως Προϊστάμενη – Πρώτη Λειτουργός Εκπαίδευσης, Επαρχιακού Γραφείου στην Κύπρο.

Dr. Eirini Nikolaou is a Senior Teaching Fellow in music education in the Department of Primary Education at the University of Ioannina (Greece). Her main research interests are in music education (early childhood and primary education), philosophy of music education, music in ancient Greece, Arts in Education, ICT in music learning and song composition.

Η **Αρτεμη Νόεχαους** είναι απόφοιτη του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στην κατεύθυνση Εφαρμοσμένες Μουσικές Σπουδές-Μουσική Εκπαίδευση και κάτοχος πτυχίων αρμονίας, αντίστιξης και πιάνου. Έχει συμμετάσχει σε πολλά χορωδιακά πρότζεκτ τόσο με την χορωδία του Πανεπιστημίου Μακεδονίας όσο και ανεξάρτητα από αυτό. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα κινούνται στην κοινή θεωρία και τη σύνδεσή τους με την μουσική.

Η Βασιλική Ντριγκόγια σπούδασε Μουσικολογία και Μουσική παιδαγωγική στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ. Είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδικεύσεως πιάνου, Πτυχιούχος ειδικεύσεως πιάνου από το Τ.Μ.Σ του Ιονίου Πανεπιστημίου και Διπλωματούχος πιάνου. Ως σολίστ έχει συμπράξει με την Ορχήστρα του Τ.Μ.Σ του Ιονίου Πανεπιστημίου και τη Συμφωνική Ορχήστρα Λάρισας. Διδάσκει πιάνο στο Μουσικό Σχολείο Λάρισας. Συμμετείχε ως ειδική επιστήμονας για την εκπόνηση του Νέου Προγράμματος Σπουδών των Μουσικών Γυμνασίων για το Πιάνο. Είναι Επιμορφώτρια στα Προγράμματα Σπουδών και το εκπαιδευτικό υλικό Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ενώ συμμετείχε ως ειδική επιστήμονας και στην υλοποίηση της πιλοτικής εφαρμογής του Προγράμματος Σπουδών Μουσικής.

Η Μαργαρίτα Ξανθάκη είναι απόφοιτη του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Α.Π.Θ. και φοιτήτρια του Π.Μ.Σ «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του Ιονίου Πανεπιστημίου. Έχει ασχοληθεί με μουσικό-παιδαγωγικά προγράμματα μέσα από την ομάδα «Παιχνιδιάτορες του Πύργου» της Παιδαγωγικής Σχολής του Α.Π.Θ. ενώ έχει συμμετάσχει σε μουσικές παραστάσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό με χορωδίες, ορχήστρες και φιλαρμονικές.

Ο Σπύρος Σιάσος είναι υποψήφιος Διδάκτορας του Τ.Μ.Σ. του Ιονίου Πανεπιστημίου. Θέμα της Διδακτορικής Διατριβής του είναι η τέχνη και η παιδαγωγική του ταμπούρα στο περιβάλλον των Μουσικών Σχολείων. Είναι απόφοιτος του Τ.Μ.Σ. του ΕΚΠΑ, Μουσικής Παιδαγωγικής του Πανεπιστημίου Neofit Rilsky της Βουλγαρίας, του Μεταπτυχιακού «Εκπαίδευση και Πολιτισμός» του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου και του Μεταπτυχιακού «Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός» της Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. Έχει Δίπλωμα Βυζαντινής Μουσικής και Πτυχίο Φυγής. Μελέτησε την τέχνη του τούρκικου saz με τους Ross Daly, Mehmet Erenler και Erdal Erzincan και του πέρσικου setar με τον Hamid Modebassem. Από το 2002 διδάσκει Μουσική στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Η Νατάσα Οικονομίδου Σταύρου είναι Καθηγήτρια Μουσικής Παιδαγωγικής στο Τμήμα Μουσικής και Χορού του Πανεπιστημίου Λευκωσίας. Έχει παρουσιάσει εργασίες σε διεθνή συνέδρια σχετικά με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών στη Μουσική, τη μουσική εκπαίδευση στην προσχολική ηλικία, την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών μουσικής, στους εκπαιδευτικούς και στους μαθητές ως συνδιαμορφωτές του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών στη Μουσική και την αποτελεσματική διδασκαλία στους μουσικούς. Άρθρα και κεφάλαιά τους έχουν δημοσιευθεί σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά και βιβλία. Υπηρέτησε στο διοικητικό συμβούλιο στους Διεθνείς Εταιρείας Μουσικής Εκπαίδευσης (ISME) από το 2020 έως το 2024 και στο διοικητικό συμβούλιο του Ευρωπαϊκού Συνδέσμου για τη Μουσική στην Εκπαίδευση (EAS) από το 2015 έως το 2019. Η Νατάσα είναι, από το 2009, η μία από τους δύο ακαδημαϊκές συντονίστριες για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών στη Μουσική στους Κύπρου, μετά από ανάθεση από το Υπουργείο Παιδείας στους Κύπρου.

Η Ελισσάβετ Περακάκη (PhD, post-PhD) είναι μέλος του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ από το 2020. Έχει διδάξει μουσική σε δημόσια δημοτικά και δευτεροβάθμια σχολεία, καθώς και σε ωδεία, από το 1998. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν τη μουσική στη βρεφική ηλικία, καινοτόμες διδακτικές μεθόδους, τη δημιουργικότητα, την εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση των εκπαιδευτικών μουσικής. Διοργανώνει μουσικά προγράμματα για βρέφη-φροντιστές, παιδιά και ενήλικες και συμμετέχει σε διάφορα ευρωπαϊκά και τοπικά προγράμματα σχετικά με τη μουσική εκπαίδευση. Είναι συγγραφέας (Fagotto: 2008, 2009) και συν-συγγραφέας (Fagotto: 2018 & 2023 και Ελληνοεκδοτική, 2021) πέντε βιβλίων στα ελληνικά. Είναι πρόεδρος της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (ΕΕΜΕ) και επικεφαλής της Επιτροπής Μουσικής στα Σχολεία & Εκπαίδευσης Εκπαιδευτικών (MISTEC) της ISME για την περίοδο 2024-2026.

Η Αναστασία Σταυρουλάκη είναι πτυχιούχος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών Α.Π.Θ., κάτοχος πτυχίων Ανώτερων Θεωρητικών, Τρομπέτας και Βυζαντινής Μουσικής. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος από το Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Κρήτης. Το 2015 δημιούργησε το ιστολόγιο «Παίζω με Μουσική!». Έχει συμμετάσχει ως επιμορφώτρια σε σεμινάρια μουσικοπαιδαγωγικού ενδιαφέροντος, έχει λάβει μέρος με εισηγήσεις της σε συνέδρια και ημερίδες και έχουν δημοσιευθεί άρθρα της σε περιοδικά. Η επιστημονική και ερευνητική της δραστηριότητα επικεντρώνεται στους τομείς της Μουσικής Παιδαγωγικής και της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.

Πολυξένη Τσέλιγκα: Κάτοχος Πτυχίου Τμήματος Μουσικών Σπουδών από το ΕΚΠΑ και Μεταπτυχιακού στην Ψυχολογία της Μουσικής στο Πανεπιστήμιο του Sheffield (Υπότροφος ΙΚΥ και Ιδρύματος Βουδούρη). Στις μουσικές σπουδές της περιλαμβάνονται πτυχία στην Ευρωπαϊκή Μουσική Θεωρία (Αρμονία-Αντίστιξη-Φούγκα) και στο Ακορντεόν. Συμμετείχε ενεργά σε μαθήματα, σεμινάρια και master classes με διακεκριμένους καλλιτέχνες, καθώς και σε σεμινάρια Μουσικοθεραπείας, Ειδικής Αγωγής και Θεραπειών μέσω Τέχνης. Μέλος ορχηστρών και συνόλων, έχει εμφανιστεί σε πολλές συναυλίες και φεστιβάλ, θεατρικές παραστάσεις, δισκογραφία και άλλες εκδηλώσεις. Διδάσκει ακορντεόν στα ΜΣ από το 2010. Μέλος της ομάδας της ΕΕΜΕ για τα ΜΣ και υποψήφια διδάκτωρ στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, με θέμα τη Διδακτική του Ακορντεόν.

Η Ευαγγελία Π. Τσιούκα γεννήθηκε στη Λάρισα και είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών (Α.Π.Θ.) και κάτοχος μεταπτυχιακού στις “Σπουδές στην Εκπαίδευση” (Ε.Α.Π.). Έχει πτυχίο και δίπλωμα πιάνου, καθώς και πτυχία ανώτερων θεωρητικών. Από το 2005 διδάσκει πιάνο και διευθύνει χορωδίες στο Μουσικό Σχολείο Λάρισας, συμμετέχοντας σε εκπαιδευτικά και καλλιτεχνικά προγράμματα σε Ελλάδα και εξωτερικό. Δίδαξε στη Μουσική Σχολή Νίκαιας πιάνο, μουσική προπαίδεια, θεωρητικά και χορωδία (1999-2017) και στο Δημοτικό Ωδείο Λάρισας μουσική προπαίδεια και θεωρητικά (2003-2004). Από το 2017 συνεργάζεται με το Σύγχρονο Ωδείο Λάρισας ως καθηγήτρια πιάνου, ενώ από το 2023 διδάσκει και διευθύνει την Παιδική Χορωδία-Φυτώριο.

Dr. Sezen Özeke is a professor in the Music Education Department at Bursa Uludağ University. She earned her master's and doctoral degrees in music education from Arizona State University. Her research focuses on music teacher training, comparative studies, Kodály and Orff pedagogy, and community music education. She was a visiting professor at Mahidol University (2022–2023) in Thailand and was invited as a guest lecturer at the University of the Philippines (UP) Diliman. Currently, in addition to her role at Bursa Uludağ University, she serves as a board member of the European Association for Music in Schools (EAS).

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ

Η **Ηρώ Παναγιωτοπούλου** είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ και μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο πρόγραμμα «Μουσική Εκπαίδευση σε Τυπικά και Άτυπα Περιβάλλοντα» του ίδιου τμήματος. Είναι πτυχιούχος πιάνου και ανωτάτων θεωρητικών. Εργάζεται ως εκπαιδευτικός στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τα τελευταία χρόνια διδάσκει στο Μουσικό Σχολείο Λιβαδειάς. Τα ενδιαφέροντά της εστιάζουν στη διδασκαλία, τη μάθηση και τη διεύθυνση μουσικών συνόλων, καθώς και στη χορωδιακή μουσική, τόσο στο σχολικό πλαίσιο όσο και στην τοπική κοινότητα, όπου διευθύνει τη Μικτή Χορωδία Λιβαδειάς «Ερκυνα».

Η **Ευθυμία Πανταζοπούλου** είναι απόφοιτος του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Α.Π.Θ. και τελειόφοιτη του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής: Έρευνα και Πράξη σε Μεταβαλλόμενα Περιβάλλοντα Μάθησης» με ειδίκευση στις «Τέχνες στην Εκπαίδευση». Έχει εργαστεί ως νηπιαγωγός και μουσικοπαιδαγωγός σε ιδιωτικούς φορείς. Είναι σπουδάστρια Ανωτέρων Θεωρητικών της Μουσικής, παίζει βιολί και έχει υπάρξει μέλος πολλών χορωδιών. Επί σειρά ετών ήταν μέλος της Μουσικοπαιδαγωγικής Ομάδας «Παιχνιδιάρικες του Πύργου» της Παιδαγωγικής Σχολής του Α.Π.Θ. με την οποία είχε συμμετάσχει σε πολλές μουσικοπαιδαγωγικές παραστάσεις και εκδηλώσεις. Επιπλέον, έχει παρακολουθήσει πληθώρα μουσικοπαιδαγωγικών σεμιναρίων και σεμιναρίων για το τραγούδι και τη διδασκαλία χορωδίας. Τέλος, έχει διοργανώσει και συμμετάσχει σε μουσικοπαιδαγωγικές-θεατρικές παραστάσεις και εργαστήρια σε συνεργασία με το Δήμο Νεάπολης-Συκεών.

Η **Έλενα Παπαγεωργίου** είναι κάτοχος πτυχίου στη Δημοτική Εκπαίδευση, και κάτοχος μάστερ στην Προσχολική Εκπαίδευση από το Πανεπιστήμιο Κύπρου. Στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών της σπουδών εκπόνησε διατριβή με τίτλο «Εν δυνάμει εκπαιδευτικοί προσχολικής εκπαίδευσης και τραγούδι: ενισχύοντας τις φωνητικές τους δεξιότητες και την αυτοπεποίθησή τους στο τραγούδι». Επί του παρόντος είναι διδακτορική φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, στο οποίο εργάζεται και ως ειδική επιστήμονας διδάσκοντας το μάθημα «Μουσική Αγωγή στο Δημοτικό Σχολείο» σε φοιτητές δημοτικής εκπαίδευσης, και συμμετέχοντας στο Πρόγραμμα Πρακτικής για φοιτητές δημοτικής και προσχολικής εκπαίδευσης ως επόπτρια μουσικής. Είναι μέλος του μουσικού σχήματος «Καζάντιμπι», όπου παίζει σαντούρι και τραγουδά. Παράλληλα πραγματοποιεί σε συνεργασία με τον Κυριάκο Μαρκουλλή βιωματικά εργαστήρια για παιδιά με θέμα την κυπριακή παραδοσιακή μουσική.

Η **Ελσόνη Παπαδοπούλου** είναι τεταρτοετής φοιτήτρια στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, στη κατεύθυνση «Μουσική Παιδαγωγική/Μουσική Ψυχολογία». Έχει δίπλωμα βιολιού από το Ωδείο Κέρκυρας από το 2024 και είναι τακτικό μέλος στα σύνολα της Φιλαρμονικής Εταιρίας Κέρκυρας. Το 2017 βραβεύτηκε από τον Ροταριανό Όμιλο Κέρκυρας ως αριστούχος σπουδάστρια βιολιού. Το 2024 συμμετείχε σε σύνολο επιλεγμένο να εκπροσωπήσει την Ελληνογερμανική Ορχήστρα Νέων στο Euroconcert του EYE Berlin 2024. Το 2019 παρακολούθησε τη θερινή ακαδημία του Ιονίου Πανεπιστημίου, στον τομέα Μουσικής Παιδαγωγικής/Ψυχολογίας της Μουσικής με τίτλο: "Ηχος-κίνηση-σώμα-περιβάλλον: Σχέσεις κατανόησης, έκφρασης και δημιουργίας". Έχει γράψει δύο λογοτεχνικά βιβλία: "Ad Meliora: προς το καλύτερο" (2021) και «Εκεί που ανθίζουν οι σκέψεις» (2025).

Η **Μαρία Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου**, Ph.D., είναι Επίκουρη Καθηγήτρια Μουσικής Εκπαίδευσης και Παιδαγωγικής στο Τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου. Η έρευνά της εστιάζει στους κοινωνιολογικές διαστάσεις στους μουσικής παιδαγωγικής και των μουσικών ταυτοτήτων, τη μουσική εκπαίδευση στην πρώιμη παιδική ηλικία, τη μουσική γονεϊκότητα και στους άτυπες πρακτικές μουσικής μάθησης. Είναι ιδρύτρια και διευθύντρια στους ερευνητικής μονάδας LifeLong Music Engagement Research Unit, SosciEAtH, μέλος του διοικητικού συμβουλίου του EuNetMERYC και μέλος στους Συντακτικής Επιτροπής του International Journal of Music in Early Childhood (Intellect). Έχει εξειδίκευση στη θεωρία στους μουσικής μάθησης του Edwin Gordon και είναι ενεργό μέλος του GIML. Οι ερευνητικές τους δραστηριότητες περιλαμβάνουν συνεργασία με άλλα ακαδημαϊκά ιδρύματα μέσω του προγράμματος Erasmus+ και άλλων πρωτοβουλιών. Η Δρ Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου έχει παρουσιάσει ερευνητικές εργασίες σε πολυάριθμα διεθνή συνέδρια και έχει δημοσιεύσει εκτενώς σε περιοδικά με κριτές και πρακτικά συνέδριων.

Η **Ιωσηφίνα Παπαλάμπρου** είναι απόφοιτη του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, με ειδίκευση στις «Εφαρμοσμένες Μουσικές Σπουδές – Μουσική Εκπαίδευση». Επί του παρόντος, είναι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο πρόγραμμα «Επιστήμες της Αγωγής: Έρευνα και Πράξη σε Μεταβαλλόμενα Περιβάλλοντα Μάθησης» του Τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με κατεύθυνση «Τέχνες στην Εκπαίδευση». Παράλληλα, διδάσκει πιάνο και θεωρητικά μαθήματα σε ωδεία. Είναι μέλος της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση και συμμετέχει ενεργά στις δράσεις της.

Ο **Γιάννης Παπατζανής** έχει συνεργαστεί με μουσικούς από τους χώρες και είναι στους στενός συνεργάτης κορυφαίων μουσικών (στους Ross Daly, Γιώργο Ξυλούρη, Ψαραντώνη) τα τελευταία 25 χρόνια παίζοντας κρουστά και τραγουδώντας. Η βάση του τραγουδιστικού ρεπερτορίου του είναι η κρητική μουσική, αλλά στους προσεγγίζει και μουσικά ιδιώματα από την υπόλοιπη Ελλάδα. Παράλληλα, εξελίσσει στους τεχνικές του αιγαιακού παραδοσιακού κρουστού (τουμπάκι/νταουλάκι), ενώ χρησιμοποιεί κρουστά και από τους παραδόσεις. Έχει συνθέσει πρωτότυπη μουσική για το θέατρο, τον κινηματογράφο, για χοροθέατρο, ντοκιμαντέρ και τηλεοπτικές παραγωγές.

Η **Χρυσή Παρπαρά** διδάσκει μουσική στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση στη Θεσσαλονίκη. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών ΑΠΘ κι έχει Μεταπτυχιακό δίπλωμα στη Εκπαίδευση από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Είναι μέλος της ομάδας ελεύθερου αυτοσχεδιασμού δda EXIT με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Έχει συγγράψει δύο εκπαιδευτικά βιβλία και δημιουργεί ψηφιακό υλικό για τη διδασκαλία της μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Ο **Γεώργιος Α. Πατρώνας** είναι επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με γνωστικό αντικείμενο «Ερμηνεία – Εκτέλεση – Διδακτική στους Ψαλτικούς». Διδάσκει στο Προπτυχιακό και στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, «Επιστήμες και Τέχνες στους Μουσικούς» του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Είναι

Μουσικοπαιδαγωγός, Ερμηνευτής Ψαλτικής και Ερευνητής. Πραγματοποίησε στο εξωτερικό προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές στην ειδικότητα Μουσικοπαιδαγωγική και Διδακτική στους μουσικής στο πιάνο και στη Διεύθυνση συνόλων. Ολοκλήρωσε στους Διδακτορικές σπουδές στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, και μεταδιδακτορικές εργασίες στον τομέα στους Διδακτικής στους Βυζαντινής Μουσικής και στην Ερμηνεία και Εκτέλεση Ψαλτικής. Πρόσθετες ειδικές σπουδές πραγματοποίησε στη «Θεωρία στους Μουσικής μάθησης και διδακτικής». Μέλος του Εργαστηρίου Ποιητικής του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του ΠΑΜΑΚ. Είναι Πρωτοψάλτης του Ιερού Ναού Αγίου Θεράποντος Κ. Τούμπας Θεσσαλονίκης, Χοράρχης του Βυζαντινού Χορού «Ευδρομούντες» και του Γυναικείου βυζαντινού χορού «Ευνεάνιδες», Καλλιτεχνικός Διευθυντής του Εργαστηρίου Μουσικής Αγίου Θεράποντος Κ. Τούμπας και στους ΟΚΕΜ-Ορχήστρας Κοσμικής Ελληνικής Μουσικής, μέλος στους επιστημονικής επιτροπής και καλλιτεχνικά υπεύθυνος στους ΑΜΚΕ Βυζαντινή Θεσσαλονίκη.

Η Ζωγραφένια Πεκλάρη είναι τελειόφοιτη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, με ειδίκευση στη Μουσική Παιδαγωγική. Στη διπλωματική της εργασία, κατάφερε να συνδυάσει τις δύο μεγάλες της αγάπες: τη φωνή και την έννοια του “μαζί”. Συγκεκριμένα, συντονίζει μια ομάδα ελεύθερου φωνητικού αυτοσχεδιασμού, η οποία απαρτίζεται από συμφοιτητές της. Σκοπός της ομάδας αυτής είναι η εξερεύνηση της φωνής πέρα από την αντίληψη του “σωστού” και του “λάθους”, καθώς και η υπέρβαση των παραδοσιακών ορίων έκφρασης. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν τη φωνή και την ψυχολογία της, τη μουσική στην κοινότητα, τον κόσμο των παιδιών, τη διακαλλιτεχνικότητα και τη φύση.

Η Βασιλική (Βανέσσα) Πεντογάλου είναι απόφοιτη του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, με βαθμό Άριστα και Διπλωματούχος Τζαζ Τραγουδιού από το Ωδείο Athenaeum, με βαθμό Άριστα. Τον Οκτώβριο του 2024 εισήχθη κατόπιν εισαγωγικών εξετάσεων στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Μουσική και Κοινωνία» (ειδίκευση: «Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνική Μουσική») του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζουν στη μουσική παιδαγωγική, τη διδασκαλία της μουσικής σε τυπικά και άτυπα μαθησιακά περιβάλλοντα, την εθνομουσικολογία, τη μουσική εκπαίδευση σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες, τη δημιουργία νέων εκπαιδευτικών εργαλείων για τη διδασκαλία του τραγουδιού και τη μελέτη της παραδοσιακής μουσικής.

Η Μαρία Πετανίτη είναι απόφοιτη του τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με ειδίκευση στις εφαρμοσμένες μουσικές σπουδές και φοιτήτρια του μεταπτυχιακού προγράμματος «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του Ιονίου Πανεπιστημίου. Έχει ασχοληθεί με μουσικοπαιδαγωγικά προγράμματα σε ωδεία, παιδικούς σταθμούς, μουσικά εργαστήρια και άλλους φορείς, ενώ το έτος 2024-2025 είναι το πρώτο που υπηρετεί ως αναπληρώτρια δασκάλα μουσικής σε δημόσιο δημοτικό σχολείο. Τα ενδιαφέροντα της επικεντρώνονται στο πλαίσιο της μουσικής στην κοινότητα και την άτυπη βιωματική μάθηση. Ακόμη, αγαπά την δυναμική της ομάδας, τα κρουστά και τον αυτοσχεδιασμό.

Η Μαρία Πλαγερά (προτιμότερα, το Πιέλ) είναι απόφοιτο του τμήματος Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, με κατεύθυνση στη μουσική παιδαγωγική. Η καλλιτεχνική του δράση είναι εστιασμένη στο drag performance, μια παραστασιακή μορφή τέχνης, με έμφυλες διαστάσεις. Στα drag performances που πραγματοποιεί, πειραματίζεται με τον ήχο, αξιοποιώντας φωνητικές επιτελέσεις ως μέσο για την έρευνα στους μουσικής και του ήχου στην κούρη κοινότητα. Η διπλωματική της εργασία, με τίτλο «Drag ηχο(ρ)οπία: ο ήχος ως επιτέλεση στη τέχνη του drag», ανατροφοδοτεί την εν εξελίξει έρευνά της.

Ο Σπύρος Προσωπάρης γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1979. Σπούδασε διεύθυνση ορχήστρας, κρουστά, ανωτέρα θεωρητικά και σύνθεση σε Ελλάδα και Ολλανδία. Οργάνωσε και διηύθυνε τη Φιλαρμονική του Δήμου Πειραιά. Ως μουσικός και αρχιμουσικός συμφωνικής ορχήστρας, μπάντας και μουσικών συνόλων εμφανίστηκε σε Ελλάδα, Κύπρο, ΗΠΑ, Ολλανδία, Πολωνία και Σερβία. Έχει συνθέσει 170 έργα και έχει ενορχηστρώσει πάνω από 1070, πολλά από τα οποία παρουσιάστηκαν σε Ελλάδα, ΗΠΑ, Καναδά, Ρωσία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία, Ελβετία, Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία, Βέλγιο, Τσεχία, Πολωνία, Βουλγαρία, Σερβία, Μαυροβούνιο, Αλβανία, Τουρκία και Ν. Κορέα. Έργα του για ορχήστρα πνευστών κυκλοφορούν από την MOLENAAR EDITION. Τον 2020 κυκλοφόρησε CD με έργα του ερμηνευμένα από τη μπάντα της Φιλαρμονικής Εταιρείας Κερκύρας της οποίας είναι Διευθυντής Σχολών και Αρχιμουσικός της από το 2010.

Ο Θεοχάρης Ράπτης είναι Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και στο Ludwig-Maximilians-Universität του Μονάχου. Μετά τον τίτλο Magister στο Τμήμα Μουσικής Παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου, εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή στο ίδιο Πανεπιστήμιο. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του υπήρξε υπότροφος του Ιδρύματος Παναγιώτη & Έφης Μιχαήλ. Είναι διευθυντής του Εργαστηρίου Τεχνών, Κινητικής έκφρασης και Διδακτικών Εφαρμογών του ΠΤΝ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Αναπληρωτής Διευθυντής του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του ΠΤΝ Ιωαννίνων και συν-επιμελητής του επιστημονικού περιοδικού Μουσικοπαιδαγωγικά. Τα ειδικά του ερευνητικά ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν τη μουσική εκπαίδευση στους μικρές ηλικίες, τη φιλοσοφία στους μουσικής αγωγής, τη συστηματική μουσική παιδαγωγική και τη σχέση στους μουσικής αγωγής με τα συναισθήματα.

Η Βασιλική Ρεράκη είναι ψυχολόγος και μουσικολόγος. Είναι κάτοχος διδακτορικού διπλώματος στη Μουσική Ψυχολογία από το Πανεπιστήμιο Paris -IV Sorbonne (επιβλέπων καθηγητής: Michel Imberty). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα και οι δημοσιευμένες εργασίες της εστιάζουν κυρίως σε πτυχές στους ανθρώπινες επικοινωνιακής μουσικότητας, καθώς και σε εμπειρίες προφορικότητας και αυτοσχεδιασμού. Στην ανώτατη εκπαίδευση δίδαξε στο Α.Π.Θ (τμήμα Μουσικών Σπουδών) και στο Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο (Τμήμα Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής). Είναι συν-μεταφράστρια του βιβλίου του François Delalande, *Η μουσική είναι ένα παιχνίδι για παιδιά*.

Η Φωτεινή Ρεράκη είναι μουσικολόγος και ανθρωπολόγος. Εκπόνησε τη διδακτορική της διατριβή στο Πανεπιστήμιο Paris IV-Sorbonne υπό την επίβλεψη του Michel Imberty. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα και οι δημοσιευμένες εργασίες της αφορούν ανθρωπολογικές προσεγγίσεις στους μουσικής και στους μουσικής εκπαίδευσης και, πιο συγκεκριμένα, ζητήματα ταυτότητας, αναπαραστάσεων και ρητορικών. Έχει διδάξει επί σειρά ετών Μουσική παιδαγωγική και Ανθρωπολογία (ΤΕΙ Ηπείρου, Ιόνιο

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ

Πανεπιστήμιο, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Πανεπιστήμιο Κρήτης). Σήμερα διδάσκει στο Τμήμα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Είναι συν-μεταφράστρια του βιβλίου του François Delalande, Η μουσική είναι ένα παιχνίδι για παιδιά.

Η **Πολυξένη Σαλωνίδη** είναι μεταπτυχιακή φοιτήτρια του Π.Μ.Σ. «Μουσική και Κοινωνία» (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας) με ειδίκευση στη Μουσική Εκπαίδευση και την Κοινωνική Μουσική. Είναι απόφοιτος του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης (Α.Π.Θ.). Σπούδασε στο Pädagogische Hochschule Freiburg μέσω Erasmus+ και φοίτησε σε ελληνο-γερμανικά ευρωπαϊκά σχολεία του Βερολίνου και το Μουσικό Σχολείο Καβάλας. Είναι μέλος της Φιλαρμονικής Δήμου Καβάλας από το 2012 και της μουσικοπαιδαγωγικής ομάδας «Παιχνιδιάτορες του Πύργου» της Παιδαγωγικής Σχολής του Α.Π.Θ. από το 2018. Ήταν εθελόντρια ως βοηθός παιδαγωγού στο Α.Π.Θ., σε φεστιβάλ, σε ξενώνες φιλοξενίας ασυνόδευτων παιδιών κ.ά.

Ο **Δημήτριος Σαρρής** είναι εκπαιδευτικός ΠΕ79.01, ΠΕ80 στους Δ.Π.Ε. Μεσημερινής και Επισκέπτης Καθηγητής του Ιονίου Πανεπιστημίου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζουν στο Μάθημα στους Μουσικούς στο Ελληνικό Δημόσιο Εκπαιδευτικό Σύστημα και στην Εκπαιδευτική Πολιτική. Ωστόσο έχει ερευνήσει τη σχέση στους Μουσικούς με τους Πολιτισμικές Σπουδές και στους Ηχητικές Σπουδές μέσα από αρκετά άρθρα, δημοσιεύσεις και επιστημονικό έργο για το οποίο έχει τιμηθεί από επιστημονικούς συλλόγους. Ο ενδιαφερόμενος μελετητής και αναγνώστης θα βρει το εκδοτικό έργο του μέσω των Εκδόσεων του Εκπαιδευτικού Εργαστηρίου Ήχου. Με πολυετή διδακτικό ακαδημαϊκό έργο αλλά και επιτελικό στην Εκπαίδευση, βρίσκεται σήμερα στην τάξη για έρευνα στο πεδίο.

Η **Μαρία Σακκά** είναι απόφοιτη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου με ειδίκευση στη «Μουσική Παιδαγωγική και Μουσική Ψυχολογία» και φοιτήτρια του Μεταπτυχιακού προγράμματος «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του ίδιου Πανεπιστημίου. Από το 2014 έως σήμερα εργάζεται στα Ιωάννινα ως καθηγήτρια μουσικής σε ωδείο και έχει ασχοληθεί με μουσικοπαιδαγωγικά προγράμματα σε ωδεία, παιδικούς σταθμούς, μουσικά εργαστήρια και άλλους φορείς. Έχει συμμετάσχει ως εθελόντρια μουσικός σε διάφορες δομές και τα ενδιαφέροντά της κινούνται γύρω από τους διαφορετικούς τρόπους προσέγγισης της μουσικής παιδαγωγικής.

Ο **Ζήσης Σέγκλιας** είναι συνθέτης, ερευνητής και μουσικοπαιδαγωγός. Η συνθετική δημιουργία του επικεντρώνεται σε ηχητικά σώματα και γλωσσικές φομές. Η συνθετική του παραγωγή εστιάζει στην σχέση ανάμεσα στον ήχο της φωνής και την σημειολογία του, όπως αυτή ορίζεται από την γλώσσα. Σπούδασε σύνθεση και μουσικό θέατρο στην Αυστρία και την Ελλάδα με τους Beat Furrer, Μιχάλη Λαπιδάκη και Δημήτρη Παπαγεωργίου. Το ερευνητικό του ενδιαφέροντα εστιάζουν στη φωνή και το μουσικό θέατρο, στη διαλεκτική σχέση ανάμεσα σε συνθέτη-ερμηνευτή-κοινό-έργο και τη δημιουργική παιδαγωγική μέσα από σύγχρονες τεχνικές σύνθεσης και αυτοσχεδιασμού. Έχει διδάξει Σύνθεση, Μουσικό Θέατρο, Διευρυμένες Φωνητικές Τεχνικές και Ανώτερα Θεωρητικά στο ΤΜΣ του ΑΠΘ και το ΤΜΕΤ του ΠαΜακ, Μουσικοπαιδαγωγικά με έμφαση στη Σύνθεση και τον Αυτοσχεδιασμό στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και τη Σχολή Μωραΐτη.

Ο **Μιχάλης Σπυριδάκης** είναι απόφοιτος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και διπλωματούχος βιολιού. Αυτή τη στιγμή είναι φοιτητής του μεταπτυχιακού προγράμματος «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του Ιονίου Πανεπιστημίου. Έχει πολυετή διδακτική εμπειρία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως δάσκαλος βιολιού στο μουσικό σχολείο της πόλης του Ηρακλείου, ενώ παράλληλα συμμετέχει ενεργά στα μουσικά δρώμενα της πόλης.

Η **Αελούδα (Λήδα) Στάμου** είναι καθηγήτρια Μουσικής Παιδαγωγικής στο Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, ιδρύτρια και διευθύντρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Μουσική και Κοινωνία», καθώς και επιστημονικά υπεύθυνη του Baby Artist καθώς και του ΑΓΕΡΑΣ: Πρόγραμμα Μουσικής Ευεξίας και Θεραπείας για την Τρίτη Ηλικία, στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Έχει πιστοποιηθεί στη διδασκαλία με τη μέθοδο Σουζούκι, τη μέθοδο Orff, και τη Θεωρία Μουσικής Μάθησης. Έχει διδάξει στο University of Nevada, Las Vegas των Η.Π.Α. Είναι επιστημονικά υπεύθυνη του έργου «Μουσική και πολιτισμός στην υπηρεσία στους υγείας, στους ευζωϊας και στους κοινωνικής ενσωμάτωσης». Έχει δημοσιεύσει σημαντικό αριθμό άρθρων και κεφαλαίων σε βιβλία. Επί σειρά ετών διετέλεσε πρόεδρος στους Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση.

Η **Κωνσταντίνα Σταυροπούλου** είναι καλλιτέχνης του ήχου και μουσικοπαιδαγωγός με έδρα την Αθήνα. Ασχολείται καλλιτεχνικά με στους ηχογραφήσεις πεδίου, τον ηχητικό σχεδιασμό στο θέατρο, την ακουστική επαυξημένη πραγματικότητα και το ηχητικό ντοκιμαντέρ. Το 2024 απέσπασε το βραβείο-υποτροφία «ENS Louis Lumière – Γαλλικό Ινστιτούτο Ελλάδος για Ανερχόμενο Ακουστικό Δημιουργό Ντοκιμαντέρ» στο 26ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης για τα έργα στους «*Ηχοί & Ψίθυροι, Ανθρώπινες Ρίζες*» και «*Ο Κολόμπρος*». Παράλληλα, σχεδιάζει και υλοποιεί εργαστήρια ηχητικής εκπαίδευσης για παιδιά και ενήλικες σε συνεργασία με οργανισμούς στους το Ίδρυμα Τεχνολογίας & Έρευνας και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο.

Ο **Σωτήρης Σωτηρίου** είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, με κατεύθυνση στη σύνθεση. Έχει συμμετάσχει σε συναυλίες τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό ως μέλος του προπτυχιακού προγράμματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου με την ορχήστρα και το φωνητικό σύνολο. Είναι φοιτητής του μεταπτυχιακού προγράμματος «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Dimitris Theodorakopoulos graduated from the Department of Primary Education at the University of Ioannina (Greece). He received his MSc from the Department of Early Childhood Education at the University of Ioannina and specialises in “Arts in Education”. He works as a primary school teacher, and he has served as a Primary School Principal and member of the pedagogical team of the Center for Environmental Education. His main research interests are in music education, creative writing, arts integration and literature.

Η **Ραφαέλα Τρούλου** είναι υποψήφια διδάκτωρ του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας) με αντικείμενο την κοινωνική μουσική. Η διδακτορική στους έρευνα μελετά την επίδραση των κοινωνικών μουσικών δράσεων στην ευζωία των ηλικιωμένων ατόμων και έχει χρηματοδοτηθεί από το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ.). Διαθέτει, στους,

μεταπτυχιακό στην ειδίκευση «Μουσική & Κοινωνία» και εργάζεται ως μουσικοπαιδαγωγός την τελευταία δεκαετία στην προσχολική εκπαίδευση. Έχει παρουσιάσει το ερευνητικό στο έργο σε αρκετά συνέδρια, συμπεριλαμβανομένου του 33^{ου} Ευρωπαϊκού Συνεδρίου για το Alzheimer, στο οποίο έλαβε χρηματοδότηση για να παρουσιάσει μέρος στους διατριβές στους.

Η Κατερίνα Τσολακίδου είναι απόφοιτη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και υποψήφια πτυχιούχος πιάνου. Είναι φοιτήτρια του μεταπτυχιακού προγράμματος «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του Ιονίου Πανεπιστημίου. Τα τελευταία έξι χρόνια δραστηριοποιείται στον χώρο της μουσικής εκπαίδευσης, ενώ τα τελευταία δύο έτη εργάζεται ως εκπαιδευτικός μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Η Μαρία Τύμπα είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με ειδίκευση στην Ιστορική και Συστηματική Μουσικολογία. Ολοκλήρωσε το μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Μουσική Παιδαγωγική» του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου. Έχει παρακολουθήσει επιμορφώσεις που αφορούν την μουσική εκπαίδευση στην βρεφική και νηπιακή ηλικία. Τα τελευταία χρόνια εργάζεται ως εκπαιδευτικός στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια μουσική εκπαίδευση. Παράλληλα, διδάσκει πιάνο, θεωρητικά και μουσική προπαιδεία στον ιδιωτικό τομέα. Από τον Νοέμβριο του 2024 συμμετέχει στο πρόγραμμα «Η μουσική στην εγκυμοσύνη και τη βρεφική ηλικία», το οποίο συντονίζει η κ. Μαρία Παπαζαχαρίου-Χριστοφόρου μέσω στους ερευνητικής μονάδας LifeLong Music Engagement του κέντρου SosciEAtH, του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Viva La Musica is a dynamic group of six music educators based in Bursa, Türkiye, dedicated to making music an inclusive and participatory experience. Through interactive workshops, the group explores and shares traditional music and art, bridging diverse cultural settings. Committed to well-being and cross-cultural understanding, Viva La Musica fosters creativity, connection, cultural appreciation, and community engagement while building meaningful connections through the universal language of music and the arts. Their work promotes Türkiye's rich musical heritage while embracing global traditions, using music as a transformative tool for expression and unity.

Ο Τσακίρογλου Χρήστος είναι κάτοχος του μεταπτυχιακού Μουσική και Κοινωνία με ειδίκευση «Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνική Μουσική», και πτυχιούχος του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πα.Μακ., με ειδίκευση στους «Εφαρμοσμένες Μουσικές Σπουδές – Μουσική Εκπαίδευση». Είναι διπλωματούχος μονωδίας, βιολιού και πτυχιούχος Ανώτερων Θεωρητικών. Έχει εμφανιστεί σε Ελλάδα, Ιταλία, Γερμανία και Λευκωσία, και έχει παρακολουθήσει συνέδρια, ημερίδες και σεμινάρια μουσικοπαιδαγωγικού περιεχομένου, καθώς και masterclasses διεύθυνσης χορωδίας. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν τη φωνητική μουσική, την κοινοτική μουσική, τη διαπολιτισμική μουσική εκπαίδευση και στους μουσικές ταυτότητες. Είναι ο Γενικός Γραμματέας στους Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (EEME). Εργάζεται ως εκπαιδευτικός μουσικής στη Β/θμια εκπαίδευση και σε ωδεία, ενώ παράλληλα έχει καλλιτεχνική δραστηριότητα ως μονωδός και χορωδός.

Η Μαρία Τσαλίκη (PhD) γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη όπου και ολοκλήρωσε στους σπουδές στους στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας στο Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης με ειδίκευση στο πιάνο. Στη συνέχεια ολοκλήρωσε τον Μεταπτυχιακό Κύκλο Σπουδών στο ίδιο Τμήμα στη Μουσική Παιδαγωγική και από το 2023 είναι κάτοχος διδακτορικού τίτλου στη Μουσική Παιδαγωγική. Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε ελληνικά επιστημονικά και μουσικοπαιδαγωγικά περιοδικά και έχει συμμετάσχει σε διεθνή συνέδρια μουσικοπαιδαγωγικής και εκπαίδευσης. Εργάζεται ως εκπαιδευτικός Μουσικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση Θεσσαλονίκης καθώς και στην ωδειακή εκπαίδευση. Συνεργάζεται με το Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας ως μεταδιδακτορική ερευνήτρια.

Ο πρωτοπρεσβύτερος **π. Θεόδωρος Τσαμπατζίδης** γεννήθηκε στην Καλαμαριά. Είναι αριστούχος πτυχιούχος ΑΕΑΘ, Ειδικός Μουσικοπαιδαγωγός και Διδάκτωρ Μουσικολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου με πεδίο έρευνας τα απτικά και ψηφιακά καταγραφικά συστήματα βυζαντινής μουσικής σε μαθητές με προβλήματα όρασης. Ολοκλήρωσε μεταπτυχιακές σπουδές με διάκριση στο Βρετανικό Πανεπιστήμιο Middlesex στην ειδική αγωγή και μουσική εκπαίδευση ως υπότροφος στους Ιεράς Συνόδου στους Εκκλησίας στους Ελλάδος. Είναι μόνιμος καθηγητής μουσικής στο Μουσικό Σχολείο Θεσσαλονίκης. Έγγαμος εφημέριος, Γενικός Υπεύθυνος του Προκοπίου Πολυδύναμου Κέντρου στους Ιεράς Μητροπόλεως Στους Κρήνης και Καλαμαριάς, Διευθυντής στους Νεανικής Χορωδίας και Ορχήστρας και υπεύθυνος κατασκευών. Παράλληλα, συνθέτει μουσική, διευθύνει και παρουσιάζει σειρά πρωτότυπων συναυλιών και ηχογραφήσεων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Συνεργάζεται ως ειδικός επιστήμονας με το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Προγράμματα Σπουδών Μουσικών Σχολείων, Εισαγωγική Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών στην Ειδική Αγωγή, Νέα Προγράμματα Σπουδών Μουσικής) καθώς και με το Ίδρυμα Ποιμαντικής Επιμόρφωσης στους Αρχιεπισκοπής Αθηνών. Τιμήθηκε με βραβείο μουσικής σύνθεσης από το σύλλογο «Δελφικοί Αμφικτιονίες». Έχει λάβει βραβεία Αριστείας και Καινοτομίας στην Εκπαίδευση και Εθνικά βραβεία υλοποίησης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων eTwinning. Τέλος, συμμετέχει ως εισηγητής σε σειρά συνεδρίων στην Ελλάδα και το εξωτερικό δημοσιεύοντας σειρά επιστημονικών άρθρων σε έγκριτα περιοδικά.

Ο Παναγιώτης Τσιρίδης είναι Παιδαγωγικός Σύμβουλος του El Sistema Greece. Γεννήθηκε στη Λεμεσό της Κύπρου το 1967 και ζει στην Αθήνα από το 1974. Σπούδασε μουσική και συμβουλευτική ψυχολογία και εργάζεται ως μουσικοπαιδαγωγός στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Συνεργάστηκε με το Πανεπιστήμιο Αθηνών ως ειδικός συνεργάτης στην διαπολιτισμική εκπαίδευση. Ως εισηγητής, έχει συμμετάσχει σε πολλά συνέδρια και σεμινάρια για εκπαιδευτικούς, ενώ έχει γράψει πλήθος άρθρων σχετικά με την τέχνη και την εκπαίδευση. Ο Παναγιώτης σχεδιάζει εκπαιδευτικά προγράμματα για τον πολιτιστικό τομέα και είναι επικεφαλής της ομάδας «Λόγου Παίγνιον». Από το 2017 είναι παιδαγωγικός σύμβουλος του El Sistema Greece. Έχει γράψει θεατρικά έργα για παιδιά και ενήλικες, τα οποία έχουν εκδοθεί από τους εκδοτικούς οίκους Πατάκη και Ψυχογιός.

Η Ελένη Φανιουδάκη αποφοίτησε από το Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας το 2018 και από το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Τοπική Ιστορία» του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης το 2022. Είναι ιδρυτικό μέλος του συνόλου «Εμμέλεια» (2016), με το οποίο έχει πραγματοποιήσει συναυλίες και δισκογραφικές δουλειές, ενώ διδάσκει μουσική από το 2018. Έχει δημοσιεύσει άρθρο στον συλλογικό τόμο «Εμφυλη Βία-Βία κατά των γυναικών» (2021). Έχει παρουσιάσει εργασίες σε συνέδρια

στους ημεδαπής που διοργάνωσε το ΔΠΘ και το ΕΚΠΑ (2022) αλλά και του εξωτερικού, στους το συνέδριο στους SIEF και το 7^ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Νεοελληνικών Σπουδών (2023).

Η Ευπραξία (Εφη) Φαρμάκη γεννήθηκε στη Λάρισα. Είναι υποψήφια διδακτορίσσα του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου και απόφοιτη των τμημάτων Μουσικών Σπουδών και Οικονομικών Επιστημών του Α.Π.Θ. Έχει μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στους Επιστήμες στους Αγωγής (Med), με υποτροφία αριστείας από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Απέκτησε το Δίπλωμα Πιάνου με άριστα 10 παμψηφεί και το πτυχίο Φούγκας με άριστα 10 από το Μακεδονικό Ωδείο Θεσσαλονίκης. Έχει εργαστεί επί σειρά ετών ως μουσικοπαιδαγωγός στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ως καθηγήτρια πιάνου και ανώτερων θεωρητικών σε μουσικά σχολεία, ωδεία, καθώς και στον Μουσικό Σύλλογο Ελασσόνας musicArte, του οποίου αποτελεί ιδρυτικό μέλος. Έχει συμμετάσχει ως εισηγήτρια σε επιστημονικά συνέδρια, είναι συνοδός πιανίστα σε διάφορες χορωδίες, ενώ από το 2016 μέχρι σήμερα έχει την παιδαγωγική επιμέλεια των τμημάτων μουσικής ανάπτυξης και καλλιέργειας βρεφών και νηπίων 'Baby musicArte' στην Ελασσόνα και στη Λάρισα.

Η Μαρία Φουλίδου είναι μουσικός και καθηγήτρια πιάνου σε σχολεία στους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και συγκεκριμένα στα Μουσικά Σχολεία στους Ελλάδας. Είναι απόφοιτος του τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με κατεύθυνση ειδίκευσης στο πιάνο και κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στη Μουσική Εκπαίδευση και την Κοινωνική Μουσική του ίδιου τμήματος. Συμμετέχει ως ενεργό μέλος σε συναυλίες τόσο ατομικές όσο και μουσικής δωματίου, ενώ τα τελευταία χρόνια μελετά περισσότερο τη μουσική παιδαγωγική σε μικρότερες ηλικίες παιδιών. Τα ενδιαφέροντα στους ως εκπαιδευτικός έχουν να κάνουν με την ψυχολογία στους μουσικής αλλά και τα οφέλη στους μαθητές όλων των ηλικιών.

Η Ειρήνη Φουντουλάκη είναι απόφοιτη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, με ειδίκευση τη Μουσική Παιδαγωγική και Ψυχολογία της Μουσικής. Είναι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Π.Μ.Σ. «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα» του Ιονίου Πανεπιστημίου. Σήμερα εργάζεται ως μουσικός σε ωδείο αλλά και σε σύνολα μουσικής σε ξενοδοχειακές μονάδες.

Η Έλενα Φράγκου είναι μουσικοπαιδαγωγός στη Δημοτική εκπαίδευση της Κύπρου, πτυχιούχος του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κύπρου και κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στη Μουσική Παιδαγωγική από το Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο. Κατέχει επίσης πτυχίο Πιάνου από το Εθνικό Ωδείο Κύπρου. Ως μουσικοπαιδαγωγός εργάζεται από το 2000, συμμετέχοντας παράλληλα στα βιωματικά μουσικά εργαστήρια του Υπουργείου Παιδείας Κύπρου και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου και σε Διεθνή Συνέδρια και Μουσικές ημερίδες του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου. Ειδικότερα την ενδιαφέρει η μουσική αγωγή στο Δημοτικό σχολείο, η ενίσχυση της ένταξης παιδιών με ειδικές ικανότητες στο μάθημα της μουσικής και οι άτυπες διαδικασίες μουσικής μάθησης.

Η Ναυσικά-Μαρία Φρόνιμου είναι νέα επιστήμονας, κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Μουσική Παιδαγωγική (απόφοιτη του ΠΜΣ «Μουσική Παιδαγωγική στο Σχολείο και στην Κοινότητα») από το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου. Κατέχει πτυχίο Μουσικών Επιστημών από το ίδιο Τμήμα με πρωτεύον αντικείμενο σπουδών τη Φιλοσοφία Αισθητική και Σημειολογία της Μουσικής και δευτερεύον την Παιδαγωγική του Πιάνου στο οποίο εκτός από την πανεπιστημιακή κατάρτιση έχει κάνει και ωδειακές σπουδές. Ασχολείται επαγγελματικά με την μουσική διδασκαλία και τη διδασκαλία του πιάνου σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας και ενήλικες. Τα τελευταία τρία χρόνια στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών σπουδών της ασχολήθηκε συστηματικά με τη διδασκαλία του πιάνου σε παιδιά με ΔΕΠ-Υ και συνοδές μαθησιακές δυσκολίες. Στα επιστημονικά της ενδιαφέροντα συγκαταλέγεται επίσης ο σχεδιασμός και η υλοποίηση παιδαγωγικών διακαλλιτεχνικών προγραμμάτων. Από το 2021 επιμελείται τα παιδαγωγικά προγράμματα του Μουσείου Σολωμού της Κέρκυρας (Εταιρεία Κερκυραϊκών Σπουδών). Έχει συμμετάσχει σε ημερίδες και συνέδρια στην Ελλάδα και είναι μέλος της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (Ε.Ε.Μ.Ε.) και της Ελληνικής Μουσικολογικής Εταιρείας (Ε.Μ.Ε.).

Η Ελένη Χαλάτση εργάζεται στο Μουσικό Σχολείο Κατερίνης. Έχει πτυχίο Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης, ειδίκευσης πιάνου (Άριστα, καθ. Β. Τσόπελα), υποτροφία Ι.Κ.Υ., μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης (διπλωματική: «Αυτοσχεδιασμός και δημιουργικότητα στα πλαίσια του ατομικού μαθήματος Πιάνου στο Μουσικό Γυμνάσιο: μια μελέτη περίπτωσης») (Άριστα, καθ. Π. Κανελλόπουλος), κατά την οποία εκπόνησε έρευνα, κατόπιν έγκρισης Υ.ΠΑΙ.ΘΑ.. Υπήρξε εισηγήτρια στο 7ο συνέδριο Ε.Ε.Μ.Ε. και έχει δημοσιεύσει άρθρο στο περιοδικό Μουσικοπαιδαγωγικά (2016). Κατέχει Δίπλωμα Πιάνου (Άριστα, Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης, καθ. Ν. Τασόπουλος), και τα Πτυχία Αρμονίας, Αντίστιξης, Φούγκας. Έχει ενεργή συμμετοχή σε σεμινάρια πιάνου, μουσικής δωματίου, μουσικοπαιδαγωγικών, επιμορφώσεων Ι.Ε.Π.. Έχει δώσει ρεσιτάλ πιάνου, συναυλίες μουσικής δωματίου (Ελλάδα - εξωτερικό), ενώ συμμετείχε στην κυκλοφορία μουσικού δίσκου παιδικού βιβλίου. Συνεργάζεται με καλλιτέχνες πραγματοποιώντας ενορχηστρώσεις και πρώτες εκτελέσεις έργων. Στη διδασκαλία της εφαρμόζει δραστηριότητες αυτοσχεδιασμού στο πιάνο, ενθαρρύνοντας τους μαθητές της να εκφραστούν δημιουργικά. Φέτος, παρακολούθησε το επιμορφωτικό πρόγραμμα «Παιδαγωγική του πιάνου και σύγχρονες προσεγγίσεις» του Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. Ιονίου Πανεπιστημίου, εμπλουτίζοντας τις γνώσεις και διδακτικές δεξιότητές της με σύγχρονα παιδαγωγικά εργαλεία και μεθόδους.

Η Μαρία Χαλκιαδάκη είναι εκπαιδευτικός στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Έχει σπουδάσει κλασική κιθάρα. Μετεκπαιδεύτηκε στην ειδική αγωγή στο Διδασκαλείο του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ρέθυμνο. Είναι απόφοιτος του διετούς κύκλου μουσικοκινητικής αγωγής Carl Orff της σχολής Μωραϊτή. Έχει εκπαιδευτεί στη διαπολιτισμική αγωγή και την εκπαίδευση προσφύγων. Ολοκλήρωσε το μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Μουσική Παιδαγωγική» του τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου και έχει ξεκινήσει εκπόνηση διδακτορικής διατριβής στο ίδιο τμήμα. Τα τελευταία 12 χρόνια εργάζεται ως εκπαιδευτικός ειδικής αγωγής σε τμήμα ένταξης δημοτικού σχολείου στο Ηράκλειο της Κρήτης χρησιμοποιώντας την μουσική ως εργαλείο για την συμπερίληψη.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ

Η **Δέσποινα Χαμάλη** είναι νηπιαγωγός στη δημόσια εκπαίδευση. Ολοκλήρωσε τις προπτυχιακές της σπουδές στο Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία (ΤΕΑΠΗ) του Πανεπιστημίου Αθηνών. Αποφοίτησε από το εξ αποστάσεως μεταπτυχιακό πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, «Μουσική Παιδαγωγική». Είναι υποψήφια διδάκτωρ του Τμήματος Μουσικών Σπουδών (ΤΜΣ) του Ιονίου Πανεπιστημίου. Είναι κάτοχος Διπλώματος στην Ψαλτική Τέχνη. Παράλληλα, έχει παρακολουθήσει μαθήματα πολιτικής λύρας, παραδοσιακού τραγουδιού και Τροπικής Θεωρίας (Μακάμ). Έχει παρακολουθήσει ποικίλα σεμινάρια και συνέδρια μουσικοπαιδαγωγικής. Έχει συνεργαστεί με διάφορους χώρους σχεδιάζοντας και υλοποιώντας μουσικοπαιδαγωγικά προγράμματα για παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας.

Η **Κατερίνα Χατζηγιαννάκη** είναι καθηγήτρια πιάνου στο Μουσικό Σχολείο Πτολεμαΐδας. Κατέχει πτυχίο και δίπλωμα πιάνου με άριστα και φοιτά στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ειδίκευση στο πιάνο στην τάξη του Βαλέρι Ισμαγκίλοβ. Έχει συμμετάσχει σε masterclasses και συναυλίες, όπως οι "Πιανιστικές Μινιατούρες" στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών. Παρουσίασε άρθρο της σχετικά με τη σημασία της μουσικής στις μαθησιακές διαδικασίες στο 1ο Διεθνές Παιδαγωγικό Συνέδριο ΔΙ.Π.Ε. Άρτας. Παράλληλα, έχει σπουδάσει Οικονομικές Επιστήμες στο Λονδίνο και διαθέτει δύο μεταπτυχιακά. Υπήρξε επισκέπτης καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Greenwich. Έχει εκδώσει δύο ποιητικές συλλογές και είναι μέλος της ΕΕΜΕ στην ομάδα για τα Μουσικά Σχολεία.

Ο **Δημήτρης Χατζηγιαννάκης** είναι υποψήφιος διδάκτορας στο Τμήμα Τεχνών Ήχου & Εικόνας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης και των τεχνολογιών ανοιχτού κώδικα στη μουσική εκπαίδευση, την ηχητική τέχνη και τις δημιουργικές ψηφιακές πρακτικές. Διερευνά πώς η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να εκδημοκρατίσει την εκμάθηση μουσικής και να ενισχύσει τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ως συνθέτης και μουσικοπαιδαγωγός, ενσωματώνει διεπιστημονικές προσεγγίσεις, συνδυάζοντας τη μουσική τεχνολογία, τα DIY-DIWO electronics και τα διαδραστικά ψηφιακά μέσα σε καινοτόμες εκπαιδευτικές στρατηγικές.

Η **Μαρία Χατζηλάμπρου** είναι απόφοιτος του τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης (ΠΑ.ΜΑΚ, 2004) και κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στις Επιστήμες Αγωγής- κατεύθυνση Μουσική Παιδαγωγική (UNic, 2016). Έχει πτυχίο Πιάνου, Αρμονίας και Αντίστιξης. Από το 2005 εργάζεται στη δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός μουσικής, ενώ από το 2009 είναι μόνιμα διορισμένη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση Λασιθίου Κρήτης. Παράλληλα διδάσκει Πιάνο και προετοιμάζει μαθητές για την είσοδό τους σε μουσικά ΑΕΙ. Έχει δημοσιεύσει σε συνέδρια και έχει παρακολουθήσει επιμορφωτικά σεμινάρια (ΙΕΠ, ΕΚΠΑ, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πανεπιστήμιο Κρήτης) Διατηρεί το ιστολόγιο gymnasiomusic.blogspot.com από το 2017 με πρωτότυπο εκπαιδευτικό υλικό για το μάθημα της μουσικής στο Γυμνάσιο.

Η **Σμαράγδα Χρυσοστόμου** είναι Καθηγήτρια Μουσικής Παιδαγωγίας και Διδακτικής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, όπου διδάσκει σε προπτυχιακά, μεταπτυχιακά προγράμματα και επιβλέπει διδακτορικές και μεταδιδακτορικές έρευνες. Είναι Συντονίστρια στο πεδίο "Τέχνες και Πολιτισμός" στο έργο "Μετασχηματισμός και εμπλουτισμός του ψηφιακού εκπαιδευτικού περιεχομένου για την προσχολική και σχολική εκπαίδευση". Ήταν μέλος του Συμβουλίου της Διεθνούς Οργάνωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (ISME) και της Επιτροπής για τη Μουσική στα Σχολεία και την Εκπαίδευση των Εκπαιδευτικών (MISTEC Commission) του ίδιου οργανισμού. Είναι διευθύντρια του Εργαστηρίου Μουσικής Παιδαγωγικής και του μεταπτυχιακού προγράμματος Μουσική εκπαίδευση σε τυπικά και άτυπα περιβάλλοντα, στο ΤΜΣ, ΕΚΠΑ.

Η **Ευγενία Ψαρουδάκη** είναι απόφοιτος του Τμήματος Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και του Μεταπτυχιακού Τμήματος Μουσικής Αγωγής του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου. Μουσικές σπουδές: Πτυχίο και δίπλωμα πιάνου και κλασικού τραγουδιού, ανώτερα θεωρητικά μουσικής, master classes & επιμορφώσεις σε τραγούδι/χορωδία και πιάνο (Ιόνιο Πανεπιστήμιο/ΚΕΔΙΒΙΜ/ Παιδαγωγική και Σύγχρονες Προσεγγίσεις πιάνου, 2022). Από το 2010 εργάζεται στο Μουσικό Σχολείο Ηρακλείου Κρήτης στην ειδικότητα του πιάνου. Τα κύρια ερευνητικά της ενδιαφέροντα είναι η παιδαγωγική της μουσικής και του πιάνου και η διεπιστημονική σύνδεση της μουσικής με τις τέχνες και τον πολιτισμό. Παράλληλα, συμμετέχει σε πολυάριθμες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις στη χώρα της ως πιανίστα, συνοδός και χορωδός/τραγουδίστρια όπερας, καθώς και σε επιστημονικά συνέδρια και εργαστήρια.